

การศึกษาพฤติกรรมการใช้สื่อโซเชียลเน็ตเวิร์คตามหลักโยนิโสมนสิการ
ของนักศึกษามหาวิทยาลัยราชภัฏชัยภูมิ

A STUDY OF STUDENTS' BEHAVIORS IN USING THE SOCIAL MEDIA
NETWORKS BASED ON YONISOMANASIKARA PRINCIPLES IN
CHAIYAPHUM RAJABHAT UNIVERSITY

พระอธิการประครองศิลป์ ตีสู่ (สนใจ)

วิทยานิพนธ์นี้เป็นส่วนหนึ่งของการศึกษา
ตามหลักสูตรปริญญาพุทธศาสตรมหาบัณฑิต
สาขาวิชาพระพุทธศาสนา

บัณฑิตวิทยาลัย
มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย
พุทธศักราช ๒๕๖๑

การศึกษาพฤติกรรมการใช้สื่อโซเชียลเน็ตเวิร์คตามหลักโยนิโสมนสิการ
ของนักศึกษามหาวิทยาลัยราชภัฏชัยภูมิ

พระอธิการประครองศิลป์ ตีสู่โส (สมใจ)

วิทยานิพนธ์นี้เป็นส่วนหนึ่งของการศึกษา
ตามหลักสูตรปริญญาพุทธศาสตรมหาบัณฑิต
สาขาวิชาพระพุทธศาสนา

บัณฑิตวิทยาลัย
มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย
พุทธศักราช ๒๕๖๑

(ลิขสิทธิ์เป็นของมหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย)

A Study of Students' Behaviors in Using the Social Media
Networks based on Yonisomanasikara Principles in
Chaiyaphum Rajabhat University

Phra Prakronsil Tisso (Somjai)

A Thesis Submitted in Partial Fulfillment of
the Requirements for the Degree of
Master of Arts
(Buddhist Studies)

Graduate School
Mahachulalongkornrajavidyalaya University

C.E. 2018

(Copyright by Mahachulalongkornrajavidyalaya University)

บัณฑิตวิทยาลัย มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย อนุมัติให้บัณฑิตวิทยาลัย
“การศึกษาพฤติกรรมการใช้สื่อโซเชียลเน็ตเวิร์ค ตามหลักโยนิโสมนสิการของนักศึกษามหาวิทยาลัย
ราชภัฏชัยภูมิ” เป็นส่วนหนึ่งของการศึกษา ตามหลักสูตรพุทธศาสตรมหาบัณฑิต สาขาวิชา
พระพุทธศาสนา

(พระมหาสมบุรณ์ วุฑฒิกโร, ดร.)

คณบดีบัณฑิตวิทยาลัย

คณะกรรมการตรวจสอบวิทยานิพนธ์

ประธานกรรมการ

(พระมหาสมบุรณ์ วุฑฒิกโร, ดร.)

กรรมการ

(ผศ. ดร.ธีระพงษ์ มีไธสง)

กรรมการ

(พระมหามิตร ฐิตปถโญ, รศ. ดร.)

กรรมการ

(พระโสภณพัฒนบัณฑิต, รศ. ดร.)

คณะกรรมการควบคุมวิทยานิพนธ์

พระมหามิตร ฐิตปถโญ, รศ. ดร.

ประธานกรรมการ

พระโสภณพัฒนบัณฑิต, รศ. ดร.

กรรมการ

ชื่อผู้วิจัย

(พระอธิการประครองศิลป์ ตีสู่โส)

- ชื่อวิทยานิพนธ์** : การศึกษาพฤติกรรมการใช้สื่อโซเชียลเน็ตเวิร์คตามหลักโยนิโสมนสิการ
ของนักศึกษามหาวิทยาลัยราชภัฏชัยภูมิ
- ผู้วิจัย** : พระอธิการประครองศิลป์ ตีสโล (สนใจ)
- ปริญญา** : พุทธศาสตรมหาบัณฑิต (พระพุทธศาสนา)
- คณะกรรมการควบคุมวิทยานิพนธ์**
- : พระมหามิตร ฐิตปัญโญ, รศ. ดร., ป.ธ. ๔, พธ.บ. (รัฐศาสตร์),
พธ.ม. (พระพุทธศาสนา), Ph.D. (Buddhist Studies)
 - : พระโสภณพัฒนบัณฑิต, รศ. ดร., พธ.บ. (ศาสนา),
ศษ.บ. (ประถมศึกษา), ศศ.ม. (ปรัชญา), Ph.D. (Buddhist Studies)
- วันสำเร็จการศึกษา** : ๘ มีนาคม ๒๕๖๒

บทคัดย่อ

การศึกษานี้มีวัตถุประสงค์วัตถุประสงค์ ๑) เพื่อศึกษาพฤติกรรมการใช้สื่อโซเชียลเน็ตเวิร์คของนักศึกษามหาวิทยาลัยราชภัฏชัยภูมิ ๒) เพื่อศึกษาพฤติกรรมการใช้สื่อโซเชียลเน็ตเวิร์คตามหลักโยนิโสมนสิการของนักศึกษามหาวิทยาลัยราชภัฏชัยภูมิ ๓) เพื่อวิเคราะห์ผลที่ได้จากการศึกษาพฤติกรรมการใช้สื่อโซเชียลเน็ตเวิร์ค ตามหลักโยนิโสมนสิการของนักศึกษามหาวิทยาลัยราชภัฏชัยภูมิ มาปรับใช้ในสังคมปัจจุบันต่อไป การวิจัยเป็นการวิจัยเชิงคุณภาพ (Qualitative Research) ผู้วิจัยได้ศึกษาค้นคว้าและรวบรวมข้อมูลจากเอกสารและภาคสนามคือการสัมภาษณ์ (Interview) โดยใช้การสัมภาษณ์เชิงลึก (In-depth Interview) กับประชากรและผู้ให้ข้อมูลสำคัญ โดยกำหนดขอบเขตด้านเนื้อหาและกรอบแนวคิดที่สอดคล้องกับวัตถุประสงค์ของการวิจัย และนำเสนอแบบการพรรณนาความ (Descriptive presentation) เชิงพรรณนา

พฤติกรรมการใช้สื่อโซเชียลเน็ตเวิร์คของนักศึกษามหาวิทยาลัยราชภัฏชัยภูมิ พบว่า การใช้สื่อของนักศึกษามักจะเป็นพฤติกรรมการเรียนแบบ การเกิดมีไอดอลก็เป็นแรงจูงใจ หรือเป็นการสร้างแรงบันดาลใจของพฤติกรรมส่วนบุคคลเป็นสิ่งสำคัญ

พฤติกรรมการใช้สื่อโซเชียลเน็ตเวิร์ค ตามหลักโยนิโสมนสิการของนักศึกษามหาวิทยาลัยราชภัฏชัยภูมิ พบว่า พฤติกรรมการใช้สื่อที่เหมาะสมเป็นสิ่งที่นักศึกษาควรตระหนักเป็นอย่างยิ่ง ควรพิจารณาใคร่ครวญเป็นนิสัย แล้วนำเสนอสิ่งที่เป็นเชิงบวกออกสู่สังคม ย่อมเกิดผลดีทั้งต่อตนเองและผู้อื่น

วิเคราะห์ผลที่ได้จากศึกษาพฤติกรรมการใช้สื่อโซเชียลเน็ตเวิร์ค ตามหลักโยนิโสมนสิการ ของนักศึกษามหาวิทยาลัยราชภัฏชัยภูมิ พบว่า ส่วนใหญ่ยังไม่เข้าใจในหลักของโยนิโสมนสิการ เพราะเป็นคำที่แปลกสำหรับนักศึกษาทั่วไป แต่เมื่อได้อธิบายถึงความหมายของคำว่าโยนิโสมนสิการ แล้ว ทำให้เข้าใจ และส่วนใหญ่มีความเห็นว่าควรนำหลักโยนิโสมนสิการ มาปรับใช้ในการสื่อสารทาง โซเชียลเน็ตเวิร์ค เพื่อจะได้เกิดสิ่งที่เป็นประโยชน์ทั้งแก่ตนเองและสังคมโดยรวมได้

Thesis Title : A Study of Students’ Behaviors in Using the Social Media Networks Based on Yonisomanasikara Principles in Chaiyaphum Rajabhat University

Researcher : Phra Prakronsil Tisso (Somjai)

Degree : Master of Arts (Buddhist Studies)

Thesis Supervisory Committee

: Phramaha Mit Thitapanyo, Assoc. Prof. Dr., Pali IV, B.A. (Political Science), M.A. (Buddhist Studies), Ph.D. (Buddhist Studies)

: Phra Sophonphattanabundit, Assoc. Prof. Dr., B.A. (Religion), B.A. (Primary Education), M.A. (Philosophy), Ph.D. (Buddhist Studies)

Date of Graduation : March 8, 2019

Abstract

The aims of this study were: 1) to study the students’ behaviors in using the social media networks in Chaiyaphum Rajabhat University; 2) to study the students’ behaviors in using the social media networks based on Yonisomanasikara dhamma (yonisomanasikāra: wise reflection) in Chaiyaphum Rajabhat University; 3) to analyze the results of the study of the students’ behaviors in using the social media networks based on Yonisomanasikara dhamma to be applied in the current society. This qualitative research was conducted through the study of relevant documents and fieldwork and in-depth interview of the population and key informants consistent with the research contents, conceptual framework and research objectives. The obtained data were shown by the descriptive presentation.

The research results revealed that based on the study of the students’ behaviors in using the social media networks in Chaiyaphum Rajabhat University, the students’ social media network usage is the copy behavior which is inspired by their idol and any other important person.

According to the students' behaviors in using the social media networks based on Yonisomanasikara dhamma in Chaiphum Rajabhat University, the behavior of suitable usage of the social media networks should be highly realized by the students and presented to the society. This leads to the positive effects to oneself and the others.

In regards to the analysis of the results of the study of the students' behaviors in using the social media networks based on Yonisomanasikara dhamma, the students do not understand the dhamma 'Yonisomanasikara' as this word is unfamiliar to them. When they understand the meaning of the word, most of them agree to apply it in their social media usage for the benefits of themselves and the society.

กิตติกรรมประกาศ

วิทยานิพนธ์ฉบับนี้สำเร็จลุล่วงได้ ก็เนื่องด้วยความเมตตาอนุเคราะห์ของคณะกรรมการ อาจารย์ที่ปรึกษาวิทยานิพนธ์ได้แก่ พระโสภณพัฒนบัณฑิต,รศ.ดร., พระมหามิตร ฐิตปณฺโญ,ผศ.ดร. ที่กรุณาเสียสละเวลาอันมีค่าของท่าน ช่วยตรวจสอบความถูกต้องทั้งทางด้านภาษา เนื้อหา ระเบียบวิธีวิจัย และเครื่องมือที่ใช้ในการวิจัย ที่ผู้วิจัยมีข้อติดขัดให้กระจ่าง จนสามารถทำงานสำเร็จตามเป้าหมายที่ตั้งไว้

ขอขอบคุณ พระมหาสมบุรณ์ วุฑฒิกโร,ดร. คณบดีบัณฑิตวิทยาลัย, ประธานกรรมการ สอภวิทยานิพนธ์ และคณะกรรมการสอบป้องกันวิทยานิพนธ์ ที่กรุณาให้ข้อเสนอแนะ เพื่อให้เกิดความถูกต้องเรียบร้อยและสมบูรณ์ที่สุด พร้อมด้วย ผศ.ดร.ประยูร แสงใส, ผศ.ดร.สุวิน ทองปั้น, ผศ.ดร.จรัส ลีภา ผู้เชี่ยวชาญในการตรวจเครื่องมือแบบสัมภาษณ์ที่ได้ให้คำแนะนำ เพื่อการปรับปรุงแก้ไขแบบ สัมภาษณ์ให้สมบูรณ์และจนกระทั่งสำเร็จได้ด้วยดี

เจริญพรมายัง อธิการบดีมหาวิทยาลัยราชภัฏชัยภูมิ และเจ้าหน้าที่ทุกท่าน ที่อำนวยความสะดวกในการติดต่อเกี่ยวกับเอกสารต่างๆ ในการดำเนินการวิจัย และได้ให้ความร่วมมือในการ ตอบแบบสัมภาษณ์ และได้อำนวยความสะดวกในการลงพื้นที่สัมภาษณ์ นิสิตมหาวิทยาลัยราชภัฏ ชัยภูมิ ทำให้งานวิจัยประสบผลสำเร็จอย่างครบถ้วนสมบูรณ์

สุดท้ายนี้ขอขอบพระคุณพระคุณพระมหามิตร ฐิตปณฺโญ,ผศ.ดร. และเจ้าหน้าที่ศูนย์บัณฑิตศึกษา มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย วิทยาเขตขอนแก่นทุกรูป/ท่าน ที่อำนวยความสะดวกแก่ผู้วิจัยเป็นอย่างดีในการติดต่อด้านเอกสารต่างๆ ตลอดถึงผู้มีพระคุณทุกท่านที่มีส่วนเกี่ยวข้องและเพื่อน นิสิตสาขาวิชาพระพุทธศาสนาทุกรูป/ท่าน ที่ได้ช่วยเหลือชี้แนะแนวทางในการดำเนินการทำวิทยานิพนธ์ พร้อมทั้งให้กำลังใจให้คำปรึกษา คำแนะนำต่าง ๆ และที่ลืมไม่ได้ก็คือ คุณค่าและประโยชน์ใดๆ อันจะพึงมีจากวิทยานิพนธ์เล่มนี้ ผู้วิจัยขอน้อมถวายเป็น พุทธบูชา ธรรมบูชา สังฆบูชาแด่ พระพุทธศาสนา ส่วนบุญกุศลที่จะพึงได้ขอมอบบูชาเป็นกตเวทิตาคุณแก่มารดา บิดา ครูอุปัชฌาย์ อาจารย์ทุกท่าน ที่ท่านได้ให้ความรู้สติปัญญา ตลอดทั้งญาติโยมพุทธศาสนิกชนชาวบ้านโนนคู้พัฒนา ตำบลนาผาย อำเภอเมือง จังหวัดชัยภูมิ ทุกท่านที่ได้ร่วมอุปถัมภ์ตลอดระยะเวลาแห่งการศึกษาเล่าเรียน เพื่อเป็นการส่งเสริมพระพุทธศาสนาให้ดำรงอยู่ได้ตราบนานเท่านาน

พิมพ์พระอธิการประครองศิลป์ ตีสโส (สมใจ)

๙ มกราคม ๒๕๖๒

สารบัญ

เรื่อง	หน้า
บทคัดย่อภาษาไทย	ก
บทคัดย่อภาษาอังกฤษ	ข
กิตติกรรมประกาศ	จ
สารบัญ	ฉ
คำอธิบายสัญลักษณ์และคำย่อ	ช
บทที่ ๑ บทนำ	๑
๑.๑ ความเป็นมาและความสำคัญของปัญหา	๑
๑.๒ วัตถุประสงค์ของการวิจัย	๓
๑.๓ คำถามวิจัย	๔
๑.๔ ขอบเขตการวิจัย	๔
๑.๕ นิยามศัพท์เฉพาะที่ใช้ในงานวิจัย	๕
๑.๖ ประโยชน์ที่ได้รับจากการวิจัย	๖
บทที่ ๒ แนวคิด ทฤษฎีและผลงานวิจัยที่เกี่ยวข้อง	๗
๒.๑ แนวคิดและทฤษฎีเกี่ยวกับพฤติกรรมการใช้สื่อ	๘
๒.๒ หลักโยนิโสมนสิการ	๓๓
๒.๓ งานวิจัยที่เกี่ยวข้อง	๓๙
๒.๔ กรอบแนวคิดการวิจัย	๔๖
บทที่ ๓ วิธีดำเนินการวิจัย	๔๗
๓.๑ รูปแบบการวิจัย	๔๗
๓.๓ เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัย	๔๙
๓.๔ การเก็บรวบรวมข้อมูล	๕๐
๓.๕ การวิเคราะห์ข้อมูล	๕๑
๓.๖ สรุปกระบวนการวิจัย	๕๑

บทที่ ๔ ผลการศึกษาวิจัย	๕๒
๔.๑ พฤติกรรมการใช้สื่อโซเชียลเน็ตเวิร์คของนักศึกษามหาวิทยาลัยราชภัฏชัยภูมิ	๕๒
๔.๒ พฤติกรรมการใช้สื่อโซเชียลเน็ตเวิร์คตามหลักโยนิโสมนสิการของนักศึกษามหาวิทยาลัยราชภัฏชัยภูมิ	๖๕
๔.๓ การวิเคราะห์พฤติกรรมการใช้สื่อโซเชียลเน็ตเวิร์คตามหลักโยนิโสมนสิการของนักศึกษามหาวิทยาลัยราชภัฏชัยภูมิ มาปรับใช้ในสังคมปัจจุบัน	๘๐
๔.๔ องค์กรความรู้จากการวิจัย	๘๕
บทที่ ๕ สรุป อภิปรายผลและข้อเสนอแนะ	๘๘
๕.๑ สรุปผลการวิจัย	๘๘
๕.๒ อภิปรายผลการศึกษาวิจัย	๙๑
๕.๓ ข้อเสนอแนะ	๙๔
บรรณานุกรม	๙๕
ภาคผนวก	๑๐๐
ภาคผนวก ก. หนังสือเชิญผู้เชี่ยวชาญตรวจเครื่องมือวิจัย	๑๐๑
ภาคผนวก ข. หนังสือขอความอนุเคราะห์ในการสัมภาษณ์	๑๐๕
ภาคผนวก ค. แบบสัมภาษณ์การวิจัย	๑๐๗
ภาคผนวก ง. ประมวลภาพการสัมภาษณ์	๑๑๑
ประวัติผู้วิจัย	๑๑๖

คำอธิบายสัญลักษณ์และคำย่อ

ในวิทยานิพนธ์ครั้งนี้ ใช้อ้างอิงจากพระไตรปิฎกภาษาพระไตรปิฎกภาษาไทย ฉบับมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย การอ้างอิงระบุ เล่ม/ข้อ/หน้า หลังอักษรย่อชื่อคัมภีร์ ให้ใช้อักษรย่อตัวพื้นปกติ เช่นที่.ส. (ไทย) ๙/๒๗๖/๙๘. หมายถึง ที่ฆนิกาย สีลขันธวรรค ภาษาไทย เล่ม ๙ ข้อ ๒๗๖ หน้า ๙๘ ฉบับมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย ๒๕๓๙

ก. คำย่อชื่อคัมภีร์พระไตรปิฎก

พระวินัยปิฎก

เล่ม	คำย่อ	ชื่อคัมภีร์	ภาษา
๑	วิ.มหา. (ไทย)	= วินัยปิฎก มหาวิภังค์	(ภาษาไทย)

พระสุตตันตปิฎก

เล่ม	คำย่อ	ชื่อคัมภีร์	ภาษา
๑๐	ที.ม. (ไทย)	= สุตตันตปิฎก ทีฆนิกาย มหาวรรค	(ภาษาไทย)
๑๑	ที.ปา. (ไทย)	= สุตตันตปิฎก ทีฆนิกาย ปาฎิกวรรค	(ภาษาไทย)
๑๒	ม.ม. (ไทย)	= สุตตันตปิฎก มัชฌิมนิกาย มูลปณณาสก์	(ภาษาไทย)
๑๓	ม.ม. (ไทย)	= สุตตันตปิฎก มัชฌิมนิกาย มัชฌิมปณณาสก์	(ภาษาไทย)
๑๔	ม.อุ. (ไทย)	= สุตตันตปิฎก มัชฌิมนิกาย อุปรปณณาสก์	(ภาษาไทย)
๑๕	ส.ส. (ไทย)	= สุตตันตปิฎก สังยุตตนิกาย สคาถวรรค	(ภาษาไทย)
๑๘	ส.สพ. (ไทย)	= สุตตันตปิฎก สังยุตตนิกาย สฬายตถวรรค	(ภาษาไทย)
๑๙	ส.ม. (ไทย)	= สุตตันตปิฎก สังยุตตนิกาย มหาวารวรรค	(ภาษาไทย)
๒๐	อง.ทุก. (ไทย)	= สุตตันตปิฎก อังคุตตรนิกาย ทุกนิบาต	(ภาษาไทย)
๒๑	อง.จตุกก. (ไทย)	= สุตตันตปิฎก อังคุตตรนิกาย จตุกกนิบาต	(ภาษาไทย)
๒๒	อง.ปญจก. (ไทย)	= สุตตันตปิฎก อังคุตตรนิกาย ปัญจกนิบาต	(ภาษาไทย)
๒๓	อง.สตตก. (ไทย)	= สุตตันตปิฎก อังคุตตรนิกาย สัตตกนิบาต	(ภาษาไทย)
๒๔	อง.ทสก. (ไทย)	= สุตตันตปิฎก อังคุตตรนิกาย ทสกนิบาต	(ภาษาไทย)
๒๕	ขุ.ธ. (ไทย)	= สุตตันตปิฎก ขุททกนิกาย ธรรมบท	(ภาษาไทย)
	ขุ.อุ. (ไทย)	= สุตตันตปิฎก ขุททกนิกาย อุทาน	(ภาษาไทย)
	ขุ.อิติ. (ไทย)	= สุตตันตปิฎก ขุททกนิกาย อิติวุตตกะ	(ภาษาไทย)

	ช.สุ. (ไทย)	=	สุดตันตปิฎก	ขุททกนิกาย	สุดตนิบาต	(ภาษาไทย)
๒๖	ช.เถร. (ไทย)	=	สุดตันตปิฎก	ขุททกนิกาย	เถรคาถา	(ภาษาไทย)
๒๘	ช.ชา.สฎฐิติ. (ไทย)	=	สุดตันตปิฎก	ขุททกนิกาย	สฎฐิตินิบาตชาดก	(ภาษาไทย)
	ช.ชา.ม. (ไทย)	=	สุดตันตปิฎก	ขุททกนิกาย	มหานิบาตชาดก	(ภาษาไทย)
๒๙	ช.ม. (ไทย)	=	สุดตันตปิฎก	ขุททกนิกาย	มหานิทเทศ	(ภาษาไทย)
๓๑	ช.ป. (ไทย)	=	สุดตันตปิฎก	ขุททกนิกาย	ปฏิสัมภิทามรรค	(ภาษาไทย)

บทที่ ๑

บทนำ

๑.๑ ความเป็นมาและความสำคัญของปัญหา

ปัจจุบันสื่ออิเล็กทรอนิกส์เข้ามามีบทบาทกับวิถีชีวิตของคนเราแทบทุกด้าน ตั้งแต่แรกเกิดจนถึงตาย และสื่ออิเล็กทรอนิกส์ยังเข้ามามีบทบาทในสถานศึกษามากยิ่งขึ้น ความก้าวหน้าของสื่ออิเล็กทรอนิกส์ ทำให้เกิดความเปลี่ยนแปลงของการศึกษาของคนไทย และสังคมไทยอย่างกว้างขวาง สังคมไทยก้าวสู่ยุคเทคโนโลยีและข้อมูลข่าวสาร อันมีอิทธิพลต่อความเปลี่ยนแปลงพฤติกรรมการใช้สารสนเทศในประเทศไทยในทุกภาคส่วน นับตั้งแต่ปี ๒๕๔๓ รัฐบาลได้กำหนดเป็นนโยบายเทคโนโลยีสารสนเทศแห่งชาติ หรือไอที ๒๐๐๐ กำหนดภารกิจหลัก ๓ ประการ^๑ คือ ๑) รัฐต้องลงทุนเพื่อสร้างโครงสร้างพื้นฐานสารสนเทศ ๒) รัฐต้องลงทุนเพื่อพัฒนาบุคลากรของประเทศ และ ๓) รัฐต้องลงทุนเพื่อการบริหารและบริการภาครัฐที่ดี (Good Governance) จากนโยบายดังกล่าวนำไปสู่แนวทางการปฏิบัติ ที่ส่งผลให้คอมพิวเตอร์เข้ามามีบทบาทสำคัญ ในฐานะที่เป็นเครื่องมือในการติดต่อสื่อสารรูปแบบ และเครือข่ายคอมพิวเตอร์ อันเป็นผลให้การแลกเปลี่ยนข่าวสารสนเทศในรูปแบบของข้อมูล ความรู้ที่เป็นไปได้อย่างสะดวก รวดเร็ว เปรียบเสมือนการย่อโลกให้เล็กลง จากการที่ผู้ใช้สารสนเทศสืบค้นหรือแสวงหาข้อมูลจากทุกมุมโลกมาศึกษาได้บนเครื่องคอมพิวเตอร์ โดยอาศัยเครือข่ายคอมพิวเตอร์ที่เรียกว่า Internet

การนำสื่ออิเล็กทรอนิกส์ เข้ามาประยุกต์ใช้ในมหาวิทยาลัย เป็นการเพิ่มประสิทธิภาพในการจัดการเรียนการสอนซึ่งนับได้ว่ามีประโยชน์ต่อนิสิตเป็นอย่างมาก แต่รูปแบบของระบบการศึกษาพื้นฐานยังคงเน้นการศึกษาด้วยตนเองเป็นหลัก นิสิตต้องหาความรู้ด้วยตนเอง อาจารย์หรือเจ้าหน้าที่จะเป็นเพียงผู้ให้คำแนะนำให้คำปรึกษาเท่านั้น ซึ่งต่างจากการเรียนในสมัยประถมหรือมัธยมศึกษาที่

^๑ ชมน์ชนก วีรวรรณ และโสภณวรรณ แสงไชย, การใช้สื่ออิเล็กทรอนิกส์ในหน่วยงานของรัฐ: จากปัญหาที่มีอยู่ ...การปกครองที่ดี, NECTEC, ปีที่ ๕ ฉบับที่ ๒๓ (๒๕๔๑): ๖๓-๗๗.

เป็นการเรียนแบบ “ป้อนถึงปาก” โดยอาจารย์จะเป็นผู้สอนและบอกทุกอย่าง^๒ จะเห็นได้ว่าการสอนดังกล่าว ทำให้นิสิตไม่สามารถช่วยเหลือตนเองได้ ไม่รู้จักใช้สิ่งที่มีอยู่ให้เป็นประโยชน์ ซึ่งทำให้เกิดปัญหาต่าง ๆ ตามมาเมื่อศึกษาในระดับอุดมศึกษา เพราะการศึกษาในระดับอุดมศึกษาเป็นการศึกษาในระดับสูงมุ่งพัฒนาคน ซึ่งจะเป็พื้นฐานของการพัฒนาประเทศเป็นสำคัญ อีกทั้งยังก่อให้เกิดความรู้ ความคิดใหม่ ๆ และพฤติกรรมการเรียนรู้ของสังคมอุดมศึกษา ได้มีส่วนเกี่ยวข้องกับการอ่าน การใช้สื่อต่าง ๆ และนิสิตมหาวิทยาลัยราชภัฏชัยภูมิก็เช่นเดียวกัน ได้มีการใช้สื่อโสตทัศนและสื่ออิเล็กทรอนิกส์เป็นแหล่งเรียนรู้ที่ครบวงจร เพื่อช่วยในการค้นคว้าหาความรู้ให้กับตนเอง อันเป็นส่วนหนึ่งของการเรียนรู้ระดับอุดมศึกษาเช่นกันกับมหาวิทยาลัยทั่วไป เพราะการใช้เทคโนโลยีสารสนเทศ ส่งผลให้การพัฒนาคณาภพการศึกษามีการขยายตัว และมีการนำเสนอในรูปแบบที่หลากหลาย เนื่องจากข้อมูลสารสนเทศต่าง ๆ ที่เก็บรวบรวมไว้เป็นข้อความรู้ ที่เกิดจากการประมวลสังเคราะห์และสามารถนำมาใช้ประโยชน์ในการวางแผน การพัฒนา การควบคุม และการตัดสินใจ เพื่อให้การเรียนการสอนมีประสิทธิภาพและประสิทธิผลมากยิ่งขึ้น แต่อย่างไรก็ตาม ทราบกันดีว่าระบบอินเทอร์เน็ต เปรียบเหมือนดาบสองคม ที่มีทั้งผลดีและผลเสียต่อผู้ที่มาใช้บริการ และด้วยเหตุผลที่ไม่สามารถควบคุมเหตุการณ์ต่างๆ ที่เกิดขึ้นในขณะที่เราใช้โซเซียลเน็ตเวิร์คได้นั้น จึงทำให้เกิดความเสียงขึ้นต่อผู้ใช้บริการ ทั้งนี้ก็มีผลเนื่องมาจากการที่ผู้ใช้บริการมีการมากจนเกินไป หรือจากอิทธิพลทางสังคมที่ทำให้ต้องเข้าไปเป็นส่วนหนึ่งของสังคมออนไลน์ มีการแสดงออกซึ่งตัวตน รวมถึงข้อมูลในเรื่องส่วนตัว อาจมีการถูกละเมิดความเป็นส่วนตัว การโจรกรรมข้อมูลหรือรูปภาพ การเปิดเผยข้อมูลที่ปราศจากการกลั่นกรอง ซึ่งอาจส่งผลกระทบต่อสิ่งต่างๆ หรือบุคคลที่อ้างถึงหรือมีส่วนเกี่ยวข้องได้รับความเสียหายดังเช่นในปัจจุบันนี้ สภาพปัญหาในปัจจุบันพบว่า การเกิดขึ้นของสื่อใหม่ๆ ถูกนักวิชาการด้านการเมืองมองจะทำให้ “ประชาธิปไตยอิเล็กทรอนิกส์” (Electronic Democracy) กลับมาเป็นความจริง^๓ ในยุคของการสื่อสารไร้พรมแดน (Globalization) นี้ เป็นยุคที่ไม่สามารถปิดกั้นการไหลของข้อมูลข่าวสารต่างๆ ได้ การสื่อสารเป็นสิ่งที่มนุษย์กระทำอยู่ในวิถีชีวิตประจำวัน ซึ่งการทำหน้าที่ในการสื่อสารนั้น อาจสร้างผลกระทบต่อผู้รับสารจากสภาพปัญหาต่างๆ ในสังคมที่มีการเปลี่ยนแปลง อย่างรวดเร็วในขณะเดียวกันนักศึกษาราชภัฏชัยภูมิเป็นอีกส่วนหนึ่งที่มีการใช้เทคโนโลยีดิจิทัล คอมพิวเตอร์ โทรศัพท์มือถือสมาร์ทโฟนหรือสื่อโซเซียล จึงเกิดผลกระทบทางด้านการศึกษาหลายประการตามที่เป็นข่าวที่ปรากฏในสังคมไทยปัจจุบัน ฉะนั้น ผู้วิจัยจึงมีความประสงค์ที่จะ

^๒ ครรชิต มาลัยวงศ์, เทคโนโลยีการศึกษา : ปรัชญาและหลักการ, วารสารการศึกษาแห่งชาติ, ปีที่ ๒๙ ฉบับที่ ๕ (มิถุนายน-กรกฎาคม ๒๕๓๘): ๔๙-๕๐.

^๓ สุรสิทธิ์ วิทยารัฐ, พัฒนาการสื่อใหม่ (New Media) : อิทธิพลภาษาดิจิทัลต่อรูปแบบการสื่อสารของมนุษยชาติและผลกระทบต่อจริยธรรมสื่อ, [ออนไลน์], แหล่งที่มา: <http://utcc2.utcc.ac.th/localuser/amsar/PDF/New%20Media.pdf> [ม.ป.ป.].

ทำการศึกษารื่องการศึกษาพฤติกรรมการใช้สื่อโซเชียลเน็ตเวิร์คตามหลักโยนิโสมนสิการของนักศึกษามหาวิทยาลัยราชภัฏชัยภูมิ เพราะเหตุที่ว่าหลักโยนิโสมนสิการเป็นหลักธรรมทางพระพุทธศาสนาที่สำคัญ ที่ควรนำมาปรับใช้ในการสื่อสาร การส่งผ่านข้อมูลต่าง ๆ ในโซเชียลเน็ตเวิร์ค

โยนิโสมนสิการ หมายถึง การคิดของบุคคลที่ต้องมีสติปัญญาเป็นตัวกำกับ ซึ่งทำให้บุคคลสามารถคิดเป็น วิเคราะห์เป็น โดยคิดและวิเคราะห์ได้อย่างถูกวิธี มีระบบ มีระเบียบ ต่อเนื่องจากเหตุสู่ผล เชื่อมโยงกันภายใต้พื้นฐานของคุณธรรมที่จะนำไปสู่การปฏิบัติ และการแก้ปัญหาได้อย่างเหมาะสม อย่างนี้ เรียกว่า การคิดแบบมีเหตุผลจนทำให้เกิดปัญญา โยนิโสมนสิการ มาจาก ๒ คำ คือ โยนิโส + มนสิการ โยนิโส มาจากคำว่า โยนิ หมายถึง เหตุ ต้นเหตุ หรือ จุดเกิดแห่งเหตุ มนสิการ แปลว่า การคิด การวิเคราะห์ การพิจารณา การทำให้ใจให้แยกคาย เป็นปัจจัยในการรับรู้ผัสสะจากภายนอก อันจะเป็นตัวกั้นกระแสความคิดไม่ให้ปรุงแต่งตามตณหา ความทะยานอยากที่เป็นองค์ประกอบภายในของของตนเอง ทำให้พิจารณาสิ่งๆอย่างถูกต้องเหมาะสม ดังนั้น โยนิโสมนสิการ จึงมีความหมายของการคิดที่เป็นระบบ คิดเป็นระเบียบ และคิดมีเหตุผล^๕

จากปัญหาดังกล่าวมานั้น ผู้ศึกษาจึงมีความสนใจที่จะทำการศึกษารื่อง “การศึกษาพฤติกรรมการใช้สื่อโซเชียลเน็ตเวิร์คตามหลักโยนิโสมนสิการของนักศึกษามหาวิทยาลัยราชภัฏชัยภูมิ” เพื่อต้องการศึกษาสถานการณ์ใช้สื่อโซเชียลเน็ตเวิร์คของนักศึกษามหาวิทยาลัยราชภัฏชัยภูมิ ว่าได้มีการนำหลักโยนิโสมนสิการมาใช้ในการสื่อสารทางโซเชียลเน็ตเวิร์คหรือไม่ เพื่อเป็นการหาทางออกหรือแก้ไขปัญหานักศึกษาในการใช้สื่อโซเชียลเน็ตเวิร์ค และเพื่อเป็นประโยชน์ทั้งต่อปัจเจกบุคคล ต่อสังคมและประเทศชาติต่อไป

๑.๒ วัตถุประสงค์ของการวิจัย

๑.๒.๑ ศึกษาพฤติกรรมการใช้สื่อโซเชียลเน็ตเวิร์คของนักศึกษามหาวิทยาลัยราชภัฏชัยภูมิ

๑.๒.๒ ศึกษาพฤติกรรมการใช้สื่อโซเชียลเน็ตเวิร์คตามหลักโยนิโสมนสิการของนักศึกษามหาวิทยาลัยราชภัฏชัยภูมิ

๑.๒.๓ เพื่อวิเคราะห์พฤติกรรมการใช้สื่อโซเชียลเน็ตเวิร์คตามหลักโยนิโสมนสิการในของนักศึกษามหาวิทยาลัยราชภัฏชัยภูมิ

^๕ โยนิโสมนสิการ และแนวทางปฏิบัติ, [ออนไลน์], แหล่งที่มา: <https://thaihealthlife.com/> [ม.ป.ป.].

๑.๓ คำถามวิจัย

๑.๓.๑ ต้องการทราบถึงพฤติกรรมการใช้สื่อโซเชียลเน็ตเวิร์คของนักศึกษามหาวิทยาลัยราชภัฏชัยภูมิ เป็นอย่างไร

๑.๓.๒ ต้องการทราบถึงนักศึกษามหาวิทยาลัยราชภัฏชัยภูมิได้นำหลักโยนิโสมนสิการมาปรับกับพฤติกรรมการใช้สื่อโซเชียลเน็ตเวิร์คหรือไม่ อย่างไร

๑.๓.๓ ต้องการทราบถึงผลวิเคราะห์ที่ได้จากการศึกษาพฤติกรรมการใช้สื่อโซเชียลเน็ตเวิร์คตามหลักโยนิโสมนสิการของนักศึกษามหาวิทยาลัยราชภัฏชัยภูมิ สามารถนำมาปรับใช้ในสังคมปัจจุบันได้อย่างไร

๑.๔ ขอบเขตการวิจัย

การศึกษานี้เป็นการศึกษาเชิงคุณภาพ(Quality Research)มุ่งศึกษาพฤติกรรมการใช้สื่อโซเชียลเน็ตเวิร์คตามหลักโยนิโสมนสิการ ของนักศึกษามหาวิทยาลัยราชภัฏชัยภูมิ ซึ่งผู้ศึกษาได้ทำการศึกษาวิเคราะห์จากเอกสารโดยกำหนดขอบเขต ดังนี้

๑.๔.๑ ขอบเขตการวิจัยด้านเอกสาร

ในการศึกษาในครั้งนี้ ผู้วิจัยได้กำหนดขอบเขตด้านเอกสารไว้ ดังนี้

๑.เอกสารชั้นปฐมภูมิ(primary source) คือพระไตรปิฎกภาษาไทย ฉบับมหาจุฬาลงกรณ ราชวิทยาลัยพุทธศักราช ๒๕๓๙ และข้อมูลจากการลงพื้นที่สัมภาษณ์กลุ่มประชากรผู้ให้ข้อมูลสำคัญ

๒. เอกสารชั้นทุติยภูมิ (secondary source) คือ เอกสาร หรืองานวิจัยกับพฤติกรรมการใช้สื่อโซเชียลเน็ตเวิร์คตามหลักโยนิโสมนสิการในสังคมไทยปัจจุบัน และบทความต่าง ๆ ทั้งภาษาไทยและภาษาต่างประเทศในส่วนที่เกี่ยวข้องเช่น หนังสือ งานวิจัย บทความ และวิทยานิพนธ์ รวมทั้งเอกสารจากสื่ออิเล็กทรอนิกส์ต่าง ๆ

๑.๔.๒ ขอบเขตการวิจัยด้านเนื้อหา

ในการศึกษาในครั้งนี้ ผู้วิจัยได้ศึกษาเกี่ยวกับแนวคิดเกี่ยวกับ “การศึกษาพฤติกรรมการใช้สื่อโซเชียลเน็ตเวิร์คตามหลักโยนิโสมนสิการของนักศึกษามหาวิทยาลัยราชภัฏชัยภูมิ” ตามวัตถุประสงค์ที่ตั้งไว้โดยการ ศึกษาในเรื่องเกี่ยวกับพฤติกรรมการใช้สื่อโซเชียลเน็ตเวิร์คและการปรับใช้หลักโยนิโสมนสิการกับพฤติกรรมการใช้สื่อโซเชียลเน็ตเวิร์คของนักศึกษามหาวิทยาลัยราชภัฏชัยภูมิ

๑.๔.๓ ขอบเขตด้านพื้นที่

ในการวิจัยครั้งนี้ผู้วิจัยได้กำหนดพื้นที่ในการวิจัย คือ มหาวิทยาลัยราชภัฏชัยภูมิ จังหวัดชัยภูมิ ด้วยเหตุที่ได้นักศึกษามหาวิทยาลัยราชภัฏชัยภูมิ จังหวัดชัยภูมิ เป็นสังคมที่มีการใช้ โซเชียลเน็ตเวิร์คในชีวิตประจำวันเป็นจำนวนมาก และเป็นกลุ่มคนที่มีความจำเป็นต้องใช้โซเชียลเน็ตเวิร์คในการศึกษาและการสื่อสารกับบุคคลทั่วไป

๑.๔.๔ ขอบเขตด้านกลุ่มผู้ให้ข้อมูลสำคัญ

การวิจัยครั้งนี้ผู้วิจัยเลือกกลุ่มผู้ให้ข้อมูลสำคัญในการวิจัย เนื่องจากเป็นกลุ่มบุคคลที่มีการใช้สื่อโซเชียลเน็ตเวิร์คในชีวิตประจำวัน และเป็นกลุ่มบุคคลผู้มีความรู้ความเข้าใจในในหลักธรรมทางพระพุทธศาสนา ได้มีการสื่อสารโซเชียลเน็ตเวิร์คในเรื่องการนำหลักธรรมทางพระพุทธศาสนาไปใช้ในชีวิตประจำวัน และเผยแพร่ข่าวสารการปฏิบัติธรรมในโอกาสต่าง ๆ แก่สังคมโซเชียลเน็ตเวิร์ค ได้แก่

กลุ่มที่ ๑ คณาจารย์และเจ้าหน้าที่ของมหาวิทยาลัยราชภัฏชัยภูมิ	จำนวน	๕ คน
กลุ่มที่ ๒ นักศึกษาสาขาวิชาสาธารณสุขศาสตร์	จำนวน	๕ คน
กลุ่มที่ ๓ นักศึกษาสาขาวิชาการเงินและการธนาคาร	จำนวน	๕ คน
กลุ่มที่ ๔ นักศึกษาสาขาวิชาครุศาสตร์	จำนวน	๕ คน
รวมทั้งสิ้น	จำนวน	๒๐ คน

๑.๕ นิยามศัพท์เฉพาะที่ใช้ในงานวิจัย

ผู้วิจัย ได้ทำการศึกษานิยามศัพท์เฉพาะที่เกี่ยวข้องกับเรื่อง “การศึกษาพฤติกรรมการใช้สื่อโซเชียลเน็ตเวิร์คตามหลักโยนิโสมนสิการของนักศึกษามหาวิทยาลัยราชภัฏชัยภูมิ” ดังต่อไปนี้

พฤติกรรมกรการใช้สื่อ หมายถึง ปฏิบัติการแลกเปลี่ยนข้อมูล โต้ตอบในด้านการติดต่อสื่อสารระหว่างบุคคลต่อบุคคลหรือบุคคลต่อกลุ่ม โดยใช้ลักษณะ สัญลักษณ์หรือพฤติกรรมที่เข้าใจกัน เพื่อทำให้เกิดการดำเนินการ หรือเพื่อใช้การการทำงานให้เป็นประโยชน์ในการสื่อสาร

สื่อโซเชียลเน็ตเวิร์ค หมายถึง กระบวนการติดต่อส่งข้อมูล ข่าวสาร ข้อเท็จจริง โดยการใช้ถ้อยคำ กิริยาท่าทาง สัญลักษณ์ หรือความรู้สึกนึกคิด ทำให้เกิดความรู้ ความเข้าใจอย่างหนึ่งอย่างใดระหว่างบุคคลอื่นรวมถึงกับตนเอง ด้วยการรวมตัวกันและเชื่อมโยงผู้คนไว้ด้วยกันในทิศทางใดทิศทางหนึ่ง เป็นกลุ่มเครือข่ายทางสื่อโซเชียลมีเดีย โดยอาศัยสื่อเทคโนโลยีที่ทันสมัยในปัจจุบัน ใน การวิจัยนี้หมายถึง การใช้สื่อยุคโซเชียลเน็ตเวิร์คเท่านั้น

นักศึกษาราชภัฏชัยภูมิ หมายถึง กลุ่มบุคคลหรือเยาวชนที่กำลังศึกษาในสาขาวิชาต่าง ๆ ที่มหาวิทยาลัยราชภัฏชัยภูมิ ซึ่งมีสถานะเป็นนักศึกษาในปัจจุบันขณะที่ทำการศึกษาวิจัย คือปี การศึกษา ๒๕๖๑ ที่ได้กำหนดคุณสมบัติไว้ในขอบเขตด้านประชากร

หลักการใช้โยนิโสมนสิการหมายถึง การใช้ความคิดถูกวิธี คือ การกระทำในใจโดย แยกกาย มองสิ่งทั้งหลายด้วยความคิดพิจารณาสืบค้นถึงต้นเค้า สวหาเหตุผลจนตลอดสายแยกแยะ ออกพิเคราะห์ดูด้วยปัญญาที่คิดเป็นระเบียบและโดย อุบายวิธีให้เห็นสิ่งนั้นๆ หรือปัญหานั้นๆ ตาม สภาวะและตามความสัมพันธ์แห่งเหตุปัจจัย ในการศึกษาในครั้งนี้ ผู้วิจัยได้ศึกษาเกี่ยวกับการใช้สื่อ โซเชียลเน็ตเวิร์ค ดังนั้นหลักการปรับใช้โยนิโสมนสิการในการใช้สื่อโซเชียลเน็ตเวิร์คก็คือ การรู้จักคิด มองสิ่งทั้งหลายด้วยความคิดพิจารณาสืบค้นถึงต้นเค้า สวหาเหตุผลจนตลอดสายแยกแยะออก พิจารณ์เหตุด้วยปัญญาที่คิดเป็นระเบียบและโดย อุบายวิธีให้เห็นสิ่งนั้นๆ หรือปัญหานั้นๆ ตามสภาวะ และตามความสัมพันธ์แห่งเหตุปัจจัยจากการสื่อโซเชียลเน็ตเวิร์คที่กำลังใช้อยู่ในปัจจุบัน

๑.๖ ประโยชน์ที่ได้รับจากการวิจัย

๑.๖.๑ ทำให้ทราบถึงพฤติกรรมการใช้สื่อโซเชียลเน็ตเวิร์คของนักศึกษามหาวิทยาลัยราช ภัฏชัยภูมิ

๑.๖.๒ ทำให้ทราบถึงพฤติกรรมการใช้สื่อโซเชียลเน็ตเวิร์คตามหลักโยนิโสมนสิการของ นักศึกษามหาวิทยาลัยราชภัฏชัยภูมิ

๑.๖.๓ ทำให้ทราบพฤติกรรมการใช้สื่อโซเชียลเน็ตเวิร์คตามหลักโยนิโสมนสิการของ นักศึกษามหาวิทยาลัยราชภัฏชัยภูมิ และสามารถนำมาประยุกต์ใช้ในสังคมปัจจุบันได้

บทที่ ๒

แนวคิด ทฤษฎีและผลงานวิจัยที่เกี่ยวข้อง

ผู้วิจัยได้ประมวลแนวคิดทฤษฎีที่เกี่ยวข้องกับงานวิจัยเรื่อง“การศึกษาพฤติกรรมการใช้สื่อโซเชียลเน็ตเวิร์คตามหลักโยนิโสมนสิการของนักศึกษามหาวิทยาลัยราชภัฏชัยภูมิ” โดยจะใช้แนวคิดและทฤษฎีหลัก จัดออกเป็นกลุ่มต่างๆ ดังต่อไปนี้

๒.๑ แนวคิดและทฤษฎีเกี่ยวกับพฤติกรรมการใช้สื่อ

๒.๑.๑ แนวคิดทฤษฎีการสื่อสารที่เกี่ยวข้องกับการเปลี่ยนแปลงสังคม

๒.๑.๒ แนวคิดเกี่ยวกับการสื่อสารจากมุมมองทางพระพุทธศาสนา

๒.๑.๓ แนวคิดเกี่ยวกับสื่ออิเล็กทรอนิกส์ในด้านพระพุทธศาสนา

๒.๒ หลักโยนิโสมนสิการ

๒.๒.๑ ความหมายของโยนิโสมนสิการ

๒.๒.๒ ความสำคัญของโยนิโสมนสิการ

๒.๒.๓ วิธีการคิดแบบโยนิโสมนสิการ

๒.๒.๔ หลักการและแนวทางการสอนแบบโยนิโสมนสิการ

๒.๓ งานวิจัยที่เกี่ยวข้อง

๒.๔ กรอบแนวคิดการวิจัย

๒.๑ แนวคิดและทฤษฎีเกี่ยวกับพฤติกรรมการใช้สื่อ

พรทิพย์ วรกิจโกศาทร ได้กล่าวถึงพฤติกรรมการใช้สื่อต่าง ๆ ของผู้รับสารว่า ผู้รับสารควรจะเลือกเปิดรับสื่อตามลักษณะดังต่อไปนี้^๑

๑. เลือกรับสื่อที่สามารถจัดหาได้ (Availability) ธรรมชาติของมนุษย์ จะใช้ความพยายามเพียงระดับหนึ่งเท่านั้น อะไรที่ได้รับยากมาก ๆ จะไม่ได้รับเลือกแต่ถ้าสามารถได้มาไม่ยากนักมักจะเลือกสิ่งนั้น เช่นเดียวกับสื่อ ผู้รับสารจะเลือกสื่อที่ไม่ต้องใช้ความพยายามมาก ตัวอย่างในชนบทประชาชนส่วนใหญ่จะเปิดรับสื่อวิทยุกระจายเสียงเป็นสำคัญเพราะตนเองสามารถจัดหาวิทยุมาได้ง่ายกว่าสิ่งอื่น เป็นต้น

๒. เลือกสื่อที่สอดคล้อง (Consistency) กับความรู้ ค่านิยม ความเชื่อและทัศนคติของตน ตัวอย่างเช่น นิสิตนักศึกษา และนักวิชาการ มักนิยมอ่านหนังสือพิมพ์มติชน หรือสยามรัฐมากกว่าหนังสือพิมพ์อื่น เพราะหนังสือพิมพ์ดังกล่าวให้ข่าวสารสาระความรู้ในแง่วิชาการที่สอดคล้องกับตน

๓. เลือกสื่อที่ตนสะดวก (Convenience) ในปัจจุบันผู้รับสารสามารถเลือกรับสื่อได้ทั้งทางวิทยุโทรทัศน์ วิทยุกระจายเสียง หนังสือพิมพ์ นิตยสาร และสื่อบุคคล ซึ่งแต่ละคนก็จะมีพฤติกรรมการรับสื่อที่แตกต่างกันตามที่ตนสะดวก เช่น บางคนมักนิยมรับฟังข่าวสารทางวิทยุกระจายเสียงขณะขับรถ บางคนชอบนั่งหรือนอนชมวิทยุโทรทัศน์ บางคนชอบอ่านหนังสือในห้องสมุด เป็นต้น

๔. เลือกสื่อตามความเคยชิน (Accustomedness) บุคคลกลุ่มหนึ่งในสังคมที่จะไม่ค่อยเปลี่ยนแปลงการรับสื่อที่ตนเคยรับอยู่ ซึ่งมักจะพบในบุคคลที่มีอายุมาก เช่น เคยฟังวิทยุกระจายเสียงเป็นประจำก็มักจะไม่สนใจวิทยุโทรทัศน์ หรือสื่ออย่างอื่น เป็นต้น

๕. ลักษณะเฉพาะของสื่อที่กล่าวมาแล้ว เป็นความต้องการสื่อของผู้รับสารเป็นหลัก

ซวรัตน์ เชิดชัย ได้กล่าวถึงพฤติกรรมการเปิดรับสื่อ หรือกระบวนการเลือกข่าวสารว่าประกอบด้วยพฤติกรรม ๓ แบบ คือ^๒

๑. การเลือกรับหรือเลือกสนใจ (Selective Exposure or Selective Attention)

กล่าวคือ ผู้รับสารมีแนวโน้มที่จะเลือกสนใจข่าวสารจากแหล่งหนึ่งแหล่งใด โดยมักจะเลือกรับตามความคิดเห็น ความสนใจของตน เพื่อสนับสนุนทัศนคติที่มีอยู่เดิม และหลีกเลี่ยงในสิ่งที่ไม่

^๑ พรทิพย์ วรกิจโกศาทร, **หลักและทฤษฎีการสื่อสาร : ผู้รับสาร ในเอกสารการสอนชุดนิเทศศาสตร์**, (นนทบุรี: มหาวิทยาลัยสุโขทัยธรรมาธิราช, ๒๕๒๙), หน้า ๒๙๒.

^๒ ซวรัตน์ เชิดชัย, **ความรู้ทั่วไปเกี่ยวกับการสื่อสารมวลชน**, (กรุงเทพมหานคร: บพิธการพิมพ์, ๒๕๒๗), หน้า ๑๕๙.

สอดคล้องกับความรู้ ความเข้าใจ หรือทัศนคติที่มีอยู่เดิมแล้ว เพื่อไม่ให้เกิดภาวะทางจิตใจที่ไม่สมดุล หรือมีความไม่สบายใจ การลดหรือหลีกเลี่ยงภาวะดังกล่าวได้ก็ต้องแสวง

๒. การเลือกรับรู้และตีความหมาย

หลังจากการเลือกเปิดรับข่าวสารแล้ว ผู้รับสารจะเลือกรับรู้ และตีความข่าวสารที่ได้รับ แตกต่างกันไปตามประสบการณ์ ทัศนคติ ความต้องการความหวัง แรงจูงใจ สภาวะร่างกายหรืออารมณ์ในขณะนั้น

๓. การเลือกจดจำ

เป็นแนวโน้มในการจดจำข่าวสารเฉพาะส่วน ที่ตรงกับความสนใจความต้องการ ทัศนคติของตนเอง และมักจะลืมในส่วนที่ตนเองไม่สนใจ หรือเรื่องที่ขัดแย้ง เรื่องที่ค้านกับความคิดของตนได้ง่าย ดังนั้น การเลือกจดจำเนื้อหาของข่าวสารที่ได้รับ จึงเท่ากับเป็นการช่วยเสริมให้ทัศนคติหรือความเชื่อของผู้รับสารมั่นคงยิ่งขึ้นและเปลี่ยนแปลงได้ยากขึ้น

จากแนวคิดและทฤษฎีดังกล่าว จะเห็นได้ว่า การใช้สื่อของแต่ละบุคคลขึ้นอยู่กับพฤติกรรม ความสนใจ ความรู้ ทัศนคติที่ได้รับจากการเลือกใช้สื่อ ความสนใจและการจดจำเพื่อให้เกิดความรู้และสามารถนำมาใช้ได้ในชีวิตประจำวัน ซึ่งขึ้นอยู่กับการเลือกรับและพฤติกรรมการรับรู้ของแต่ละบุคคล

๒.๑.๑ แนวคิดทฤษฎีการสื่อสารที่เกี่ยวข้องกับการเปลี่ยนแปลงสังคม

แนวคิดทฤษฎีการสื่อสารหลายแนวคิดทฤษฎี มีความเกี่ยวข้องสัมพันธ์กับการเปลี่ยนแปลงสังคม โดยเฉพาะอย่างยิ่งในยุคสมัยที่แนวคิดในระบบทุนนิยม (Capitalism) และแนวคิดการทำให้ทันสมัย (Modernization) รวมถึงวัฒนธรรมตะวันตกถูกแพร่กระจายอย่างกว้างขวาง ออกไปในประเทศต่าง ๆ จนกลายเป็นระบบเศรษฐกิจ และค่านิยมที่เป็นกระแสหลักของประเทศต่าง ๆ ทั่วโลก โดยแนวคิดทฤษฎีการสื่อสารเหล่านั้น โดยมากเป็นทฤษฎีการสื่อสารในระดับการสื่อสารมวลชน ซึ่งบางแนวคิดทฤษฎีมีความเกี่ยวข้องสัมพันธ์กับการเปลี่ยนแปลงสังคมโดยตรง

กล่าวคือ ได้ถูกกำหนดบทบาทหน้าที่ หรือถูกใช้เป็นเครื่องมือสำหรับการเปลี่ยนแปลงสังคม บางแนวคิดทฤษฎี แสดงความเกี่ยวข้องในแง่ของการมีผลกระทบในเชิงโครงสร้างของสังคม หรือในเชิงพฤติกรรมของสังคม ซึ่งประมวลได้ดังนี้

๑. แนวคิดทฤษฎีการสื่อสารที่ถูกกำหนดบทบาทหน้าที่ หรือถูกใช้เป็นเครื่องมือสำหรับการเปลี่ยนแปลงสังคม

แนวคิดทฤษฎีการสื่อสาร ที่ถูกกำหนดบทบาทหน้าที่ หรือถูกใช้เป็นเครื่องมือสำหรับการเปลี่ยนแปลงสังคม มีทั้งแนวคิดทฤษฎีที่ทำหน้าที่โดยตรง และโดยอ้อม ดังนี้

ก) แนวคิดทฤษฎีการสื่อสาร ที่ถูกใช้เป็นเครื่องมือสำหรับการเปลี่ยนแปลงสังคมโดยตรง

ในด้านการเปลี่ยนแปลงสังคมหรือการพัฒนานั้น จากศักยภาพของสื่อสารมวลชนที่มีความสามารถในการกระจายข่าวสารข้อมูลไปสู่คนจำนวนมากได้ ในพื้นที่กว้างขวาง จึงทำให้การสื่อสารมวลชนมีพลังที่สำคัญในการเปลี่ยนแปลงหรือพัฒนาสังคม^๓ ทฤษฎีการใช้สื่อเพื่อการพัฒนา จึงเป็นแนวคิดทฤษฎีการสื่อสารที่ถูกกำหนดบทบาทให้ทำหน้าที่ หรือถูกใช้เป็นเครื่องมือ สำหรับการเปลี่ยนแปลงสังคมโดยตรง โดยถูกพิจารณาว่าสื่อเป็น “เครื่องยนต์แห่งการเปลี่ยนแปลง” (Engine of change)^๔ และถูกนำมาใช้ในการเปลี่ยนแปลง หรือพัฒนาในด้านต่างๆ ทั้งการเกษตร การอุตสาหกรรม การเมืองการปกครอง เศรษฐกิจ สุขภาพอนามัย และการศึกษา ซึ่งล้วนเป็นเป้าหมายสำคัญของการพัฒนาประเทศตามแผนพัฒนาเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติ ซึ่งสอดคล้องกับแนวคิดในระบบทุนนิยมและการทำให้ทันสมัย อย่างไรก็ตาม การสื่อสารตามแนวคิดนี้ มิได้จำกัดอยู่เฉพาะเพียงการสื่อสารที่ผ่านสื่อมวลชนเท่านั้น แต่รวมถึงการสื่อสารผ่านสื่อต่างๆ ทุกประเภท โดยจุดมุ่งหมายที่สำคัญของการสื่อสารตามแนวคิดทฤษฎีการสื่อสารเพื่อการพัฒนา^๕ ก็เพื่อทำให้สังคมเปลี่ยนไปเป็นสังคมที่พัฒนาตามแผนการพัฒนาประเทศ

ข) แนวคิดทฤษฎีการสื่อสาร ที่ถูกใช้เป็นเครื่องมือสำหรับการเปลี่ยนแปลงสังคมโดยอ้อม แนวคิดทฤษฎีการแพร่กระจายนวัตกรรมเป็นแนวคิดทฤษฎีเกี่ยวกับการสื่อสารในแง่ของการทำหน้าที่แพร่กระจาย กล่าวคือ การเปลี่ยนแปลงสังคมส่วนใหญ่ เกิดจากการแพร่กระจายทางวัฒนธรรมทั้งที่เป็นวัฒนธรรมจากภายนอก หรือที่ถูกประดิษฐ์คิดค้นภายในสังคม โดยนวัตกรรมที่ถ่ายทอดกันนั้น อาจเป็นความคิด หรือวัตถุที่ปรากฏในรูปของการกระทำ^๖ การพิจารณาเงื่อนไขการยอมรับ และ การตัดสินใจรับนวัตกรรม รวมทั้งการจัดกลุ่มบุคคลในสังคมในการรับนวัตกรรม ได้ถูกนำมาพิจารณาใช้ประกอบกับแนวคิดการเปลี่ยนแปลงสังคม หรือพัฒนาประเทศในฐานะที่การสื่อสาร หรือสื่อสารมวลชนเป็นกลไกสำคัญ ในการแพร่กระจายข้อมูลข่าวสารที่เป็นนวัตกรรมใหม่ แนวคิดทฤษฎีนี้มีมักถูกใช้ควบคู่กับแนวคิดทฤษฎีการใช้สื่อเพื่อการพัฒนา

^๓ ประมะ สตะเวทิน, การสื่อสารมวลชน : กระบวนการและทฤษฎี, พิมพ์ครั้งที่ ๓, (กรุงเทพมหานคร: ภาพพิมพ์, ๒๕๔๖), หน้า ๒.

^๔ กาญจนา แก้วเทพ, สื่อสารมวลชน : ทฤษฎีและแนวทางการศึกษา, (กรุงเทพมหานคร: ภาพพิมพ์, ๒๕๔๑), หน้า ๓๗.

^๕ “ทฤษฎีการแพร่กระจายทางวัฒนธรรม”, [ออนไลน์], แหล่งที่มา: <http://social.cru.in.th/link/Comdev/.doc>. [ม.ป.ป.].

๒. แนวคิดทฤษฎีที่แสดงความเกี่ยวข้องในแง่ของการมีบทบาทอิทธิพล ซึ่งก่อให้เกิดการเปลี่ยนแปลงสังคม

แนวคิดทฤษฎี ที่แสดงความเกี่ยวข้องในแง่ของการมีบทบาทอิทธิพล ซึ่งก่อให้เกิดการเปลี่ยนแปลงสังคม มีทั้งที่บทบาทอิทธิพลหรือการส่งผลกระทบเป็นไปในเชิงโครงสร้างของสังคม และในเชิงพฤติกรรมของสังคม ดังนี้

ก) แนวคิดทฤษฎีการสื่อสารที่แสดงบทบาทอิทธิพล หรือมีผลกระทบต่อการเปลี่ยนแปลงสังคมในเชิงโครงสร้างและเชิงพฤติกรรมของสังคม

แนวคิดทฤษฎีเทคโนโลยีการสื่อสาร เป็นตัวกำหนดเป็นแนวคิดทฤษฎี ที่ถูกพิจารณาว่าการเปลี่ยนแปลงในตัวเทคโนโลยีการสื่อสารทุกครั้ง จะก่อให้เกิดผลกระทบ ต่อการเปลี่ยนแปลงทางสังคม โดยกระทบในระดับสังคมในเรื่องของโครงสร้างอำนาจการปกครอง ระบบเศรษฐกิจทำให้ระบบเศรษฐกิจกระจายและเชื่อมโยงกับประเทศต่าง ๆ ได้ทุกภูมิภาคทั่วโลก อย่างไรก็ตามการเปลี่ยนแปลงในตัวเทคโนโลยีการสื่อสาร ยังกระทบในระดับปัจเจกด้วย ในเรื่องของการขยายผัสสะของมนุษย์ในแง่การเป็นอิสระจากกาลและเทศะซึ่งส่งผลกระทบต่อประสบการณ์ และวิถีการดำเนินชีวิตของมนุษย์^๖ รวมทั้งส่งกระทบต่อการสื่อสารด้วย กล่าวคือ ผู้ใช้สื่อไม่ใช่เป็นแต่เพียงผู้รับสาร แต่ยังเป็นผู้ส่งสารเองด้วย เป็นทั้งผู้ส่งและผู้รับสาร ซึ่งทำให้องค์กรผู้ผลิตสื่อที่เป็นสื่อใหญ่ อย่างสื่อสารมวลชนได้รับผลกระทบ ต้องปรับตัวทั้งในเรื่องรูปแบบ วิธีการนำเสนอ และเนื้อหา นอกจากนี้ในส่วนของการควบคุมการใช้สื่อพบว่า การควบคุมเป็นไปได้โดยยากทั้งในแง่การควบคุมทางกฎหมาย และในทางปฏิบัติ

ข) แนวคิดทฤษฎีการสื่อสารที่แสดงบทบาทอิทธิพล หรือมีผลกระทบต่อการเปลี่ยนแปลงสังคมด้านพฤติกรรมของสังคมโดยตรง

แนวคิดทฤษฎี การสื่อสารที่สัมพันธ์กับการเปลี่ยนแปลงสังคม โดยแสดงบทบาทอิทธิพล หรือมีผลกระทบด้านพฤติกรรมของสังคม โดยมากมักเป็นความสัมพันธ์ ที่เกิดจากการทำบทบาทหน้าที่ของการสื่อสาร โดยเฉพาะอย่างยิ่งของการสื่อสารมวลชน ทั้งโดยการทำหน้าที่ที่เปิดเผยหรือไม่เปิดเผย โดยการเปลี่ยนแปลงสังคมที่เกิดขึ้นนั้น เป็นผลในระยะยาว กล่าวคือ ต้องใช้ระยะเวลาจึงก่อให้เกิดการเปลี่ยนแปลงขึ้น อีกทั้งการเปลี่ยนแปลงนั้นให้ผลในระยะยาว เนื่องจากในระยะเวลาของการทำบทบาทหน้าที่ของสื่อ นั้น ส่งผลกระทบในแง่ของการเรียนรู้ วิธีในการมองโลก ค่านิยม อุดมการณ์ แนวคิด วัฒนธรรม รวมทั้งวิถีในการดำเนินชีวิต

^๖ กาญจนา แก้วเทพ, สื่อสารมวลชน : ทฤษฎีและแนวทางการศึกษา, หน้า ๑๑๓-๑๒๖, ๒๗๒.

กลุ่มแนวคิดทฤษฎี การสื่อสารที่สัมพันธ์กับการเปลี่ยนแปลงสังคมโดยแสดงบทบาท อิทธิพลหรือมีผลกระทบต่อ การเปลี่ยนแปลงสังคมในเชิงพฤติกรรมของสังคม ได้แก่

๑) บทบาทหน้าที่ของการสื่อสารตามแนวคิดทฤษฎีหน้าที่นิยม(Functionalism)^๗

ตามแนวคิดนี้กล่าวถึง หน้าที่ทางสังคมหรือพันธกิจทางสังคม(Social functions) ของ สื่อสารมวลชนโดยตรง โดยสื่อสารมวลชนมีหน้าที่ที่เปรียบประดุจหน้าที่พื้นฐาน ๔ ประการ คือ

(๑) หน้าที่สอดส่องระวังระไว เกี่ยวกับสิ่งแวดล้อมทางสังคม การทำหน้าที่นี้ของ สื่อสารมวลชนก็คือ การทำหน้าที่ในการให้ข้อมูลข่าวสาร

(๒) หน้าที่ประสานส่วนต่างๆ ของสังคมร่วมมือกันแก้ไขปัญหาที่เกิดขึ้น หรือประสาน สร้างความเป็นอันหนึ่งอันเดียวกันของสังคม ซึ่งหน้าที่นี้ก็คือ หน้าที่ในการแสดงความคิดเห็นเกี่ยวกับ สิ่งที่เกิดเป็นข่าว หรือชักจูงใจของสื่อสารมวลชน

(๓) หน้าที่ถ่ายทอด หรือสืบทอดมรดกทางวัฒนธรรมของสังคมแก่คนรุ่นต่อไป หรือ หมายถึงหน้าที่ด้านการให้การศึกษาคือ การเผยแพร่ความรู้ ค่านิยม และบรรทัดฐานของสังคมแก่ สมาชิกรุ่นใหม่ของสังคม

(๔) หน้าที่ให้ความบันเทิง เพื่อให้ปัจเจกบุคคลได้รับความพึงพอใจ ผ่อนคลายความเครียด จากปัญหาในชีวิตประจำวัน

นอกจากหน้าที่ทั้ง ๔ ประการนี้ สื่อสารมวลชนยังถูกระบุหน้าที่ประการอื่นเพิ่มเติมอีก ได้แก่ หน้าที่ในด้านการศึกษา ซึ่งมีบทบาทหน้าที่ย่อย คือ ทำหน้าที่เป็นโรงเรียน และทำให้เกิดการ แลกเปลี่ยนความรู้ ทั้งนี้เนื่องจากข่าวสารและสื่อมวลชนมีอิทธิพลต่อการพัฒนาสติปัญญา สร้าง บุคลิกภาพใหม่ สร้างมาตรฐานทางปัญญา หน้าที่ในการระดมความร่วมมือ หรือการณรงค์เพื่อ เป้าหมายของสังคม เช่น การณรงค์ทางสังคม การเมือง และเศรษฐกิจ^๘ โดยเฉพาะอย่างยิ่ง ในสมัย ปัจจุบันการสื่อสารมวลชนมีความสัมพันธ์เชื่อมโยงอย่างสูงกับการเมืองและธุรกิจหรือระบบเศรษฐกิจ การใช้สื่อเพื่อประโยชน์ทางการเมือง และการโฆษณาสินค้าหรือการโฆษณาชวนเชื่อทางการเมืองและ ธุรกิจ (political and commercial propaganda) จึงได้กลายเป็นหน้าที่หลักอีกหน้าที่หนึ่งในการ ระดมให้สมาชิกของสังคม คิดและบริโภคในทิศทางที่ถูกนำเสนอผ่านสื่อสารมวลชน^๙ ซึ่งหน้าที่ในส่วน นี้เป็นไปทั้งโดยเปิดเผยและไม่เปิดเผย ที่ไม่เปิดเผย เช่น แฝงมากับอุตสาหกรรมธุรกิจบันเทิง ดังที่ได้ แฝงมาจากฮอลลีวูดของอเมริกา จากญี่ปุ่น หรือจากเกาหลี เป็นต้น

^๗ อุบลรัตน์ ศิริยุวศักดิ์, สื่อสารมวลชนเบื้องต้น สื่อมวลชน วัฒนธรรม และสังคม, พิมพ์ครั้งที่ ๔, (กรุงเทพมหานคร: โรงพิมพ์แห่งจุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย, ๒๕๔๗), หน้า ๕-๖.

^๘ ประมว สตะเวทิน, การสื่อสารมวลชน : กระบวนการและทฤษฎี, หน้า ๑๔๓-๑๔๗.

^๙ อุบลรัตน์ ศิริยุวศักดิ์, สื่อสารมวลชนเบื้องต้น สื่อมวลชน วัฒนธรรม และสังคม, หน้า ๖.

๒) บทบาทหน้าที่ของการสื่อสาร ตามแนวคิดทฤษฎีการเรียนรู้ทางสังคม(Social Learning Theory)^{๑๐}

แนวคิดทฤษฎีการเรียนรู้ทางสังคมอยู่บนพื้นฐานของความตระหนักในอิทธิพลของสื่อมวลชนต่อบุคคลและสังคม จุดยืนของทฤษฎีนี้จะมองอิทธิพลที่เกิดขึ้นในระยะยาว (Long term-Effect) ที่เกิดขึ้นจากสื่อมวลชน และพิจารณาบทบาทของสื่อมวลชนในฐานะตัวแทนแห่งการเรียนรู้ (Agent of socialization) ที่ทำหน้าที่อบรมบ่มเพาะสิ่งต่างๆ ให้แก่สมาชิกในสังคม ซึ่งนับวันก็ยังมีบทบาทในหน้าที่นี้มากยิ่งขึ้นทุกที จนอาจจะล้ำหน้าสถาบันเดิมที่เคยทำหน้าที่มาแต่ก่อน เช่น สถาบันครอบครัว คือ พ่อแม่ สถาบันการศึกษา เช่น ครู สถาบันศาสนา เช่นพระ เป็นต้น

การทำหน้าที่อบรมบ่มเพาะสิ่งต่าง ๆ ให้แก่สมาชิกในสังคมตามแนวคิดทฤษฎีการเรียนรู้ทางสังคมนี้ แท้จริงแล้วเพื่อช่วยทำให้สังคมทั้งในระดับปัจเจก และระดับสังคมสามารถดำรงสืบต่อไปได้อย่างเป็นปกติสุขและยาวนาน ที่อาจถือได้ว่าไม่เปลี่ยนแปลง หรือเปลี่ยนแปลงน้อยมาก โดยทุกสังคมย่อมมีแบบแผนการอบรมบ่มเพาะ แบบใดแบบหนึ่งเสมอ อย่างไรก็ตาม ตัวแทนหรือแหล่งข่าวสารที่จะเป็นผู้กำหนดการอบรมบ่มเพาะก็มีอยู่มากมาย โดยขัดแย้งหรือไม่ตรงกัน จึงเป็นการเพิ่มภาวะสับสนแก่สมาชิกในสังคม และทำให้การอบรมบ่มเพาะสมาชิกในสังคมผิดเพี้ยนไป นั่นคือ ทำให้สังคมเกิดการเปลี่ยนแปลงไปนั่นเอง

แนวคิดทฤษฎีการเรียนรู้ทางสังคม ในส่วนที่เกี่ยวกับการเรียนรู้จากสื่อมวลชนนั้นยังมีอีก ๒ ทฤษฎีที่เกี่ยวข้องอย่างใกล้ชิด นั่นคือ ทฤษฎีการเลียนแบบ(Modeling) และทฤษฎีความคาดหวังทางสังคม (Social Expectation Theory)

ทฤษฎีการเลียนแบบ มีสาระที่เกี่ยวข้องกับการเลียนแบบผ่านสื่อสารมวลชนโดยย่อดังนี้

วิธีการเรียนรู้ของคนเราเกิดมาจาก การเรียนรู้โดยตรงด้วยตนเอง และการเรียนรู้โดยการสังเกตผู้อื่น และสิ่งแวดล้อมรอบๆ ตัว โดยสัดส่วนการเรียนรู้โดยตรงด้วยตนเองนั้น มีน้อยกว่าการเรียนรู้จากการสังเกต และสื่อมวลชน ก็เป็นสิ่งแวดล้อมหนึ่งของคนเราที่สำคัญอย่างยิ่ง ในการให้แบบอย่างการเรียนรู้จำนวนนับไม่ถ้วน ทั้งในแง่ของการแสดงพฤติกรรม ที่เป็นแบบแผนใหม่โดยตรง หรือเป็นแนวความคิดแรงจูงใจ ให้กระทำตามแบบอย่าง ดังเช่น สื่อมวลชนที่ให้แบบอย่างของตัวต้นแบบที่ได้รับรางวัล เนื่องจากกล้าแสดงออกซึ่งพฤติกรรมที่สังคมห้ามปราม สามารถทำให้ผู้ชมเลียนแบบ กระทำพฤติกรรมสวนกระแสสังคมมากขึ้นได้ หรือทำให้เกิดการสร้างค่านิยมใหม่ขึ้นในสังคม เช่น สาวไทยที่จัดว่าสวยก็ต้องมีผิวหน้าขาวกระจ่างใสอมชมพูอย่างเช่นสาวเกาหลี เป็นต้น

^{๑๐} กาญจนา แก้วเทพ, สื่อสารมวลชน : ทฤษฎีและแนวทางการศึกษา, หน้า ๑๗๗-๑๘๓.

ส่วนแนวคิดจากทฤษฎีความคาดหวังทางสังคม ในประเด็นที่เกี่ยวข้องกับบทบาทหน้าที่ของสื่อสารมวลชน เดอเฟลอร์^{๑๑)} (De Fleur) ได้กล่าวไว้ว่า การทำงานของสื่อมวลชนนั้น จะเลือกแนวคิดบางแนวคิดเท่านั้นมานำเสนอ หรือเลือกเน้นการกระทำบางอย่างมากกว่า ผลจากการทำงานเช่นนั้น ทำให้ผู้รับสารค่อยๆ เรียนรู้อะไรเป็นกฎกติกาทางสังคม และในการดำเนินชีวิต ดังนั้น สื่อจึงเท่ากับมีอิทธิพลโดยทางอ้อมต่อการกระทำของบุคคล แนวคิดนี้มีลักษณะใกล้เคียงกับแนวคิดการทำหน้าที่ของสื่อสารมวลชนในด้านการกำหนดวาระหรือประเด็นทางสังคม (Agenda-setting) ที่เสนอว่า การทำงานของสื่อสารมวลชนที่ต้องมีการเลือกเรื่องหรือประเด็นในการนำเสนอ ทำให้สื่อมีบทบาทในการเป็นผู้กำหนดกรอบของเรื่องราวและประเด็น สื่อมวลชนจึงถูกมองว่าเป็นผู้ทำหน้าที่กำหนดประเด็นให้แก่สังคม เรื่องใดที่สื่อนำมาเผยแพร่มาก ก็มีน้ำหนักมาก และกลายเป็นประเด็นใหญ่ของสังคม^{๑๒)} ทั้งนี้เนื่องจาก การทำหน้าที่ของมนุษย์ในการเรียนรู้จากสื่อมวลชน มนุษย์เรียนรู้ว่าอะไรคือประเด็นปัญหาและควรจัดลำดับความสำคัญของประเด็นปัญหาเหล่านั้นอย่างไร^{๑๓)}

แม็คคอมส์และชอว์ (McCombs & Shaw) ได้ชี้ให้เห็นว่า “การทำงานของสื่อมวลชนในลักษณะของการกำหนดวาระนั้นมีอิทธิพลอย่างมาก ต่อวิถีคิดและวิถีการมองโลกของเราทุกคน พลังที่สำคัญอย่างยิ่งของสื่อ อยู่ที่ความสามารถในการเปลี่ยนแปลงการรับรู้ และความเข้าใจของปัจเจกบุคคล”^{๑๔)}

๓) บทบาทหน้าที่ของการสื่อสารตามแนวคิดทฤษฎีการปลูกฝังความเป็นจริง (Cultivation Theory)^{๑๕)}

แนวคิดทฤษฎีนี้เชื่อในเรื่องอิทธิพลของสื่อสารมวลชน ที่มีผลลัพธ์แบบเป็นภาพรวม และการสั่งสมในระยะยาวและบทบาทในการทำหน้าที่ที่อบรมบ่มเพาะหรือขัดเกลาทางสังคม (Socialized) ด้วยเช่นกันกับแนวคิดทฤษฎีการเรียนรู้ทางสังคม การแสดงบทบาทหรือทำหน้าที่ของสื่อตามแนวคิดทฤษฎีนี้ คือ การทำหน้าที่ด้วยการอบรมบ่มเพาะ และปลูกฝังทางวัฒนธรรม (Enculturation) พร้อมทั้ง(เลือก)สร้างโลกทางสังคมที่แวดล้อมตัวคน และหล่อหลอมให้บุคคลเป็นไปตามที่สื่อสร้างขึ้นมา ซึ่งเกิร์บเนอร์ (Gerbner) ได้ให้คำอธิบายเพิ่มเติมว่า “เนื่องจาก คนเรามีชีวิตอยู่ตามที่เขาถูก

^{๑๑)} เรื่องเดียวกัน, หน้า ๑๙๑.

^{๑๒)} อุบลรัตน์ ศิริยุวศักดิ์, สื่อสารมวลชนเบื้องต้น สื่อมวลชน วัฒนธรรม และสังคม, หน้า ๑๒-๑๓.

^{๑๓)} เดนิส แมคเคवल, สเวน วินดาทล, แปลโดย สวนิต ยมาภัยและระวีวรรณ ประกอบผล, แบบจำลองการสื่อสารสำหรับการศึกษาการสื่อสารมวลชน, พิมพ์ครั้งที่ ๒, (กรุงเทพมหานคร: จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย, ๒๕๓๗), หน้า ๑๐๒.

^{๑๔)} อุบลรัตน์ ศิริยุวศักดิ์, สื่อสารมวลชนเบื้องต้น สื่อมวลชน วัฒนธรรม และสังคม, หน้า ๑๓.

^{๑๕)} กาญจนา แก้วเทพ, สื่อสารมวลชน : ทฤษฎีและแนวทางการศึกษา, หน้า ๒๗๑-๒๘๗.

บอกเล่าให้มีชีวิตเช่นนั้น (we live in term of the stories we tell)”^{๑๖} รายการทุกรายการในโทรทัศน์ไม่ว่าจะเป็นข่าว ละคร โฆษณาล้วนแล้วแต่เป็นการบอกเล่าเรื่องราวว่ามีอะไรอยู่บ้างในสังคม สิ่งต่างๆ ทำงานได้อย่างไร และเราจะต้องทำอะไรบ้าง และรายการประเภทต่างๆ เช่น รายการข่าว เกมโชว์ สารคดี ไม่ว่าจะเป็นของช่องใด ยุคสมัยใด โดยหลักใหญ่ๆ แล้วจะเป็นแบบแผนเดียวกันทั้งสิ้น ดังนั้น โลกที่โทรทัศน์สร้างมาห่อหุ้มตัวบุคคลจึงสั่งสมพอกพูนไปในทิศทางเดียวกัน เป็นทิศทางของการเกิดการเปลี่ยนแปลงที่เป็นไปในทิศทางเดียวกันอย่างสม่ำเสมอ แม้จะเห็นผลเพียงเล็กน้อย แต่ก็ เป็นผลที่เป็นจริงและมีความหมายเนื่องจากการสั่งสมในระยะยาวที่มีผลกระทบต่อจิตสำนึกร่วมของผู้คน ดังนั้นจึงมีความสำคัญอย่างยิ่ง

สรุปได้ว่า กลุ่มแนวคิดทฤษฎีหน้าที่นิยม แนวคิดทฤษฎีการเรียนรู้ทางสังคม และแนวคิดทฤษฎีการปลุกฝังความเป็นจริง เป็นกลุ่มแนวคิดทฤษฎีการสื่อสารที่สัมพันธ์กับการเปลี่ยนแปลงสังคม โดยแสดงบทบาทอิทธิพลหรือมีผลกระทบต่อ การเปลี่ยนแปลงสังคมในเชิงพฤติกรรมของสังคม ที่เกิดจากการเรียนรู้ผ่านสิ่งที่สื่อนำเสนอ และสั่งสมในระยะยาวอย่างค่อยเป็นค่อยไป จนก่อให้เกิดการเปลี่ยนแปลงสังคมขึ้น

๔) บทบาทหน้าที่ของการสื่อสาร ตามแนวคิดทฤษฎีวิพากษ์แห่งสื่อมวลชน (Critical Theories of Media)^{๑๗}

ตามแนวคิดทฤษฎีวิพากษ์แห่งสื่อนี้ เป็นการวิพากษ์การทำงานของสื่อ ที่เป็นอยู่อีกชั้นหนึ่ง โดยเป็นการวิเคราะห์หรือพิจารณาไปถึงเหตุปัจจัย หรือเหตุผลที่แท้จริงที่อยู่เบื้องหลังการทำงานหรือการทำหน้าที่ของสื่อ ซึ่งอาจเป็นการแสดงบทบาทหรือการทำหน้าที่โดยไม่ใช่ที่เปิดเผย เป็นต้นว่า สื่อทำหน้าที่บันเทิง (ซึ่งเป็นหน้าที่ที่เปิดเผย) แต่สิ่งที่อยู่ข้างหลัง และสิ่งที่แวดล้อมการทำหน้าที่บันเทิงอยู่ (การทำหน้าที่ที่ไม่เปิดเผย) นั่นคือ เป้าหมายทางธุรกิจ หรือเป้าหมายเชิงอุดมการณ์ แนวคิดบางอย่าง เพื่อผลประโยชน์บางประการของกลุ่ม ผลประโยชน์หรือองค์กรต่างๆ ทั้งในระดับกลุ่ม ระดับประเทศ และระดับโลก ทั้งนี้เนื่องจากส่วนหนึ่งของเนื้อหาที่ถูกนำเสนอจะถูกกำหนดมาจากระบบตลาด และอีกส่วนหนึ่งจะถูกกำหนดมาจากผลประโยชน์ของเจ้าของเงินทุนหรือผู้ตัดสินใจระดับนโยบาย ทำให้การทำงานของสื่อมีอิสระน้อยลง นั่นคือ การทำงานจะเป็นไปตามความต้องการและนโยบายของเจ้าของทุน หรือปัจจัยทางเศรษฐกิจเป็นสำคัญ นอกจากนี้ ในอีกทางหนึ่ง การทำหน้าที่ของสื่อ ยังทำให้เกิดการครอบงำทางวัฒนธรรม (Cultural hegemony) ด้วย โดยกระบวนการทำงานของสื่อ เป็นไปตามหลักการทำงานของกลไกด้านอุดมการณ์ต่างๆ กล่าวคือ จะ

^{๑๖} เรื่องเดียวกัน, หน้า ๒๘๑.

^{๑๗} เรื่องเดียวกัน, หน้า ๑๓๔-๑๓๕, ๑๔๒-๑๔๒.

สอดแทรกความคิดต่างๆ ให้แทรกซึมอยู่ตามส่วนต่างๆ ของเนื้อหาสาร ซึ่งวิธีการนี้ไม่ใช่เป็นการใช้อำนาจบังคับอย่างรุนแรง แต่จะใช้วิธีการนำเสนอโดยที่ทำให้ผู้รับสาร ไม่ต้องมีการตั้งคำถามกันเลย ดังเช่น วาทกรรม (discourse) ต่างๆ ที่ปรากฏอยู่ในสื่อมวลชน เพราะข้อความที่ปรากฏในสื่อมวลชนนั้นเป็นการให้คำนิยามสังคม ให้นิยามชีวิต ให้นิยามกลุ่มคนหรือให้นิยามเหตุการณ์ ซึ่งทำให้อุดมการณ์หรือกรอบแนวคิดบางประการถูก “ติดตั้ง” ให้ยอมรับกันโดยปริยายในสังคม^{๑๘} หรือกลายเป็นกระแสหลักไป และถูกมองข้ามไปโดยไม่มีการตั้งคำถาม

ดังนั้น การวิพากษ์ หรือการตั้งคำถามกับสิ่งที่ถูกยอมรับโดยปริยายในสังคมนี้ จึงเท่ากับเป็นกระบวนการตรวจสอบหรือควบคุมไปในตัว หรือทำให้สังคมได้คิด หรือสำรวจตรวจตราสิ่งที่เกิดขึ้นจากการทำหน้าที่ที่เปิดเผย และหน้าที่ที่ไม่เป็นที่เปิดเผยของสื่อสารมวลชน โดยเฉพาะอย่างยิ่ง การทำหน้าที่ของสื่อในส่วนที่ไม่เป็นที่เปิดเผย ที่พยายามธำรงรักษาระบบผลประโยชน์ หรืออุดมการณ์บางอย่างไว้ การวิพากษ์หรือตั้งคำถามเช่นนี้ จึงทำให้สังคมเกิดการไหวตัวขึ้น อันจะนำไปสู่การเปลี่ยนแปลงสังคมที่แตกต่างไปจากเดิม

๒.๑.๒ แนวคิดเกี่ยวกับการสื่อสารจากมุมมองทางพระพุทธศาสนา

เนื่องจาก คำว่า “การสื่อสาร” ในคัมภีร์ทางพระพุทธศาสนา ไม่มีปรากฏในลักษณะที่เป็นเรื่องราว หรือเป็นหมวดหมู่ ที่เกี่ยวกับการสื่อสาร ตามคำอธิบายเกี่ยวกับการสื่อสารอย่างในปัจจุบัน แต่กระนั้น พฤติกรรมการสื่อสารก็มีอยู่ เนื่องจาก การสื่อสารเป็นกิจกรรมที่เกิดขึ้นเป็นปกติในชีวิตประจำวันของทุกคน ไม่เว้นแม้บรรพชิต หรือคฤหัสถ์ อีกทั้งแต่ละบุคคลก็ทำการสื่อสารอยู่แทบตลอดเวลา โดยปรากฏในรูปของหลักธรรมและเนื้อหาเรื่องราวที่หลากหลาย การศึกษาแนวคิดเกี่ยวกับการสื่อสารจากมุมมองทางพระพุทธศาสนา จึงเป็นการศึกษาโดยรวบรวม จัดกลุ่มจากหลักธรรมคำสอนทั้งหลายในพระพุทธศาสนา ที่มีความเกี่ยวข้องกับการสื่อสาร เพื่อให้เห็นแนวคิดเกี่ยวกับการสื่อสารในเบื้องต้นเป็นการศึกษาว่า หลักธรรมคำสอนในพระพุทธศาสนาที่เกี่ยวกับการสื่อสารนั้น อยู่ในกลุ่มประเภทใด ของหลักคำสอนในทางพระพุทธศาสนา เนื่องจากหลักคำสอนในทางพระพุทธศาสนาสามารถสรุปได้เป็น ๒ ประเภท คือ (๑) ประเภทที่เป็นสังขธรรม และ (๒) ประเภทที่

^{๑๘} กาญจนา แก้วเทพ, การศึกษาสื่อมวลชนด้วยทฤษฎีวิพากษ์ : แนวคิดและตัวอย่างงานวิจัย, (กรุงเทพมหานคร: ภาพพิมพ์, ๒๕๔๑), หน้า ๓.

เป็นระบบจริยธรรม โดยประเภทที่เป็นสังฆธรรม คือ ส่วนที่ว่าด้วยธรรมชาติบริสุทธิ์ เป็นคำสอนที่อธิบายกฎเกณฑ์เกี่ยวกับธรรมชาติของสรรพสิ่งทั้งหลาย ว่าเกิดขึ้น ดำรงอยู่ และเสื่อมสลายไปอย่างไร ซึ่งไม่เกี่ยวข้องกับความคิดความชั่ว ส่วนประเภทที่เป็นระบบจริยธรรมนั้น ได้แก่ส่วนที่ว่าด้วยหลักปฏิบัติ ซึ่งมี ๒ ประเภท ได้แก่ หลักปฏิบัติสำหรับการอยู่ร่วมกันในสังคม และหลักปฏิบัติเพื่อความหลุดพ้นจากพันธนาการหรือกองทุกข์ทั้งปวง^{๑๙}

การสื่อสารเป็นกิจกรรม หรือการกระทำที่เกี่ยวข้องกับบุคคลอื่น รวมทั้งตนเองด้วย หลักธรรมคำสอนที่เกี่ยวข้องกับการสื่อสาร จึงอยู่ในส่วนที่เป็นระบบจริยธรรม ซึ่งเป็นหลักปฏิบัติ และเกี่ยวข้องกับคุณค่า ของการกระทำซึ่งกันและกัน โดยสามารถจำแนกเป็นแนวคิดเกี่ยวกับการสื่อสารได้เป็น ๒ แนวทาง ได้แก่ (๑) แนวคิดเกี่ยวกับการสื่อสารสำหรับการอยู่ร่วมกันในสังคม และ(๒) แนวคิดเกี่ยวกับการสื่อสารในการปฏิบัติ เพื่อความหลุดพ้นจากกองทุกข์ทั้งปวง นอกจากนี้ ตามแนวคิดในพระพุทธศาสนาได้แบ่งกิจกรรม หรือกรรมที่บุคคลกระทำได้เป็น ๓ ทาง คือ ทางกาย ทางวาจา และทางใจ ที่เรียกว่า กายกรรม วจีกรรม และมโนกรรม การศึกษาที่เกี่ยวกับการสื่อสารส่วนใหญ่จึงอยู่ในส่วนที่เป็นการกระทำทางวาจา หรือวจีกรรมได้แก่ คำพูดหรือการพูดต่างๆ เป็นหลัก จากการศึกษาเชิงสำรวจ กิจกรรมที่จัดเป็นการสื่อสารหรือที่เกี่ยวกับวจีกรรมที่ปรากฏในพระไตรปิฎก จึงได้แก่ หลักปฏิบัติ หรือหลักธรรมเกี่ยวกับคำพูดหรือการพูดเป็นสำคัญ ซึ่งสามารถสรุปรวมลงเป็นหลักการได้ ๒ แนวทาง คือ (๑) แนวทางเกี่ยวกับคำพูดหรือการพูดที่ให้ปฏิบัติ (๒) แนวทางเกี่ยวกับคำพูดหรือการพูดที่ให้ปฏิบัติด้วยการละเวณดังพุทธดำรัสที่ว่า

“เรากล่าววจีสมาจาร (ความประพฤติทางวาจา) ไว้ ๒ อย่าง คือ

วจีสมาจารที่ควรเสพ^{๒๐} และวจีสมาจารที่ไม่ควรเสพ”^{๒๑}

^{๑๙} พระมหาดนอม อานนโท (จิตรรัพย์), “การศึกษาเปรียบเทียบเรื่องพลวัตทางสังคมในทัศนะของพุทธปรัชญาเถรวาทกับมาร์กซิสม์”, วิทยานิพนธ์พุทธศาสนศาสตรมหาบัณฑิต สาขาวิชาปรัชญา, (บัณฑิตวิทยาลัย: มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย, ๒๕๕๔), หน้า ๗.

^{๒๐} เสพ ในที่นี้หมายถึง การประพฤติ การเจริญให้เกิดขึ้น, ม.ม. (ไทย) ๑๒/๔๗๔/๕๑๕.

^{๒๑} ที.ม. (ไทย) ๑๐/๓๖๔/๒๙๐.

แนวทางเกี่ยวกับคำพูดหรือการพูดที่ให้ปฏิบัติ เช่นวจีสัจจิต^{๒๒} วาจาสุภาษิต^{๒๓} สรรวมวาจา^{๒๔} สัมมวาจา^{๒๕} เป็นต้น ส่วนแนวทางเกี่ยวกับคำพูดหรือการพูด ที่ให้ปฏิบัติด้วยการละเว้น เป็นต้นว่า ศีลข้อ ๔ ในศีล ๕^{๒๖} และศีล ๘ วัจจกรรม ๔ ในกุศลกรรมบถ ๑๐^{๒๗} รวมทั้งวจีหุจจิต ๔^{๒๘}

นอกจากนี้ ยังปรากฏอยู่ในพระสูตรอื่นๆ อีกเป็นจำนวนมาก เช่น มุสาวาทิ-อมุสาวาทิสูตปริสุตนา-อปิสุตนาสูตร ฝรุส-อฝรุสสุต สัมผัสปลลาป-อสัมผัสปลลาปสูตร^{๒๙} อัตตันตปสูตร^{๓๐} สาเลยสูตร^{๓๑} พุทธานิสุตต^{๓๒} อรณวิภังคสูตร^{๓๓} กถาวัตถุสูตร^{๓๔} เป็นต้น รวมทั้งที่ปรากฏในธรรมบท เถรคาถา อปทาน และชาดกอีกจำนวนมาก

กล่าวโดยภาพรวม แนวคิดเกี่ยวกับการสื่อสารในแนวคิดมมมมองทางพระพุทธศาสนา อยู่ในส่วนที่เป็นระบบจริยธรรม เนื่องจากมีความเกี่ยวข้องกับบุคคลอื่นรวมทั้งตนเองด้วย หรือกล่าวได้ว่ามีความเกี่ยวข้องทั้งในระดับสังคมและในระดับปัจเจก โดยสามารถจำแนกแนวคิดออกเป็น ๒ แนวทางดังกล่าวแล้วข้างต้น ได้แก่ (๑) แนวคิดเกี่ยวกับการสื่อสารสำหรับการอยู่ร่วมกันในสังคม และ (๒) แนวคิดเกี่ยวกับการสื่อสารในการปฏิบัติเพื่อความหลุดพ้นจากกองทุกข์ทั้งปวง โดยทั้ง ๒ แนวทางนั้นมีหลักการที่นำไปสู่หลักปฏิบัติที่สำคัญเกี่ยวกับการสื่อสารใน ๒ แนวทาง คือ (๑) แนวทางปฏิบัติที่ให้ปฏิบัติ และ (๒) แนวทางปฏิบัติที่ให้ละเว้น

^{๒๒} วจีสัจจิต ๔ ได้แก่ (๑) สัจจวาจา (พูดจริง) (๒) อปิสุตนาวาจา (พูดไม่ส่อเสียด) (๓) สันทวาจา (พูดอ่อนหวาน) (๔) มันทภาสา (พูดด้วยปัญญา), อัง.จตุกก. (ไทย) ๒๑/๑๔๘/๒๑๒.

^{๒๓} ส.ส. (ไทย) ๑๕/๒๑๓/๓๐๘-๓๑๐, อัง.ปญจก.(ไทย) ๒๒/๑๔๘/๓๓๘.

^{๒๔} ชุ.ม. (ไทย) ๒๙/๘๕/๒๕๗-๒๕๘.

^{๒๕} ที.ม. (ไทย) ๑๐/๔๐๒/๓๗๒.

^{๒๖} ส.สพ. (ไทย) ๑๘/๓๐๓/๓๒๕.

^{๒๗} ชุ.ชา.สุมฺม. (ไทย) ๒๘/๘๑/๔๖.

^{๒๘} วจีหุจจิต ๔ ได้แก่ (๑) มุสาวาท (พูดเท็จ) (๒) ปิสุตนาวาจา (พูดส่อเสียด) (๓) ฝรุสวาจา (พูดคำหยาบ) (๔) สัมผัสปลลาปะ (พูดเพ้อเจ้อ), อัง.จตุกก. (ไทย) ๒๑/๑๔๘/๒๑๒.

^{๒๙} อัง.ทุก. (ไทย) ๒๐/๑๖๔-๑๘๓/๔๐๖.

^{๓๐} อัง.จตุกก. (ไทย) ๒๑/๑๔๘/๓๐๖-๓๐๘.

^{๓๑} ม.ม. (ไทย) ๑๒/๔๔๐/๔๗๔-๔๗๗.

^{๓๒} อัง.ปญจก. (ไทย) ๒๒/๒๑๔/๓๕๗.

^{๓๓} ม.อ. (ไทย) ๑๔/๓๒๓-๓๔๑/๓๙๐-๔๐๑.

^{๓๔} อัง.ทุก. (ไทย) ๒๐/๖๘/๒๗๐-๒๗๒.

๑. แนวคิดเกี่ยวกับการสื่อสารสำหรับการอยู่ร่วมกันในสังคม

การอยู่ร่วมกันในสังคม บุคคลย่อมต้องมีการสื่อสารซึ่งกันและกัน จึงจัดประเภทการสื่อสารในการอยู่ร่วมกันในสังคมเป็น การสื่อสารกับบุคคลอื่น ซึ่งจำแนกได้ ๓ ประเภท คือ

- (๑) การอยู่ร่วมกันในสังคมของคฤหัสถ์
- (๒) การอยู่ร่วมกันในสังคมของภิกษุ
- (๓) การอยู่ร่วมกันในสังคมทั้งคฤหัสถ์และภิกษุ
- (๑) แนวคิดเกี่ยวกับการสื่อสารในการอยู่ร่วมกันในสังคมของคฤหัสถ์

การอยู่ร่วมกันในสังคมซึ่งประกอบไปด้วยคนต่างชื่อ ต่างโคตร ต่างชาติวรรณะ ต่างตระกูล ต่างทิฐิความคิด รวมทั้งต่างจุดประสงค์และเป้าหมาย การที่คนที่มีความต่างกันในเรื่องต่างๆ จะอยู่ร่วมกันด้วยความปกติผาสกทั้งในระดับปัจเจกหรือในระดับสังคม ย่อมต้องมีกติกาหรือหลักการบางประการซึ่งเป็นที่ยอมรับและปฏิบัติร่วมกัน การสื่อสารในการอยู่ร่วมกันในสังคมของคฤหัสถ์ก็เช่นกันที่มีหลักการในการปฏิบัติซึ่งเป็นที่ยอมรับร่วมกันในสังคม เพื่อการอยู่ร่วมกันในสังคมด้วยความปกติผาสกทั้งโดยส่วนตนและโดยส่วนรวม ซึ่งปรากฏเป็นทั้งแนวทางปฏิบัติที่ให้ปฏิบัติและแนวทางปฏิบัติที่ให้ละเว้น

(๑.๑) แนวทางปฏิบัติที่ให้ปฏิบัติ แนวทางปฏิบัติที่ให้ปฏิบัติ ได้แก่ แนวทางเกี่ยวกับคำพูดหรือการพูดที่ให้ปฏิบัติ เป็นต้นว่า วจีสจฺริต ๔ วาจาสุภาชิต สัมมาวาจา ดังกล่าวแล้วข้างต้น

(๑.๒) แนวทางปฏิบัติที่ให้ละเว้น แนวทางปฏิบัติที่ให้ละเว้น หรือให้ปฏิบัติด้วยการละเว้น มีหลักปฏิบัติซึ่งเป็นหลักพื้นฐาน คือ ศีล ๕ หรือเมื่อกล่าวถึงศีลสำหรับคฤหัสถ์ ก็ได้แก่ ศีล ๕ และศีล ๘^{๓๕} ในส่วนที่เกี่ยวข้องกับการสื่อสาร ได้แก่ ศีลข้อ ๔ คือ ละเว้นจากมุสาวาทหรือละเว้นจากการพูดเท็จ นอกจากนี้ได้แก่กุศลกรรมบถ ๑๐ ซึ่งเป็นธรรมของมนุษย์^{๓๖} ได้แก่ มโนกรรม ๓ วจกรรม ๔ และกายกรรม ๓ ในด้านที่เกี่ยวข้องกับการสื่อสารก็คือ วจกรรม ๔ คือ ละเว้นจากวจกรรมฝ่ายอกุศลหรือวจิจฺจฺริต ซึ่งได้แก่ เว้นขาดจากการพูดเท็จ เว้นขาดจากการพูดส่อเสียด เว้นขาดจากการพูดคำหยาบ เว้นขาดจากการพูดเพ้อเจ้อ^{๓๗} นอกจากนี้ยังมีคำสอนซึ่งปรากฏในพระสูตร ในธรรมบท เถรคาถา รวมทั้งในชาดกต่าง ๆ ที่เป็นแนวทางปฏิบัติเกี่ยวกับการสื่อสารทั้งโดย ทางวจนภาษา และอวจนภาษา โดยเฉพาะอย่างยิ่งทางวจนภาษา หรือการพูด เช่น เรื่องความไม่สะอาดทางวาจา

^{๓๕} พุ.อิติ. (ไทย) ๒๕/๑๘๔/๕๔๓.

^{๓๖} ม.ม. (ไทย) ๑๓/๑๗๓/๒๐๐.

^{๓๗} ที.ปา. (ไทย) ๑๑/๓๔๗/๓๖๒, อัง.จตุกก. (ไทย) ๒๑/๑๔๘/๒๑๒.

และความสะอาดทางวาจา ๔ อย่าง ที่ปรากฏในจุทนต์สูตร^{๓๘} ในอตุลอุปาสกวัตถุ ซึ่งกล่าวถึงการสรรเสริญและนินทา^{๓๙} ในโกกาลีสูตร พระพุทธองค์ตรัสถึงโทษภัยของการกล่าวคำหยาบ คำติเตียน คำส่อเสียด คำเท็จ การกล่าวร้ายผู้อื่น ซึ่งรวมความว่าเป็นการพูดมาก^{๔๐} (หมายถึงพูดไม่ประกอบด้วยปัญญา^{๔๑}) ในราชวสตีธรรม ว่าด้วยธรรมสำหรับผู้อยู่ในราชสำนัก ปรากฏอยู่ในวิจรุชาดก แสดงไว้ว่าไม่ควรเป็นคนพูดมากเกินไป และไม่ควรงิ่งไปทุกเมื่อ เมื่อถึงเวลาควรพูดพอประมาณ ไม่มักโกรธ ไม่กระทบกระทั่งผู้อื่น เป็นคนพูดจริง อ่อนหวาน ไม่ส่อเสียด ไม่พูดถ้อยคำเพื่อเจ้า^{๔๒} เหล่านี้เป็นต้น

(๒) แนวคิดเกี่ยวกับการสื่อสารในการอยู่ร่วมกันในสังคมของภิกษุ

สังคมของภิกษุ คือ สังคมของผู้ที่สละชีวิตฆราวาส ที่มีชีวิตความเป็นอยู่แตกต่างกันไป ออกบวชเป็นบรรพชิต ซึ่งมีวิถีชีวิตที่แตกต่างไปจากวิถีชีวิตของฆราวาสทั้งหลาย จุดมุ่งหมายก็ต่างไปด้วย อีกทั้งต้องฝึกหัดขัดเกลาตนเอง ให้เหมาะสมกับความเป็นบรรพชิต และพัฒนาตนเองเพื่อให้บรรลุจุดมุ่งหมาย คือ ความพ้นทุกข์ไปเป็นลำดับ ในการอยู่ร่วมกันของภิกษุซึ่งแต่เดิมเป็นคฤหัสถ์ที่มีภูมิหลังแตกต่างกัน อีกทั้งต้องฝึกฝนอบรมตนเองด้วย พระพุทธเจ้าจึงทรงบัญญัติสิกขาบท หรือพระวินัยไว้สำหรับฝึกกายและวาจา เพื่อความเป็นปกติ เรียบร้อย เกื้อกูลในการอยู่ร่วมกันของภิกษุทั้งหลาย ผู้ประพฤติพรหมจรรย์ เกื้อกูลแก่ความบริสุทธิ์ รวมทั้งเป็นเหตุให้พระสัทธรรมดำรงอยู่ได้นาน ดังที่พระพุทธองค์ได้ตรัสกับภิกษุทั้งหลายว่า พระองค์ทรงบัญญัติสิกขาบท เพราะทรงเห็นประโยชน์ ๑๐ประการ คือ

- (๑) เพื่อความรับว่าดีแห่งสงฆ์
- (๒) เพื่อความผาสุกแห่งสงฆ์
- (๓) เพื่อข่มบุคคลผู้เก้อยาก
- (๔) เพื่อความอยู่ผาสุกแห่งเหล่าภิกษุผู้มีศีลดีงาม
- (๕) เพื่อปิดกั้นอาสวะทั้งหลายอันจะบังเกิดในปัจจุบัน
- (๖) เพื่อกำจัดอาสวะทั้งหลายอันจะบังเกิดในอนาคต
- (๗) เพื่อความเลื่อมใสของคนที่ยังไม่เลื่อมใส
- (๘) เพื่อความเลื่อมใสยิ่งขึ้นไปของคนที่เลื่อมใสแล้ว
- (๙) เพื่อความตั้งมั่นแห่งสัทธรรม

^{๓๘} อัง.ทสก. (ไทย) ๒๔/๑๗๖-๓๒๐-๓๒๑, ๓๒๓.

^{๓๙} ขุ.ธ. (ไทย) ๒๕/๒๒๗-๒๓๐/๑๐๓-๑๐๔.

^{๔๐} ขุ.สุ. (ไทย) ๒๕/๖๖๓-๖๗๐/๖๕๙-๖๖๐.

^{๔๑} อัง.ปญจก. (ไทย) ๒๒/๒๑๔/๓๕๗.

^{๔๒} ขุ.ชาม. (ไทย) ๒๘/๑๔๙๖-๑๔๙๗/๔๑๘.

(๑๐) เพื่อเอื้อเพื่อวินัย^{๔๓}

โดยข้อ ๑,๒ ทรงบัญญัติเพื่อประโยชน์แก่ส่วนรวมคือสงฆ์ ข้อ ๓,๔ ทรงบัญญัติเพื่อประโยชน์แก่บุคคล ข้อ ๕,๖ ทรงบัญญัติเพื่อประโยชน์แก่ความบริสุทธิ์หรือแก่ชีวิต ข้อ๗,๘ ทรงบัญญัติเพื่อประโยชน์แก่ประชาชน และข้อ ๙,๑๐ ทรงบัญญัติเพื่อประโยชน์แก่พระศาสนา^{๔๔}

สิกขาบทที่ทรงบัญญัติไว้ เมื่อหมดพระพุทเจ้าและสาวกผู้ตรัสรู้ตามแล้ว สาวกชั้นหลังๆ ต่างชื่อ ต่างโคตร ต่างชาติ วรรณะ ซึ่งได้เข้ามาบวชจากต่างตระกูล ก็จะได้ใช้เป็นแนวทางปฏิบัติตน และพาให้พรหมจรรย์ดำรงอยู่ได้นาน^{๔๕} จึงเห็นได้ว่า การประพฤติปฏิบัติของภิกษุสงฆ์นั้นไม่ว่าจะปรากฏโดยทางกายหรือวาจา เป็นสิ่งที่มีผลกระทบต่อการประพฤติพรหมจรรย์ของตัวภิกษุนั้นเอง และต่อภิกษุผู้ร่วมประพฤติพรหมจรรย์ด้วยกัน และยังมีผลต่อศรัทธาภาพลักษณ์ที่ปรากฏแก่ฆราวาส ญาติโยมสาธารณชนด้วย ซึ่งทั้งหมดนี้มีผลกระทบไปถึงความตั้งมั่นแห่งพระศาสนา

ดังนั้น แนวคิดเกี่ยวกับการสื่อสารในการอยู่ร่วมกันในสังคมของภิกษุซึ่งพระพุทเจ้าได้ทรงบัญญัติไว้เป็นสิกขาบท หรือพระวินัย หรือศีลนั้น จึงมีทั้งในส่วนที่เป็นข้อห้ามและข้อปฏิบัติ ทั้งที่จะปรากฏเป็นการสื่อสารเชิงวัจนะ หรือการสื่อสารในทางคำพูดต่างๆ และการสื่อสารเชิงอวัจนะ หรือในการแสดงพฤติกรรมที่สามารถสื่อความหมายต่างๆ ได้

(๒.๑) แนวทางปฏิบัติที่ให้ปฏิบัติ แนวทางปฏิบัติที่ให้ปฏิบัติในส่วนที่เป็นการสื่อสารเชิงวัจนะ เช่น วจีสุจจริต ๔ วาจาสุภาสิต สัมมาวาจา เป็นแนวทางที่ถือว่าเป็นหลักปฏิบัติร่วมกันไม่ว่าจะเป็นคฤหัสถ์หรือบรรพชิต อย่างไรก็ตามบรรพชิตซึ่งต้องฝึกหัดขัดเกลอบรมตนเอง แนวทางปฏิบัติเหล่านั้นจึงมีระดับความเข้มข้นของการปฏิบัติ หรือมีความละเอียดลึกซึ้งที่มากกว่าการปฏิบัติของคฤหัสถ์ พร้อมทั้งมีแนวทางสำหรับปฏิบัติ ที่นอกเหนือไปจากแนวทางปฏิบัติของคฤหัสถ์ เพิ่มขึ้นด้วย เป็นต้นว่า การสำรวมวาจา ดังที่ปรากฏในปุราณหฤตตนิทเทศ^{๔๖} เรื่องที่ควรกล่าว ในกถาวัตถุสูตร^{๔๗} ส่วนแนวทางปฏิบัติที่ให้ปฏิบัติในส่วนที่เป็นการสื่อสารเชิงอวัจนะ ได้แก่ข้อปฏิบัติอันเป็นพฤติกรรมทางกายทั้งหลาย ดังที่ปรากฏในพระวินัย หรือที่ปรากฏในกถาวัตถุสูตร^{๔๘} ซึ่งมีความกล่าวถึง ฐานะที่ควรสรรเสริญ ๑๐ ประการ โดยมีสาระสำคัญกล่าวถึง การแสดงคุณของความเป็นผู้มั่งน้อย สันโดษ สงัด ไม่คลุกคลี ประารภความเพียร สมบูรณ์ด้วยศีลสมบูรณ์ด้วยสมาธิ

^{๔๓} วิ.มหา. (ไทย) ๑/๓๙/๒๘-๒๙.

^{๔๔} วิ.มหา. (ไทย) ๑/๓๙/๒๙.

^{๔๕} วิ.มหา. (ไทย) ๑/๒๑/๑๓-๑๔.

^{๔๖} ชุ.ม. (ไทย) ๒๙/๘๕/๒๕๓-๒๕๘.

^{๔๗} อัง.ทุก. (ไทย) ๒๐/๖๘/๒๗๐-๒๗๒.

^{๔๘} อัง.ทสก. (ไทย) ๒๔/๗๐/๑๕๓-๑๕๕.

สมบูรณ์ด้วยปัญญา สมบูรณ์ด้วยวิมุตติ สมบูรณ์ด้วยวิมุตติญาณทัสสนะตามที่ตนเองเป็นเช่นนั้นๆ รวมทั้งหลักปฏิบัติในการสำรวมอินทรีย์ เป็นต้น

(๒.๒) แนวทางปฏิบัติที่ให้ละเว้น แนวทางปฏิบัติที่ให้ละเว้นหรือให้ปฏิบัติด้วยการละเว้นหรือเว้นขาด ในการสื่อสารเชิงวจนะ เป็นต้นว่า ห้ามประพทวิจตุจรีต ได้แก่ พูดเท็จ พูดส่อเสียด พูดคำหยาบ พูดเพ้อเจ้อ ห้ามละเมิดสิกขาบท สิกขาบทที่เกี่ยวกับการสื่อสาร เช่น ห้ามพูดเกี่ยวหญิง^{๔๙} นอกจากนี้ไม่พึงพูดเลียบเคียงคนเพราะอยากได้ลาภ^{๕๐} ไม่พึงกล่าววาจามุ่งได้ ไม่มกอวด ไม่คะนองทางวาจาไม่พึงกล่าวถ้อยคำแก่งแย่ง^{๕๑} พึงงดเว้นถ้อยคำขัดแย้งกัน^{๕๒} เป็นต้น นอกจากนี้ ตามแนวคิดนี้ ยังไม่สนับสนุนหรือส่งเสริมให้มีการพูดคุย โดยเฉพาะอย่างยิ่งการพูดคุยที่หมายถึง การพูดคุยเรื่องนอกธรรมนอกวินัย ดังเช่นที่ปรากฏในภิกขุอุปนิยัตตว่า “ภิกษุพึงหวังได้แต่ความเจริญอย่างเดียว ไม่มีความเสื่อมเลย トラบเท่าที่ภิกษุยังเป็นผู้ไม่ชอบการพูดคุย ไม่ยินดีการพูดคุย ไม่หมั่นประกอบความเป็นผู้ชอบการพูดคุย”^{๕๓} ส่วนแนวทางปฏิบัติที่ให้ละเว้น หรือให้ปฏิบัติด้วยการละเว้นหรือเว้นขาดในการสื่อสารเชิงวจนะ ได้แก่ ข้อห้ามหรือข้อปฏิบัติให้ละเว้นอันเป็นพฤติกรรมทางกายทั้งหลาย ในพระวินัยที่สามารถสื่อความหมายต่างๆ ได้ เป็นต้นว่า ห้ามอยู่ในที่ลับสองต่อสองกับผู้หญิงซึ่งที่ลับนั้น ได้แก่ ที่ลับตาและลับหู ที่ลับตา หมายถึง สถานที่ซึ่งเมื่อบุคคลขยิบตา ยกคิ้วหรือผงกศีรษะขึ้นใครๆ ก็ไม่สามารถเห็นได้ ที่ลับหู หมายถึง ที่ซึ่งไม่มีใครสามารถได้ยินถ้อยคำที่พูดกันตามปกติได้^{๕๔} แนวทางปฏิบัติที่ให้ละเว้น หรือให้ปฏิบัติด้วยการละเว้นหรือเว้นขาด ไม่ว่าจะเป็นการสื่อสารเชิงวจนะหรือเชิงอวจนะนั้น รวมไปถึงเว้นขาดจากการทำหน้าที่เป็นตัวแทน

และผู้สื่อสารซึ่งปรากฏอยู่ในจูปศีล มัชฌิมศีล และสิกขาและสาขีของภิกษุด้วย อย่างไรก็ตาม ยังมีพระสูตร ธรรมบท เถรคาถา ชาตก อีกจำนวนมากที่มีเนื้อหาแสดงเกี่ยวกับการสื่อสาร โดยเฉพาะอย่างยิ่งการสื่อสารเชิงวจนะ ทั้งในส่วนที่เป็นแนวทางสำหรับปฏิบัติหรือให้ละเว้น ดังเช่นที่ปรากฏในฉัพพัคคียภิกขุวัตถุ ในธรรมบท ว่า

“บุคคลพึงรักษาความกำเริบทางวาจา พึงสำรวมวาจา ละวจิตุจรีตแล้ว พึงประพทวิจตุจรีต”^{๕๕}

^{๔๙} วิ.มทา. (ไทย) ๑/๔๕๒-๔๕๓/๔๗๙-๔๘๐.

^{๕๐} ชุ.ม. (ไทย) ๒๙/๑๖๔-๑๖๕/๔๖๔-๔๖๕.

^{๕๑} ชุ.ม. (ไทย) ๒๙/๑๖๕/๔๖๕-๔๗๐.

^{๕๒} ชุ.ม. (ไทย) ๒๙/๖๓/๒๐๒-๒๐๓.

^{๕๓} ที.ม. (ไทย) ๑๐/๑๓๗/๘๓.

^{๕๔} วิ.มทา. (ไทย) ๑/๔๕๔/๔๘๑.

^{๕๕} ชุ.ธ. (ไทย) ๒๕/๒๓๒/๑๐๕.

ในกถาวัตถุสูตรว่าด้วยเรื่องที่ว่าควรกล่าว^{๕๖}, หรือในปฐมกถาวัตถุสูตร^{๕๗} ทูตียอปปยสูตรว่าด้วยธรรม ๘ ประการที่เป็นเหตุให้เป็นที่รักไม่เป็นที่รัก เป็นต้น

(๓) แนวคิดเกี่ยวกับการสื่อสารในการอยู่ร่วมกันในสังคมทั้งคฤหัสถ์และภิกษุ

ในการอยู่ร่วมกันไม่ว่าจะเป็นสังคมของคฤหัสถ์หรือสังคมของภิกษุ มีแนวคิดเกี่ยวกับการสื่อสารในการอยู่ร่วมกันในสังคม ที่เป็นหลักการสำหรับการปฏิบัติที่สำคัญไม่ต่างกันคือ ข้อพึงปฏิบัติและข้อพึงละเว้น อย่างไรก็ตาม ก็มีความแตกต่างกันบ้างในเรื่องของจุดมุ่งหมายซึ่งทำให้ระดับความเข้มข้นของการประพฤติปฏิบัติในข้อพึงปฏิบัติและข้อพึงละเว้น ที่แม้จะมีชื่ออย่างเดียวกัน แต่ก็มีระดับความเข้มข้นของการประพฤติปฏิบัติแตกต่างกันไป ดังคำสั่งสอนของพระพุทธเจ้าที่แสดงให้เห็นว่าการปฏิบัติมีความแตกต่างกันไประหว่างฆราวาสกับบรรพชิต ที่ว่า“คำสั่งสอนของพระพุทธเจ้าที่อุบาสกจะพึงหมั่นประพฤติ ในส่วนเบื้องต้น คือ ศีล ๕ ที่จะต้องรักษาประจำ ศีล ๘ ที่พึงรักษาในวันอุโบสถ ๘ คำ ๑๔ คำ ๑๕ คำ และศีล ๑๐ (ถ้าสามารถ) และเจริญสมาธิปัญญาตามความเหมาะสมแก่ศีลที่รักษานั้นๆ”^{๕๘} และ “ที่เป็นคฤหัสถ์ ก็ยินดีข้อปฏิบัติสำหรับคฤหัสถ์ คือ ขยันทำการทำงาน นับถือพระรัตนตรัย ให้ทาน รักษาศีล ๕ และศีล ๘ และที่เป็นบรรพชิตก็ยินดีข้อปฏิบัติสำหรับบรรพชิต คือ รักษาศีลไม่ให้ขาด และเจริญภาวนา”^{๕๙}

อย่างไรก็ตาม ในสังคมทั้งคฤหัสถ์และภิกษุ ย่อมต้องมีกิจกรรมที่จะต้องสื่อสารกันด้วยฐานะประการต่างๆ และภิกษุยังมีการกิจเพิ่มเติมขึ้นด้วย นั่นคือ เป็นแบบอย่างและต้องอบรมสั่งสอนผู้อื่นในการขัดเกลาตนเอง และโดยเฉพาะอย่างยิ่ง การสื่อสารในการอยู่ร่วมกันนี้มีจุดมุ่งหมายเน้นไปที่ประโยชน์ที่ผู้รับสารจะได้รับ โดยประโยชน์ดังกล่าวนี้ เป็นประโยชน์ตามแนวคิดในพระพุทธศาสนา ๓ อย่าง คือ

- (๑) ทิฏฐิธัมมิกัตถะ (ประโยชน์โลกนี้)
- (๒) สัมปรายิกัตถะ(ประโยชน์โลกหน้า) และ
- (๓) ปรมัตถะ (ประโยชน์ยอดเยี่ยม หรือประโยชน์สูงสุด คือ พระนิพพาน)^{๖๐}

^{๕๖} อัง.ทุก. (ไทย) ๒๐/๖๘/๒๗๐-๒๗๒.

^{๕๗} อัง.ทสก. (ไทย) ๒๔/๖๙/๑๕๐-๑๕๒.

^{๕๘} ชุ.อุ. (ไทย) ๒๕/๔๖/๒๖๙.

^{๕๙} ชุ.อิติ. (ไทย) ๒๕/๑๘๔/๕๔๓.

^{๖๐} ที.ปา. (ไทย) ๑๑/๑๗๖/๑๓๗, ชุ.สุ. (ไทย) ๒๕/๓๗/๕๐๗.

หรือในอีกแนวทางหนึ่ง คือ ประโยชน์ตน^{๖๑} ประโยชน์ผู้อื่น และประโยชน์ทั้งสองฝ่ายคือ ทั้งประโยชน์ตนและผู้อื่น^{๖๒} ดังนั้น จึงมีหลักปฏิบัติอื่นๆ เพิ่มเติมเข้ามา ซึ่งเป็นหลักในการสื่อสาร พิจารณากระบวนการสื่อสาร ทั้งในแง่ขององค์ประกอบด้านผู้ส่งสาร เนื้อหาสาร ช่องทางหรือวิธีการ สื่อสาร และผู้รับสาร ซึ่งในส่วนนี้มีหลักกรรมหมวดต่างๆ ที่ปรากฏในพระสูตร และแนวปฏิบัติที่พระพุทธองค์ทรงปฏิบัติ รวมทั้งที่ให้พระสาวกปฏิบัติมารองรับ สะท้อนให้เห็นถึงแนวคิดเกี่ยวกับการสื่อสารในพระพุทธศาสนาเป็นอย่างดี ตัวอย่างของหลักกรรมคำสอนและแนวปฏิบัติเหล่านั้น ที่พอจะประมวลเป็นแนวคิด เกี่ยวกับการสื่อสารกับบุคคลอื่นในสังคม เช่น หลักสัปปุริสธรรม ๗^{๖๓} แสดงให้เห็นแนวคิดและแนวปฏิบัติที่สามารถปรับเข้ากับคุณสมบัติขององค์ประกอบของ กระบวนการสื่อสาร ในแต่ละองค์ประกอบได้ ทั้งองค์ประกอบด้านผู้ส่งสาร เนื้อหาสาร และผู้รับสาร ส่วนเนื้อหาสารและ จุดประสงค์ของการสื่อสาร มีหลักการที่ชัดเจนจากเกณฑ์ใน การตรัสวาจาของพระพุทธเจ้า ที่จะตรัส ก็เพราะวาจานั้นเป็นวาจาที่จริงและเป็นประโยชน์ โดยทรงรู้กาลที่จะตรัส^{๖๔} นั่นคือ เป็นเกณฑ์เกี่ยวกับการสื่อสาร ที่ให้คำนึงถึงทั้งเนื้อหา ผลลัพธ์และบริบทที่จะทำการสื่อสาร ซึ่งจุดประสงค์ทั้งหมดนั้นก็ เพราะทรงคำนึงถึงประโยชน์ของผู้รับสาร สำหรับวิธีที่จะนำเสนอเนื้อหาสารตามภูมิหลังของผู้รับสาร ปรากฏในการแสดงธรรมของพระพุทธองค์ เช่น ที่ทรงแสดงอนุพุพิกถา^{๖๕} ซึ่งเป็นเสมือนหลักการ ของการสื่อสาร ที่สื่อสารไปตามลำดับ รวมทั้งการเป็นธรรมกถึก^{๖๖} หรือวิธีการแสดงธรรมทั้งของ พระพุทธเจ้าและพระสาวกที่แสดงธรรม โดยชี้แจงให้ภิกษุทั้งหลายเห็นชัด ชวนใจให้อยากรับเอาไป ปฏิบัติ เราใจให้อาจหาญแกแล้วกล้าปลอบโซโลมใจให้สดชื่นร่าเริง ด้วยธรรมิกถา^{๖๗} หรือที่เรียกว่า เทศนาวิธี ๔^{๖๘} รวมทั้งวิธีการตอบปัญหา^{๖๙} เป็นต้น

^{๖๑} ประโยชน์ตน ในที่นี้หมายถึง อรหัตตผล, อภ.ปญจก. (ไทย) ๒๒/๑๙๓/๓๒๕.

^{๖๒} ขุ.ม. (ไทย) ๒๙/๒๑๔-๒๑๕.

^{๖๓} สัปปุริสธรรม ๗ ได้แก่ (๑) อัมมัญญ (ผู้รู้จักเหตุ) (๒) อตถัญญ (ผู้รู้จักผล) (๓) อตตัญญ (ผู้รู้จักตน) (๔) มัตตัญญ (ผู้รู้จักประมาณ) (๕) กาลัญญ (ผู้รู้จักกาลเวลา) (๖) ปริสสัยญ (ผู้รู้จักชุมชน) (๗) ปุคคลัญญ (ผู้รู้จักบุคคล) ดูรายละเอียดใน ที.ปา. (ไทย) ๑๑/๓๓๐/๓๓๓, อภ.สตุตท. (ไทย) ๒๓/๖๘/๑๔๓-๑๔๖.

^{๖๔} ม.ม. (ไทย) ๑๓/๘๖/๘๗-๘๘.

^{๖๕} อนุพุพิกถา หมายถึง ธรรมเทศนาที่แสดงเนื้อความลุ่มลึกลงไปโดยลำดับ เพื่อขัดเกลาอัธยาศัยของผู้ฟังให้ประณีตขึ้นไปเป็นขั้นๆ จนพร้อมที่จะทำความเข้าใจในธรรมส่วนปรมาตถ์, ที.ม. (ไทย) ๑๐/๗๕/๔๒.

^{๖๖} ธรรมกถึก หมายถึงผู้กล่าวสอนธรรม ผู้แสดงธรรม หรือนักเทศน์ซึ่งจะต้องมีองค์ธรรม ๕ ประการ คือ (๑) แสดงธรรมไปโดยลำดับ (๒) แสดงอ้างเหตุผล (๓) แสดงธรรมอาศัยความเอ็นดู (๔) ไม่เพ่งอำภิสแสดงธรรม (๕) แสดงธรรมไม่กระทบตนและผู้อื่น, อภ.ทสก. (ไทย) ๒๔/๘/๑๒.

^{๖๗} ส.ส. (ไทย) ๑๕/๑๕๒/๑๙๓.

^{๖๘} พระธรรมปิฎก (ป.อ.ปยุตโต), พจนานุกรมพุทธศาสตร์ ฉบับประมวลธรรม, พิมพ์ครั้งที่ ๘, (กรุงเทพมหานคร: มหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย, ๒๕๓๘), หน้า ๑๓๔.

^{๖๙} อภ.จตุกก. (ไทย) ๒๑/๔๒/๗๐-๗๑.

สรุปได้ว่า แนวคิดเกี่ยวกับการสื่อสาร ในการอยู่ร่วมกันในสังคมทั้งคฤหัสถ์และภิกษุ เป็นแนวคิดที่เน้นในการสื่อสาร เพื่อการอยู่ร่วมกันอันยังประโยชน์ตน ประโยชน์ผู้อื่นและประโยชน์อย่างยิ่ง เกณฑ์เกี่ยวกับการสื่อสารพระพุทธองค์ทรงให้ค้ำถึงทั้งเนื้อหา ผลลัพธ์และบริบทที่จะทำการสื่อสาร ซึ่งจุดประสงค์ทั้งหมดนั้นก็เพราะ ทรงค้ำถึงถึงประโยชน์ของทั้งผู้สื่อสารและผู้รับสาร สำหรับวิธีที่จะนำเสนอเนื้อหาสาร ขึ้นอยู่กับภูมิหลังของผู้รับสาร ซึ่งแนวคิดนี้มีจุดมุ่งหมายเน้นไปที่ประโยชน์ที่ผู้รับสารจะได้รับ ดังนั้น จึงสามารถประมวลเป็นหลักการ หรือแนวคิดเกี่ยวกับการสื่อสารในการอยู่ร่วมกันในสังคมทั้งคฤหัสถ์และภิกษุดังที่กล่าวมาแล้ว

๒. แนวคิดเกี่ยวกับการสื่อสารในการปฏิบัติเพื่อความพ้นทุกข์ทั้งปวง

การปฏิบัติเพื่อความพ้นทุกข์ทั้งปวงในพระพุทธศาสนา หมายถึง การพ้นจากทุกข์ภัยในสังสารวัฏ คือ พ้นจากกิเลส ตัณหาทั้งปวงที่ผูกมัดสัตว์ไว้ในภพที่สืบทอดเวียนไปไม่รู้จุดสิ้นสุดผู้ที่ยังไม่สามารถพ้นจากทุกข์นี้ได้ ก็ยังวนเวียนอยู่ในสังสารวัฏเรื่อยไป ส่วนผู้ที่พ้นจากทุกข์ทั้งปวงคือ ผู้ที่บรรลุนิพพาน และการที่จะพ้นจากทุกข์ได้นั้นมีหลักปฏิบัติเพื่ออบรม หรือขัดเกลาหรือพัฒนาตนเองเป็นลำดับขั้นไปจนสามารถพ้นทุกข์ทั้งปวงหรือบรรลุนิพพานได้ ซึ่งการปฏิบัติเพื่อความพ้นทุกข์ทั้งปวงนี้ บุคคลแต่ละบุคคลต้องกระทำด้วยตัวของตัวเอง ดังนั้น การสื่อสารที่เป็นไปตามแนวคิดนี้ จึงจัดประเภทได้เป็น การสื่อสารกับตนเองหรือการสื่อสารภายในตนเอง ตามแนวคิดนี้ ผู้ปฏิบัติเพื่อความพ้นทุกข์ทั้งปวงก็มีใจจะทำการสื่อสารเฉพาะกับตนเองเท่านั้น ย่อมต้องมีเหตุที่จะต้องทำการสื่อสารกับบุคคลอื่นหรือเพื่อนบรรพชิตด้วย แนวคิดเกี่ยวกับการสื่อสารในการปฏิบัติเพื่อความพ้นทุกข์ทั้งปวง จึงมีแนวทางในการสื่อสารที่ควรเป็นไปในยามที่ต้องสื่อสารกับตนเอง และในยามที่ต้องสื่อสารกับบุคคลอื่นโดยส่วนใหญ่ผู้ที่มุ่งปฏิบัติตนเพื่อความพ้นทุกข์ทั้งปวง คือ ผู้ที่ละชีวิตทางโลกออกบวชเป็นภิกษุ ดังนั้นจึงพบว่า แนวคิดเกี่ยวกับการสื่อสารจากแนวทางปฏิบัติเพื่อความพ้นทุกข์ทั้งปวง จึงปรากฏเป็นศีลของพระภิกษุและคำสอนสำหรับการมุ่งฝึกฝนอบรมหรือพัฒนาตนเป็นลำดับไป โดยอยู่บนหลักของการสำรวมอินทรีย์ การสำรวมวาจา และการเจริญสติ เมื่อรับรู้อารมณ์ทั้ง ๖ ที่ผ่านสื่อหรือช่องทางรับรู้จากทั้ง ๖ ช่องทาง หรือที่เรียกว่าอายตนะภายใน ๖ ได้แก่ ตา หู จมูก ลิ้น กาย และใจ และที่จะแสดงออกผ่านการกระทำทั้งทางกาย วาจา และใจหรือการคิด การรู้สึก ซึ่งจำแนกแนวทางปฏิบัติได้ ๔ ลักษณะ คือ (๑) เพียรระวัง (๒) เพียรละ (๓) เพียรเจริญ(๔) เพียรรักษา^{๗๐}

^{๗๐} วจ.จตุกก. (ไทย) ๒๑/๑๔/๒๔-๒๖.

จากหลักการสำรวจใน ๔ ลักษณะดังกล่าว พิจารณาเทียบในประเด็นของการสื่อสารได้ว่า ในการทำการสื่อสารนั้น ให้กระทำโดย

(๑) เพียรสำรวจระวางการสื่อสารทั้งการสื่อสารกับตนเองและการสื่อสารกับบุคคลอื่นที่จะเป็นไปในทางที่ไม่ดีหรือเป็นอกุศลไม่ให้เกิดขึ้น

(๒) เพียรละการสื่อสารทั้งการสื่อสารกับตนเองและการสื่อสารกับบุคคลอื่นในทางที่ไม่ดี หรือเป็นอกุศลที่เกิดขึ้นแล้วให้ลดน้อยลงหรือหมดไป

(๓) เพียรหมั่นทำการสื่อสารกับตนเองหรือกับบุคคลอื่นในทางที่ดี ที่เป็นกุศล ที่ก่อประโยชน์ทั้งต่อตนเองและผู้อื่น

(๔) เพียรรักษาการสื่อสารกับตนเองหรือกับบุคคลอื่นที่เป็นไปในทางที่ดี ที่เป็นกุศล ที่ก่อประโยชน์ไม่ว่าจะต่อตนเองหรือผู้อื่นให้มากยิ่งขึ้นไป

นอกจากนี้ หากพิจารณาการสื่อสารตามแนวคิดฯ นี้ ที่เกิดขึ้นกับตนเอง และกับบุคคลอื่น มีแนวคิดเกี่ยวกับการสื่อสาร ดังนี้

๒.๑ การสื่อสารกับตนเอง

การสื่อสารกับตนเองในทั้ง ๔ ลักษณะดังกล่าวข้างต้นเป็นการสื่อสารกับตนเองในลักษณะของโยนิโสมนสิการ หรือการพิจารณาโดยแยบคาย^{๗๑} หมายถึง การใช้ความคิดอย่างถูกวิธี^{๗๒} ซึ่งพระพุทธเจ้าได้ตรัสสรรเสริญโยนิโสมนสิการไว้ว่า

“เราไม่เห็นเหตุอื่นแม้อย่างหนึ่งที่ทำให้เหตุซึ่งมีอยู่ภายในตนให้มีอุปการะมากอย่างนี้เหมือนโยนิโสมนสิการนี้เลย ภิกษุทั้งหลายภิกษุเมื่อมนสิการโดยแยบคายย่อมละอกุศลได้ และทำกุศลให้เจริญ”^{๗๓} และ “เมื่อภิกษุมนสิการโดยแยบคาย อาสวะทั้งหลายที่ยังไม่เกิดย่อมไม่เกิดขึ้น และอาสวะทั้งหลายที่เกิดขึ้นแล้วย่อมเสื่อมไป”^{๗๔} และ “ไม่มีธรรมอื่นที่จะมีอุปการะมากแก่ภิกษุผู้เป็นพระเสขะเพื่อการบรรลุประโยชน์สูงสุด เหมือนกับโยนิโสมนสิการ เพราะภิกษุเมื่อเริ่มตั้งความเพียรด้วยโยนิโสมนสิการไว้ ก็พึงบรรลุความสิ้นทุกข์ได้”^{๗๕}

^{๗๑} ม.อ. (ไทย) ๑๔/๒๓๗/๒๗๘, ชุ.ป. (ไทย) ๓๑/๓/๕๔๓.

^{๗๒} ชุ.เถร. (ไทย) ๒๖/๑๕๗/๓๕๖.

^{๗๓} ชุ.อิตติ. (ไทย) ๒๕/๑๖/๓๖๐.

^{๗๔} ม.ม. (ไทย) ๑๒/๑๕/๑๘.

^{๗๕} ชุ.อิตติ. (ไทย) ๒๕/๑๖/๓๖๐.

และเพราะโยนิโสมนสิการเป็น ๑ ใน ธรรม ๔ ประการที่บุคคลเมื่อเจริญแล้ว ทำให้มากแล้ว ย่อมเป็นไปเพื่อควมมีปัญญามาก^{๗๖} ความมีปัญญาชำระกิเลส ย่อมเป็นไปเพื่อทำให้แจ้งโสดาปัตติผล สกทาคามีผล อนาคามีผล และอรหัตตผล^{๗๗}

๒.๒ การสื่อสารกับบุคคลอื่น

ในการปฏิบัติเพื่อความพ้นทุกข์ทั้งปวงในพระพุทธศาสนานั้น ไม่สนับสนุนให้ทำการสื่อสารกับบุคคลอื่นโดยไม่จำเป็น ทั้งนี้ พระพุทธองค์ได้ทรงแสดงโทษของการพูดมากไว้ดังนี้

“เมื่อมีการพูดมาก ความฟุ้งซ่านจึงมี เมื่อฟุ้งซ่าน จึงมีความไม่สำรวม

เมื่อไม่สำรวม จิตจึงห่างจากสมาธิ”^{๗๘}

โดยพระองค์ได้แสดงเหตุของการพูดมากประการหนึ่งว่าเนื่องมาจาก การกล่าวถ้อยคำที่เป็นเหตุให้ห่มเสียดกัน^{๗๙} พระองค์จึงทรงไม่สนับสนุน ไม่สรรเสริญการคลุกคลีกับหมู่ชนโดยตรัสว่า

“เราไม่สรรเสริญการคลุกคลีด้วยหมู่ชน ทั้งคุณุหุสและบรรพชิต

แต่เราสรรเสริญการคลุกคลีด้วยเสนาสนะที่มีเสียงน้อย มีเสียงอีกทีก็น้อย

ปราศจากการสัจจรไปมาของผู้คน ควรเป็นสถานที่ทำการลับของมนุษย์

สมควรเป็นที่หลีกเร้น”^{๘๐}

สรุปได้ว่า ในการปฏิบัติเพื่อความพ้นทุกข์ทั้งปวงในพระพุทธศาสนานั้น ไม่สนับสนุนให้ทำการสื่อสารกับบุคคลอื่นโดยไม่จำเป็น พระพุทธองค์ไม่สรรเสริญการคลุกคลีกับหมู่ชน โดยเฉพาะอย่างยิ่งหากการสื่อสารนั้นเป็นการสื่อสารที่เป็นไปในทางที่ไม่ดี เป็นโทษ แนวคิดนี้จัดได้ว่าเป็นการสื่อสารกับตนเองหรือการสื่อสารภายในตนเอง ตามแนวคิดนี้หากผู้ปฏิบัติมีความจำเป็นต้องสื่อสารกับบุคคลอื่นก็มีหลักในการปฏิบัติคือการสำรวมระวังใน ๔ ลักษณะ เมื่อผู้ปฏิบัติใช้โยนิโสมนสิการกำกับก็สามารถบรรลุเป้าหมายในที่สุด ถึงซึ่งความพ้นทุกข์ทั้งปวงได้ตามต้องการ

^{๗๖} ส.ม. (ไทย) ๑๙/๑๐๕๘/๕๗๙.

^{๗๗} ส.ม. (ไทย) ๑๙/๑๐๗๐/๕๘๒.

^{๗๘} อัง.สวดตก. (ไทย) ๒๓/๖๑/๑๑๘.

^{๗๙} อัง.สวดตก. (ไทย) ๒๓/๖๑/๑๑๘.

^{๘๐} อัง.สวดตก. (ไทย) ๒๓/๖๑/๑๑๘.

๓. อิทธิพลและความสัมพันธ์ระหว่างการสื่อสาร กับการเปลี่ยนแปลงสังคมตามแนวคิดมูมมอทางพระพุทธศาสนา

ความสัมพันธ์ระหว่างการสื่อสารกับการเปลี่ยนแปลงสังคม ที่ใช้ในการวิจัยเรื่องนี้สามารถพิจารณาได้ว่า การสื่อสารที่มีอิทธิพลและความสัมพันธ์กับการเปลี่ยนแปลงสังคมตามแนวคิดมูมมอทางพระพุทธศาสนานั้น คือ การสื่อสารทั้งการสื่อสารกับตนเอง และการสื่อสารกับบุคคลอื่น เนื่องจากตามมูมมอทางพระพุทธศาสนานั้น แนวคิดเกี่ยวกับการสื่อสาร อยู่ในส่วนที่เป็นระบบจริยธรรม ในขณะที่คำอธิบายแนวคิด เกี่ยวกับการเปลี่ยนแปลงอยู่ในส่วนที่เป็นสังขธรรม แต่ทั้งสองส่วนนี้มีความสัมพันธ์เชื่อมโยงกัน ซึ่งจะได้ศึกษาทำความเข้าใจในประเด็นนี้เป็นลำดับแรก โดยสามารถพิจารณาได้ดังนี้

๓.๑ ความสัมพันธ์ระหว่างการสื่อสารกับการเปลี่ยนแปลงสังคม : พิจารณาในแง่ความเชื่อมโยงของระบบจริยธรรมกับสังขธรรม

การกระทำของมนุษย์จึงเป็นปัจจัยสำคัญในการกำหนดการเปลี่ยนแปลงทางสังคม ไม่ว่าจะเป็นการเปลี่ยนแปลงทางด้านบวก หรือด้านลบ ทางสร้างสรรค์ หรือเสื่อมถอยก็ตาม ขึ้นอยู่กับการกระทำของมนุษย์ทั้ง ๓ ทาง คือ ทางใจหรือมโนกรรม ทางกายหรือกายกรรม และทางวาจาหรือวจีกรรม ว่าเป็นไปในทิศทางใด ทิศทางที่ดีเป็นกุศล หรือทิศทางที่ไม่ดีเป็นอกุศล และการสื่อสารก็เป็นการกระทำของมนุษย์ในทั้ง ๓ ทางนั้นนอกจากนี้ โดยเหตุที่ในการกระทำทั้ง ๓ ทางนั้น การกระทำทางวาจา เป็นการกระทำที่ปรากฏออกมาภายนอก (ตัวตนของบุคคล) ให้ผู้อื่นรับรู้หรือเกิดผลได้ง่ายที่สุด รวดเร็วที่สุด

แนวคิดเกี่ยวกับการสื่อสาร ในแนวคิดมูมมอทางพระพุทธศาสนา ซึ่งอยู่ในส่วนที่เป็นระบบจริยธรรม จึงมีหลักการที่นำไปสู่หลักปฏิบัติที่สำคัญเกี่ยวกับการสื่อสารใน ๒ แนวทาง คือ

(๑) แนวทางที่ให้ปฏิบัติ

(๒) แนวทางที่ให้ละเว้น

จากหลักของการกระทำซึ่งเป็นกฎธรรมชาติ เป็นสังขธรรม เป็นกฎแห่งเหตุและผลตามหลักปฏิจจสมุปบาทหรืออทัปปัจจยตา ได้ถูกปรับใช้เป็นหลักการสำหรับการปฏิบัติ ทั้งการกระทำทางกาย วาจา ใจ ซึ่งอยู่ในส่วนของระบบจริยธรรม และการกระทำนี้เป็นปัจจัยหรือสาเหตุประการหนึ่งที่น่าไปสู่การเปลี่ยนแปลง โดยขึ้นอยู่กับทิศทางหรือคุณค่าของการกระทำนั้น ว่าจะนำไปสู่การเปลี่ยนแปลงในรูปแบบหรือทิศทางใด การสื่อสารก็เป็นกระทำที่อยู่ในส่วนของระบบจริยธรรมของคนในสังคม ซึ่งเกี่ยวข้องทั้งกับตนเองและผู้อื่น โดยที่ทั้งบุคคลและสังคมนั้นไม่อาจแยกออกจากกันได้ การสื่อสารซึ่งเป็นการกระทำของคนในสังคม ทั้งการสื่อสารกับตนเองและการสื่อสารกับบุคคลอื่น จึงเป็นปัจจัยหรือสาเหตุประการหนึ่งของการเปลี่ยนแปลงสังคม ซึ่งเป็นไปตามหลักปฏิจจสมุปบาทหรืออทัปปัจจยตา คือ ความเป็นเหตุเป็นปัจจัยซึ่งกันและกันของสรรพสิ่ง

๓.๒ ความสัมพันธ์ระหว่างการสื่อสารกับการเปลี่ยนแปลงสังคม: พิจารณาในแง่ความเชื่อมโยงของระดับปัจเจกกับระดับสังคม

การสื่อสารระดับปัจเจกกับการเปลี่ยนแปลงสังคม ในระดับปัจเจกนั้นเป็นการสื่อสารกับตนเอง หมายถึง การสื่อสารที่ผู้ส่งสารคือตนเอง ทำการสื่อสารไปยังผู้รับสารซึ่งก็คือตนเองเช่นกัน โดยเป็นการสื่อสารที่ทั้งผู้ส่งสาร และผู้รับสารก็คือบุคคลคนเดียวกัน หรือคือตนเอง และการสื่อสารนั้น เป็นกระบวนการที่เกิดขึ้นภายในตนเองของบุคคลนั้น จึงเรียกการสื่อสารนี้ได้อีกอย่างหนึ่งว่า การสื่อสารภายในตนเอง การสื่อสารกับตนเองหรือการสื่อสารภายในตนเอง เป็นกระบวนการทางจิตใจ ภายใน ซึ่งในทางพระพุทธศาสนาจัดว่าเป็นการกระทำในระดับจิตใจ หรือเป็นมโนกรรม คือเป็นกระบวนการ หรืออาการที่ปรากฏขึ้นภายในตนเองของบุคคล เช่น การคิดในลักษณะต่าง ๆ ความรู้สึก การเข้าใจ การรับรู้ การระลึกถึง การตระหนักรู้^{๑๑๑} เป็นต้น การสื่อสารกับตนเองหรือการสื่อสารภายในตนเอง เป็นการสื่อสารที่เกิดขึ้นทางเดียว หรือสองทางก็ได้ การสื่อสารนั้นก็เกิดขึ้นตามลำพังตนเอง เป็นการสื่อสารเฉพาะตน การสื่อสารกับตนเองจึงเป็นการสื่อสารในระดับปัจเจกเกี่ยวกับเรื่องทิศทางของการสื่อสาร ในทางพระพุทธศาสนาได้ให้ความสำคัญในประเด็นนี้ โดยพิจารณาในแง่มุมของทิศทางที่เป็นไปในทางที่ดี เป็นฝ่ายกุศล หรือที่เป็นไปในทางที่ไม่ดี เป็นฝ่ายอกุศล มากกว่าการพิจารณาทิศทางสื่อสารในลักษณะแรก ทั้งนี้ เนื่องจากการสื่อสารกับตนเอง เป็นการกระทำในระดับจิตใจ ซึ่งมีผลต่อการกระทำทางกายและวาจา การกระทำที่เป็นไปในฝ่ายกุศลหรืออกุศลนี้ ย่อมส่งผลกระทบให้สิ่งอื่นๆ ที่จะเกิดขึ้นจากการกระทำนั้นเป็นไปในทิศทางนั้นๆ ด้วย นอกจากนี้ยังเชื่อมโยงกับแนวคิดเกี่ยวกับการสื่อสารซึ่งอยู่ในส่วนของระบบจริยธรรม รวมทั้งหลักสัจธรรมด้วยที่ว่า การกระทำทุกการกระทำย่อมมีผลตามมาเสมอ และติดตามตัวผู้กระทำดุจเงาติดตามตัวไป ไม่ว่าจะการกระทำนั้นจะเป็นการกระทำทางกาย ทางวาจาหรือทางใจก็ตาม^{๑๑๒} นอกจากนี้ การสื่อสารกับตนเองมีความเชื่อมโยงกับความคิด ความเชื่อ ค่านิยมการมองโลกหรือทิฐิอย่างใกล้ชิด ในกรรมบถทิฐิจัดเป็นมโนกรรม ซึ่งถือว่าเป็นกรรมที่มีบทบาทสำคัญที่สุด เพราะเป็นจุดเริ่มต้นของกายกรรมและวจีกรรม พระพรหมคุณาภรณ์ กล่าวว่า ทิฐิเป็นตัวชักจูงและกำหนดวิถีชีวิต ทั้งในด้านรับเข้าและแสดงออก กล่าวคือ จะมองเห็นโลกและชีวิตเป็นอย่างไร และจะปฏิบัติต่อโลกและชีวิตนั้นอย่างไร พูดหรือทำอะไรกับบุคคล สิ่งสภาพแวดล้อมหรือสถานการณ์นั้น พร้อมทั้งสร้างเหตุผลประกอบสำหรับการที่พูดจะทำเช่นนั้น กล่าวสั้นๆ ด้วยศัพท์ธรรมว่า ปฐมแต่งชักนำองค์ธรรมต่างๆ ตั้งแต่

^{๑๑๑} ทศนีย์ เจนวิถีสุข, “ศึกษาการสื่อสารกับตนเองในพระพุทธศาสนา”, วิทยานิพนธ์ปริญญาพุทธศาสตรดุษฎีบัณฑิต, (บัณฑิตวิทยาลัย: มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย, ๒๕๕๕), หน้า ๓๔.

^{๑๑๒} ส.ส. (ไทย) ๑๕/๑๓๑/๑๕๙-๑๖๐.

สั่งกับปะ คือ ความคิดหรือความดำริเป็นต้นไป ให้เป็นมิจฉาหรือเป็นสัมมาตามทิวฐินั้น ๆ^{๘๓} และท่านพุทธทาสได้แสดงทัศนะไว้เช่นกันว่า “คนเราที่เป็นอยู่กันนี้ ล้วนแต่อยู่ด้วยทิวฐิตัวด้วยกันทั้งนั้น”^{๘๔} ซึ่งพระมหาสมบุรณ์ วุฑฒิกโร ได้ขยายความว่า “แม้จะพูดว่า จิตเจตนา กรรม หรือ สังขาร เป็นตัวชี้นำก็ตาม ก็เท่ากับเป็นการพูดถึงทิวฐิตัวโดยปริยายนั่นเอง เพราะกระบวนการคิด การปรุงแต่งสร้างสรรค์หรือตั้งเจตจำนง ล้วนทำงานบนรากฐานของระบบความคิด ความเชื่ออย่างใดอย่างหนึ่งเสมอ”^{๘๕} แต่ทิวฐิตัวของบุคคลเป็นสิ่งที่เปลี่ยนแปลงได้ เมื่อทิวฐิตัวเปลี่ยนแปลงไปวิถีที่บุคคลทำการสื่อสารกับตนเองย่อมเปลี่ยนแปลงไปด้วยตามทิวฐิตัวที่สัมพันธ์กัน ซึ่งก็จะส่งผลมาถึงด้านพฤติกรรม การประพฤติปฏิบัติต่างๆ ตลอดจนการดำเนินชีวิตด้วย

สรุปได้ว่า การสื่อสารกับตนเองนั้น นอกจากการสื่อสารจากการสื่อสารกับตนเองแล้วสามารถเชื่อมโยงกับสิ่งที่อยู่ภายนอก เป็นผลของอิทธิพลและความสัมพันธ์กับการสื่อสารกับบุคคลอื่นซึ่งเป็นการสื่อสารในระดับสังคม จากการสื่อสารทำให้เกิดการเปลี่ยนแปลง ทั้งการเปลี่ยนแปลงที่เกิดขึ้นในระดับปัจเจกบุคคลนำไปสู่ การเปลี่ยนแปลงในระดับสังคม โดยการเปลี่ยนแปลงนั้น เป็นการเปลี่ยนแปลงในด้านของทิวฐิตัวและด้านพฤติกรรมเป็นสำคัญ ซึ่งทิวฐิตัวของสังคมและพฤติกรรมของสังคมนำไปสู่การเปลี่ยนแปลงด้านโครงสร้างของสังคมในด้านต่างๆ อันก่อให้เกิดพัฒนาการทั้งด้านความคิดและความเป็นอยู่ เพราะการมีสัมมาทิวฐิตัวกับการพัฒนา ก็จะสร้างสังคมที่สงบร่มเย็น ตามหลักการทางพระพุทธศาสนา

๒.๑.๓ แนวคิดเกี่ยวกับสื่ออิเล็กทรอนิกส์ในด้านพระพุทธศาสนา

ความสำคัญของสื่ออิเล็กทรอนิกส์กับพระพุทธศาสนา^{๘๖}

สังคมสมัยพระพุทธเจ้าเป็นยุคเกษตรกรรม การรักษาหลักคำสอนของพระพุทธเจ้าในยุคนั้นต้องอาศัยการท่องจำ พระไตรปิฎกแม้หลังจากพระพุทธเจ้าปรินิพพานแล้ว ก็ยังมีการท่องจำพระไตรปิฎกแล้วถ่ายทอดสั่งสอนโดยวิธีมุขปาฐะ คือบอกจากปากต่อปากแล้วให้ท่องจำต่อ ๆ กันมา จนกระทั่งมีการจารึกพระไตรปิฎกลงในใบลานเป็นครั้งแรกที่ลังกาในราว พ.ศ. ๔๓๓ ต่อมาพม่าได้จารึกพระไตรปิฎกลงในแผ่นหินอ่อน ๗๒๙ แผ่น การจารึกพระไตรปิฎกลงในใบลานนี้เป็นที่นิยมใน

^{๘๓} พระธรรมปิฎก (ป.อ.ปยุตโต), **พุทธธรรม ฉบับปรับปรุงและขยายความ**, (กรุงเทพมหานคร: จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย, ๒๕๕๗), หน้า ๗๓๕.

^{๘๔} พุทธทาสภิกขุ, **ความเป็นเจ้าโลก**, (กรุงเทพมหานคร: ศุภสภาลาดพร้าว, ๒๕๑๘), หน้า ๕๒

^{๘๕} พระมหาสมบุรณ์ วุฑฒิกโร (พรธนา), “ทิวฐิตัว: บทบาทของความเห็นความเชื่อในการชี้นำชีวิตและสังคม”, **บัณฑิตศึกษาปริทรรศน์**, ปีที่ ๕ ฉบับที่ ๑ (มกราคม-มีนาคม ๒๕๕๒): ๙.

^{๘๖} พระเมธีธรรมาภรณ์ (ประยูร ธมมจิตโต), **พระพุทธศาสนายุคโลกาภิวัตน์**, พิมพ์ครั้งที่ ๒, (กรุงเทพมหานคร: มูลนิธิพุทธธรรม, ๒๕๓๙), หน้า ๑๓-๑๕.

ประเทศไทย ตั้งแต่สมัยสุโขทัยจนถึงยุคต้นรัตนโกสินทร์ เมื่อเสร็จการสังคายนาสมัยรัชกาลที่ ๑ ก็ได้มีการจารึกพระไตรปิฎกลงในใบลานแล้วปิดทองทับลงไปทั้งใบปกหน้าปกหลัง เรียกว่าฉบับทอง พระไตรปิฎกฉบับใบลานนี้จะถูกเก็บรักษาไว้ในหอไตรหรือหอพระไตรปิฎก

เมื่อโลกเข้าสู่ยุคอุตสาหกรรม รูปแบบการเก็บรักษาและเผยแพร่ ข้อมูลข่าวสารก็เปลี่ยนแปลงไป การประดิษฐ์เครื่องพิมพ์โดยกูเตนเบิร์ก ในช่วงพุทธศตวรรษที่ ๒๐ ทำให้สามารถพิมพ์หนังสือได้ครั้งละเป็นพันเป็นหมื่นเล่ม ซึ่งสะดวกรวดเร็วกว่าการคัดลอกในใบลาน ในรัชกาลที่ ๕ มีการพิมพ์พระไตรปิฎกในเล่มหนังสือ เป็นครั้งแรกในประเทศไทย ระหว่าง พ.ศ. ๒๔๓๑-๒๔๓๖ ครั้งนั้นจัดพิมพ์พระไตรปิฎกได้ ๓๙ เล่ม ยังขาดหายไป ๖ เล่ม ต่อมาได้พิมพ์เพิ่มในรัชกาลที่ ๗ จนครบ ๔๕ เล่ม พระไตรปิฎกที่จัดพิมพ์ครั้งแรกมีจำนวน ๑,๐๐๐ ชุด แพร่หลายไปทั่วประเทศ คนทั่วไปสามารถศึกษาได้จากตู้พระไตรปิฎกตามวัดและห้องสมุดต่าง ๆ บางคนมีพระไตรปิฎกไว้ศึกษาที่บ้าน รูปแบบการเก็บรักษาและเผยแพร่พระไตรปิฎกก็ปรับเปลี่ยนไป มีการนำคอมพิวเตอร์มาใช้บันทึกและค้นพระไตรปิฎก สำหรับประเทศไทย มหาวิทยาลัยมหิดลได้เริ่มโครงการพัฒนาระบบคอมพิวเตอร์เพื่อการศึกษาพระไตรปิฎกใน พ.ศ. ๒๕๓๐ มีพระเดชพระคุณพระธรรมปิฎก(ประยุทธ์ ปยุตโต) เป็นที่ปรึกษา ปัจจุบันมหาวิทยาลัยมหิดลได้บันทึกพระไตรปิฎกและอรรถกถาภาษาบาลี ซึ่งมีข้อมูลประมาณ ๔๓๐ ล้านตัวอักษรลงซีดี-รอม (CD-ROM) ซึ่งสะดวกต่อการศึกษาค้นคว้าเป็นอย่างยิ่ง ถ้าเราจะค้นหาคำว่า “อติมมยตา” ว่าอยู่หน้าใดของพระไตรปิฎก เราเพียงกดแป้นคอมพิวเตอร์ก็พบได้ในเวลาไม่ถึงนาที ไวกว่าเปิดหนังสือตัวเองไม่รู้กี่เท่า แสดงว่าเทคโนโลยีด้านการสื่อสารมีผลกระทบต่อการศึกษา ค้นคว้าพระไตรปิฎก พระสงฆ์มีทางเลือกมากขึ้น ในการเก็บรักษาและศึกษาพระไตรปิฎกมนุษย์จึงต้องพัฒนาให้ทันเทคโนโลยี เพราะมนุษย์ในโลกปัจจุบันนี้ได้สร้างสรรค์ความเจริญด้วยบทบาทของเทคโนโลยี ปัจจัยที่สำคัญยิ่งในการพัฒนาอารยธรรมของมนุษยชาติพระธรรมปิฎก (ป.อ.ปยุตโต)^{๘๗} ได้กล่าวถึง ข่าวสารข้อมูลหรือจะเรียกว่าสารสนเทศ ในปัจจุบันเป็นยุคข้อมูลข่าวสาร มีบทบาทอย่างยิ่งในสังคมชาวเกิดขึ้นที่ไหนชั่ววินาทีเดียวก็รู้ไปทั่วโลกในปัจจุบันมนุษย์จึงมีข้อได้เปรียบมาจนกระทั่งมองไปว่า มนุษย์สมัยนี้เป็นมนุษย์ที่มีปัญญามากเพราะว่า “ความรู้” นั้น คือชุมพลแห่งสติปัญญา ซึ่งมีความหมาย ๒ ด้าน คือ

ด้านที่ ๑ ความรู้ หมายถึง ข้อมูลที่ถูกรับรู้ หรือเรื่องราวเกี่ยวกับสิ่งต่าง ๆ

ด้านที่ ๒ ความรู้ หมายถึง ความสามารถในจิตใจของคนที่เข้าใจหยั่งถึงหรือเข้าถึงความจริงของเรื่องราวหรือสิ่งนั้น ๆ

^{๘๗} พระธรรมปิฎก (ป.อ. ปยุตโต), การศึกษาเพื่ออารยธรรมที่ยั่งยืน, พิมพ์ครั้งที่ ๓,(กรุงเทพมหานคร: มูลนิธิพุทธธรรม, ๒๕๓๙), หน้า ๒๘-๒๙.

การปฏิบัติต่อข่าวสารได้ถูกต้องนั้น มีทั้ง “รับเป็น” และ “ใช้เป็น” คือ ทำให้เกิดประโยชน์แก่ชีวิตและสังคม ถ้าเรารับไม่เป็นและใช้ไม่เป็นอาจจะเกิดโทษมหันต์ พฤติกรรมการบริโภคเทคโนโลยี ในลักษณะที่ไม่ก่อให้เกิดปัญหา แต่ให้เป็นที่ไปในแนวทางการสร้างสรรค์ประโยชน์สุขที่แท้จริงภายในขอบเขตของหลักการต่อไปนี้ คือ^{๘๘}

๑. เทคโนโลยีที่รู้จักประมาณ ยอมรับความต้องการของปุถุชนในขอบเขตหนึ่งว่าเขาย่อมต้องการสนองความอยากที่จะหาความสุขด้วยการบำรุงบำเรอประสาทสัมผัส ไม่ใช่มุ่งแต่จะไปปิดกั้น กามสุข จุดสำคัญเพียงแต่ให้พฤติกรรมของเขาอยู่ในขอบเขตที่จะไม่ก่อให้เกิดความเสียหาย ไม่ให้กลายเป็นความฟุ้งเฟ้อ ฟุ่มเฟือย หรือมกมาก โดยให้ความเหนียวรั้งหรือยับยั้ง ชังใจ ให้เป็นไปอย่างพอดี ซึ่งรวมอยู่ในคำว่ารู้จักประมาณ โดยเฉพาะให้มีหลักการในการผลิต การพัฒนาและการบริโภคเทคโนโลยีที่มุ่งเพื่อคุณค่าแท้แก่ชีวิต เป็นไปเพื่อส่งเสริมคุณภาพชีวิต ไม่มุ่งสนองการแสวงหาคุณค่าเทียม เรียกสั้น ๆ ว่า เทคโนโลยีที่รู้จักประมาณ ซึ่งเป็นเทคโนโลยีที่ควบคุมโลกะ

๒. เทคโนโลยีเพื่อทำประโยชน์ ศักยภาพของมนุษย์ถูกพัฒนาไปในทางที่สนองความต้องการด้านโทสะ เป็นเหตุให้การผลิตการพัฒนา และการใช้เทคโนโลยีเป็นไปในทางทำลายกันระหว่างมนุษย์มากกว่าในทางร่วมมือและช่วยเหลือเกื้อกูล มนุษย์จึงต้องหันเหทิศทางการพัฒนาแบบนี้ โดยตั้งเจตจำนงและความมุ่งหมายพร้อมทั้ง วางแผนอย่างหนักแน่นมั่นคงที่จะส่งเสริมการผลิต การพัฒนา และการบริโภคเทคโนโลยีที่เป็นไปเพื่อช่วยเหลือเกื้อกูล ทำประโยชน์แก่เพื่อนมนุษย์ และเอื้ออำนวยประโยชน์แก่สังคม เทคโนโลยีเพื่อทำประโยชน์อย่างนี้จะช่วยลดทอนผองเบาและยับยั้งเทคโนโลยีเพื่อโทสะ

๓. เทคโนโลยีเพื่อเสริมปัญญาและพัฒนามนุษย์ การผลิตการพัฒนาและการบริโภคเทคโนโลยีได้เป็นไปในทางที่จะชักพาคคนให้ลุ่มหลงมัวเมา ประมาทและเพิ่มโมหะ สังคมโลกหลายส่วนได้ย่างก้าวเข้าสู่ยุคข่าวสารข้อมูล ถ้ามนุษย์ปฏิบัติต่อเทคโนโลยีที่เกี่ยวกับการสื่อสารและข้อมูลไม่ถูกต้อง แทนที่เทคโนโลยีจะส่งเสริมความรู้และสติปัญญา ก็กลับจะเป็นเครื่องมือมัวเมาทำให้คนลุ่มหลงมากยิ่งขึ้น ดังเช่น เทคโนโลยีที่เอามาใช้เล่นการพนันและเกมส์ไร้ประโยชน์ ตลอดจนการใช้เทคโนโลยีโดยไม่ใช้ปัญญา จากความรู้เท่าทันต่อคุณและโทษของมัน ก่อให้เกิดความเสียหายแก่ธรรมชาติแวดล้อม เป็นต้น ทั้งลดคุณค่าของความเป็นมนุษย์และทำลายสภาพแวดล้อม จึงจะต้องมีการเปลี่ยนแปลงอย่างจริงจังในเรื่องนี้ โดยหันมาเน้นการผลิต การพัฒนา และการบริโภคเทคโนโลยี ที่มุ่งเพื่อเสริมปัญญาและพัฒนามนุษย์ โดยให้เป็นเครื่องมือเผยแพร่ข่าวสารความรู้ที่เป็นประโยชน์ ช่วยให้

^{๘๘} พระธรรมปิฎก (ป.อ. ปยุตโต), พุทธศาสนาในฐานะเป็นรากฐานของวิทยาศาสตร์, พิมพ์ครั้งที่ ๔, (กรุงเทพมหานคร: มหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย, ๒๕๓๗), หน้า ๒๑๗-๒๒๐.

มนุษย์ใช้เวลาไปในทางสร้างสรรค์ และให้มีการใช้เทคโนโลยีด้วยปัญญาที่รู้เท่าทันต่อเหตุผลพร้อมทั้งคุณและโทษของมัน เพื่อให้เทคโนโลยีเป็นอุปกรณ์ที่ช่วยส่งเสริมคุณค่าของความเป็นมนุษย์ และอนุรักษ์สิ่งแวดล้อมและให้ตัวเทคโนโลยีนั้น เองก็เป็นสภาพแวดล้อมที่เอื้อต่อการพัฒนาจิตปัญญาด้วย

สรุปได้ว่า ในยุคปัจจุบัน การเข้าถึงสื่ออิเล็กทรอนิกส์เป็นสิ่งที่ย่าง จนมีความเสี่ยงต่อความความผิดพลาดในการรณรงค์ในการใช้สื่อ หลักโยนิโสมนสิการถือว่าเป็นหลักสำคัญในการพิจารณาในการรับสื่อทุกด้าน ในขณะที่เดียวกันโซเชียลเน็ตเวิร์คมีความจำเป็นจึงทำให้เกิดการใช้จนขาดสติในการควบคุมเพื่อให้เกิดความเหมาะสมกับสถานะของตนๆ จนทำให้เกิดเป็นปัญหาในระดับชาติ จนต้องทำให้ทางบ้านเมืองต้องออกกฎหมายมาควบคุมในการใช้สื่อการก็ยังแก้ไขไม่ได้ทั่วถึงและไม่หวาดไม่ไหวกัน และเป็นสิ่งสำคัญในการดำเนินชีวิตประจำวัน ดังนั้น มนุษย์เราจึงต้องเลือกเสพ หรือการบริโภคข้อมูลข่าวสารให้เกิดประโยชน์สูงสุดและใช้เทคโนโลยีด้วยปัญญา สามารถใช้ข้อมูลข่าวสารให้เป็นประโยชน์ต่อตนเองด้วยเช่นกัน และสื่ออิเล็กทรอนิกส์ก็ได้เข้ามาทับทาบกับพระพุทธศาสนา ในรูปแบบต่าง ๆ เทคโนโลยีต่าง ๆ ได้ถูกนำมาประยุกต์ใช้ในการเก็บรักษาค้นคว้า นำมาใช้ประโยชน์ในการเผยแผ่หลักธรรม คำสอนทางพระพุทธศาสนา และเป็นการสืบทอดพระพุทธศาสนาในอีกทางด้วยเช่นกัน

๒.๒ หลักโยนิโสมนสิการ

๒.๒.๑ ความหมายของโยนิโสมนสิการ

โยนิโสมนสิการ หมายถึง การคิดของบุคคลที่ต้องมีสติปัญญาเป็นตัวกำกับ ซึ่งทำให้บุคคลสามารถคิดเป็น วิเคราะห์เป็น โดยคิดและวิเคราะห์ได้อย่างถูกวิธี มีระบบ มีระเบียบ ต่อเนื่องจากเหตุสู่ผลเชื่อมโยงกัน ภายใต้พื้นฐานของคุณธรรมที่จะนำไปสู่การปฏิบัติ และการแก้ปัญหาได้อย่างเหมาะสม อย่างนี้ เรียกว่า การคิดแบบมีเหตุผลจนทำให้เกิดปัญญา โยนิโสมนสิการ มาจาก ๒ คำ คือ โยนิโส + มนสิการ โยนิโส มาจากคำว่า โยนิ หมายถึง เหตุ ต้นเหตุ หรือ จุดเกิดแห่งเหตุ มนสิการ แปลว่า การคิด การวิเคราะห์ การพิจารณา การทำใจให้แยบคาย เป็นปัจจัยในการรับรู้สัมผัสจากภายนอก อันจะเป็นตัวกันกระแสความคิดไม่ให้ปรุงแต่งตามตัณหา ความทะยานอยาก ที่เป็นองค์ประกอบภายในของของตนเอง ทำให้พิจารณาสิ่งๆอย่างถูกต้องเหมาะสม ดังนั้น โยนิโสมนสิการ จึงมีความหมายของการคิดที่เป็นระบบ คิดเป็นระเบียบ และคิดมีเหตุผล^{๘๙}

^{๘๙} โยนิโสมนสิการ และแนวทางปฏิบัติ, [ออนไลน์], แหล่งที่มา: <https://thaihealthlife.com/> [ม.ป.ป.].

ความหมายโยนิโสมนสิการจากบุคคลต่างๆ

สมเด็จพระญาณสังวร สมเด็จพระสังฆราช กล่าวว่า โยนิโสมนสิการ แปลว่า ใส่ใจคิดหาจนถึงต้นเหตุ โดยความก็คือ ทำไว้ในใจโดยแยบคาย ข้อสำคัญให้รู้จริงไม่ใช่รู้ลวง คือ มียังความสงสัยในสิ่งที่รู้ และค้นคว้าหาความรู้จริงต่อไปจนรู้จริง มิใช่เพียงรู้ตามคนอื่นแล้วคิดว่า ตัวเองรู้แล้วจนถูกล่อลวงไป

กิตติ พัฒนตระกูลสุข กล่าวถึง โยนิโสมนสิการว่า เป็นการสอนให้รู้จักคิดเป็นคิดอย่างเป็นเหตุเป็นผล คิดในทางที่จะเข้าถึงความจริงทั้งหลาย คิดในทางที่จะทำให้รู้จักใช้สิ่งทั้งหลายให้เป็นประโยชน์

๒.๒.๒ ความสำคัญของโยนิโสมนสิการ

โยนิโสมนสิการ เป็นความคิดที่สกัดกั้นอวิชชาตัณหา (อวิชชา คือ ความไม่รู้ในสิ่งที่ควรรู้ และความรู้ในสิ่งที่ไม่ควรรู้ ส่วนตัณหา คือ ความทะยานอยาก ความใคร่ในกาม) กล่าวคือ เป็นการคิดอย่างมีเหตุ และผล ไม่คิดตามความต้องการของตนที่ไร้ซึ่งเหตุ และผล เพราะปุณฺชนทั่วไปมักคิดภายใต้พื้นฐานความต้องการของตน

ดังนั้น บุคคลที่คิดแบบเป็นโยนิโสมนสิการจะมีกระบวนการคิดวิเคราะห์ภายใต้พื้นฐานเหตุ และผล นั่นคือ การเกิดสภาวะผู้มีปัญญา ด้วยการใช้ความคิดวิเคราะห์ที่ไตร่ตรองในเหตุ และผล นำไปสู่การรับรู้ความจริง และการหาแนวทางในการแก้ปัญหาที่เหมาะสม

๒.๒.๓ วิธีการคิดแบบโยนิโสมนสิการ

วิธีคิดแบบโยนิโสมนสิการ เป็นปัจจัยที่ทำให้เกิดสัมมาทิฐิ คือ ความรู้ ความเข้าใจตามความเป็นจริง สามารถพัฒนาตนเองไปสู่สรีรภาพได้อย่างแท้จริงได้นั้นต้องอาศัยปัจจัย ๒ ประการ คือ ปัจจัยภายนอก และปัจจัยภายใน คือ

๑. ปัจจัยภายนอก เรียกว่า พรโตโฆสะ คือ เสียงจากผู้อื่นที่ทำให้เกิดสัมมาทิฐิ ได้แก่ เสียงที่ดังกาม เสียงที่ถูกต้องเสียงที่บอกกล่าวชี้แจงความจริง มีเหตุผล มีประโยชน์ โดยเฉพาะอย่างยิ่งเกิดจากความรักความปรารถนาดี เสียงที่ดังกามเช่นนี้เกิดจากแหล่งที่ดี คือ คนดี คนมีปัญญา คนมีคุณธรรม คนเช่นนี้ทางธรรมเรียกว่า สัตบุรุษหรือบัณฑิต ทำหน้าที่ช่วยเหลือ แนะนำ สั่งสอน อธิบายชี้แจง ชักนำความคิดที่ถูกต้องให้เกิดแก่ผู้อื่น ซึ่งเราเรียกว่า “กัลยาณมิตร” ซึ่งตามปกติกัลยาณมิตรจะทำหน้าที่ให้เกิดผลดี และประสบผลสำเร็จได้นั้นจะต้องสร้างศรัทธาให้เกิดเสียก่อน

๒. ปัจจัยภายใน เป็นปัจจัยที่เกิดขึ้นจากอารมณ์ และความนึกคิดของตัวบุคคลภายใต้พื้นฐานที่ไม่นำความรู้สึกที่คล้อยตามตัณหาของตนเข้าเกี่ยวข้อง ทำให้บุคคลนั้นๆ รู้จักมอง รู้จักพิจารณาในเหตุตามสภาวะความเป็นจริง

๑๐ วิธีคิดแบบโยนิโสมนสิการ

๑) วิธีคิดแบบสืบสาวเหตุปัจจัย

วิธีคิดแบบสืบสาวเหตุปัจจัย คือ การพิจารณาปรากฏการณ์หรือปัญหาที่เป็นผลจากสภาวะที่เห็นจริงด้วยความต่อเนื่องของเรื่องราวที่เกิดขึ้น ด้วยการลำดับเหตุการณ์และผลกระทบเพื่อหาหนทางแก้ไข ด้วยการค้นหาสาเหตุ และปัจจัยต่างๆ ที่สัมพันธ์ส่งผลสืบทอดกันมา ในลักษณะปัจจัยสัมพันธ์และแบบสอบถามโดยการตั้งคำถามเพื่อหาคำตอบ

๒) วิธีคิดแบบแยกส่วน

วิธีคิดแบบแยกส่วน เป็นการคิดวิเคราะห์ที่แยกเป็นส่วน ๆ ขององค์ประกอบในประเด็นหลัก ก่อนที่จะนำมาบูรณาการเป็นองค์รวม โดยต้องแยกแยะออกมาเป็นองค์ประกอบย่อยๆได้ กระบวนการคิดแบบนี้ ได้แก่ การแตกประเด็นย่อย การจัดหมวดหมู่ การวิเคราะห์ในแต่ละประเด็น การวิเคราะห์ความสัมพันธ์ของประเด็นย่อย และหมวดหมู่ และการสรุปประเด็นปัญหา เหตุ และผล และแนวทางแก้ไข เป็นต้น

ข้อพิจารณาประกอบการคิดแบบแยกส่วน

ก. กฎแห่งธรรมชาติ หมายความว่า ถ้ามีปรากฏการณ์หนึ่งเกิดขึ้นย่อมมีอีกปรากฏการณ์หนึ่งเกิดตามมา มีความสอดคล้องกัน เช่น กาแฟมีรสขม ยิ่ง ใส่ปริมาณมากยิ่ง เพิ่มความขมมากขึ้น ใส่น้อยขมน้อย ไม่ใส่เลยไม่ขมเลย เรียกอีกอย่างหนึ่งว่าเป็นเหตุเป็นผลกัน

ข. กฎแห่งความแตกต่าง หมายความว่า ในปรากฏการณ์หนึ่งถ้าปรากฏการณ์หนึ่งออกไปจนพบเหตุที่เปลี่ยนแปลงไปได้ เช่น กาแฟร้อน ๑ แก้ว เมื่อดื่ม พบว่า มีรสขม หวาน มัน เพราะประกอบด้วยเหตุทั้ง ๓ แต่ถ้าเรานำเหตุออกไป ๑ อย่าง เช่น นำน้ำตาลออกรสชาติของกาแฟก็จะเปลี่ยนแปลงไปทันที เรียกได้ว่าไม่มีเหตุนั้นก็ไม่มีผลนั้นเกิดขึ้นนั่นเอง

ค. กฎของค่าต่างระดับ หมายถึง มีปรากฏการณ์หนึ่งเกิดขึ้นแล้วมีอีกปรากฏการณ์ตามมา แต่ถ้าเราเปลี่ยนปริมาณและคุณภาพย่อยเกิดการเปลี่ยนแปลงผล เห็นความแตกต่างระดับกันของสิ่งนั้นเราเรียกว่า เกิดทักษะการคิดแยกแยะเห็นความเกี่ยวเนื่องกันเป็นอรรถธรรมสัมพันธ์การสอนให้ เกิดทักษะด้านนี้ต้องสามารถเห็นความสัมพันธ์ภายในองค์ประกอบย่อยเหล่านั้นสามารถคิดและเข้าใจบทบาทขององค์ประกอบย่อยว่ามีความสัมพันธ์เป็นเหตุเป็นผลซึ่งกันและกันพึ่งพาอาศัยกันและต้องมีความประสานสอดคล้องกันเป็นหนึ่งเดียวเกิดเป็นองค์รวมที่สมบูรณ์ได้ด้วยจึงจะเรียกว่า “คิดเป็น”

ง. เหตุเดียวย่อมให้ผลเดียว หลายเหตุย่อมให้ผลหลายผล และถ้าเราจับคู่เหตุกับผลได้หมดทุกคู่เราจะหาคู่สุดท้ายเป็นเหตุเป็นผลซึ่งกันและกันเสมอ (กรณีต้องการทราบข้อมูลที่เราไม่รู้จักหรือการสืบค้นสิ่งที่ไม่แน่ใจ) เช่น ขนมลอดช่องไทย ๑ ถ้วย รับประทานแล้วพบว่าสามารถบอก

เหตุผลกันและกันได้ ดังนั้นจะพบว่าคู่สุดท้ายคือคู่ที่เราไม่แน่ใจว่าใช่หรือไม่ แต่เมื่อศึกษาเป็นเหตุเป็นผลครบแล้ว จึงเป็นข้อยืนยันข้อเท็จจริงที่เป็นเหตุเป็นผลกันอย่างแท้จริง

๓) วิธีคิดแบบสามัญลักษณ์

วิธีคิดแบบสามัญลักษณ์ เป็นกระบวนการคิดให้รู้ และเข้าใจในความธรรมดาของสรรพสิ่งที่บังพวง ว่าสิ่งเหล่านั้นย่อมมีขึ้นสูงสุด และต่ำลง สิ่งเหล่านั้น ย่อมมีการตั้งอยู่ และดับไป เป็นต้น

๔) วิธีคิดแบบอริยสัจ

วิธีคิดแบบอริยสัจ คือ การคิดแบบแก้ปัญหาที่เริ่มจากเหตุแห่งปัญหาหรือทุกข์ มีลักษณะทั่วไป ๒ ประการคือ

- เป็นวิธีคิดตามเหตุ และผล
- เป็นวิธีคิดที่ตรงจุดตรงเรื่อง ตรงไปตรงมา

มีวิธีการปฏิบัติ ๔ ขั้นตอน คือ

- กำหนดตัวปัญหา ที่เรียกว่า “ทุกข์” คือ การกำหนดให้รู้สภาพปัญหา ความขัดแย้ง ตัดขาด กัดดัน บีบคั้นบงพร่องที่เกิดแก่ชีวิต

- กำหนดเหตุของปัญหา ที่เรียกว่า “สมุทัย” คือ การกำหนดเหตุแห่งทุกข์ หรือสาเหตุของปัญหา

- จุดหมายที่เป็นภาวะสิ้นปัญหา ที่เรียกว่า “นิโรธ” คือ การดับทุกข์อย่างมีจุดหมาย ต้องมีการกำหนดว่าจุดหมายที่ต้องการคืออะไรทั้งจุดมุ่งหมายหลักและจุดหมายรอง

-วิธีการปฏิบัติเพื่อแก้ไขสาเหตุและเพื่อบรรลุมรรคภาวะสิ้นปัญหาที่เรียกว่า “มรรค” คือ การกำหนดวิธีการในรายละเอียด และการปฏิบัติเพื่อกำจัดปัญหา

๕) วิธีคิดแบบอรรถธรรมสัมพันธ์

วิธีคิดแบบนี้ คือ การคิดตามหลักการ และจุดมุ่งหมาย คือ กระบวนการคิดที่พิจารณาวิเคราะห์ถึงความสัมพันธ์ระหว่างหลักการ กับ จุดมุ่งหมาย ซึ่งกระบวนการคิดที่พิจารณาถึงหลักการ กับ จุดมุ่งหมาย จะช่วยให้เราสามารถกำหนดแนวทางปฏิบัติที่ถูกต้อง และทำให้เกิดผลต่อเป้าหมายที่ตั้งไว้อย่างมีประสิทธิภาพ เช่น หากต้องการเงินเพื่อมาซื้อโทรศัพท์ แต่เงินไม่มีหรือมีไม่พอ ดังนั้นแล้วจำเป็นต้องหาเงินมาเพิ่ม แต่จะหาด้วยวิธีใดบ้าง และคำสอนในทางพุทธศาสนากล่าวถึงการไม่กระทำผิดในหลายประการ เช่น ไม่ลักทรัพย์ ดังนั้นแล้ว ก็ควรจะหาเงินด้วยวิธีอื่นที่ถูกต้องตามหลักคุณธรรม

๖) วิธีคิดแบบพิจารณาคุณโทษ และหาทางออก

วิธีคิดแบบพิจารณาคุณโทษ และหาทางออก เป็นการคิดพิจารณาในเหตุบนทุกแง่มุม และยอมรับความจริงว่า ทุกสิ่งในโลกมีทั้งคุณ-โทษ ข้อดี-ข้อเสีย จุดอ่อน- จุดแข็ง และสามารถหาทางออก หรือแก้ไขปัญหาต่างๆ ได้ด้วยการปฏิบัติมรรควิธีที่ถูกต้อง

๗) วิธีคิดแบบรู้คุณค่าแท้ – คุณค่าเทียม

วิธีคิดแบบรู้คุณค่าแท้ – คุณค่าเทียม เป็นการคิดพิจารณาเกี่ยวกับการกระทำสิ่งต่างๆ ในการใช้สอยหรือบริโภค หรือคุณค่าในการใช้งานในชีวิตประจำวัน การพิจารณาว่าสิ่งใดที่มีคุณค่าแท้ – คุณค่าเทียม จะใช้กิเลส และค้นหาเป็นเกณฑ์พิจารณา คือ ถ้าสิ่งใดที่ทำเพื่อประโยชน์สุขทั้งของตนเอง และผู้อื่นโดยปราศจากกิเลส และค้นหาเป็นตัวนำ สิ่งนั้นว่าเป็นคุณค่าแท้ แต่ถ้าสิ่งใดทำเพื่อตอบสนองกิเลส และค้นหาเป็นตัวนำ สิ่งนั้นถือว่าเป็นคุณค่าเทียม ดังนั้น เพื่อสกัดหรือบรรเทากิเลส และค้นหาที่จะเข้ามาครอบงำจิตใจต้องอาศัยปัญหาเป็นตัวช่วยกำกับพิจารณาอยู่เสมอเพื่อจะได้เข้าใจและเลือกเสพคุณค่าแท้ที่เป็นประโยชน์แก่ชีวิตอย่างแท้จริงแก่ตนเอง และผู้อื่นในสังคม

๘) วิธีคิดแบบอุบายปลุกเร้าคุณธรรม

วิธีคิดแบบอุบายปลุกเร้าคุณธรรม เป็นวิธีคิดที่ช่วยให้เกิดบวณการความคิดบนพื้นฐานของคุณธรรม โดยการกำหนดจิตให้ระลึกอยู่ในสิ่งที่กระทำ หรือที่เรียกว่า สติ

๙) วิธีคิดแบบอยู่กับปัจจุบัน

วิธีคิดแบบอยู่กับปัจจุบัน เป็นวิธีคิดที่ให้จิตจดจ่อหรือตั้งมั่นในสิ่งที่กระทำในปัจจุบัน ด้วยการคิดที่มีสมาธิ จิตไม่ออกแวก ไม่นำเรื่องอื่นมาคิดให้กระวนกระวายใจ

๑๐) วิธีคิดแบบวิรักษวาท

วิธีคิดแบบวิรักษวาท คือ วิธีคิดแบบการมองความจริงในทุกส่วนที่เกี่ยวข้อง ไม่มองหรือคิดวิธีเฉพาะแง่ใดแง่หนึ่ง

ดังนั้น การที่จะเกิดวิธีคิดแบบโยนิโสมนสิการได้นั้น ต้องอาศัยทั้งปัจจัยภายนอก และปัจจัยภายในมาสนับสนุนซึ่งกันและกัน ซึ่งสิ่งสำคัญ คือ การมีกัลยาณมิตรที่ดีที่เป็นปัจจัยภายนอก ที่จะมาช่วยเสริมสร้างศรัทธาให้เกิดขึ้นในทางที่ถูกต้อง เพื่อให้เกิดปัจจัยภายในตามมา คือ วิธีการคิดแบบโยนิโสมนสิการซึ่งทำให้ผู้นั้นเกิดการคิดเป็น และคิดในสิ่งที่ถูกต้อง โดยใช้การคิดในพื้นฐานของปัญญาอย่างมีระเบียบแบบแผน และครอบคลุมในประเด็นทุกมิติที่เกี่ยวข้อง แต่ต้องมองทุกแง่ทุกอย่างเชื่อมโยงเป็นขั้นตอน เพื่อพัฒนาสัมมาทิฐิที่จะนำคนไปสู่การประพฤติปฏิบัติตนในชีวิตประจำวัน ที่ถูกต้องหรือมีวิถีการดำเนินชีวิตที่ติงามในสังคม

๒.๒.๔ หลักการและแนวทางการสอนแบบโยนิโสมนสิการ

แนวทางการสอนของแต่ละคนย่อมมีแนวทางที่แตกต่างกัน แต่โดยหลักการสอนของทุกคนย่อมมีจุดมุ่งหวังเพียงไม่กี่ประการ และจุดมุ่งหวังที่สำคัญ คือ การทำให้ผู้เรียนสามารถเรียนรู้ และเข้าใจต่อบทเรียนนั้นๆ ในที่นี้ หลักการแบบโยนิโสมนสิการ ถือเป็นแนวทางหนึ่งที่สามารถทำให้เด็กหรือนักเรียนมีความศรัทธา มีความตั้งใจ และมีใจใฝ่เรียนรู้ ช่วยทำให้เด็กสามารถเรียนรู้ได้เร็ว และเข้าใจต่อบทเรียนได้ง่าย

รูปแบบการจัดกิจกรรมการเรียนรู้ตามแนวโยนิโสมนสิการ

๑) ตั้งจุดประสงค์การเรียนรู้ว่า ผู้เรียนจะได้รับการพัฒนาจิตและปัญญาหรือเรียกว่า “ความรู้สึกรู้จักคิด” ไปในทางดีงาม และสามารถเข้าถึงความรู้ที่แท้จริงได้ตามกำลังของตนโดยการแสดงเจตคติเป็นข้อเขียน

๒) จัดกิจกรรมโดยเน้นการส่งเสริมปัจจัยเกื้อหนุนการศึกษาตามแนวพุทธ ๒ ประการ ดังนี้

๒.๑) ปัจจัยภายนอก หมายถึง การจัดสภาพแวดล้อมที่เหมาะสม ได้แก่ การเอื้ออำนวยบรรยากาศการใฝ่รู้ใฝ่คิด ทำให้มีจิตศรัทธา และเกิดความรักในความรู้ที่ได้ศึกษากิจกรรมที่จัดให้ ได้แก่ การเยี่ยมชมความดีงามของวัดและพระสงฆ์ และกิจกรรมการฝึกสมาธิเพื่อให้จิตสงบ กิจกรรมทั้งสองช่วยสร้างศรัทธาต่อการเรียนเป็นอันมาก

๒.๒) ปัจจัยภายใน หมายถึง การฝึกใช้ความคิดพิจารณา ผู้สอนกำหนดสิ่งให้ผู้เรียนพิจารณา และเปิดโอกาสให้ผู้เรียนพิจารณาสิ่งที่ได้สัมผัสจากการศึกษาเองตามลำพังอีกด้วย กิจกรรมการฝึกใช้ความคิดทั้งสองมีผลให้ผู้เรียนแสดงความเห็นสิ่งที่ได้สัมผัสและพิจารณาแล้ว โดยใช้เหตุผลตามหลักธรรม

๓) การจัดสรรปัจจัยภายนอก และภายในควบคู่กัน คือ การจัดสิ่งแวดล้อมในการเรียนที่ดี และการเปิดโอกาสให้ผู้เรียนได้ใช้ความคิดของตนเอง ทั้ง ๒ ประการนี้ ส่งเสริมเกื้อหนุนกิจกรรมการเรียนการสอนให้เป็นไปตามจุดประสงค์ คือสามารถพัฒนาจิตและปัญญาไปในทางดีงามได้ และผู้เรียนยอมรับที่จะควบคุมตัวเองให้ใช้เหตุผลมากกว่าใช้ความรู้สึก แสดงว่า ถ้าผู้สอนส่งเสริมให้พัฒนาปัญญาได้ ย่อมมีผลต่อการพัฒนาจิตของนักเรียนได้อย่างสำคัญ

๔) แบบฝึกหัด ผู้สอนควรให้ผู้เรียนได้ใช้ความคิดพิจารณา และนำเหตุการณ์ที่เกิดขึ้นในสังคม มาใช้ประกอบการเรียนด้วย เพื่อสอนให้นักเรียนนำความรู้ไปใช้แก้ปัญหาในชีวิตประจำวันได้ การสร้างแบบฝึกหัดจำเป็นต้องเกี่ยวข้องกับเรื่องราวเหตุการณ์ที่เกิดขึ้นรอบๆ ตัว

๒.๓ งานวิจัยที่เกี่ยวข้อง

ผู้ศึกษาได้ทำการศึกษาค้นคว้าเอกสารงานวิจัยต่างๆที่เกี่ยวข้องกับ“การศึกษาพฤติกรรม การใช้สื่อโซเชียลเน็ตเวิร์คตามหลักโยนิโสมนสิการของนักศึกษามหาวิทยาลัยราชภัฏชัยภูมิ” ซึ่งมีหนังสือเอกสารและงานวิจัยที่น่าสนใจหลายเล่มในแต่ละด้าน มีดังต่อไปนี้

๒.๓.๑ เอกสารที่เกี่ยวข้อง

พุทธทาสภิกขุ ได้กล่าวถึงความสัมพันธ์ระหว่างบุคคลกับสังคมของการสื่อสารไว้ในบรมธรรมกับมวลชน อธิบายความสัมพันธ์ที่แยกกันไม่ออกระหว่างบุคคลกับสังคม ความย่อว่า สังคมแยกกันกันไม่ได้จากบุคคลหรือบุคคลแยกออกจากสังคมไม่ได้ ก็เพราะว่าเราต้องการอย่างหนึ่ง แต่สังคมต้องการอีกอย่างหนึ่งคนคนหนึ่งถูกป้อนขึ้นโดยสังคมมากกว่าที่จะเป็นตัวเอง คนแต่ละคนถูกสิ่งแวดล้อม คือสังคมปรุงแต่งขึ้นมาในลักษณะที่สังคมต้องการหรือสังคมเป็นอยู่อย่างไรข้อที่เราไม่เป็นตัวเอานี้แหละคือปัญหาสำคัญในส่วนตัวบุคคล สืบตาขึ้นมาในสังคม แล้วก็ถูกสังคมชักจูงไปโดยไม่รู้สีกตัว เมื่อทุกคนเป็นอย่างนี้ โลกมันก็เป็นอย่างนี้กันไปหมด คือว่าโลกมันเป็นอย่างนี้กันทั้งหมดตัวบุคคลมันก็เป็นอย่างนี้ไปโดยไม่รู้สีกตัว^{๙๐}

พระธรรมปิฎก (ประยุทธ์ ปยุตโต) กล่าวถึงอิทธิพลของสื่อมวลชนว่า หนังสือพิมพ์และสื่อมวลชนทั่วไปสามารถสร้างจุดสนใจขึ้นมาในเรื่องหนึ่ง ถ้าหนังสือพิมพ์หรือสื่อมวลชนอยากจะให้คนสนใจเรื่องใด ก็ไปจับเรื่องนั้น ทั้งๆ ที่เรื่องนั้นก็อาจจะไม่มีคนสนใจมากเท่าไร แต่สื่อมวลชนทำให้คนสนใจเรื่องนั้นขึ้นมา จนกระทั่งว่าสื่อมวลชนพูดอะไรคนในสังคมก็พูดเรื่องนั้น และโดยเหตุที่ข่าวคราวความเป็นไปต่างๆในสังคมไปปรากฏทางสื่อมวลชน ข่าวคราวหรือข่าวสารข้อมูลเหล่านั้นก็เป็นเครื่องแสดงให้เห็นสภาพของสังคมในเวลานั้นๆ ว่าเป็นอย่างไรด้วย จนมีการพูดกันว่า สื่อมวลชนเป็นกระจกเงาที่สะท้อนภาพของสังคม พระธรรมปิฎกเห็นว่า สื่อมวลชนมิใช่เห็นเพียงกระจกเงาที่สะท้อนภาพของสังคมเท่านั้นแต่ได้ทำหน้าที่ในด้านการโน้มน้าวชักจูงเจตน์จำนงตลอดจนปรุงแต่งสภาพจิตของสังคมเป็นอย่างมากด้วย สื่อมวลชนที่ดีจึงน่าจะเป็นกระจกเงาที่เรียบเสมอ มีคุณภาพดี ชนิดที่มีไฟฉายอันสว่างที่สำรวจจุดจุดและส่องนำทางให้แก่สังคมด้วย โดยสะท้อนภาพที่แท้จริงของสังคม ต้องเข้าถึงรากฐานและพื้นฐานทางวัฒนธรรมของสังคมของตัวเอง กล่าวคือภาพที่แท้จริงของตนเอง รู้จุดอ่อนจุดแฉ จุดบกพร่อง จุดดีจุดเด่น และอะไรอื่นๆ ที่เราควรแก้ไขหรือส่งเสริม และต้องช่วยพัฒนาสังคมไทย^{๙๑}

^{๙๐} พุทธทาสภิกขุ, **บรมธรรม ภาคต้น**, (กรุงเทพมหานคร: สุขภาพใจ, ๒๕๔๓), หน้า ๒๕๘.

^{๙๑} พระธรรมปิฎก (ประยุทธ์ ปยุตโต), **สื่อมวลชนกับการสร้างสรรค์สังคม : มุมมองสองปราชญ์**, (กรุงเทพมหานคร: ลิเบอร์ตีเพรส, ๒๕๓๗).

พระเทียน จิตตสุโก ได้กล่าวถึงความสำคัญของสติไว้ในหนังสือเรื่อง “แต่เธอผู้รู้สึกตัว” หนังสือเล่มนี้ได้กล่าวถึง “สติ” ว่าเป็น “ความรู้สึกตัว” ความรู้สึกตัวเป็นสิ่งที่มียู่แล้วในทุกคน โดยไม่เลือกชาติ ศาสนา หญิงหรือชาย การปลุกเร้าความรู้สึกตัวให้เกิดมากขึ้นจะส่งผลให้ความหลง (โมหะ) ความไม่รู้ (อวิชชา) หายไป^{๑๒}

บุญรักษ์ บุญญะเขตมาลา ได้กล่าวอ้างถึงทฤษฎีสื่อสารมวลชนของพุทธทาสภิกขุ ในหนังสือเรื่อง ฐานันดรที่สี่ จากระบบโลกถึงรัฐไทย ว่า ท่านอาจารย์พุทธทาสได้ชี้แจงคำนิยามธรรมชาติ การทำหน้าที่ และอุดมคติของสื่อมวลชนในแบบฉบับของท่านเองดังนี้ ประการแรก ท่านพุทธทาสได้นิยามสื่อสารมวลชนไว้ว่า “ถ้าสิ่งใดมันจูงใจประชาชนได้มากๆ ไปได้แล้วก็เรียกว่าสื่อมวลชน ทั้งนั้น” รวมทั้งหนังสือพิมพ์ ภาพยนตร์ วิทยุโทรทัศน์ การโฆษณา การพูด แพชั่นโชว์ ไฮด์ปาร์ค ละคร เพลง คนตรี และงานนักชดถุกซ์ ซึ่งเป็นนิยามที่แสดงว่าท่านได้ให้ความสำคัญกับการสื่อสารทางวัฒนธรรมทั้งระบบ ประการที่สอง ในส่วนที่เกี่ยวกับธรรมชาติของสื่อมวลชนท่านอธิบายว่า “คำว่า สื่อมวลชนถ้าหมายถึงวัตถุสิ่งของ มันก็เป็นเพียงเครื่องมือ ถ้าดูที่การกระทำ มันก็เป็นการบริการอย่างหนึ่ง เพราะฉะนั้นถ้าจะใช้เครื่องมือหรือใช้บริการนี้ถูกต้องก็เป็นผลดี ถ้าใช้ผิด ก็เป็นผลร้ายมหาศาล” และ “นิสัยสันดานที่ชอบเอาอย่างตามๆ กันทำให้สื่อมวลชนมีความหมายขึ้นมา” ประการที่สาม ในแง่การทำหน้าที่ ท่านพุทธทาสเชื่อว่า “สื่อมวลชน ทรงอำนาจมากและมีเป้าหมายอยู่ที่การชักจูง (persuasion) ทั้งสิ้น สักแต่ว่าจะจะไปเพื่อวัตถุประสงค์ของใครและอะไรเท่านั้น ดังที่ท่านกล่าวว่า ฐานันดรที่สี่นี้เป็นผู้บันดาลโลก จะโดยรู้ตัวก็ได้ ไม่รู้ตัวก็ได้แต่ความมุ่งหมายอันแท้จริงมันเป็นอย่างนั้น หนังสือพิมพ์ทั้งโลกบันดาลโลกให้เป็นอย่างไรก็ได้มองเห็นอยู่ชัดๆ” และประการที่สี่ในระดับอุดมคติ ท่านพุทธทาสกล่าวว่า “หนังสือพิมพ์ที่แท้จริงจะต้องเป็นฝักฝ่ายของพระพุทธเจ้า ต้องขึ้นสังกัดต่อพระธรรม ไม่ใช่ต่อบุคคลนี้ คนะนั้นคนะนี้หรือแม้แต่ประเทศนั้นประนี เพราะวา สปริตหรือเจตนารมณ์ของฐานันดรที่สี่นี้ต้องการจะบันดาลโลกให้เป็นไปในทางที่นำดู^{๑๓}

ณัฐนันท์ ประกายสันติสุข ได้กล่าวถึงประสิทธิผลของการสื่อสารด้วยหลักพุทธธรรมไว้ในหนังสือเรื่อง “ประสิทธิผลของการสื่อสารในการเผยแผ่ธรรมะหลักสูตรการพัฒนาจิตให้เกิดปัญญาและสันติสุข” สรุปได้ว่า เกิดประสิทธิผลของการสื่อสารในการเผยแผ่ธรรมะหลักสูตรการพัฒนาจิตให้เกิดจิตให้เกิดปัญญาและสันติสุข เนื่องจากผู้ส่งสารสามารถโน้มน้าวใจผู้รับสารหรือผู้เข้าอบรมให้คล้อยตาม เนื้อหาสาระ ธรรมะ โดยการใช้สื่อต่างๆ อย่างมีประสิทธิภาพ จนทำให้ผู้รับสารเกิดการเปลี่ยนแปลงทั้งทางด้านการรู้และสำนึกอารมณ์และความรู้สึก และพฤติกรรมของตนให้เป็นไปในทาง

^{๑๒} พระเทียน จิตตสุโก, *แต่เธอผู้รู้สึกตัว*, (สงขลา: มูลนิธิสุธรรมชาติ, ๒๕๔๖), หน้า ๒๐.

^{๑๓} บุญรักษ์ บุญญะเขตมาลา, *ฐานันดรที่สี่ จากระบบโลกถึงรัฐไทย*, พิมพ์ครั้งที่ ๔, (กรุงเทพมหานคร: พิมพ์ บูเคอร์รี่, ๒๕๕๒), หน้า ๑๔๑-๑๔๖.

ที่ดีขึ้นอย่างเห็นได้ชัด จากการพิจารณาค่าเฉลี่ยรวมที่เพิ่มขึ้นของระดับเจตนาในการรักษาศีล๕และงดเว้นจากอบายมุขหรือสิ่งเสพติด ระดับธรรมะที่เกิดขึ้นในจิตใจของผู้เข้าอบรม เช่น ความเมตตา กรุณา มุทิตา อุเบกขา รู้จักให้อภัยไม่พยาบาทจองเวร ความสำนึกในบาปบุญคุณโทษ เชื่อในหลักกฎแห่งกรรม ทำดีได้ดีทำชั่วได้ชั่ว มีสติในการแก้ปัญหาหรือสถานการณ์เฉพาะหน้า และความกตัญญูรู้คุณต่อพ่อแม่หรือต่อผู้มีพระคุณ^{๔๔}

ศรีศักดิ์ จามรมาน ได้กล่าวถึงความสำคัญและอิทธิพลของอินเทอร์เน็ตไว้ในหนังสือเรื่อง “อินเทอร์เน็ต นักล่าอานานิคมโลก” สรุปได้ว่า ผู้คนทั่วโลกพากันหันมาคลั่งไคล้อินเทอร์เน็ต เด็กอเมริกันส่วนใหญ่ถึงกับกล่าวว่า ถ้าไม่มีอินเทอร์เน็ตให้ใช้ ชีวิตนี้ก็ไม่มีความหมาย ไม่น่าจะมีชีวิตอยู่อีก

ต่อไป อนึ่งเกี่ยวกับอินเทอร์เน็ตนั้น อาจพิจารณาได้เป็นสองมุม มุมแรกก็คือคนทั้งหลายต่างพากันไล่ล่าหาประโยชน์จากอินเทอร์เน็ต อาทิ ใช้ติดต่อสื่อสารผ่านอีเมลและห้องสนทนา ใช้หาข้อมูล จาก กูเกิล และใช้โฆษณาประชาสัมพันธ์ เป็นต้น มุมที่สองคือ อินเทอร์เน็ตเป็นนักไล่ล่าอาณานิคมเริ่มจากยึดอเมริกาได้ก่อนโดยมีผู้คนในอเมริกาถึงร้อยละ ๗๐ ใช้อินเทอร์เน็ต แล้วยึดยุโรป ยึดออสเตรเลีย ยึด แอฟริกา และยึดเอเชีย โดยที่เอเชียในปี พ.ศ. ๒๕๕๑ นี้ปรากฏว่า จีนมีผู้ใช้อินเทอร์เน็ตกว่า ๒๕๐ ล้านคน ซึ่งมากกว่าอเมริกาเสียอีก เช่นเดียวกับทุกสิ่งทุกอย่างในโลกนี้ล้วนมีสองด้านมีหัวก็คือมีก้อย มีด้านหน้าก็ต้องมีด้านหลัง ดังนั้น อินเทอร์เน็ตก็มีทั้งข้อดีและข้อเสีย ข้อดีก็มี อาทิ กูเกิลมีข้อมูลอยู่ถึงล้านล้านหน้า เป็นต้น ส่วนข้อเสีย อาทิ ๓-๔ ล้านหน้า เป็นเรื่องลามกอนาจาร และมีผู้ชายใช้ห้องสนทนาไล่ล่าหาประโยชน์จากเด็กผู้หญิง เป็นต้น ฉะนั้น ทุกคนจึงควรไล่ล่าศึกษาหาความรู้เรื่องอินเทอร์เน็ต เพื่อนำไปใช้ให้เกิดประโยชน์ แทนที่จะปล่อยให้ตนเองกลายเป็นผู้ที่ถูกคนอื่นไล่ล่าโดยการใช้อินเทอร์เน็ตเป็นเครื่องมือ^{๔๕}

ประสาธ เนิ่งเฉลิม ได้กล่าวถึงความสำคัญของอินเทอร์เน็ตกับการเรียนรู้ไว้ในหนังสือเรื่อง “อินเทอร์เน็ตเพื่อการเรียนรู้” สรุปได้ว่า สภาพการติดต่อสื่อสารและการแลกเปลี่ยนข้อมูลข่าวสารต่างๆ ของสังคมมนุษย์ได้เปลี่ยนแปลงไปจากอดีตอย่างมากมาย ทั้งนี้ส่วนหนึ่งเป็นผลสืบเนื่องมาจากการปฏิวัติทางเทคโนโลยีสารสนเทศ ทำให้ข้อมูลข่าวสารเกิดการถ่ายเทเชื่อมโยง ส่งผลให้ขอบเขตการรับรู้ของมนุษย์มีข้อจำกัดน้อยลง นอกจากนี้ มนุษย์ยังได้นำอุปกรณ์อิเล็กทรอนิกส์ที่เรียกว่า คอมพิวเตอร์มาใช้ในการจัดเก็บ คำนวณ แปรผลข้อมูลต่างๆ และนำมาประยุกต์ใช้งานอย่างแพร่หลายมากยิ่งขึ้น อินเทอร์เน็ตมีความสำคัญต่อชีวิตประจำวันของมนุษย์ในด้านต่างๆ ทั้งด้าน

^{๔๔} ญัฐนัน ประกายสันติสุข, **ประสิทธิผลของการใช้สื่อในการเผยแพร่ธรรมหลักสูตรการพัฒนาจิตให้เกิดปัญญาและสันติสุข (ฉบับย่อ)**, พิมพ์ครั้งที่ ๓, (กรุงเทพมหานคร: ภาพพิมพ์, ๒๕๔๗), หน้า ก.

^{๔๕} ศรีศักดิ์ จามรมาน, **อินเทอร์เน็ต นักล่าอานานิคมโลก**, พิมพ์ครั้งที่ ๑, (กรุงเทพมหานคร: สำนักพิมพ์ Than Book, ๒๕๕๑), คำนำ.

การเมือง ความบันเทิง การค้า วัฒนธรรม สังคม การศึกษา ฯลฯ ทั้งนี้อินเทอร์เน็ตเป็นเครือข่ายที่มีผู้ใช้งานอยู่ทั่วโลกเป็นจำนวนมาก อีกทั้งยังเป็นแหล่งข้อมูลที่มีอยู่อย่างมากมาย และเปิดโอกาสให้ทุกคนเข้าถึงข้อมูลดังกล่าว^{๙๖}

๒.๓.๒ งานวิจัยที่เกี่ยวข้อง

พระมหามิตร ฐิตปญโญ ได้ทำการวิจัยเรื่อง “ศึกษาผลการเผยแผ่โครงการธรรมะสัญจรของนิสิตมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัยวิทยาเขตขอนแก่น” ผลการวิจัยพบว่าเทคนิคและวิธีการเผยแผ่ธรรมะของพระนิสิตที่นำมาใช้ในครั้งนี้นั้น ส่วนมากพระนิสิตใช้การบรรยายหัวข้อธรรม ถาปถอบปัญหา ยกอุทาหรณ์และมีนิทานประกอบ และแทรกด้วยเรื่องที่ทำให้เกิดอารมณ์ขันเป็นต้น ผลที่ออกมาอย่างนี้เพราะความแตกต่างกันทางด้านคุณวุฒิและวัยวุฒิของพระนิสิต การเผยแผ่โครงการธรรมะสัญจรของพระนิสิต ได้รับการตอบรับจากพุทธบริษัทได้เป็นอย่างดี เพราะโครงการธรรมะสัญจรสามารถทำให้พุทธศาสนิกชนได้เรียนรู้พระพุทธานุชาสนา และเข้าถึงผู้นำทางด้านศาสนา ในรูปแบบที่ทันสมัยมากขึ้น โครงการธรรมะสัญจร เป็นโครงการเผยแผ่พระพุทธานุชาสนา ที่เข้าถึงชุมชนได้เป็นอย่างดี ประชาชนสามารถเข้าใจข้อสงสัยในหัวข้อธรรมได้ง่ายขึ้นในแง่ทางพระพุทธานุชาสนานั้นเป็นการเผยแผ่พระพุทธานุชาสนา ในรูปแบบใหม่ที่ทันสมัย^{๙๗}

ทัศนันท์ พุ่มนุช ได้ทำวิจัยเรื่อง “การศึกษาพฤติกรรมการใช้เครือข่ายสังคม (Social Network) เพื่อพัฒนาในการปฏิบัติงานของบุคลากรทางการศึกษา ในสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษานครปฐม” ผลวิจัยพบว่า ๑. พฤติกรรมการใช้เครือข่ายสังคมพบว่าบุคลากรทางการศึกษาส่วนใหญ่เคยใช้งานเว็บไซต์ เครือข่ายสังคมในระดับปานกลาง เว็บไซต์เครือข่าย ใช้งานถึง ๑. Facebook ๒. Hi๕ ๓. Blog Gang และ Twitter ๔. Blogger ๕. MySpace และ Ex teen และ ๖. Mujtipjy และ Skype ใช้งานเฉลี่ย ๑-๓ ครั้งต่อสัปดาห์มากที่สุด ช่วงเวลาที่เข้าใช้งาน คือ ช่วงเวลา ๑๘.๐๑-๒๔.๐๐ น.ระยะเวลาที่ใช้งานใน ๑ วัน ใช้งานไม่เกิน๑ชั่วโมง สถานที่ใช้งานคือที่ทำงาน มีคอมพิวเตอร์เชื่อมต่ออินเทอร์เน็ตที่บ้าน โดยใช้เพื่อสื่อสารในกระบวนการปฏิบัติงานมีประสบการณ์การใช้งานตั้งแต่๒-๓ปีมีเพื่อนในเว็บไซต์ตั้งแต่ ๑๑-๕๐ คน ใช้ภาษาไทยในการเข้าไปใช้และต้องการให้มีการให้มีการจัดฝึกอบรม / ประชุม / สัมมนา แนวทางการใช้เครือข่ายสังคมในการปฏิบัติงานของบุคลากรทางการศึกษาคือ ๑) ควรมีลักษณะการสื่อสารทั้งกลุ่มเดียวและต่างกลุ่มกัน

^{๙๖} ประสาท เนืองเฉลิม, อินเทอร์เน็ตเพื่อการเรียนรู้, พิมพ์ครั้งที่ ๑, (กรุงเทพมหานคร: สำนักพิมพ์ โอเดียนสโตร์, ๒๕๕๗), บทนำ.

^{๙๗} **พระมหามิตร ฐิตปญโญ**, “ศึกษาผลการเผยแผ่โครงการธรรมะสัญจรของนิสิตมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย วิทยาเขตขอนแก่น”, รายงานวิจัย, (ขอนแก่น: มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย วิทยาเขตขอนแก่น, ๒๕๕๘), บทคัดย่อ.

๒) ควรจัดหาเครื่องมือในเครือข่ายสังคม เช่น ควรมีการสร้างกิจกรรม ควรมีบล็อกแสดงความคิดเห็น ควรมีการสร้างกลุ่มเครือข่าย และควรมีการสร้างโปรไฟล์ ๓) ควรมีการ เผยแพร่และให้ความรู้เกี่ยวกับการใช้เครือข่ายสังคม เช่น ควรจัดฝึกอบรม/ประชุม/สัมมนา ควรจัดทำคู่มือ การใช้ ควรจัดศึกษาดูงานควรจัดทำป้ายประชาสัมพันธ์ ควรจัดทำจุลสาร/แผ่นพับ ควรจัดประชาสัมพันธ์ผ่านเว็บไซต์ สำนักงาน ๔) ควรได้รับการสนับสนุนด้านพัฒนาบุคลากร ให้มีความรู้เกี่ยวกับการใช้เครือข่ายทางสังคม ควรจัดหาสื่อและเครื่องมือเตรียมความพร้อมด้านระบบอินเทอร์เน็ต และแนวทางการจัดการจัดกิจกรรม^{๙๘}

วิมลพรรณ อาภาเวท และคณะ ได้ทำวิจัยเรื่อง “พฤติกรรมการใช้สื่อในเฟซบุ๊ก (Facebook) ของนักศึกษามหาวิทยาลัยเทคโนโลยีราชมงคลพระนคร” ผลวิจัยพบว่า ๑. นักศึกษามหาวิทยาลัยเทคโนโลยีราชมงคลพระนครที่มีเพศ อายุ ชั้นปี คณะ คะแนนเฉลี่ยสะสม และรายได้ของครอบครัวแตกต่างกัน มีพฤติกรรมการใช้สื่อในเฟซบุ๊ก (Facebook) ไม่แตกต่างกัน ๒. นักศึกษามหาวิทยาลัยเทคโนโลยีราชมงคลพระนครที่มีเพศ อายุ ชั้นปี คณะ คะแนนเฉลี่ยสะสม และรายได้ของครอบครัวแตกต่างกัน มีการใช้ประโยชน์เฟซบุ๊ก (Facebook) ไม่แตกต่างกัน ๓. นักศึกษามหาวิทยาลัยเทคโนโลยีราชมงคลพระนครที่มีเพศ อายุ ชั้นปี คณะ คะแนนเฉลี่ยสะสม และรายได้ของครอบครัวแตกต่างกัน มีการใช้เฟซบุ๊ก (Facebook) แตกต่างกัน ๔. นักศึกษามหาวิทยาลัยเทคโนโลยีราชมงคลพระนครที่มีเพศ อายุ ชั้นปี คณะ คะแนนเฉลี่ยสะสม และรายได้ของครอบครัวแตกต่างกัน มีความพึงพอใจต่อเฟซบุ๊ก (Facebook) ไม่แตกต่างกัน ๕. ความคาดหวังการใช้ประโยชน์ และความพึงพอใจต่อเฟซบุ๊ก (Facebook) มีความสัมพันธ์เชิงบวกในระดับมากกับ

พฤติกรรมการใช้สื่อในเฟซบุ๊ก (Facebook) นอกจากนี้ยังพบว่า นักศึกษามหาวิทยาลัยเทคโนโลยีราชมงคลพระนครส่วนใหญ่ มีการใช้เฟซบุ๊กทุกวัน และมีความคาดหวัง การใช้ประโยชน์อยู่ในระดับมากและปานกลาง ส่วนความพึงพอใจอยู่ในระดับมาก^{๙๙}

จินดารัตร์ บวรบริหาร ได้ทำการวิจัยเรื่อง การรู้เท่าทันสื่ออินเทอร์เน็ต การประเมินความและพฤติกรรมป้องกันตนเองของนักเรียนชั้นมัธยมปลายในเขตกรุงเทพมหานคร ผลวิจัยพบว่า กลุ่มตัวอย่างมีความรู้เท่าทันสื่ออินเทอร์เน็ต ในระดับค่าประเมินว่าอินเทอร์เน็ตมีความเสี่ยงใน

^{๙๘} ทัดธนันท์ พุ่มนุช, “การศึกษาพฤติกรรมการใช้เครือข่ายสังคม (social Network) เพื่อพัฒนาในการปฏิบัติงานของบุคลากรทางการศึกษาในสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษากรุงเทพมหานคร” *ศึกษาศาสตรมหาบัณฑิต สาขาวิชาเทคโนโลยีการศึกษา*, (บัณฑิตวิทยาลัย: มหาวิทยาลัยศิลปากร, ๒๕๕๕), บทคัดย่อ.

^{๙๙} วิมลพรรณ อาภาเวท และคณะ, “พฤติกรรมการใช้สื่อในเฟซบุ๊ก (Facebook) ของนักศึกษามหาวิทยาลัยเทคโนโลยีราชมงคลพระนคร”, *รายงานวิจัย*, (คณะเทคโนโลยีสื่อสารมวลชน: มหาวิทยาลัยเทคโนโลยีราชมงคลพระนคร, ๒๕๕๔), บทคัดย่อ.

ระดับสูง และมีพฤติกรรมป้องกันตัวเองโดยรวมอยู่ในระดับสูง และเมื่อ พิจารณาความสัมพันธ์ระหว่างตัวแปรทั้ง ๓ พบว่าความรู้เท่าทันสื่ออินเทอร์เน็ตมีความสัมพันธ์กับการ ประเมินความเสี่ยงบนอินเทอร์เน็ต ในขณะที่รู้เท่าทันสื่ออินเทอร์เน็ตมีความสัมพันธ์ในทางลบกับ พฤติกรรมการป้องกันตัวสูงกว่าคือผู้มีพฤติกรรมการป้องกันตัวต่ำกว่า ในขณะที่ผู้ที่มีความรู้เท่าทันสื่ออินเทอร์เน็ตต่ำกว่า คือผู้มีพฤติกรรมการป้องกันตัวสูงกว่า นอกจากนี้ ยังพบปัจจัยทางด้านลักษณะทางสังคมประชากร และลักษณะการใช้อินเทอร์เน็ตอันได้แก่ เกรดเฉลี่ยรายได้ของครอบครัว ระดับ การศึกษาของผู้ปกครอง ระยะเวลา และ ประสบการณ์ในการใช้อินเทอร์เน็ต มีความสัมพันธ์กับความรู้เท่าทันสื่ออินเทอร์เน็ต ส่วนปัจจัยที่มีความสัมพันธ์กับการประเมินความเสี่ยงคือ เพศ ระยะเวลา และ ประสบการณ์ในการใช้ และปัจจัยที่มีความสัมพันธ์กับพฤติกรรมการป้องกันตัวเองคือ เพศ เกรดเฉลี่ย ระยะเวลา และ ประสบการณ์ในการใช้^{๑๐๐}

ศุณิสรา ทดลา ได้วิจัยเรื่อง รูปแบบพฤติกรรมการสื่อสารในห้องสนทนาเครือข่ายอินเทอร์เน็ต ผลวิจัยพบว่า รูปแบบพฤติกรรมร่วมสื่อสารของผู้สนทนา เป็นไปในรูปแบบที่แตกต่าง และคล้ายคลึงกันกับการแสดงออกในโลกของความเป็นจริง และเปิดโอกาสให้ผู้สนทนามีอิสรเสรีภาพในการแสดงออก ในการสื่อสารอย่างไรขอบเขต นอกจากนี้ผู้สนทนาจะใช้ข้อความตลอดจนสัญลักษณ์ในการแสดงออกถึงอารมณ์และความรู้สึกในการสนทนา อีกทั้งผู้สนทนาจะคิดเพื่อสร้างคำ และรูปแบบประโยคใหม่ ๆ ซึ่งเป็นลักษณะเฉพาะของรูปแบบการสื่อสารผ่านตัวกลางด้วยคอมพิวเตอร์ ปัจจัยที่มีอิทธิพลต่อการแสดงพฤติกรรมการสื่อสารของผู้สนทนาประกอบด้วยลักษณะที่เป็นชุมชนจำลอง สภาวะไร้การขัดขวางและการควบคุม การไร้ขอบเขตในการสร้างความหมาย การไม่รู้จักรู้จักผู้สื่อสารด้วย การปลอมตัว การหลอกลวง ความเป็นตัวตนหลากหลาย การเปลี่ยนเพศ การสร้างจินตนาการ นอกจากนี้ยังมีปัจจัยทางด้านจิตวิทยาสังคม ได้แก่ แนวคิดเกี่ยวกับตนเอง รวมทั้งทัศนคติ ความเชื่อ ค่านิยม และแนวคิดอีกส่วนอีกส่วนหนึ่งด้วย^{๑๐๑}

ทัศนีย์ เจนวนิธิสุข ได้ทำวิจัยเรื่อง การสื่อสารเชิงพุทธรูปกับการเปลี่ยนแปลงสังคม ผลวิจัยพบว่า การสื่อสารที่มีผลมากในการส่งผลกระทบต่อกระเทือนถึงสังคม หรือมีส่วนเกี่ยวข้อง สนับสนุน หรือก่อให้เกิดการเปลี่ยนแปลงสังคม คือ การสื่อสารมวลชน ส่วนการสื่อสารกับตนเองและการสื่อสารกับบุคคลอื่น ทั้งในระดับปัจเจกและระดับสังคม เป็นการสื่อสารที่มีอิทธิพลและสัมพันธ์กับการ

^{๑๐๐} จินดารัตน์ บวรบริหาร, “ความรู้เท่าทันสื่ออินเทอร์เน็ต การประเมินความเสี่ยงและพฤติกรรมการป้องกันตัวเองของนักเรียนชั้นมัธยมปลายในกรุงเทพมหานคร”, *วิทยานิพนธ์ปริญญาโทบริหารธุรกิจ*, (บัณฑิตวิทยาลัย: จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย, ๒๕๕๘), บทคัดย่อ.

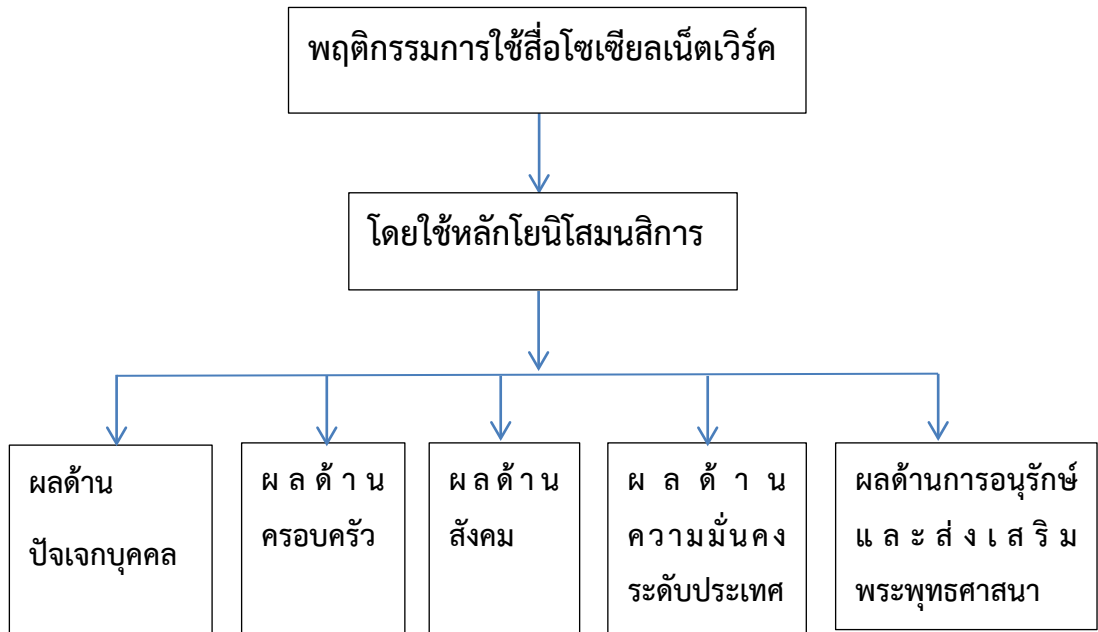
^{๑๐๑} ศุณิสรา ทดลา, “รูปแบบพฤติกรรมการสื่อสารในห้องสนทนาเครือข่ายอินเทอร์เน็ต” *วิทยานิพนธ์ปริญญาโทบริหารธุรกิจ*, (บัณฑิตวิทยาลัย: จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย, ๒๕๕๒), บทคัดย่อ.

เปลี่ยนแปลงสังคม โดยการเปลี่ยนแปลงมีลักษณะเป็นการเปลี่ยนแปลงด้านพฤติกรรมของสังคมเป็นสำคัญ ทั้งในระดับปัจเจกและระดับสังคมในลักษณะการร่วมกันเป็นสังคม โดยรวมการสื่อสารกับตนเอง การสื่อสารกับบุคคลอื่น เป็นการสื่อสารที่ไม่อาจแยกจากกันได้โดยเด็ดขาด และเกี่ยวข้องสัมพันธ์กัน โดยมียุทธวิธี โดยมีรูปแบบและกระบวนการ คือ ทำการสื่อสารกับบุคคลอื่น(ปรโตโฆสะ)+ทำการสื่อสารกับตนเอง (โยนิโสมนสิการ) + ทำการสื่อสารตามแนวทางประเพณีปฏิบัติในศีล สมาธิ ปัญญา ซึ่งนำไปสู่การเกิดปัญญา ที่ก่อให้เกิดประโยชน์ทั้งในส่วนตน และผู้อื่น อันจะนำไปสู่การ เปลี่ยนแปลงสังคมทั้งในระดับปัจเจกและระดับสังคม องค์ความรู้เกี่ยวกับหลักการและแนวทางปฏิบัติด้านการสื่อสารเชิงพุทธ ที่ก่อให้เกิดการเปลี่ยนแปลงสังคมที่สังเคราะห์ได้จากการศึกษา มีหลักการและแนวทางปฏิบัติที่สำคัญ คือสื่อสารด้วยสติ บนพื้นฐานของความเข้าใจและเคารพในตนเองและผู้อื่น บนหลักการของเหตุและผลตามความเป็นจริง ก่อให้เกิดปัญญา สร้างสรรค์ และนำไปสู่การกระทำที่ดีงามทั้งต่อตนเองและผู้อื่น^{๑๐๒}

สรุปได้ว่า จากการทบทวนเอกสารและงานวิจัยที่เกี่ยวข้อง ทำให้ทราบว่า การสื่อสารในอินเทอร์เน็ต มีทั้งคุณและโทษขึ้นอยู่กับเราจะใช้วิจารณญาณในการรับสื่อที่ส่งสารมาให้ด้วยโยนิโสมนสิการหรือไม่ ซึ่งจากการที่ทำการศึกษถึงหลักการและแนวคิด ในเรื่องเกี่ยวข้องกับพฤติกรรมทั่วไปของมนุษย์ และผลกระทบที่เกิดจากการใช้อีเล็กทรอนิกส์ ในชีวิตประจำวันแล้วนำหลักการทางพระพุทธศาสนาามาพิจารณา เพื่อที่จะนำมาบูรณาการในการปรับใช้ในการแก้ไขปัญหาของสังคมไทยในปัจจุบัน ผู้ศึกษาจึงได้นำไปสร้างเป็นกรอบแนวคิด และประกอบการสร้างเครื่องมือที่นำมาใช้ในการวิจัยประกอบการศึกษาต่อไป

^{๑๐๒} ทศนีย์ เจนวิถีสุข, “การสื่อสารเชิงพุทธกับการเปลี่ยนแปลงสังคม”, วิทยานิพนธ์ปริญญาพุทธศาสตรดุษฎีบัณฑิต, (บัณฑิตวิทยาลัย: มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย, ๒๕๕๔), บทคัดย่อ.

๒.๔ กรอบแนวคิดการวิจัย

บทที่ ๓

วิธีดำเนินการวิจัย

ในการศึกษาวิจัยเรื่อง“การศึกษาพฤติกรรมการใช้สื่อโซเชียลเน็ตเวิร์คตามหลักโยนิโสมนสิการของนักศึกษามหาวิทยาลัยราชภัฏชัยภูมิ” มีวัตถุประสงค์เพื่อ ๑) เพื่อศึกษาพฤติกรรมการใช้สื่อโซเชียลเน็ตเวิร์คของนักศึกษามหาวิทยาลัยราชภัฏชัยภูมิ ๒) เพื่อศึกษาพฤติกรรมการใช้สื่อโซเชียลเน็ตเวิร์คตามหลักโยนิโสมนสิการของนักศึกษามหาวิทยาลัยราชภัฏชัยภูมิ ๓) เพื่อวิเคราะห์พฤติกรรมการใช้สื่อโซเชียลเน็ตเวิร์คตามหลักโยนิโสมนสิการของนักศึกษามหาวิทยาลัยราชภัฏชัยภูมิ มาปรับใช้ในสังคมปัจจุบันต่อไป โดยดำเนินการตามลำดับขั้นตอน ดังนี้

- ๓.๑ รูปแบบการวิจัย
- ๓.๒ พื้นที่การวิจัยและประชากรผู้ให้ข้อมูล
- ๓.๓ เครื่องมือการวิจัย
- ๓.๔ การเก็บรวบรวมข้อมูล
- ๓.๕ การวิเคราะห์ข้อมูล
- ๓.๖ สรุปกระบวนการวิจัย

๓.๑ รูปแบบการวิจัย

การศึกษาวิจัยเรื่อง“การศึกษาพฤติกรรมการใช้สื่อโซเชียลเน็ตเวิร์คตามหลักโยนิโสมนสิการของนักศึกษามหาวิทยาลัยราชภัฏชัยภูมิ” เป็นการศึกษาเชิงคุณภาพ (Quality Research) โดยใช้วิธีการวิจัยเอกสาร (Documentary Research) โดยศึกษาข้อมูลปฐมภูมิ (Primary Sources) จากคัมภีร์พระไตรปิฎก และอรรถกถา ส่วนข้อมูลทุติยภูมิ (Secondary sources) ศึกษาจากเอกสารวารสาร บทความ และรายงานการวิจัยที่เกี่ยวข้อง โดยมีลำดับขั้นตอนดังนี้

๓.๑.๑ ชั้นรวบรวมข้อมูล

๓.๑.๑.๑ รวบรวมจากเอกสารชั้นปฐมภูมิ (primary source) คือพระไตรปิฎกภาษาไทย ฉบับมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัยพุทธศักราช ๒๕๓๔

๓.๑.๑.๒ รวบรวมจากเอกสารชั้นทุติยภูมิ (secondary source) คือ เอกสาร หรือ งานวิจัยที่เกี่ยวข้อง รวมถึงศึกษาบทความต่าง ๆ ทั้งภาษาไทยและภาษาต่างประเทศ หนังสือ วิทยานิพนธ์ รวมทั้งเอกสารจากสื่ออิเล็กทรอนิกส์ต่าง ๆ ในส่วนที่เกี่ยวข้องกับ “การศึกษาพฤติกรรมการใช้สื่อโซเชียลเน็ตเวิร์คตามหลักโยนิโสมนสิการของนักศึกษามหาวิทยาลัยราชภัฏชัยภูมิ”

๓.๒ พื้นที่การวิจัยและประชากรผู้ให้ข้อมูลสำคัญ

ในการวิจัยครั้งนี้ ผู้วิจัยได้กำหนดพื้นที่ในการวิจัย คือ มหาวิทยาลัยราชภัฏชัยภูมิ จังหวัดชัยภูมิ ด้วยเหตุที่ได้เห็นว่านักศึกษามหาวิทยาลัยราชภัฏชัยภูมิ จังหวัดชัยภูมิ เป็นสังคมที่มีการใช้โซเชียลเน็ตเวิร์คในชีวิตประจำวันและเป็นกลุ่มคนที่มีความจำเป็นต้องใช้โซเชียลเน็ตเวิร์คในการศึกษา

มหาวิทยาลัยราชภัฏชัยภูมิ (อังกฤษ: Chaiyaphum Rajabhat University) เป็นมหาวิทยาลัยของรัฐในจังหวัดชัยภูมิ จัดการเรียนการสอนในระดับปริญญาตรี และระดับบัณฑิตศึกษา โดยมี คณะศิลปศาสตร์และวิทยาศาสตร์ คณะบริหารธุรกิจ คณะพยาบาลศาสตร์ คณะครุศาสตร์ คณะวิศวกรรมศาสตร์ คณะมนุษยศาสตร์และสังคมศาสตร์ คณะรัฐศาสตร์ เพื่อจัดการหลักสูตรของมหาวิทยาลัย

ประชากรผู้ให้ข้อมูลสำคัญ

การวิจัยครั้งนี้ผู้วิจัยเลือกกลุ่มผู้ให้ข้อมูลสำคัญในการวิจัย ได้แก่

กลุ่มที่ ๑	คณาจารย์และเจ้าหน้าที่ของมหาวิทยาลัยราชภัฏชัยภูมิ	จำนวน	๕ คน
กลุ่มที่ ๒	นักศึกษานักศึกษาสาขาวิชาสาธารณสุขศาสตร์	จำนวน	๕ คน
กลุ่มที่ ๓	นักศึกษานักศึกษาสาขาวิชาการเงินและการธนาคาร	จำนวน	๕ คน
กลุ่มที่ ๔	นักศึกษานักศึกษาสาขาวิชาครุศาสตร์	จำนวน	๕ คน
	รวมทั้งสิ้น	จำนวน	๒๐ คน

๓.๓ เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัย

ในการวิจัยครั้งนี้ผู้วิจัย เน้นการศึกษาวิเคราะห์และการมีส่วนร่วม รวมทั้งการเก็บรวบรวม ข้อมูลจากเอกสาร งานวิจัย รายงานการประชุมที่เกี่ยวข้อง เพื่อนำมาสังเคราะห์ เน้นวิธีการแสวงหา ความรู้จากการตั้งประเด็นในการศึกษา พัฒนารูปแบบและการจัดการทางพระพุทธศาสนา โดยการ ดำเนินการและใช้เครื่องมือที่สำคัญ ได้แก่

๓.๓.๒ การสร้างและการหาคุณภาพเครื่องมือ

๑) สร้างเครื่องมือแบบสัมภาษณ์เชิงลึก และทำการสร้างแบบสัมภาษณ์เชิงลึกซึ่ง ผู้วิจัยได้สร้างขึ้นเอง

๒) นำแบบสัมภาษณ์เชิงลึกเสนออาจารย์ที่ปรึกษา เพื่อตรวจสอบความถูกต้องและ พิจารณาให้ข้อเสนอแนะ

๓) ปรับปรุงแบบสัมภาษณ์เชิงลึกตามข้อเสนอแนะของอาจารย์ที่ปรึกษาแล้ว นำเสนอผู้เชี่ยวชาญจำนวน ๓ ท่าน ผศ.ดร.ประยูธ แสงใส ผศ.ดร.จรัสลีลา และ ผศ.ดร. สุวิน ทองปั้น เพื่อตรวจพิจารณาความเที่ยงตรง ความถูกต้องของเนื้อหาและภาษาระหว่างข้อคำถาม วัตถุประสงค์ และนิยามศัพท์เฉพาะ ผู้เชี่ยวชาญทั้งสามท่านประกอบไปด้วย

๔) นำแบบสัมภาษณ์ที่ผ่านการพิจารณาของผู้เชี่ยวชาญมาปรับปรุงแก้ไขตาม ข้อเสนอแนะ แล้วนำเสนออาจารย์ที่ปรึกษาพิจารณาเสนอแนะอีกครั้ง

๕) จัดพิมพ์แบบสัมภาษณ์ฉบับสมบูรณ์ แล้วนำไปเก็บรวบรวมข้อมูลกับกลุ่มผู้ให้ ข้อมูลหลักเพื่อทำการศึกษาต่อไป

แบบสัมภาษณ์ (Interview)

โดยผู้วิจัยใช้การวิจัยสัมภาษณ์เชิงลึก(In-depth Interviews) สำหรับพระเถระผู้ใหญ่ ผู้มี ส่วนเกี่ยวข้องกับการศึกษา นักวิชาการ ผู้บริหาร และกลุ่มเป้าหมาย โดยมีเนื้อหา ที่สำคัญ เช่น แนวคิด หลักการ ความเป็นมา รูปแบบ บทบาท การพัฒนากระบวนการสร้างสรรค์องค์ความรู้ เพื่อให้ เกิดคุณธรรมในการใช้สื่อโซเชียลเน็ตเวิร์ค และแนวทางการบริหารจัดการเกี่ยวกับพฤติกรรมการใช้สื่อ โซเชียลเน็ตเวิร์คของนักศึกษามหาวิทยาลัยราชภัฏชัยภูมิ ได้แก่

๑. ทำแบบสัมภาษณ์ตามวัตถุประสงค์การวิจัย
๒. นำเสนอแบบสัมภาษณ์ต่ออาจารย์ที่ปรึกษาเพื่อตรวจสอบความถูกต้องของเนื้อหา
๓. นำแบบสัมภาษณ์กลับมาแก้ไขตามคำแนะนำของอาจารย์ที่ปรึกษา

๔. นำเสนอแบบสัมภาษณ์ต่อผู้ทรงคุณวุฒิ จำนวน ๓ ท่าน คือ ผศ.ดร.ประยูร แสงใส, ผศ.ดร.สุวิณ ทองปิ่น, ผศ.ดร.จรัส ลีกา เพื่อตรวจสอบความถูกต้องตามเนื้อหา

๕. นำแบบสัมภาษณ์มาแก้ไขตามคำแนะนำของผู้ทรงคุณ

๖. นำแบบสัมภาษณ์ลงใช้กับกลุ่มเป้าหมาย

อุปกรณ์ที่ใช้ในการวิจัย

เครื่องมือในการวิจัย(แบบสัมภาษณ์และแบบสังเกต)

กล้องถ่ายรูป

เครื่องบันทึกเสียง

๓.๔ การเก็บรวบรวมข้อมูล

ผู้วิจัยได้ใช้วิธีการเก็บรวบรวมข้อมูล เพื่อให้ได้ข้อมูลตามวัตถุประสงค์ของการศึกษา โดยมีวิธีการเก็บ เพื่อให้ได้ข้อมูลตามวัตถุประสงค์ของการศึกษา โดยมีวิธีเก็บข้อมูล ดังนี้

๑) การรวบรวมข้อมูล จากเอกสารที่เกี่ยวข้องกับการใช้สื่อโซเชียลเน็ตเวิร์ค ซึ่งได้จากการศึกษาในบทที่ ๒ นำมาอภิปรายผลร่วมกับแบบสัมภาษณ์และแบบสังเกต ในการลงพื้นที่ มหาวิทยาลัย ราชภัฏชัยภูมิ พร้อมทั้งข้อมูลจากนักวิชาการทางพระพุทธศาสนา เพื่อนำมาสรุปผลการวิจัย และต้องสร้างองค์ประกอบ ในการนำโยนิโสมนสิการ มาปรับใช้ในการใช้สื่อโซเชียลเน็ตเวิร์ค จนเกิดเป็นกระบวนการการเรียนรู้ที่เหมาะสม

๒) ขอนหนังสือจากบัณฑิตวิทยาลัย มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย วิทยาเขตขอนแก่น เพื่อขอความอนุเคราะห์ในการเก็บรวบรวมข้อมูลในการวิจัย ต่อกลุ่มผู้ให้ข้อมูล

๓) ผู้วิจัยนำหนังสือในการเก็บข้อมูลในการวิจัย แจ้งต่อกลุ่มผู้ให้ข้อมูล เกี่ยวกับวัตถุประสงค์ในการเก็บข้อมูล

๔) การรวบรวมข้อมูลจากการส่งลงพื้นที่มหาวิทยาลัยราชภัฏชัยภูมิ ๔ สาขาวิชา

๕) การรวบรวมข้อมูลจากการสังเกตแบบมีส่วนร่วม (observations participant) ซึ่งเป็นการสังเกตพฤติกรรมและการใช้สื่อโซเชียลเน็ตเวิร์คในขณะที่ทำการสัมภาษณ์นักศึกษาราชภัฏชัยภูมิ คณะครุศาสตร์ที่เกี่ยวข้อง

๖) การรวบรวมข้อมูลจากการสัมภาษณ์ คณะผู้วิจัยใช้การสัมภาษณ์เชิงลึก (In-depth Interviews) สำหรับนักศึกษา และคณาจารย์ ผู้ที่เกี่ยวข้องกับการใช้สื่อโซเชียลเน็ตเวิร์คของมหาวิทยาลัยราชภัฏชัยภูมิ

๓.๕ การวิเคราะห์ข้อมูล

จากการศึกษาทั้งในเชิงเอกสาร (Documentary Research) และข้อมูลเชิงประจักษ์ จากการสัมภาษณ์ จากแบบสัมภาษณ์ อย่างเป็นกระบวนการ โดยผู้วิจัยจะดำเนินการวิเคราะห์ข้อมูล โดยมุ่งเน้นการวิเคราะห์โดยการสรุปตามสาระสำคัญด้านเนื้อหาที่กำหนดไว้ โดยวิธีการวิเคราะห์เนื้อหา (Content analysis) ตามประเด็นที่กำหนดไว้ในกรอบแนวคิดในการวิจัย

๓.๖ สรุปกระบวนการวิจัย

นำเสนอข้อมูลในลักษณะการพรรณนาความ (Descriptive presentation) เป็นการนำเสนอผลการศึกษาตามจุดประสงค์แต่ละข้อที่ตั้งไว้ โดยการนำเสนอเชื่อมโยงกับกรอบแนวคิดในการวิจัย ได้แก่

๑. พฤติกรรมการใช้สื่อโซเชียลเน็ตเวิร์คของนักศึกษามหาวิทยาลัยราชภัฏชัยภูมิ
๒. การปรับใช้โยนิโสมนสิการในการใช้สื่อโซเชียลเน็ตเวิร์คของนักศึกษามหาวิทยาลัยราชภัฏชัยภูมิ
๓. ผลที่ได้จากศึกษาการปรับใช้โยนิโสมนสิการในการใช้สื่อโซเชียลเน็ตเวิร์คของนักศึกษามหาวิทยาลัยราชภัฏชัยภูมิ มาปรับใช้ในสังคมปัจจุบัน

บทที่ ๔

ผลการศึกษาวิจัย

บทที่ ๔ นี้ผู้วิจัยมุ่งศึกษาประเด็นต่างๆที่เกี่ยวกับการศึกษาพฤติกรรมการใช้สื่อโซเชียลเน็ตเวิร์คตามหลักโยนิโสมนสิการของนักศึกษามหาวิทยาลัยราชภัฏชัยภูมิ ผลการศึกษาวิจัยมีรายละเอียด ดังนี้

๔.๑ พฤติกรรมการใช้สื่อโซเชียลเน็ตเวิร์คของนักศึกษามหาวิทยาลัยราชภัฏชัยภูมิ

๔.๒ พฤติกรรมการใช้สื่อโซเชียลเน็ตเวิร์คตามหลักโยนิโสมนสิการของนักศึกษามหาวิทยาลัยราชภัฏชัยภูมิ

๔.๓ การวิเคราะห์พฤติกรรมการใช้สื่อโซเชียลเน็ตเวิร์คตามหลักโยนิโสมนสิการของนักศึกษามหาวิทยาลัยราชภัฏชัยภูมิ

๔.๔ องค์กรความรู้จากการวิจัย

ผลด้านปัจเจกบุคคล

ผลด้านครอบครัว

ผลด้านสังคม

ผลที่เกิดด้านความมั่นคงระดับประเทศ

ผลที่เกิดด้านการอนุรักษ์และส่งเสริมพระพุทธศาสนา

๔.๑ พฤติกรรมการใช้สื่อโซเชียลเน็ตเวิร์คของนักศึกษามหาวิทยาลัยราชภัฏชัยภูมิ

ในการสัมภาษณ์ประชากร และกลุ่มผู้ให้ข้อมูลสำคัญ สามารถสรุปพฤติกรรมการใช้สื่อโซเชียลเน็ตเวิร์คของนักศึกษามหาวิทยาลัยราชภัฏชัยภูมิ ดังนี้

ความหมายคำว่าพฤติกรรม

กลุ่มที่ ๑ อาจารย์และเจ้าหน้าที่ของมหาวิทยาลัยราชภัฏชัยภูมิ

การแสดงออกและกิริยาท่าทางที่มีการกระทำอย่างต่อเนื่อง เป็นปกตินิสัย^๑ การที่บุคคลแสดงออกมาทั้งทางกายและวาจา นั้น เป็นสิ่งที่เกิดขึ้นโดยปกติ เป็นไปแบบธรรมชาติ^๒ การกระทำหรือกิริยาท่าทางที่แสดงออกของแต่ละคน ที่ไม่เหมือนกัน เช่นบางคนแสดงออกทางความรู้สึก บางคนแสดงออกทางร่างกาย^๓ การแสดงออก การกระทำ กิริยาท่าทางที่บุคคลส่วนบุคคลเป็นการแสดงออกทั้งด้านร่างกายและความรู้สึกนึกคิด ของแต่ละบุคคลที่แสดงออกมา^๔ เป็นการกระทำหรือกิริยาอาการที่แสดงออกทางร่างกาย หรือการตอบสนองสิ่งเร้าต่าง ๆ^๕

สรุปได้ว่า พฤติกรรมหมายถึง การแสดงออกและกิริยาท่าทางที่มีการกระทำอย่างต่อเนื่อง เป็นปกตินิสัย เป็นกิริยาท่าทางที่บุคคลส่วนบุคคลเป็นการแสดงออกทั้งด้านร่างกายและความรู้สึกนึกคิด ของแต่ละบุคคลที่แสดงออกมา

กลุ่มที่ ๒ นักศึกษาสาขาวิชาสาธารณสุขศาสตร์

เป็นการกระทำที่เราปฏิบัติอย่างต่อเนื่อง เป็นเรื่องส่วนบุคคลของแต่ละคน^๖ เป็นสิ่งที่เรากระทำด้วยความคุ้นเคย เป็นสิ่งที่เราแสดงออกในชีวิตประจำวัน^๗ เป็นการกระทำที่แสดงออกทางภายนอกด้วยท่าทางและอาการต่าง ๆ^๘ เป็นสิ่งที่แสดงออกของตัวบุคคล หรือการกระทำของคน ที่

^๑ สัมภาษณ์ นางสาวยุวเรศ ขวัญมา, อาจารย์สาขาวิชาการเงินและการธนาคาร มหาวิทยาลัยราชภัฏชัยภูมิ, ๑๑ ธันวาคม ๒๕๖๑.

^๒ สัมภาษณ์ นางแก้วตา จันทร์มนตรี, อาจารย์สาขาวิชาการเงินและการธนาคาร มหาวิทยาลัยราชภัฏชัยภูมิ, ๑๑ ธันวาคม ๒๕๖๑.

^๓ สัมภาษณ์ นางมาลินี วาสสามัคคี, เจ้าหน้าที่ประจำฝ่ายการจัดการทั่วไป มหาวิทยาลัยราชภัฏชัยภูมิ, ๑๑ ธันวาคม ๒๕๖๑.

^๔ สัมภาษณ์ นางสาวสุพรรณษา ผาจุม, เจ้าหน้าที่บรรณารักษ์ มหาวิทยาลัยราชภัฏชัยภูมิ, ๑๑ ธันวาคม ๒๕๖๑.

^๕ สัมภาษณ์ นางสิภาวดี ดำรงพันธ์, เจ้าหน้าที่ฝ่ายบริหารงานทั่วไป มหาวิทยาลัยราชภัฏชัยภูมิ, ๑๑ ธันวาคม ๒๕๖๑.

^๖ สัมภาษณ์ นางสาวเรณู ขุนนาคพะเนา, นักศึกษาสาขาวิชาสาธารณสุขศาสตร์ มหาวิทยาลัยราชภัฏชัยภูมิ, ๑๑ ธันวาคม ๒๕๖๑.

^๗ สัมภาษณ์ นางสาวภาณุมาศ สิ้นศิริ, นักศึกษาสาขาวิชาสาธารณสุขศาสตร์ มหาวิทยาลัยราชภัฏชัยภูมิ, ๔ ธันวาคม ๒๕๖๑.

^๘ สัมภาษณ์ นางสาววันเพ็ญ คชเกษ, นักศึกษาสาขาวิชาสาธารณสุขศาสตร์ มหาวิทยาลัยราชภัฏชัยภูมิ, ๔ ธันวาคม ๒๕๖๑.

เป็นเรื่องปกติธรรมดา^๙ เป็นการประพฤติปฏิบัติ หรือการแสดงออกของแต่ละบุคคลแต่ละบุคคล ส่วนใหญ่แล้วเกิดเองโดยอัตโนมัติ^{๑๐}

สรุปได้ว่า พฤติกรรม จึงหมายถึง การกระทำที่บุคคลปฏิบัติอย่างต่อเนื่อง เป็นเรื่องส่วนบุคคลของแต่ละคน และเป็นสิ่งที่เรากระทำด้วยความคุ้นเคย เป็นสิ่งที่เราแสดงออกในชีวิตประจำวัน ส่วนใหญ่แล้วเกิดเองโดยอัตโนมัติ

กลุ่มที่ ๓ นักศึกษาสาขาวิชาการเงินและการธนาคาร

การกระทำที่บุคคลมีการกระทำที่มีผลต่อทั้งดีและทางลบซึ่งเป็นการรับรู้ได้และรู้สึกตนอยู่ตลอดเวลา^{๑๑} พฤติกรรมเป็นการบ่งบอกถึงนิสัยและบุคลิกของบุคคล ที่แสดงออกไปสู่บุคคลอื่น^{๑๒} การกระทำที่บุคคลแสดงออกไป ทั้งทางร่างกายและจิตใจ ทำให้คนอื่นทราบว่าบุคลิกของบุคคล^{๑๓} เป็นการกระทำต่าง ๆ ของมนุษย์ ไม่ว่าจะเป็นการแสดงกิริยาท่าทาง การพูด การเจรจา^{๑๔} เป็นการกระทำที่จะต้องทำ หรือเกิดจากความคุ้นเคย ใช้เป็นการแสดงออกอย่างปกตินิสัย^{๑๕}

สรุปได้ว่า พฤติกรรม คือเป็นการกระทำต่าง ๆ ของมนุษย์ ไม่ว่าจะเป็นการแสดงกิริยาท่าทาง การพูด การเจรจาเรารู้ได้และรู้สึกตนอยู่ตลอดเวลา

^๙ สัมภาษณ์ นางสาวสุวรรณี สูงเนิน, นักศึกษาสาขาวิชาสาธารณสุขศาสตร์ มหาวิทยาลัยราชภัฏชัยภูมิ, ๔ ธันวาคม ๒๕๖๑.

^{๑๐} สัมภาษณ์ นางสาวสิรินภา ต่อชีพ, นักศึกษาสาขาวิชาสาธารณสุขศาสตร์ มหาวิทยาลัยราชภัฏชัยภูมิ, ๔ ธันวาคม ๒๕๖๑.

^{๑๑} สัมภาษณ์ นางสาวกชกร ศูนย์พะวง, นักศึกษาสาขาวิชาการเงินและการธนาคาร มหาวิทยาลัยราชภัฏชัยภูมิ, ๑๑ ธันวาคม ๒๕๖๑.

^{๑๒} สัมภาษณ์ นางสาวชลิตา เชื้อกุล, นักศึกษาสาขาวิชาการเงินและการธนาคาร มหาวิทยาลัย ราชภัฏชัยภูมิ, ๑๑ ธันวาคม ๒๕๖๑.

^{๑๓} สัมภาษณ์ นายไพศาล ไทยพ่วง, นักศึกษา สาขาวิชาการเงินและการธนาคาร มหาวิทยาลัยราชภัฏชัยภูมิ, ๑๑ ธันวาคม ๒๕๖๑.

^{๑๔} สัมภาษณ์ นางสาวกมลรัตน์ อินทร์มะดัน, นักศึกษาสาขาวิชาการเงินและการธนาคาร มหาวิทยาลัยราชภัฏชัยภูมิ, ๑๑ ธันวาคม ๒๕๖๑.

^{๑๕} สัมภาษณ์ นางสาวอังคณา จงมูม, นักศึกษาสาขาวิชาการเงินและการธนาคาร มหาวิทยาลัยราชภัฏชัยภูมิ, ๑๑ ธันวาคม ๒๕๖๑.

กลุ่มที่ ๔ นักศึกษานิติศาสตร์

การแสดงออกเป็นสิ่งที่ทุกคนปฏิบัติอยู่เป็นประจำในชีวิตประจำวัน^{๑๖} สิ่งที่แสดงออกมาทางร่างกาย เช่น การเดิน, นั่ง, นอน, เป็นพฤติกรรม,^{๑๗} การกระทำหรือกิริยาเป็นสิ่งที่บุคคลทำเป็นประจำ ไม่ว่าจะดีหรือไม่ดี^{๑๘} สิ่งที่บุคคล หรือสิ่งมีชีวิตแสดงออกมา สามารถสังเกตได้ จากการมองเห็นของเรา^{๑๙} ลักษณะท่าทาง การกระทำต่าง ๆ จนเป็นนิสัย ที่บุคคลแสดงออกมาในทุก ๆ อย่าง ไม่ว่าจะทางกาย วาจา และใจ^{๒๐}

สรุปได้ว่า เป็นสิ่งที่ทุกคนปฏิบัติอยู่เป็นประจำในชีวิตประจำวัน ที่แสดงออกมาทางร่างกาย เช่น การเดิน, นั่ง, นอน ที่เราทำเป็นประจำ ไม่ว่าจะดีหรือไม่ดี สามารถสังเกตได้ จากการมองเห็นของเรา

ความหมายคำว่าสื่อโซเชียลเน็ตเวิร์ค

กลุ่มที่ ๑ อาจารย์และเจ้าหน้าที่ของมหาวิทยาลัยราชภัฏชัยภูมิ

เป็นสังคมออนไลน์ ที่มีความจำเป็นในยุคปัจจุบัน เป็นแหล่งข้อมูลข่าวสารที่รวดเร็ว^{๒๑} เป็นช่องทางการสื่อสาร ที่เป็นได้ทั้งประโยชน์และโทษ นอกจากจะส่งผลต่อผู้ใช้แล้ว ยังอาจส่งผลกระทบต่อองค์กรด้วย^{๒๒} ช่องทางการสื่อสารออนไลน์ โดยผ่านเครือข่ายอินเทอร์เน็ต^{๒๓} เป็นสื่อที่มีความนิยม

^{๑๖} สัมภาษณ์ นางสาวรดา ชานันโท, นักศึกษานิติศาสตร์ มหาวิทยาลัยราชภัฏชัยภูมิ, ๒ พฤศจิกายน ๒๕๖๑.

^{๑๗} สัมภาษณ์ นายเศรษฐา บุญโส, นักศึกษานิติศาสตร์ มหาวิทยาลัยราชภัฏชัยภูมิ, ๒ พฤศจิกายน ๒๕๖๑.

^{๑๘} สัมภาษณ์ นางสาวอภิญา ปีกขุนทด, นักศึกษานิติศาสตร์ มหาวิทยาลัยราชภัฏชัยภูมิ, ๒ พฤศจิกายน ๒๕๖๑.

^{๑๙} สัมภาษณ์ นางสาวกานสิริภรณ์ ศรีษาพุทธ, นักศึกษานิติศาสตร์ มหาวิทยาลัยราชภัฏชัยภูมิ, ๒ พฤศจิกายน ๒๕๖๑.

^{๒๐} สัมภาษณ์ นายเกรียงไกร สีดำ, นักศึกษานิติศาสตร์ มหาวิทยาลัยราชภัฏชัยภูมิ, ๒ พฤศจิกายน ๒๕๖๑.

^{๒๑} สัมภาษณ์ นางสาวยุวเรศ ขวัญมา, อาจารย์สาขาวิชาคอมพิวเตอร์ธุรกิจ มหาวิทยาลัยราชภัฏชัยภูมิ, ๒ พฤศจิกายน ๒๕๖๑.

^{๒๒} สัมภาษณ์ นางแก้วตา จันทร์มนตรี, อาจารย์สาขาวิชาการเงินและการธนาคาร มหาวิทยาลัยราชภัฏชัยภูมิ, ๒ พฤศจิกายน ๒๕๖๑.

^{๒๓} สัมภาษณ์ นางมาลินี วาสสามัคคี, เจ้าหน้าที่ประจำฝ่ายการจัดการทั่วไป มหาวิทยาลัยราชภัฏชัยภูมิ, ๑๑ ธันวาคม ๒๕๖๑.

และใช้กันอย่างแพร่หลาย การติดต่อสื่อสารเป็นไปแบบรวดเร็ว^{๒๔} คือเครือข่ายสังคมออนไลน์บนอินเทอร์เน็ต เช่น Facebook, Twitter ซึ่งใช้เชื่อมต่อหาเพื่อน โดยการส่งข้อความไปหากัน^{๒๕}

สรุปได้ว่า เป็นสังคมออนไลน์ ที่มีความจำเป็นในยุคปัจจุบัน เป็นแหล่งข้อมูลข่าวสารที่รวดเร็ว เป็นช่องทางการสื่อสาร ที่เป็นได้ทั้งประโยชน์และโทษ นอกจากนี้จะส่งผลกระทบต่อผู้ใช้แล้ว ยังอาจส่งผลกระทบต่อองค์กรด้วย ช่องทางการสื่อสารออนไลน์ โดยผ่านเครือข่ายอินเทอร์เน็ต เป็นสื่อที่มีความนิยมและใช้กันอย่างแพร่หลาย การติดต่อสื่อสารเป็นไปแบบรวดเร็ว

กลุ่มที่ ๒ นักศึกษาสาขาวิชาสาธารณสุขศาสตร์

เป็นสื่อที่ใช้ในการสื่อสารที่สังคมนิยมใช้กันในปัจจุบัน ทำให้บุคคลให้เข้าถึงได้ง่ายและรวดเร็ว ทันสมัย ซึ่งเป็นที่นิยมแพร่หลายในขณะนี้^{๒๖} สื่อโซเชียลทำให้เรารู้ข่าวสารต่าง ๆ ได้อย่างรวดเร็ว แต่ก็มีทั้งด้านดีและไม่ดี^{๒๗} โซเชียลเป็นเครื่องมือสื่อสาร สามารถใช้ได้ทั้งหมดทุกประเทศ เป็นเครื่องมือสื่อสารที่ใช้ติดต่อกันได้ง่าย^{๒๘} เป็นแหล่งหาความรู้และการเข้าถึงข้อมูล ติดต่อกับสื่อสารกัน^{๒๙} สิ่งที่จะช่วยอำนวยความสะดวก ในการติดต่อสื่อสาร หรือการค้นหาข้อมูลต่าง ๆ ควรใช้โซเชียลให้เกิดประโยชน์ และใช้ในทางที่ดี^{๓๐}

สรุปได้ว่า เป็นสื่อที่เป็นสากล เข้าถึงได้ง่ายและรวดเร็ว ทันสมัย ซึ่งเป็นที่นิยมแพร่หลายในขณะนี้ สื่อโซเชียลทำให้เรารู้ข่าวสารต่าง ๆ ได้อย่างรวดเร็ว แต่ก็มีทั้งด้านดีและไม่ดี

^{๒๔} สัมภาษณ์ นางสาวสุพรรณษา ผาจม, เจ้าหน้าที่บรรณารักษ์ มหาวิทยาลัยราชภัฏชัยภูมิ, ๑๑ ธันวาคม ๒๕๖๑.

^{๒๕} สัมภาษณ์ นางสิภาวดี ดำรงพันธ์, เจ้าหน้าที่ฝ่ายบริหารงานทั่วไป มหาวิทยาลัยราชภัฏชัยภูมิ, ๑๑ ธันวาคม ๒๕๖๑.

^{๒๖} สัมภาษณ์ นางสาวเรณู ขุนนาคพะเนา, นักศึกษาสาขาวิชาสาธารณสุขศาสตร์ มหาวิทยาลัยราชภัฏชัยภูมิ, ๔ ธันวาคม ๒๕๖๑.

^{๒๗} สัมภาษณ์ นางสาวภาณุมาศ สิ้นศิริ, นักศึกษาสาขาวิชาสาธารณสุขศาสตร์, มหาวิทยาลัยราชภัฏชัยภูมิ, ๔ ธันวาคม ๒๕๖๑.

^{๒๘} สัมภาษณ์ นางสาววันเพ็ญ คชภาษ, นักศึกษา สาขาวิชาสาธารณสุขศาสตร์ มหาวิทยาลัยราชภัฏชัยภูมิ, ๔ ธันวาคม ๒๕๖๑.

^{๒๙} สัมภาษณ์ นางสาวสุวรรณี สูงเนิน, นักศึกษา สาขาวิชาสาธารณสุขศาสตร์ มหาวิทยาลัยราชภัฏชัยภูมิ, ๔ ธันวาคม ๒๕๖๑.

^{๓๐} สัมภาษณ์ นางสาวสิรินภา ต่อชีพ, นักศึกษา สาขาวิชาสาธารณสุขศาสตร์ มหาวิทยาลัยราชภัฏชัยภูมิ, ๔ ธันวาคม ๒๕๖๑.

กลุ่มที่ ๓ นักศึกษาสาขาวิชาการเงินและการธนาคาร

เป็นการสื่อสารในโลกแห่งอินเทอร์เน็ต เช่น Facebook ^{๓๑} เหมือนกับการที่เราได้เจอบุคคลที่คุยกันในเรื่องที่น่าสนใจได้ อย่างคอบเดียวกัน สามารถเชื่อมระหว่างบุคคลกับบุคคล เพื่อนกัน ^{๓๒} หมายถึง Facebook Line is Twitter ที่ผู้คนต่าง ๆ กำลังให้ความนิยม ^{๓๓} การรับรู้ข่าวสารอันรวดเร็วไม่ว่าเรื่องอะไร ซึ่งได้จากการสืบค้นข้อมูลทางสื่อสังคมออนไลน์ ^{๓๔} เป็นการสื่อสารทางอินเทอร์เน็ต ที่มีการติดต่อสื่อสารกันอย่างรวดเร็ว ^{๓๕}

สรุปได้ว่า เป็นการสื่อสารในโลกแห่งอินเทอร์เน็ต เช่น Facebook Line is Twitter ที่ผู้คนต่าง ๆ กำลังให้ความนิยม ซึ่งเปรียบเหมือนกับการที่เราได้เจอบุคคลที่คุยกันในเรื่องที่น่าสนใจได้ อย่างคอบเดียวกัน สามารถเชื่อมเรากับเพื่อนการรับรู้ข่าวสารอันรวดเร็วไม่ว่าเรื่องอะไร

กลุ่มที่ ๔ นักศึกษาสาขาวิชาครุศาสตร์

เป็นช่องทางการสื่อสารในโลกออนไลน์เป็นพื้นที่ ที่สามารถให้คุณให้โทษได้ ขึ้นอยู่กับการค้นคว้าของเรา ^{๓๖} เป็นนวัตกรรมสมัยใหม่ ที่สะดวกรวดเร็ว นั่นคือโลกแห่งอินเทอร์เน็ต ^{๓๗} คือเครื่องมือสื่อสาร และเป็นเทคโนโลยีที่ใช้อย่างแพร่หลาย และทำให้เราได้ติดต่อกันง่ายขึ้น และ

^{๓๑} สัมภาษณ์ นางสาวชกร ศูนย์พะวง, นักศึกษา สาขาวิชาการเงินและการธนาคาร มหาวิทยาลัยราชภัฏชัยภูมิ, ๑๑ ธันวาคม ๒๕๖๑.

^{๓๒} สัมภาษณ์ นางสาวชลิตา เชื้อกุล, นักศึกษา สาขาวิชาการเงินและการธนาคาร มหาวิทยาลัยราชภัฏชัยภูมิ, ๑๑ ธันวาคม ๒๕๖๑.

^{๓๓} สัมภาษณ์ นายไพศาล ไทยพวง, นักศึกษา สาขาวิชาการเงินและการธนาคาร มหาวิทยาลัยราชภัฏชัยภูมิ, ๑๑ ธันวาคม ๒๕๖๑.

^{๓๔} สัมภาษณ์ นางสาวมลรัตน์ อินทร์มะดัน, นักศึกษา สาขาวิชาการเงินและการธนาคาร มหาวิทยาลัยราชภัฏชัยภูมิ, ๑๑ ธันวาคม ๒๕๖๑.

^{๓๕} สัมภาษณ์นางสาวอังคณา จงมม, นักศึกษา สาขาวิชาการเงินและการธนาคาร มหาวิทยาลัยราชภัฏชัยภูมิ, ๑๑ ธันวาคม ๒๕๖๑.

^{๓๖} สัมภาษณ์ นางสาววรรดา ชานันโท, นักศึกษา สาขาวิชาครุศาสตร์ มหาวิทยาลัยราชภัฏชัยภูมิ, ๒ พฤศจิกายน ๒๕๖๑.

^{๓๗} สัมภาษณ์ นายเศรษฐา บุญโส, นักศึกษา สาขาวิชาครุศาสตร์ มหาวิทยาลัยราชภัฏชัยภูมิ, ๒ พฤศจิกายน ๒๕๖๑.

สะดวกขึ้น^{๓๘} เป็นแหล่งรวบรวมข้อมูล เพื่อสืบค้นข้อมูล ติดตามข่าวสาร ฟังเพลงและใช้ส่งข้อมูล^{๓๙} คือเทคโนโลยีที่ทันสมัย ที่ใช้เป็นสื่อในการสอนในสถาบันต่างๆ ในยุคปัจจุบัน^{๔๐}

สรุปได้ว่า คือช่องทางการสื่อสารในโลกออนไลน์เป็นพื้นที่ ที่สามารถให้คุณให้โทษได้ ขึ้นอยู่กับการค้นคว้าของเรา ซึ่งเป็นนวัตกรรมสมัยใหม่ ที่สะดวกรวดเร็ว นั่นคือโลกแห่งอินเทอร์เน็ตนั่นเอง

๓. พฤติกรรมการใช้โซเชียลเน็ตเวิร์ค

กลุ่มที่ ๑ อาจารย์และเจ้าหน้าที่ของมหาวิทยาลัยราชภัฏชัยภูมิ

ส่วนใหญ่ใช้สำหรับการติดต่อสื่อสารกับบุคคลต่าง ในการขายสินค้าออนไลน์ และใช้ใน เรื่องของความบันเทิง^{๔๑} ใช้เป็นช่องทางในการติดต่อสื่อสารระหว่างอาจารย์กับอาจารย์ด้วยกัน และการติดตามงานของนักศึกษา เพื่ออำนวยความสะดวกในการนำมาใช้ในขบวนการเรียน การสอน เพราะเป็นการสื่อสารที่สะดวกรวดเร็ว^{๔๒} ใช้เป็นช่องทางในการติดต่อสื่อสารระหว่างบุคลากรภายใน องค์กร และใช้ติดต่อสื่อสารกับหน่วยงานภายนอก เพราะเป็นการสื่อสารที่สะดวกรวดเร็ว^{๔๓} ใช้ใน การส่งข่าวสารเกี่ยวกับภายในองค์กร และใช้เพื่อติดตามข่าวต่าง ๆ และความบันเทิงอีกด้วย^{๔๔} การใ้ ก็ควรต้องระวังในเรื่องความปลอดภัยเกี่ยวกับข้อมูลส่วนตัว การโพสต์ไม่ให้ข้อมูลส่วนตัวมากเกินไป เช่น วันเดือนปีเกิด เบอร์โทรศัพท์ หรือที่อยู่ ไม่ตั้งโปรไฟล์เป็นสาธารณะ และไม่รับเพื่อนง่าย ๆ^{๔๕}

^{๓๘} สัมภาษณ์ นางสาวอภิญญา ปิกขุนทด, นักศึกษา สาขาวิชาครุศาสตร์ มหาวิทยาลัยราชภัฏชัยภูมิ, ๒ พฤศจิกายน ๒๕๖๑.

^{๓๙} สัมภาษณ์ นางสาวกานสิริภรณ์ ศรีษาพุทธ, นักศึกษา สาขาวิชาครุศาสตร์, มหาวิทยาลัยราชภัฏชัยภูมิ, ๒ พฤศจิกายน ๒๕๖๑.

^{๔๐} สัมภาษณ์ นางสาวสุวรรณี สูงเนิน, นักศึกษา สาขาวิชาครุศาสตร์, มหาวิทยาลัยราชภัฏชัยภูมิ, ๒ พฤศจิกายน ๒๕๖๑.

^{๔๑} สัมภาษณ์ นางสาวยุเรศ ขวัญมา, อาจารย์สาขาวิชาคอมพิวเตอร์ธุรกิจ มหาวิทยาลัยราชภัฏชัยภูมิ, ๔ ธันวาคม ๒๕๖๑.

^{๔๒} สัมภาษณ์ นางแก้วตา จันทรมนตรี, อาจารย์สาขาวิชาการเงินและการธนาคาร มหาวิทยาลัยราชภัฏชัยภูมิ, ๑๑ ธันวาคม ๒๕๖๑.

^{๔๓} สัมภาษณ์ นางมาลินี वासสามัคคี, เจ้าหน้าที่ประจำฝ่ายการจัดการทั่วไป มหาวิทยาลัยราชภัฏชัยภูมิ, ๑๑ ธันวาคม ๒๕๖๑.

^{๔๔} สัมภาษณ์ นางสาวสุพรรณษา ผาจม, เจ้าหน้าที่บรรณารักษ์ มหาวิทยาลัยราชภัฏชัยภูมิ, ๑๑ ธันวาคม ๒๕๖๑.

^{๔๕} สัมภาษณ์ นางสิภาวดี ดำรงพันธ์, เจ้าหน้าที่ฝ่ายบริหารงานทั่วไป มหาวิทยาลัยราชภัฏชัยภูมิ, ๑๑ ธันวาคม ๒๕๖๑.

สรุปได้ว่า ใช้เป็นช่องทางในการติดต่อสื่อสารระหว่างบุคลากรภายในองค์กร และใช้ติดต่อสื่อสารกับหน่วยงานภายนอก เพราะเป็นการสื่อสารที่สะดวกรวดเร็ว

กลุ่มที่ ๒ นักศึกษาศาขาววิชาสาธารณสุขศาสตร์

ส่วนมากจะเล่นด้วยการสื่อสารหรือสื่อสารซึ่งจะไม่หลักการที่แน่นอน เล่นไปเรื่อย ๆ เมื่อมีเวลาว่าง ไม่ค่อยหมกมุ่นในการเล่นโทรศัพท์มากนัก ส่วนใหญ่จะชอบการอ่านหนังสือมากกว่า จึงไม่ใช้งานเครื่องมือทางอินเทอร์เน็ตมากนัก^{๕๖} ใช้เป็นแหล่งที่หาความรู้ในการค้นคว้าในเรื่องที่เราไม่เข้าใจ ในเรื่องที่เราไม่รู้มาก่อน ซึ่งเป็นสิ่งจำเป็นมากในการเรียนรู้ในสังคมปัจจุบัน^{๕๗} ใช้ให้เป็นประโยชน์ เลือกใช้ในทางที่ถูก ที่ดีที่เอื้ออำนวยต่อการศึกษา^{๕๘} ใช้ในการค้นคว้าหาข้อมูลต่าง ๆ หรือใช้สืบค้นหาในสิ่งที่ต้องการจะรู้^{๕๙} ใช้เพื่อหาความรู้ และแลกเปลี่ยนสิ่งต่าง ๆ กับเพื่อน^{๕๐}

สรุปได้ว่า ใช้เป็นแหล่งที่หาความรู้ ในการค้นคว้าในเรื่องที่เราไม่เข้าใจ ในเรื่องที่เราไม่รู้มาก่อน ซึ่งเป็นสิ่งจำเป็นมากในการเรียนรู้ในสังคมปัจจุบัน และใช้ให้เป็นประโยชน์ เลือกใช้ในทางที่ถูก ที่ดีที่เอื้ออำนวยต่อการศึกษา

กลุ่มที่ ๓ นักศึกษาศาขาววิชาการเงินและการธนาคาร

ในการใช้สื่อทางอินเทอร์เน็ต ต้องเรียนรู้ถึงเรื่องความปลอดภัยจากการใช้อินเทอร์เน็ต ออกจากระบบทุกครั้งทีเสร็จภาระกิจ^{๕๑} ใช้เป็นแหล่งหาข้อมูลในการเรียน และได้รับรู้ข่าวสารต่าง ๆ เกี่ยวกับความเป็นไปในสังคม^{๕๒} การใช้สื่อทางอินเทอร์เน็ต มักจะใช้บริการสื่อสารในช่องทาง Facebook เพื่อใช้ในการติดต่อสื่อสารกับคนที่อยู่ไกล^{๕๓} ในการใช้โซเชียลเป็นการใช้เพื่อ

^{๕๖} สัมภาษณ์ นางสาวเรณู ขุนนาคพะเนา, นักศึกษา สาขาวิชาสาธารณสุขศาสตร์ มหาวิทยาลัยราชภัฏชัยภูมิ, ๔ ธันวาคม ๒๕๖๑.

^{๕๗} สัมภาษณ์ นางสาวภาณุมาศ สิ้นศิริ, นักศึกษา สาขาวิชาสาธารณสุขศาสตร์ , มหาวิทยาลัยราชภัฏชัยภูมิ, ๔ ธันวาคม ๒๕๖๑.

^{๕๘} สัมภาษณ์ นางสาววันเพ็ญ คชภาษ, นักศึกษา สาขาวิชาสาธารณสุขศาสตร์ มหาวิทยาลัยราชภัฏชัยภูมิ, ๔ ธันวาคม ๒๕๖๑.

^{๕๙} สัมภาษณ์ นางสาวสุวรรณี สูงเนิน, นักศึกษา สาขาวิชาสาธารณสุขศาสตร์ มหาวิทยาลัยราชภัฏชัยภูมิ, ๔ ธันวาคม ๒๕๖๑.

^{๕๐} สัมภาษณ์ นางสาวสิรินภา ต่อชีพ, นักศึกษา สาขาวิชาสาธารณสุขศาสตร์ มหาวิทยาลัยราชภัฏชัยภูมิ, ๔ ธันวาคม ๒๕๖๑.

^{๕๑} สัมภาษณ์ นางสาวกชกร ศุูนย์พะวง, นักศึกษา สาขาวิชาการเงินและการธนาคาร มหาวิทยาลัยราชภัฏชัยภูมิ, ๔ ธันวาคม ๒๕๖๑.

^{๕๒} สัมภาษณ์ นางสาวชลิตา เชื้อกุล, นักศึกษา สาขาวิชาการเงินและการธนาคาร มหาวิทยาลัยราชภัฏชัยภูมิ, ๑๑ ธันวาคม ๒๕๖๑.

^{๕๓} สัมภาษณ์ นายไพศาล ไทยพวง, นักศึกษา สาขาวิชาการเงินและการธนาคาร มหาวิทยาลัยราชภัฏชัยภูมิ, ๑๑ ธันวาคม ๒๕๖๑.

การศึกษาค้นคว้าข้อมูลข่าวสาร ใช้ให้เกิดประโยชน์ ใช้อย่างพอเหมาะ ใช้อย่างเป็นเวลา^{๕๔} ใช้ในการสื่อสารและการค้นคว้าข้อมูลข่าวสารต่าง ๆ^{๕๕}

สรุปได้ว่า ในการใช้สื่อทางอินเทอร์เน็ตที่สาธิตต้องเรียนรู้คือ เรื่องความปลอดภัยจากการใช้อินเทอร์เน็ต ก่อนออกจากระบบทุกครั้งเสร็จภารกิจ มีการตรวจสอบว่าได้ปิดข้อมูลที่เป็นส่วนเรียบร้อยแล้ว จึงออกจากระบบ และใช้เป็นแหล่งหาข้อมูลในการเรียน และได้รับรู้ข่าวสารต่าง ๆ เกี่ยวกับความเป็นไปในสังคม

กลุ่มที่ ๔ นักศึกษาสาขาวิชาครุศาสตร์

ปกติใช้เพื่อศึกษาค้นคว้าหาข้อมูลที่ต้องการ และเอาไว้ติดต่อกับบุคคลที่ต้องการจะสื่อสารด้วยเช่น พ่อแม่ พี่น้องและเพื่อนๆ ซึ่งเป็นช่องทางที่สะดวกและรวดเร็ว^{๕๖} จะใช้ให้เกิดประโยชน์ในการศึกษา เช่น หาข้อมูลเกี่ยวกับการเรียน^{๕๗} การเล่นเกมเพื่อหาความรู้ และแลกเปลี่ยนเรียนรู้ สิ่งใหม่ ๆ กับเพื่อน ๆ และในสังคมออนไลน์^{๕๘} ส่วนใหญ่แล้วใช้เพื่อการศึกษาและค้นคว้าข้อมูล^{๕๙} ใช้เพื่อการศึกษา ใช้เป็นเวลา และใช้เพื่อความสนุกสนานเพลิดเพลินด้วย^{๖๐}

สรุปได้ว่า ปกติใช้เพื่อศึกษาค้นคว้าหาข้อมูลที่ต้องการ และเอาไว้ติดต่อกับบุคคลที่ต้องการจะสื่อสารด้วยเช่น พ่อแม่ พี่น้องและเพื่อนๆ ซึ่งเป็นช่องทางที่สะดวกและรวดเร็ว จะใช้ให้เกิดประโยชน์ในการศึกษา เช่น หาข้อมูลเกี่ยวกับการเรียน

^{๕๔} สัมภาษณ์ นางสาวมลรัตน์ อินทร์มะดัน, นักศึกษา สาขาวิชาการเงินและการธนาคาร มหาวิทยาลัยราชภัฏชัยภูมิ, ๑๑ ธันวาคม ๒๕๖๑.

^{๕๕} สัมภาษณ์ นางสาวอังคณา จงมม, นักศึกษา สาขาวิชาการเงินและการธนาคาร มหาวิทยาลัยราชภัฏชัยภูมิ, ๑๑ ธันวาคม ๒๕๖๑.

^{๕๖} สัมภาษณ์ นางสาววรรดา ชานันโท, นักศึกษา สาขาวิชาครุศาสตร์ มหาวิทยาลัยราชภัฏชัยภูมิ, ๒ พฤศจิกายน ๒๕๖๑.

^{๕๗} สัมภาษณ์ นายเศรษฐา บุญโส, นักศึกษา สาขาวิชาครุศาสตร์ มหาวิทยาลัยราชภัฏชัยภูมิ, ๒ พฤศจิกายน ๒๕๖๑.

^{๕๘} สัมภาษณ์ นางสาวอภิญญา ปีกขุนทด, นักศึกษา สาขาวิชาครุศาสตร์ มหาวิทยาลัยราชภัฏชัยภูมิ, ๒ พฤศจิกายน ๒๕๖๑.

^{๕๙} สัมภาษณ์ นางสาวกานสิริภรณ์ ศรีษาพุทธ, นักศึกษา สาขาวิชาครุศาสตร์, มหาวิทยาลัยราชภัฏชัยภูมิ, ๒ พฤศจิกายน ๒๕๖๑.

^{๖๐} สัมภาษณ์ นางสาวสุวรรณี สูงเนิน, นักศึกษา สาขาวิชาครุศาสตร์, มหาวิทยาลัยราชภัฏชัยภูมิ, ๒ พฤศจิกายน ๒๕๖๑.

๔. พฤติกรรมการใช้สื่อโซเชียลเน็ตเวิร์คของนักศึกษามหาวิทยาลัยราชภัฏชัยภูมิ

กลุ่มที่ ๑ อาจารย์และเจ้าหน้าที่ของมหาวิทยาลัยราชภัฏชัยภูมิ

เท่าที่สังเกตมักจะเห็นว่ามีการใช้เป็นปกติ คือเป็นการใช้แบบคนทั่วไปในสังคมปัจจุบัน เช่น การใช้เพื่อคุยกับเพื่อน ติดต่อระหว่างกลุ่ม และการหาข้อมูลเกี่ยวกับการเรียน^{๖๑} เห็นว่าเป็นพฤติกรรมที่เกิดการเรียนแบบ เพราะการสื่อสารที่สะดวกรวดเร็ว การได้รับการส่งต่อ ๆ กันไป และนำมาเป็นแบบอย่างในการดำเนินชีวิตประจำวัน^{๖๒} เป็นพฤติกรรมที่เกิดการเรียนแบบ การส่งข่าวสารต่อ ๆ กันไปในกลุ่มเพื่อนนักศึกษาด้วยกัน^{๖๓} ส่วนใหญ่แล้วเห็นว่ามีนักศึกษามักจะใช้ตลอดเวลา ใช้ไม่เป็นเวลา^{๖๔}เป็นการโพสต์ในกลุ่มเพื่อน ๆ เป็นการส่งต่อพฤติกรรมในการที่แสดงการมีพฤติกรรมการลอกเลียนแบบ แบบตาม ๆ กันมา^{๖๕}

สรุปได้ว่า เท่าที่สังเกตมักจะเห็นว่ามีการใช้เป็นปกติ คือเป็นการใช้แบบคนทั่วไปในสังคมปัจจุบัน เช่น การใช้เพื่อคุยกับเพื่อน ติดต่อระหว่างกลุ่ม และการหาข้อมูลเกี่ยวกับการเรียนเห็นว่าเป็นพฤติกรรมที่เกิดการเรียนแบบ เพราะการสื่อสารที่สะดวกรวดเร็ว การได้รับการส่งต่อ ๆ กันไป และนำมาเป็นแบบอย่างในการดำเนินชีวิตประจำวัน

กลุ่มที่ ๒ นักศึกษาสาขาวิชาสาธารณสุขศาสตร์

เป็นการใช้แบบทั่วไปในสังคมปัจจุบัน ซึ่งการใช้สื่อส่วนใหญ่ มักเห็นว่าเป็นการใช้เพื่อการศึกษา และการเรียนการสอน^{๖๖} ปัจจุบันไปทางไหนก็เห็นเล่นโซเชียล เห็นแต่ก้มหน้าก้มตา บางทีก็ไม่ใส่ใจคนรอบข้าง^{๖๗} ส่วนใหญ่ใช้เป็นสื่อกลางในเรื่องการเรียนการสอน^{๖๘} การใช้สื่อของนักศึกษา มี

^{๖๑} สัมภาษณ์ นางสาวยุวเรศ ขวัญมา, อาจารย์สาขาวิชาคอมพิวเตอร์ธุรกิจ มหาวิทยาลัยราชภัฏชัยภูมิ, ๔ ธันวาคม ๒๕๖๑.

^{๖๒} สัมภาษณ์ นางแก้วตา จันทร์มนตรี, อาจารย์สาขาวิชาการเงินและการธนาคาร มหาวิทยาลัยราชภัฏชัยภูมิ, ๑๑ ธันวาคม ๒๕๖๑.

^{๖๓} สัมภาษณ์ นางมาลินี วาสสามัคคี, เจ้าหน้าที่ประจำฝ่ายการจัดการทั่วไป มหาวิทยาลัยราชภัฏชัยภูมิ, ๑๑ ธันวาคม ๒๕๖๑.

^{๖๔} สัมภาษณ์ นางสาวสุพรรณษา ผาจม, เจ้าหน้าที่บรรณารักษ์ มหาวิทยาลัยราชภัฏชัยภูมิ, ๑๑ ธันวาคม ๒๕๖๑.

^{๖๕} สัมภาษณ์ นางสิภาวดี ดำรงพันธ์, เจ้าหน้าที่ฝ่ายบริหารงานทั่วไป มหาวิทยาลัยราชภัฏชัยภูมิ, ๑๑ ธันวาคม ๒๕๖๑.

^{๖๖} สัมภาษณ์ นางสาวเรณู ขุนนาคพะเนา, นักศึกษา สาขาวิชาสาธารณสุขศาสตร์ มหาวิทยาลัยราชภัฏชัยภูมิ, ๔ ธันวาคม ๒๕๖๑.

^{๖๗} สัมภาษณ์ นางสาวภาณุมาศ สิ้นศิริ, นักศึกษา สาขาวิชาสาธารณสุขศาสตร์, มหาวิทยาลัยราชภัฏชัยภูมิ, เมื่อวันที่ ๔ ธันวาคม พ.ศ. ๒๕๖๑.

^{๖๘} สัมภาษณ์ นางสาววันเพ็ญ คชภาพ, นักศึกษา สาขาวิชาสาธารณสุขศาสตร์ มหาวิทยาลัยราชภัฏชัยภูมิ, ๔ ธันวาคม ๒๕๖๑.

การใช้ในการติดต่อกัน เกี่ยวกับการศึกษา ส่งบทเรียน^{๖๙} นักศึกษาในมหาวิทยาลัยมีการใช้สื่อกันอย่างหลากหลาย^{๗๐} มีการใช้ที่มีระบบระเบียบ มีความละเอียดรอบคอบ ก่อนเข้าและหลังเข้า wifi ของมหาวิทยาลัย เพราะจะได้มีความปลอดภัยในการส่งผ่านข้อมูล^{๗๑} มีส่วนดีตรงที่ได้ใช้เพื่อให้เข้าใจในบทเรียนเพิ่มมากขึ้น^{๗๒} ส่วนใหญ่ใช้ไปในทางศึกษา เพราะเป็นช่องทางที่หาข้อมูลค่อนข้างมาก เพราะทุกวันนี้เป็นการหาข้อมูลทางโซเชียลมีเดียมากกว่าห้องสมุด^{๗๓} อาจมีการใช้ในทางที่ผิดบ้างบางครั้งบางคราว แต่ส่วนใหญ่แล้วใช้ให้เกิดประโยชน์ในการทำงานกลุ่ม และการส่งงานต่าง ๆ^{๗๔} มีการใช้สื่อในการเรียน แต่ก็มีการใช้สื่อแบบผิด ๆ บ้าง เช่น ใช้มากจนเกินความจำเป็น^{๗๕}

สรุปได้ว่า เป็นการใช้แบบทั่วไปในสังคมปัจจุบัน ซึ่งการใช้สื่อส่วนใหญ่ มักเห็นว่าเป็นการใช้เพื่อการศึกษา และการเรียนการสอนการใช้สื่อของนักศึกษา และใช้ในการติดต่อกัน เกี่ยวกับการศึกษา ส่งบทเรียน นักศึกษาในมหาวิทยาลัยมีการใช้สื่อกันอย่างหลากหลาย

กลุ่มที่ ๔ นักศึกษาสาขาวิชาครุศาสตร์

จากการสัมภาษณ์จะเห็นว่านักศึกษาใช้ในการค้นคว้าหาข้อมูลเพื่อการศึกษา^{๗๖} เท่าที่เห็นส่วนใหญ่จะเล่นโทรศัพท์ไม่ค่อยเป็นเวลา ไม่แบ่งเวลาในการเรียน การเล่น^{๗๗} ส่วนใหญ่จะเป็นการ

^{๖๙} สัมภาษณ์ นางสาวสุวรรณี สูงเนิน, นักศึกษา สาขาวิชาสาธารณสุขศาสตร์ มหาวิทยาลัยราชภัฏชัยภูมิ, ๔ ธันวาคม ๒๕๖๑.

^{๗๐} สัมภาษณ์ นางสาวสิรินภา ต่อชีพ, นักศึกษา สาขาวิชาสาธารณสุขศาสตร์ มหาวิทยาลัยราชภัฏชัยภูมิ, ๔ ธันวาคม ๒๕๖๑.

^{๗๑} สัมภาษณ์ นางสาวกชกร ศูนย์พะวง, นักศึกษา สาขาวิชาการเงินและการธนาคาร มหาวิทยาลัยราชภัฏชัยภูมิ, ๑๑ ธันวาคม ๒๕๖๑.

^{๗๒} สัมภาษณ์ นางสาวชลิตา เชื้อกุล, นักศึกษา สาขาวิชาการเงินและการธนาคาร มหาวิทยาลัยราชภัฏชัยภูมิ, ๑๑ ธันวาคม ๒๕๖๑.

^{๗๓} สัมภาษณ์ นายไพศาล ไทยพวง, นักศึกษา สาขาวิชาการเงินและการธนาคาร มหาวิทยาลัยราชภัฏชัยภูมิ, ๑๑ ธันวาคม ๒๕๖๑.

^{๗๔} สัมภาษณ์ นางสาวมลรัตน์ อินทร์มะดัน, นักศึกษา สาขาวิชาการเงินและการธนาคาร มหาวิทยาลัยราชภัฏชัยภูมิ, ๑๑ ธันวาคม ๒๕๖๑.

^{๗๕} สัมภาษณ์ นางสาวอังคณา จงมูม, นักศึกษา สาขาวิชาการเงินและการธนาคาร มหาวิทยาลัยราชภัฏชัยภูมิ, ๑๑ ธันวาคม ๒๕๖๑.

^{๗๖} สัมภาษณ์ นางสาวรดา ชานันโท, นักศึกษา สาขาวิชาครุศาสตร์ มหาวิทยาลัยราชภัฏชัยภูมิ, ๑๑ ธันวาคม ๒๕๖๑.

^{๗๗} สัมภาษณ์ นายเศรษฐา บุญโส, นักศึกษา สาขาวิชาครุศาสตร์ มหาวิทยาลัยราชภัฏชัยภูมิ, ๒ พฤศจิกายน ๒๕๖๑.

เล่นโทรศัพท์เพื่อหาความรู้ ในเรื่องเกี่ยวกับที่เรียนอยู่^{๗๘} ส่วนใหญ่แล้วใช้เพื่อการศึกษาและค้นคว้าข้อมูล^{๗๙} ใช้ในการศึกษาหาข้อมูลในการเรียน และใช้เพื่อความบันเทิง^{๘๐}

สรุปได้ว่า เท่าที่สังเกตดูก็อยู่ในเกณฑ์ปกติ เพราะเท่าที่เห็นก็ยังไม่เห็นมีปัญหาอะไรเกิดขึ้นเท่าที่เห็นส่วนใหญ่จะเล่นโทรศัพท์ไม่ค่อยเป็นเวลา ไม่แบ่งเวลาในการเรียน การเล่น ส่วนใหญ่จะเป็นการเล่นโทรศัพท์เพื่อหาความรู้ ในเรื่องเกี่ยวกับที่เรียนอยู่

๓. ข้อเสนอแนะเกี่ยวกับพฤติกรรมการใช้สื่อโซเชียลเน็ตเวิร์คของนักศึกษา มหาวิทยาลัยราชภัฏชัยภูมิ

กลุ่มที่ ๑ อาจารย์และเจ้าหน้าที่ของมหาวิทยาลัยราชภัฏชัยภูมิ

ควรใช้ให้เป็นเวลา และเลือกรับในสิ่งที่เป็นประโยชน์แก่ทั้งต่อตนเองและผู้อื่น ให้สมฐานะว่าเป็นนักษช^{๘๑} ทุกครั้งเมื่อได้รับข้อมูลอะไรควรพิจารณาก่อนที่จะส่งต่อกันออกไป^{๘๒} เมื่อได้รับข้อมูลอะไรควรที่จะต้องหาข้อมูลหลาย ๆ ที่ เพื่อความถูกต้อง แม่นยำ^{๘๓} ควรใช้ให้เป็นเวลา เลิกเล่นโทรศัพท์เฉพาะเวลาวางเท่านั้น^{๘๔} ควรปรับเปลี่ยนพฤติกรรมในการใช้สื่อทางโทรศัพท์ ที่เป็นประโยชน์กว่าที่เป็นอยู่ เช่น การเล่นโทรศัพท์ ทั้งในเวลาเรียน และทำกิจกรรมอื่น^{๘๕}

สรุปได้ว่า ควรใช้ให้เป็นเวลา และเลือกรับในสิ่งที่เป็นประโยชน์แก่ทั้งต่อตนเองและผู้อื่น ให้สมฐานะว่าเป็นนักษช ทุกครั้งเมื่อได้รับข้อมูลอะไรควรพิจารณาก่อนที่จะส่งต่อกันออกไป เมื่อได้รับข้อมูลอะไรควรที่จะต้องหาข้อมูลหลาย ๆ ที่ เพื่อความถูกต้อง แม่นยำ

^{๗๘} สัมภาษณ์ นางสาวอภิญญา ปีกขุนทด, นักศึกษา สาขาวิชาครุศาสตร์ มหาวิทยาลัยราชภัฏชัยภูมิ, ๒ พฤศจิกายน ๒๕๖๑.

^{๗๙} สัมภาษณ์ นางสาวกานสิริภรณ์ ศรีษาพุทธ, นักศึกษา สาขาวิชาครุศาสตร์, มหาวิทยาลัยราชภัฏชัยภูมิ, ๒ พฤศจิกายน ๒๕๖๑.

^{๘๐} สัมภาษณ์ นางสาวสุวรรณี สูงเนิน, นักศึกษา สาขาวิชาครุศาสตร์, มหาวิทยาลัยราชภัฏชัยภูมิ, ๒ พฤศจิกายน ๒๕๖๑.

^{๘๑} สัมภาษณ์ นางสาวยุวเรศ ขวัญมา, อาจารย์สาขาวิชาคอมพิวเตอร์ธุรกิจ มหาวิทยาลัยราชภัฏชัยภูมิ, ๔ ธันวาคม ๒๕๖๑.

^{๘๒} สัมภาษณ์ นางแก้วตา จันทรมนตรี, อาจารย์สาขาวิชาการเงินและการธนาคาร มหาวิทยาลัยราชภัฏชัยภูมิ, ๑๑ ธันวาคม ๒๕๖๑.

^{๘๓} สัมภาษณ์ นางมาลินี วาสสามัคคี, เจ้าหน้าที่ประจำฝ่ายการจัดการทั่วไป มหาวิทยาลัยราชภัฏชัยภูมิ, ๑๑ ธันวาคม ๒๕๖๑.

^{๘๔} สัมภาษณ์ นางสาวสุพรรณษา ผาจม, เจ้าหน้าที่บรรณารักษ์ มหาวิทยาลัยราชภัฏชัยภูมิ, ๑๑ ธันวาคม ๒๕๖๑.

^{๘๕} สัมภาษณ์ นางสิภาวดี ดำรงพันธ์, เจ้าหน้าที่ฝ่ายบริหารงานทั่วไป มหาวิทยาลัยราชภัฏชัยภูมิ, ๑๑ ธันวาคม ๒๕๖๑.

กลุ่มที่ ๒ นักศึกษานิติศาสตร์

ควรแบ่งเวลาในการเล่น รู้จักแยกแยะอะไรควรไม่ควร^{๘๖} อยากรู้ให้หันมาอ่านหนังสือมากกว่าการจ้องแต่หน้าจอโทรศัพท์^{๘๗} ควรเล่นให้เป็นเวลา ในเวลาเรียนไม่ควรเล่น^{๘๘} การใช้สื่อควรคิดก่อนที่จะทำอะไรลงไป^{๘๙} ควรใช้สื่อโซเชียลให้เกิดประโยชน์ และใช้ในทางที่ดี^{๙๐}

สรุปความว่า ในการเล่นโทรศัพท์ควรแบ่งเวลาในการเล่น รู้จักแยกแยะอะไรควรไม่ควร อยากรู้ให้หันมาอ่านหนังสือมากกว่าการจ้องแต่หน้าจอโทรศัพท์ ควรเล่นให้เป็นเวลา ในเวลาเรียนไม่ควรเล่น การใช้สื่อควรคิดก่อนที่จะทำอะไรลงไป

กลุ่มที่ ๓ นักศึกษานิติศาสตร์

ควรใช้เฉพาะที่เกี่ยวข้องกับการศึกษา และสิ่งที่เป็นประโยชน์อื่น ๆ เช่นการติดต่อสื่อสารกับครอบครัวและเพื่อน ๆ^{๙๑} ควรใช้โซเชียลไปในทางที่ดีมีประโยชน์แก่ตนเอง และผู้อื่น^{๙๒} ควรใช้สื่อในทางที่เหมาะสม ไม่ทำให้ตัวเองเดือดร้อน^{๙๓} ไม่ควรใช้ในทางที่ผิด เมื่อได้รับข้อมูลข่าวสารใดแล้ว ควรใช้ให้เกิดประโยชน์^{๙๔} ควรใช้สื่อโซเชียลให้เหมาะสม ให้อ่านเวลา ให้เหมาะกับสถานการณ์นั้น ๆ^{๙๕}

^{๘๖} สัมภาษณ์ นางสาวเรณู ขุนนาคพะเนา, นักศึกษา สาขาวิชาสาธารณสุขศาสตร์ มหาวิทยาลัยราชภัฏชัยภูมิ, ๔ ธันวาคม ๒๕๖๑.

^{๘๗} สัมภาษณ์ นางสาวภาณุมาศ สิ้นศิริ, นักศึกษา สาขาวิชาสาธารณสุขศาสตร์ , มหาวิทยาลัยราชภัฏชัยภูมิ, ๔ ธันวาคม ๒๕๖๑.

^{๘๘} สัมภาษณ์ นางสาววันเพ็ญ คชภาษ, นักศึกษา สาขาวิชาสาธารณสุขศาสตร์ มหาวิทยาลัยราชภัฏชัยภูมิ, ๔ ธันวาคม ๒๕๖๑.

^{๘๙} สัมภาษณ์ นางสาวสุวรรณี สูงเนิน, นักศึกษา สาขาวิชาสาธารณสุขศาสตร์ มหาวิทยาลัยราชภัฏชัยภูมิ, ๔ ธันวาคม ๒๕๖๑.

^{๙๐} สัมภาษณ์ นางสาวสิรินภา ต่อชีพ, นักศึกษา สาขาวิชาสาธารณสุขศาสตร์ มหาวิทยาลัยราชภัฏชัยภูมิ, ๔ ธันวาคม ๒๕๖๑.

^{๙๑} สัมภาษณ์ นางสาวกชกร ศูนย์พะวง, นักศึกษา สาขาวิชาการเงินและการธนาคาร มหาวิทยาลัยราชภัฏชัยภูมิ, ๑๑ ธันวาคม ๒๕๖๑.

^{๙๒} สัมภาษณ์ นางสาวชลิตา เชื้อกุล, นักศึกษา สาขาวิชาการเงินและการธนาคาร มหาวิทยาลัยราชภัฏชัยภูมิ, ๑๑ ธันวาคม ๒๕๖๑.

^{๙๓} สัมภาษณ์ นายไพศาล ไทยพ่วง, นักศึกษา สาขาวิชาการเงินและการธนาคาร มหาวิทยาลัยราชภัฏชัยภูมิ, ๑๑ ธันวาคม ๒๕๖๑.

^{๙๔} สัมภาษณ์ นางสาวกมลรัตน์ อินทร์มะดัน, นักศึกษา สาขาวิชาการเงินและการธนาคาร มหาวิทยาลัยราชภัฏชัยภูมิ, ๑๑ ธันวาคม ๒๕๖๑.

^{๙๕} สัมภาษณ์ นางสาวอังคณา จงมูม, นักศึกษา สาขาวิชาการเงินและการธนาคาร มหาวิทยาลัยราชภัฏชัยภูมิ, ๑๑ ธันวาคม ๒๕๖๑.

สรุปได้ว่า ควรใช้เฉพาะที่เกี่ยวข้องกับการศึกษา และสิ่งที่เป็นประโยชน์อื่นๆ เช่นการติดต่อสื่อสารกับครอบครัวและเพื่อน ๆ และควรใช้โซเชียลไปในทางที่ดีมีประโยชน์แก่ตนเอง และผู้อื่น ควรใช้สื่อในทางที่เหมาะสม ไม่ทำให้ตัวเองเดือดร้อน

กลุ่มที่ ๔ นักศึกษาสาขาวิชาครุศาสตร์

การใช้สื่อโซเชียลอยากให้มีสติในการใช้สื่อ^{๖๖} ควรจะเล่นนอกเวลาเรียน แบ่งเวลาให้ชัดเจนในการใช้โทรศัพท์^{๖๗} ต้องมีสติในการเล่นโทรศัพท์ ทั้งเรื่องการแชร์เรื่องราวต่าง ๆ ต้องดูให้แน่ใจก่อนว่ามีข้อใดที่ถูกผิดอย่างไรด้วย^{๖๘} อยากให้นักศึกษาใช้สติในการเสพสื่อ เพราะในสังคมปัจจุบันนั้น มีการก่อกำชญากรรมทางสื่อได้^{๖๙} ควรใช้อย่างถูกต้องและถูกทาง ดูข่าวสารในหลาย ๆ ช่องทาง เพื่อเปรียบเทียบจริงเท็จอย่างไร^{๗๐}

สรุปได้ว่า การใช้สื่อโซเชียลอยากให้มีสติในการใช้สื่อ ควรจะเล่นนอกเวลาเรียน แบ่งเวลาให้ชัดเจนในการใช้โทรศัพท์ มีสติในการเล่นโทรศัพท์ ทั้งเรื่องการแชร์เรื่องราวต่าง ๆ ต้องดูให้แน่ใจก่อนว่ามีข้อใดที่ถูกผิดอย่างไรด้วย เพราะในสังคมปัจจุบันนั้น มีการก่อกำชญากรรมทางสื่อได้

๔.๒ พฤติกรรมการใช้สื่อโซเชียลเน็ตเวิร์คตามหลักโยนิโสมนสิการของนักศึกษา มหาวิทยาลัยราชภัฏชัยภูมิ

ในการสัมภาษณ์ประชากรและกลุ่มผู้ให้ข้อมูลสำคัญ สามารถสรุปพฤติกรรมการใช้สื่อโซเชียลเน็ตเวิร์คตามหลักโยนิโสมนสิการของนักศึกษามหาวิทยาลัยราชภัฏชัยภูมิ ได้ดังนี้

^{๖๖} สัมภาษณ์ นางสาวรดา ชานันโท, นักศึกษา สาขาวิชาครุศาสตร์ มหาวิทยาลัยราชภัฏชัยภูมิ, ๒ พฤศจิกายน ๒๕๖๑.

^{๖๗} สัมภาษณ์ นายเศรษฐา บุญโส, นักศึกษา สาขาวิชาครุศาสตร์ มหาวิทยาลัยราชภัฏชัยภูมิ, ๒ พฤศจิกายน ๒๕๖๑.

^{๖๘} สัมภาษณ์ นางสาวอภิญญา ปีกขุนทด, นักศึกษา สาขาวิชาครุศาสตร์ มหาวิทยาลัยราชภัฏชัยภูมิ, ๒ พฤศจิกายน ๒๕๖๑.

^{๖๙} สัมภาษณ์ นางสาวกานสิริภรณ์ ศรีษาพุทธ, นักศึกษา สาขาวิชาครุศาสตร์, มหาวิทยาลัยราชภัฏชัยภูมิ, ๒ พฤศจิกายน ๒๕๖๑.

^{๗๐} สัมภาษณ์ นางสาวสุวรรณี สูงเนิน, นักศึกษา สาขาวิชาครุศาสตร์, มหาวิทยาลัยราชภัฏชัยภูมิ, ๒ พฤศจิกายน ๒๕๖๑.

๒ พฤติกรรมการใช้สื่อโซเชียลเน็ตเวิร์คตามหลักโยนิโสมนสิการของนักศึกษามหาวิทยาลัยราชภัฏชัยภูมิ

ความหมายของหลักโยนิโสมนสิการ

กลุ่มที่ ๑ อาจารย์และเจ้าหน้าที่ของมหาวิทยาลัยราชภัฏชัยภูมิ

จากการสัมภาษณ์ อาจารย์และเจ้าหน้าที่ของมหาวิทยาลัยราชภัฏชัยภูมิในการใช้โซเชียลเน็ตเวิร์คควรมีการพิจารณาอย่างถูกต้องเหมาะสมโดยการคิดจากเหตุไปหาผล^{๑๐๑} ได้รับคำบอกกล่าวจากบุคคลที่เคยใช้งานมาก่อน^{๑๐๒} การพิจารณาทุกสิ่งทุกอย่าง ที่เกี่ยวข้องกับเราอย่างรอบคอบถี่ถ้วน^{๑๐๓} เป็นการพิจารณาไตร่ตรองในสิ่งที่พบเห็นอย่างมีเหตุมีผลที่จะทำให้เราเชื่อถือได้^{๑๐๔} ทำในใจให้สบาย การคิดพิจารณาอย่างละเอียดถี่ถ้วน และลึกซึ้ง หรือคิดอย่างถูกวิธี มีระเบียบ มีเหตุผล^{๑๐๕}

จึงเห็นได้ว่าการใช้โซเชียลเน็ตเวิร์คของอาจารย์และเจ้าหน้าที่ของมหาวิทยาลัยราชภัฏชัยภูมิส่วนมากแล้วมักจะได้รับการแนะนำจากกัลยาณมิตรในการแนะนำในการใช้โซเชียลเน็ตเวิร์ค อีกทั้งให้คำแนะนำถึงประโยชน์ของโซเชียลนั้น

กลุ่มที่ ๒ นักศึกษาสาขาวิชาสาธารณสุขศาสตร์

จากการให้สัมภาษณ์นักศึกษสาขาวิชาสาธารณสุขศาสตร์พบว่าคนเราจะใช้โซเชียลเน็ตเวิร์คจำต้องรู้ถึงความหมายเข้าใจการใช้อีก่อน ความหมายที่นี้หมายถึงชื่อของวัตถุสิ่งหนึ่งที่มีคุณและโทษในการใช้สิ่งนั้นแล้วคิดใคร่ครวญในการใช้เพื่อให้เกิดประโยชน์การใช้งาน^{๑๐๖} การรู้จักคิด

^{๑๐๑} สัมภาษณ์ นางสาวยุวเรศ ขวัญมา, อาจารย์สาขาวิชาคอมพิวเตอร์ธุรกิจ มหาวิทยาลัยราชภัฏชัยภูมิ, ๔ ธันวาคม ๒๕๖๑.

^{๑๐๒} สัมภาษณ์ นางแก้วดา จันทร์มณี, อาจารย์สาขาวิชาคอมพิวเตอร์ธุรกิจ มหาวิทยาลัยราชภัฏชัยภูมิ, ๔ ธันวาคม ๒๕๖๑.

^{๑๐๓} สัมภาษณ์ นางมาลินี วาสสามัคคี, เจ้าหน้าที่ประจำฝ่ายการจัดการทั่วไป มหาวิทยาลัยราชภัฏชัยภูมิ, ๑๑ ธันวาคม ๒๕๖๑.

^{๑๐๔} สัมภาษณ์ นางสาวสุพรรณษา ผาจม, เจ้าหน้าที่บรรณารักษ์ มหาวิทยาลัยราชภัฏชัยภูมิ, ๑๑ ธันวาคม ๒๕๖๑.

^{๑๐๕} สัมภาษณ์ นางสิภาวดี ดำรงพันธ์, เจ้าหน้าที่ฝ่ายบริหารงานทั่วไป มหาวิทยาลัยราชภัฏชัยภูมิ, ๑๑ ธันวาคม ๒๕๖๑.

^{๑๐๖} สัมภาษณ์ นางสาวเรณู ขุนนาคพะเนา, นักศึกษา สาขาวิชาสาธารณสุขศาสตร์ มหาวิทยาลัยราชภัฏชัยภูมิ, ๔ ธันวาคม ๒๕๖๑.

พิจารณาใช้สติวิเคราะห์สิ่งที่ได้พบ ได้เห็นอย่างรอบคอบจากการแนะนำของกลุ่มเพื่อน^{๑๐๗} เพื่อจะได้ รับรู้ว่ามีสิ่งใดควรไม่ควร คิดก่อนทำ มีความไม่ประมาท สุขุมรอบคอบตามหลักพุทธธรรม^{๑๐๘} การคิด แต่สิ่งที่ดี ที่ถูกต้องละเอียด ถี่ถ้วน ไม่เผลอสติ^{๑๐๙} การคิดพิจารณา รอบคอบมีเหตุมีผล ทาง พระพุทธศาสนาถือเป็นความไม่ประมาท^{๑๑๐}

จึงเห็นได้ว่านักศึกษาสาขาวิชาสาธาณสุขศาสตร์ มีการใช้หลักสติสัมปชัญญะในความไม่ ประมาทของหลักโยนิโสมนสิการในมุมมองของนักศึกษาสาขาวิชาสาธาณสุขศาสตร์มีประโยชน์ และ มีความสำคัญยิ่ง ในการใช้โซเชียลเน็ตเวิร์คได้อย่างปลอดภัย

กลุ่มที่ ๓ นักศึกษาสาขาวิชาการเงินและการธนาคาร

จากการสัมภาษณ์พบว่านักศึกษาสาขาวิชาการเงินและการธนาคารมีการคิดอย่าง รอบคอบถี่ถ้วน^{๑๑๑} การรู้แยกแยะอะไรควรว่าอะไรไม่ควรการรู้จักพิจารณาอย่างเหมาะสมในการใช้สื่อ โซเชียลเน็ตเวิร์คในการสื่อสารหาข้อมูลต่างๆ^{๑๑๒} การวางตัวด้วยการรู้จักกาลเทศะว่าเรามีการใช้ที่ เกิดความเหมาะสมแก่ต้นๆ การทำตัวอย่างเหมาะสม มีกิริยาที่งดงามเหมาะสมที่เป็นนักศึกษา^{๑๑๓} สิ่ง ที่เหมาะสมแก่การดำรงชีวิต โดยตรงตนอยู่ในความประมาท^{๑๑๔} ทำสิ่งใดก็มีการไตร่ตรองอย่างดี เสียก่อน การมีสติสัมปชัญญะรู้ว่าตัวเองทำอะไรอยู่เสมอ^{๑๑๕}

^{๑๐๗} สัมภาษณ์ นางสาวภาณุมาศ สิ้นศิริ, นักศึกษา สาขาวิชาสาธาณสุขศาสตร์, มหาวิทยาลัยราชภัฏ ชัยภูมิ, ๔ ธันวาคม ๒๕๖๑.

^{๑๐๘} สัมภาษณ์ นางสาววันเพ็ญ คชภาส, นักศึกษา สาขาวิชาสาธาณสุขศาสตร์ มหาวิทยาลัยราชภัฏ ชัยภูมิ, ๔ ธันวาคม ๒๕๖๑.

^{๑๐๙} สัมภาษณ์ นางสาวสุวรรณี สูงเนิน, นักศึกษา สาขาวิชาครุศาสตร์, มหาวิทยาลัยราชภัฏชัยภูมิ, ๒ พฤศจิกายน ๒๕๖๑.

^{๑๑๐} สัมภาษณ์ นางสาวสิรินภา ต่อชีพ, นักศึกษา สาขาวิชาสาธาณสุขศาสตร์ มหาวิทยาลัยราชภัฏ ชัยภูมิ, ๔ ธันวาคม ๒๕๖๑.

^{๑๑๑} สัมภาษณ์ นางสาวชกร ศูนย์พะวง, นักศึกษา สาขาวิชาการเงินและการธนาคาร มหาวิทยาลัยราช ภัฏชัยภูมิ, ๑๑ ธันวาคม ๒๕๖๑.

^{๑๑๒} สัมภาษณ์ นางสาวชลิตา เชื้อกุล, นักศึกษา สาขาวิชาการเงินและการธนาคาร มหาวิทยาลัยราชภัฏ ชัยภูมิ, ๑๑ ธันวาคม ๒๕๖๑.

^{๑๑๓} สัมภาษณ์ นายไพศาล ไทยพวง, นักศึกษา สาขาวิชาการเงินและการธนาคาร มหาวิทยาลัยราชภัฏ ชัยภูมิ, ๑๑ ธันวาคม ๒๕๖๑.

^{๑๑๔} สัมภาษณ์นางสาวกมลรัตน์ อินทร์มะดัน, นักศึกษา สาขาวิชาการเงินและการธนาคาร มหาวิทยาลัย ราชภัฏชัยภูมิ, ๑๑ ธันวาคม ๒๕๖๑.

^{๑๑๕} สัมภาษณ์ นางสาวอังคณา จงมุ่ม, นักศึกษา สาขาวิชาการเงินและการธนาคาร มหาวิทยาลัยราชภัฏ ชัยภูมิ, ๑๑ ธันวาคม ๒๕๖๑.

สรุปความว่านักศึกษาสาขาวิชาการเงินและการธนาคารมีการ วางตัวด้วยการรู้จักกาลเทศะ การทำตัวได้อย่างเหมาะสม และสามารถสื่อสารหาข้อมูลโดยใช้สื่อโซเชียลเน็ตเวิร์กโดยการคิดจากเหตุไปหาผล และคิดแยกแยะองค์ประกอบ

กลุ่มที่ ๔ นักศึกษาสาขาวิชาครุศาสตร์

จากการสัมภาษณ์พบว่านักศึกษาสาขาวิชาครุศาสตร์มีการคิดในเรื่องต่าง ๆ ด้วยหลักคำสอนทางพระพุทธศาสนา ดำเนินชีวิตด้วยความรอบคอบไม่ประมาท^{๑๑๖} การพิจารณาในเรื่องต่าง ๆ ว่ามีความถูกต้องเหมาะสมกับตัวเราหรือไม่ การรู้จักแยกแยะว่าสิ่งใดเป็นประโยชน์ สิ่งใดเป็นโทษ^{๑๑๗} การกระทำอย่างมีสติสัมปชัญญะ มีการตรวจสอบความถูกต้อง อย่างรอบคอบ^{๑๑๘} การพิจารณาอย่างรอบคอบ มีความละเอียดถี่ถ้วน^{๑๑๙} ยังไม่เข้าใจมากนักแต่คิดว่าเป็นสิ่งที่ควรกระทำด้วยความรอบคอบ^{๑๒๐}

สรุปความว่านักศึกษาสาขาวิชาครุศาสตร์ ได้มีการ การพิจารณาแยกแยะในเรื่องการใช้โซเชียลเน็ตเวิร์ก ว่ามีความถูกต้องเหมาะสมกับตัวเราหรือไม่ การรู้จักแยกแยะว่าสิ่งใดเป็นประโยชน์ สิ่งใดเป็นโทษด้วยหลักคำสอนทางพระพุทธศาสนา ดำเนินชีวิตด้วยความรอบคอบไม่ประมาท

๒.วิธีการใช้หลักโยนิโสมนสิการในการดำเนินชีวิตประจำวัน

กลุ่มที่ ๑ อาจารย์และเจ้าหน้าที่ของมหาวิทยาลัยราชภัฏชัยภูมิ

จากการให้สัมภาษณ์อาจารย์และเจ้าหน้าที่ของมหาวิทยาลัยราชภัฏชัยภูมิทำอะไรมีการคิดให้รอบคอบ ถี่ถ้วนคิดแบบมองเป็นองค์รวม^{๑๒๑} ใช้ชีวิตให้เกิดประโยชน์สูงสุดในแต่ละวัน^{๑๒๒} ใช้การ

^{๑๑๖} สัมภาษณ์ นางสาวรดา ชานันโท, นักศึกษา สาขาวิชาครุศาสตร์ มหาวิทยาลัยราชภัฏชัยภูมิ, ๒ พฤศจิกายน ๒๕๖๑.

^{๑๑๗} สัมภาษณ์ นายเศรษฐา บุญโส, นักศึกษา สาขาวิชาครุศาสตร์ มหาวิทยาลัยราชภัฏชัยภูมิ, ๒ พฤศจิกายน ๒๕๖๑.

^{๑๑๘} สัมภาษณ์ นางสาวอภิญญา ปีกขุนทด, นักศึกษา สาขาวิชาครุศาสตร์ มหาวิทยาลัยราชภัฏชัยภูมิ, ๒ พฤศจิกายน ๒๕๖๑.

^{๑๑๙} สัมภาษณ์ นางสาวกานสิริภรณ์ ศรีษาพุทธ, นักศึกษา สาขาวิชาครุศาสตร์, มหาวิทยาลัยราชภัฏชัยภูมิ, ๒ พฤศจิกายน ๒๕๖๑.

^{๑๒๐} สัมภาษณ์ นางสาวกานสิริภรณ์ ศรีษาพุทธ, นักศึกษา สาขาวิชาครุศาสตร์, มหาวิทยาลัยราชภัฏชัยภูมิ, ๒ พฤศจิกายน ๒๕๖๑.

^{๑๒๑} สัมภาษณ์ นางสาวยุวเรศ ขวัญมา, อาจารย์สาขาวิชาคอมพิวเตอร์ธุรกิจ มหาวิทยาลัยราชภัฏชัยภูมิ, ๔ ธันวาคม ๒๕๖๑.

^{๑๒๒} สัมภาษณ์ นางแก้วตา จันทร์มณี, อาจารย์สาขาวิชาคอมพิวเตอร์ธุรกิจ มหาวิทยาลัยราชภัฏชัยภูมิ, ๔ ธันวาคม ๒๕๖๑.

พิจารณาทุกสิ่งอย่างแบบเหตุไปหาผล^{๑๒๓} การจะลงความเห็นว่ามีสิ่งใดถูกหรือผิดนั้น ต้องพิจารณาในหลายๆ ด้าน^{๑๒๔} ดำเนินชีวิตด้วยความ มีสติสัมปชัญญะและระมัดระวัง^{๑๒๕}

สรุปความว่าอาจารย์และเจ้าหน้าที่ของมหาวิทยาลัยราชภัฏชัยภูมิ ในการดำเนินชีวิตและทำงานนั้นต้องมีการใช้เทคโนโลยี ทำอะไรก็ควรคิดให้รอบคอบการคิดแบบสมเหตุสมผลเหตุมีผลจึงมีการมองความน่าจะเป็นไปได้ว่ามากหรือน้อยประการใด

กลุ่มที่ ๒ นักศึกษาสาขาวิชาสาธารณสุขศาสตร์

จากการให้สัมภาษณ์นักศึกษานักศึกษาสาขาวิชาสาธารณสุขศาสตร์พบว่านักศึกษานั้นรู้จักแบ่งเวลาให้เหมาะสมรู้จักคิดแยกแยะในการใช้สื่อโซเชียลเน็ตเวิร์ลพร้อมกับมีความคิดใฝ่ดี ไม่ประมาทและใฝ่ดีคิดอย่างรอบครอบ ไม่ประมาท^{๑๒๖} มีความคิดเป็นของตัวเอง การรู้จักคิดวิเคราะห์^{๑๒๗} มีสติสัมปชัญญะ รู้จักผิดชอบชั่วดี รู้ว่าสิ่งใดควรไม่ควร คิดก่อนทำ^{๑๒๘} มีความรอบคอบ คิดดีทำดี การคิดแต่สิ่งที่ดี ที่ถูกต้อง^{๑๒๙} ใช้ชีวิตอย่างละเอียดรอบคอบการคิดพิจารณาถึงความเป็นไปได้ว่ามากน้อยเพียงใด ตามหลักโยนิโสมนสิการ ทางพระพุทธศาสนาถือเป็นความไม่ประมาท^{๑๓๐}

สรุปความว่า นักศึกษาสาขาวิชาสาธารณสุขศาสตร์ใช้ชีวิตอย่างละเอียดรอบคอบการคิดพิจารณาบนบรรทัดฐานความเป็นไปได้ ทำให้ชีวิตที่ดีขึ้น เป็นระบบระเบียบมากขึ้น ประสพผลสำเร็จในการทำงาน

^{๑๒๓} สัมภาษณ์ นางมาลินี วาสสามัคคี, เจ้าหน้าที่ประจำฝ่ายการจัดการทั่วไป มหาวิทยาลัยราชภัฏชัยภูมิ, ๑๑ ธันวาคม ๒๕๖๑.

^{๑๒๔} สัมภาษณ์ นางสาวสุพรรณษา ผาจม, เจ้าหน้าที่บรรณารักษ์ มหาวิทยาลัยราชภัฏชัยภูมิ, ๑๑ ธันวาคม ๒๕๖๑.

^{๑๒๕} สัมภาษณ์ นางสิภาวดี ดำรงพันธ์, เจ้าหน้าที่ฝ่ายบริหารงานทั่วไป มหาวิทยาลัยราชภัฏชัยภูมิ, ๑๑ ธันวาคม ๒๕๖๑.

^{๑๒๖} สัมภาษณ์ นางสาวเรณู ขุนนาคพะเนา, นักศึกษา สาขาวิชาสาธารณสุขศาสตร์ มหาวิทยาลัยราชภัฏชัยภูมิ, ๔ ธันวาคม ๒๕๖๑.

^{๑๒๗} สัมภาษณ์ นางสาวภาณุมาศ สิ้นศิริ, นักศึกษา สาขาวิชาสาธารณสุขศาสตร์ , มหาวิทยาลัยราชภัฏชัยภูมิ, ๔ ธันวาคม ๒๕๖๑.

^{๑๒๘} สัมภาษณ์นางสาววันเพ็ญ คชภาพ, นักศึกษา สาขาวิชาสาธารณสุขศาสตร์ มหาวิทยาลัยราชภัฏชัยภูมิ, ๔ ธันวาคม ๒๕๖๑.

^{๑๒๙} สัมภาษณ์ นางสาวสุวรรณี สูงเนิน, นักศึกษา สาขาวิชาครุศาสตร์, มหาวิทยาลัยราชภัฏชัยภูมิ, ๒ พฤศจิกายน ๒๕๖๑.

^{๑๓๐} สัมภาษณ์ นางสาวสิรินภา ต่อชีพ, นักศึกษา สาขาวิชาสาธารณสุขศาสตร์ มหาวิทยาลัยราชภัฏชัยภูมิ, ๔ ธันวาคม ๒๕๖๑.

กลุ่มที่ ๓ นักศึกษาสาขาวิชาการเงินและการธนาคาร

จากการให้สัมภาษณ์นักศึกษสาขาวิชาการเงินและการธนาคารจึงพบว่ามีการใช้สติสัมปชัญญะในการพิจารณาในการเสพลือ มีการวิเคราะห์อย่างละเอียดรอบคอบ ในการดำเนินชีวิตการคิดอย่างมีเหตุที่ฟังเป็นไปได้น้อยตามหลักพระพุทธศาสนา^{๑๓๑} จะทำอะไรก็ควรรู้จักกับความเหมาะสมแก่ฐานะความเป็นนักศึกษาหรือไม่ รู้จักพิจารณาอย่างเหมาะสม^{๑๓๒} รู้จักกาลเทศะแสดงกิริยาท่าทีที่เหมาะสมในต่อความเป็นนักศึกาในสถานที่ต่าง ๆ การทำตัวอย่างเหมาะสม มีกิริยาที่งดงาม^{๑๓๓} ดำเนินชีวิตตามความเหมาะสม ไม่เกิดโทษ มีความระมัดระวังมากขึ้นในสิ่งที่เหมาะสมแก่การดำรงชีวิตสมกับวัยของตน^{๑๓๔} ทำอะไรก็จะคิดพิจารณาให้ถี่ถ้วนมากกว่าเดิม^{๑๓๕}

สรุปความว่า นักศึกษสาขาวิชาการเงินและการธนาคาร มีชีวิตที่ดีขึ้นดำเนินชีวิตตามความเหมาะสม ไม่เกิดโทษ มีความรอบคอบ สิ่งที่เหมาะสมแก่การดำรงชีวิตให้เกิดการพัฒนาตนเองไปอย่างมั่นใจไม่ผิดพลาด

กลุ่มที่ ๔ นักศึกษาสาขาวิชาครุศาสตร์

จากการให้สัมภาษณ์นักศึกษสาขาวิชาครุศาสตร์มีความคิดอย่างมีเหตุผล ดำเนินชีวิตอย่างรอบคอบ และเหมาะสมการทำตัวอย่างเหมาะสม มีเหตุมีผล^{๑๓๖} รู้จักอะไรควรไม่ควร แบ่งเวลาให้เหมาะสม การพิจารณาในเรื่องต่าง ๆ ว่ามีความถูกต้องเหมาะสมกับตัวเราหรือไม่^{๑๓๗} มีความรอบคอบ และมีสติการกระทำอย่างมีสติสัมปชัญญะ มีการตรวจสอบความถูกต้อง อย่างรอบคอบ^{๑๓๘}

^{๑๓๑} สัมภาษณ์ นางสาวชกร ศูนย์พะวง, นักศึกษา สาขาวิชาการเงินและการธนาคาร มหาวิทยาลัยราชภัฏชัยภูมิ, ๑๑ ธันวาคม ๒๕๖๑.

^{๑๓๒} สัมภาษณ์ นางสาวชลิตา เชื้อกุล, นักศึกษา สาขาวิชาการเงินและการธนาคาร มหาวิทยาลัยราชภัฏชัยภูมิ, ๑๑ ธันวาคม ๒๕๖๑.

^{๑๓๓} สัมภาษณ์ นายไพศาล ไทยพวง, นักศึกษา สาขาวิชาการเงินและการธนาคาร มหาวิทยาลัยราชภัฏชัยภูมิ, ๑๑ ธันวาคม ๒๕๖๑.

^{๑๓๔} สัมภาษณ์ นางสาวกมลรัตน์ อินทร์มะดัน, นักศึกษา สาขาวิชาการเงินและการธนาคาร มหาวิทยาลัยราชภัฏชัยภูมิ, ๑๑ ธันวาคม ๒๕๖๑.

^{๑๓๕} สัมภาษณ์ นางสาวอังคณา จงมุ่ม, นักศึกษา สาขาวิชาการเงินและการธนาคาร มหาวิทยาลัยราชภัฏชัยภูมิ, ๑๑ ธันวาคม ๒๕๖๑.

^{๑๓๖} สัมภาษณ์ นางสาวรดา ชานันโท, นักศึกษา สาขาวิชาครุศาสตร์ มหาวิทยาลัยราชภัฏชัยภูมิ, ๒ พฤศจิกายน ๒๕๖๑.

^{๑๓๗} สัมภาษณ์ นายเศรษฐา บุญโส, นักศึกษา สาขาวิชาครุศาสตร์ มหาวิทยาลัยราชภัฏชัยภูมิ, ๒ พฤศจิกายน ๒๕๖๑.

^{๑๓๘} สัมภาษณ์ นางสาวอภิญญา ปีกขุนทด, นักศึกษา สาขาวิชาครุศาสตร์ มหาวิทยาลัยราชภัฏชัยภูมิ, ๒ พฤศจิกายน ๒๕๖๑.

มีการพิจารณาข้อมูลข่าวสารที่เข้ามาอย่างเหมาะสม สมเหตุสมผล การพิจารณาอย่างรอบคอบ^{๑๓๙} ปกติจะไม่ประมาท คิดก่อนทำเสมอยังไม่เข้าใจมากนักแต่คิดว่าเป็นสิ่งที่ควรกระทำด้วยความไม่ประมาทมีสติสัมปณัญยะควบคุมอยู่เสมอจะได้ไม่เกิดความผิดพลาดได้^{๑๔๐}

สรุปความว่า นักศึกษาสาขาวิชาครุศาสตร์รู้จักอะไรควรไม่ควร แบ่งเวลาให้เหมาะสม การพิจารณาในเรื่องต่าง ๆ ว่ามีความถูกต้องเหมาะสมกับตัวเรา มีความรอบคอบ และมีสติการกระทำอย่างมีสติสัมปณัญยะ มีการตรวจสอบความถูกต้องอยู่ในจิตตนเสมอ

๒. พฤติกรรมการใช้สื่อโซเชียลเน็ตเวิร์คตามหลักโยนิโสมนสิการกลุ่มที่

๑. อาจารย์และเจ้าหน้าที่ของมหาวิทยาลัยราชภัฏชัยภูมิ

จากการให้สัมภาษณ์อาจารย์และเจ้าหน้าที่ของมหาวิทยาลัยราชภัฏชัยภูมิได้มีการพิจารณาครอบงำว่าอะไรจริงไม่จริง ถ้าเราโพสอะไรลงไปแล้วถ้าไม่ใช่เรื่องจริงบุคคลที่กล่าวถึงอาจเสียหายได้^{๑๔๑} ใช้ให้ถูกวิธี ใช้อย่างมีวิจารณญาณ^{๑๔๒} ใช้การพิจารณาทุกสิ่งอย่าง รอบคอบถี่ถ้วน^{๑๔๓} ทุกครั้งที่ได้รับทราบข้อมูลข่าวสาร จะยังไม่ปักใจเชื่อเลย แต่จะสืบค้นหลาย ๆ ช่องทางจึงได้ตกลงใจเชื่อ^{๑๔๔} หาข้อมูลจากช่องทางต่าง ๆ พิจารณาอย่างรอบคอบ และมีเหตุผล^{๑๔๕}

สรุปความว่า อาจารย์และเจ้าหน้าที่ของมหาวิทยาลัยราชภัฏชัยภูมิใช้การพิจารณาทุกสิ่งอย่างรอบคอบถี่ถ้วนทุกครั้งที่ได้รับทราบข้อมูลข่าวสารควรเกิดการวิเคราะห์ให้ได้ข้อมูลที่นำเชื่อถือมีที่ไปที่มาของข้อมูลสามารถตรวจสอบเอกสารหรือข้อมูลอ้างอิงได้อย่างแท้จริง

^{๑๓๙} สัมภาษณ์ นางสาวกานสิริภรณ์ ศรีษาพุทธ, นักศึกษา สาขาวิชาครุศาสตร์, มหาวิทยาลัยราชภัฏชัยภูมิ, ๒ พฤศจิกายน ๒๕๖๑.

^{๑๔๐} สัมภาษณ์ นางสาวกานสิริภรณ์ ศรีษาพุทธ, นักศึกษา สาขาวิชาครุศาสตร์, มหาวิทยาลัยราชภัฏชัยภูมิ, ๒ พฤศจิกายน ๒๕๖๑.

^{๑๔๑} สัมภาษณ์ นางสาวยุวเรศ ขวัญมา, อาจารย์สาขาวิชาคอมพิวเตอร์ธุรกิจ มหาวิทยาลัยราชภัฏชัยภูมิ, ๔ ธันวาคม ๒๕๖๑.

^{๑๔๒} สัมภาษณ์ นางแก้วตา จันทร์มณี, อาจารย์สาขาวิชาคอมพิวเตอร์ธุรกิจ มหาวิทยาลัยราชภัฏชัยภูมิ, ๔ ธันวาคม ๒๕๖๑.

^{๑๔๓} สัมภาษณ์ นางมาลินี วาสสามัคคี, เจ้าหน้าที่ประจำฝ่ายการจัดการทั่วไป มหาวิทยาลัยราชภัฏชัยภูมิ, ๑๑ ธันวาคม ๒๕๖๑.

^{๑๔๔} สัมภาษณ์ นางสาวสุพรรณษา ผาจม, เจ้าหน้าที่บรรณารักษ์ มหาวิทยาลัยราชภัฏชัยภูมิ, ๑๑ ธันวาคม ๒๕๖๑.

^{๑๔๕} สัมภาษณ์ นางสิภาวดี ดำรงพันธ์, เจ้าหน้าที่ฝ่ายบริหารงานทั่วไป มหาวิทยาลัยราชภัฏชัยภูมิ, ๑๑ ธันวาคม ๒๕๖๑.

กลุ่มที่ ๒ นักศึกษาศาขวิชาสาธาณสุขศาสตร์

จากการให้สัมภาษณ์นักศึกษาศาขวิชาสาธาณสุขศาสตร์ทำใหู้ว่านักศึกษานั้นรู้จักแบ่งเวลา รู้จักแยกแยะให้รอบคอบการทำให้เป็นกลางคิดคำนึงอย่างละเอียดถี่ถ้วน ไม่ประมาทและไฝหาข้อมูลที่ดี^{๑๔๖} คิดก่อนแล้วค่อยแชร์ คิดวิเคราะห์อย่างรอบคอบการรู้จักวิเคราะห์ข้อมูลข่าวสารต่างๆ^{๑๔๗} มีสติ สมาธิ รู้จักผิดชอบชั่วดี รู้ว่าสิ่งใดควรไม่ควร คิดก่อนทำ^{๑๔๘} คิดก่อนที่จะทำอะไรลงไป ในสื่อโซเชียล ควรที่จะไตร่ตรองเสียก่อนการคิดแต่สิ่งที่ดี ที่ถูกต้อง^{๑๔๙} ใช้อย่างระมัดระวัง เท่าที่มีความจำเป็นเท่านั้น การคิดพิจารณารอบคอบถี่ถ้วน ทางพระพุทธศาสนาถือเป็นความไม่ประมาท^{๑๕๐}

สรุปความว่านักศึกษาศาขวิชาสาธาณสุขศาสตร์รู้จักแบ่งเวลา รู้จักแยกแยะทบทวนถึงผลบวกและผลลบคิดก่อนที่จะทำหรือแชร์ข่าวข้อมูลอะไรลงไป ในสื่อโซเชียลจะการคิดพิจารณา รอบคอบถี่ถ้วนตามแนวทางหลักธรรมพระพุทธศาสนาถือเป็นความไม่ประมาท และการมีสติในการคิดวิเคราะห์อย่างรอบคอบการรู้จักวิเคราะห์ข้อมูลข่าวสารต่างๆ

กลุ่มที่ ๓ นักศึกษาศาขวิชาการเงินและการธนาคาร

จากการให้สัมภาษณ์นักศึกษาศาขวิชาการเงินและการธนาคารใช้เพื่อการเรียนและใช้ในทางที่ดีการคิดอย่างรอบคอบถี่ถ้วนตามหลักพระพุทธศาสนา^{๑๕๑} พิจารณาทุกอย่างตามความเหมาะสมในแต่ละเหตุการณ์การรู้จักพิจารณาอย่างเหมาะสม^{๑๕๒} พิจารณาข้อมูลก่อนนำไปใช้ คว้ามีประโยชน์ และมีความเหมาะสมการรู้จักกาลเทศะ การทำตัวอย่างเหมาะสม มีกิริยาที่งดงาม^{๑๕๓}

^{๑๔๖} สัมภาษณ์ นางสาวเรณู ขุนนาคพะเนา, นักศึกษา สาขาวิชาสาธาณสุขศาสตร์ มหาวิทยาลัยราชภัฏชัยภูมิ, ๔ ธันวาคม ๒๕๖๑.

^{๑๔๗} สัมภาษณ์ นางสาวภาณุมาศ สิ้นศิริ, นักศึกษา สาขาวิชาสาธาณสุขศาสตร์, มหาวิทยาลัยราชภัฏชัยภูมิ, ๔ ธันวาคม ๒๕๖๑.

^{๑๔๘} สัมภาษณ์ นางสาววันเพ็ญ คชเกษ, นักศึกษา สาขาวิชาสาธาณสุขศาสตร์ มหาวิทยาลัยราชภัฏชัยภูมิ, ๔ ธันวาคม ๒๕๖๑.

^{๑๔๙} สัมภาษณ์ นางสาวสุวรรณี สูงเนิน, นักศึกษา สาขาวิชาครุศาสตร์, มหาวิทยาลัยราชภัฏชัยภูมิ, ๒ พฤศจิกายน ๒๕๖๑.

^{๑๕๐} สัมภาษณ์ นางสาวสิรินภา ต่อชีพ, นักศึกษา สาขาวิชาสาธาณสุขศาสตร์ มหาวิทยาลัยราชภัฏชัยภูมิ, ๔ ธันวาคม ๒๕๖๑.

^{๑๕๑} สัมภาษณ์ นางสาวชกร ศุูนย์พะวง, นักศึกษา สาขาวิชาการเงินและการธนาคาร มหาวิทยาลัยราชภัฏชัยภูมิ, ๑๑ ธันวาคม ๒๕๖๑.

^{๑๕๒} สัมภาษณ์ นางสาวชลิดา เชื้อกุล, นักศึกษา สาขาวิชาการเงินและการธนาคาร มหาวิทยาลัยราชภัฏชัยภูมิ, เมื่อวันที่ ๑๑ ธันวาคม พ.ศ. ๒๕๖๑.

^{๑๕๓} สัมภาษณ์ นายไพศาล ไทยพวง, นักศึกษา สาขาวิชาการเงินและการธนาคาร มหาวิทยาลัยราชภัฏชัยภูมิ, ๑๑ ธันวาคม ๒๕๖๑.

พิจารณาในการใช้ ให้เป็นไปในทางที่คิดสร้างสรรค์ ไม่ทำในเรื่องที่ผิดสิ่งที่เหมาะสมแก่การดำรงชีวิต^{๑๕๔} ใช้สื่ออย่างมีสติ พิจารณาอย่างรอบคอบมีสติ^{๑๕๕}

สรุปความว่านักศึกษาสาขาวิชาการเงินและการธนาคารพิจารณาข้อมูลก่อนนำไปใช้ ดูว่ามีประโยชน์ให้เป็นไปในทางที่คิดสร้างสรรค์ใช้สื่ออย่างมีสติ พิจารณาอย่างรอบคอบมีสติ

กลุ่มที่ ๔ นักศึกษาสาขาวิชาครุศาสตร์

จากการให้สัมภาษณ์นักศึกษสาขาวิชาครุศาสตร์พบว่ามี การพิจารณา ก่อนว่าเป็นประโยชน์หรือไม่การทำตัวอย่างเหมาะสม มีเหตุมีผล^{๑๕๖} ต้องมีสติในการเล่น การแชร์สิ่งต่าง ๆ การกระทำอย่างมีสติ มีการตรวจสอบความถูกต้อง อย่างรอบคอบ^{๑๕๗} ใช้ในการพิจารณาข้อมูลที่ได้รับจากสื่อต่าง ๆ เก็บมาพิจารณาอย่างละเอียด และใช้หลักเหตุผลและผล การพิจารณาอย่างรอบคอบ^{๑๕๘} นักศึกษาส่วนมากใช้สื่อเพื่อการศึกษา การรับข้อมูลมาก็พิจารณาก่อนว่าถูกต้องหรือไม่ยังไม่เข้าใจมากนักแต่คิดว่าเป็นสิ่งที่ควรกระทำด้วยความรอบคอบ^{๑๕๙}

สรุปความว่านักศึกษสาขาวิชาครุศาสตร์ใช้ในการพิจารณาข้อมูลที่ได้รับจากสื่อสารโดย การเห็นความเสียหายหากใช้ผิดจุดประสงค์ต่าง ๆ การรับข้อมูลมาก็พิจารณาก่อนว่าถูกต้องมากขึ้น มีประสิทธิภาพดีขึ้นในการดำเนินชีวิตที่ดีขึ้น

^{๑๕๔} สัมภาษณ์ นางสาวกมลรัตน์ อินทร์มะดัน, นักศึกษา สาขาวิชาการเงินและการธนาคาร มหาวิทยาลัยราชภัฏชัยภูมิ, ๑๑ ธันวาคม ๒๕๖๑.

^{๑๕๕} สัมภาษณ์ นางสาวอังคณา จงมูม, นักศึกษา สาขาวิชาการเงินและการธนาคาร มหาวิทยาลัยราชภัฏชัยภูมิ, ๑๑ ธันวาคม ๒๕๖๑.

^{๑๕๖} สัมภาษณ์ นางสาววรรดา ชานันโท, นักศึกษา สาขาวิชาครุศาสตร์ มหาวิทยาลัยราชภัฏชัยภูมิ, ๒ พฤศจิกายน ๒๕๖๑.

^{๑๕๗} สัมภาษณ์ นางสาวอภิญญา ปีกขุนทด, นักศึกษา สาขาวิชาครุศาสตร์ มหาวิทยาลัยราชภัฏชัยภูมิ, ๒ พฤศจิกายน ๒๕๖๑.

^{๑๕๘} สัมภาษณ์ นางสาวกานสิริภรณ์ ศรีษาพุทธ, นักศึกษา สาขาวิชาครุศาสตร์, มหาวิทยาลัยราชภัฏชัยภูมิ, ๒ พฤศจิกายน ๒๕๖๑.

^{๑๕๙} สัมภาษณ์ นางสาวกานสิริภรณ์ ศรีษาพุทธ, นักศึกษา สาขาวิชาครุศาสตร์, มหาวิทยาลัยราชภัฏชัยภูมิ, ๒ พฤศจิกายน ๒๕๖๑.

พฤติกรรมการใช้สื่อโซเชียลเน็ตเวิร์คตามหลักโยนิโสมนสิการของนักศึกษา มหาวิทยาลัยราชภัฏชัยภูมิกลุ่มที่

กลุ่มที่ ๑ อาจารย์และเจ้าหน้าที่ของมหาวิทยาลัยราชภัฏชัยภูมิ

จากการให้สัมภาษณ์อาจารย์และเจ้าหน้าที่ของมหาวิทยาลัยราชภัฏชัยภูมิพบว่า มีระบบการคิดจากเหตุไปหาผลนักศึกษาจะโพสอะไรควรพิจารณาให้รอบคอบเสียก่อน^{๑๖๐} ใช้ให้ถูกวิธี ใช้ อย่างมีวิจารณญาณใช้ในทางที่เหมาะสมแก่ตัวของนักศึกษา^{๑๖๑} เกิดพฤติกรรมการเรียนแบบในการส่ง ข้อมูลที่เป็นไปในทางที่สร้างสรรค์มากขึ้น ควรหาข้อมูลหลาย ๆ ช่องทาง เพื่อนำมาพิจารณา เปรียบเทียบ^{๑๖๒} นักศึกษาบางครั้งจะมีการแชร์ข้อมูลกันต่อ ๆ ไปอย่างไม่มีมีการพิจารณา แต่เมื่อเวลา ผ่านไปจะมีการร่วมกันวิพากษ์ แล้วพิจารณาว่าจริงหรือไม่จริง การจะลงความเห็นว่าเป็นสิ่งใดถูกหรือผิด นั้น ต้องพิจารณาในหลายๆ ด้าน^{๑๖๓} หาข้อมูลจากช่องทางต่าง ๆ อย่างละเอียด ถี่ถ้วน และลึกซึ้ง คิดอย่างถูกวิธี มีระเบียบ มีเหตุผล^{๑๖๔}

สรุปความว่า อาจารย์และเจ้าหน้าที่ของมหาวิทยาลัยราชภัฏชัยภูมิหาข้อมูลจากช่องทางต่าง ๆ พิจารณาอย่างรอบคอบ และมีเหตุผลการคิดพิจารณาอย่างละเอียดใช้ให้ถูกวิธี ใช้ อย่างมี วิจารณญาณใช้ในทางที่เหมาะสมแก่ตัวของนักศึกษา

กลุ่มที่ ๒ นักศึกษาสาขาวิชาสาธารณสุขศาสตร์

จากการให้สัมภาษณ์นักศึกษสาขาวิชาสาธารณสุขศาสตร์พบว่ามีการคิดเน้นเฉพาะจุดที่ทำให้เกิดข่าวในทางที่ดี ที่เป็นประโยชน์ แบ่งปันเรื่องดี ๆ การมองโลกในด้านการสร้างสรรค์ ละเอียด ถี่ถ้วน ไม่ก่อประมาทและไฟต์^{๑๖๕} คิดก่อนแล้วค่อยแชร์ คิดวิเคราะห์อย่างรอบคอบ มีการแชร์เรื่องราว

^{๑๖๐} สัมภาษณ์ นางสาวยุวเรศ ขวัญมา, อาจารย์สาขาวิชาคอมพิวเตอร์ธุรกิจ มหาวิทยาลัยราชภัฏชัยภูมิ, ๔ ธันวาคม ๒๕๖๑.

^{๑๖๑} สัมภาษณ์ นางแก้วตา จันทรมณี, อาจารย์สาขาวิชาคอมพิวเตอร์ธุรกิจ มหาวิทยาลัยราชภัฏชัยภูมิ, ๔ ธันวาคม ๒๕๖๑.

^{๑๖๒} สัมภาษณ์ นางมาลินี วาสสามัคคี, เจ้าหน้าที่ประจำฝ่ายการจัดการทั่วไป มหาวิทยาลัยราชภัฏชัยภูมิ, ๑๑ ธันวาคม ๒๕๖๑.

^{๑๖๓} สัมภาษณ์ นางสาวสุพรรณษา ผาจม, เจ้าหน้าที่บรรณารักษ์ มหาวิทยาลัยราชภัฏชัยภูมิ, ๑๑ ธันวาคม ๒๕๖๑.

^{๑๖๔} สัมภาษณ์ นางสิภาวดี ดำรงพันธ์ , เจ้าหน้าที่ฝ่ายบริหารงานทั่วไป มหาวิทยาลัยราชภัฏชัยภูมิ, ๑๑ ธันวาคม ๒๕๖๑.

^{๑๖๕} สัมภาษณ์ นางสาวเรณู ขุนนาคพะเนา, นักศึกษา สาขาวิชาสาธารณสุขศาสตร์ มหาวิทยาลัยราชภัฏชัยภูมิ, ๔ ธันวาคม ๒๕๖๑.

เป็นประโยชน์ต่อการเรียนการรู้จักคิดวิเคราะห์^{๑๖๖} มีสติ สมาธิ รู้จักผิดชอบชั่วดี รู้ว่าสิ่งใดควรไม่ควร คิดก่อนทำมักใช้ในการเรียน การสอน และเป็นสื่อกลางในการส่งต่อสิ่งที่มีประโยชน์แก่กัน^{๑๖๗} การสื่อสารของนักศึกษาส่วนใหญ่ ทำไปเพื่อประโยชน์ในเรื่องการเรียนการศึกษาคิดก่อนที่จะทำอะไรลงไป ในสื่อโซเชียล ควรที่จะไตร่ตรองเสียก่อน การคิดแต่สิ่งที่ดี ที่ถูกต้อง^{๑๖๘} การคิดพิจารณารอบคอบถี่ถ้วน ใช้อย่างระมัดระวัง เท่าที่มีความจำเป็นเท่านั้น เป็นความไม่ประมาทเป็นการใช้ที่ต้องมีความระมัดระวัง เพราะว่าใช้ wifi ส่วนกลางของมหาวิทยาลัย จึงต้องระวังเพื่อความปลอดภัยแก่ส่วนรวม^{๑๖๙}

สรุปความว่า นักศึกษาสาขาวิชาสาธารณสุขศาสตร์คิดก่อนแล้วค่อยแชร์ คิดวิเคราะห์ อย่างรอบคอบ มีการแชร์เรื่องราวที่เป็นประโยชน์ต่อการเรียนการรู้จักคิดวิเคราะห์ส่วนกลางของมหาวิทยาลัย จึงต้องระวังเพื่อความปลอดภัยแก่ส่วนรวม

กลุ่มที่ ๓ นักศึกษาสาขาวิชาการเงินและการธนาคาร

จากการให้สัมภาษณ์นักศึกษสาขาวิชาการเงินและการธนาคารมีการใช้หลักโยนิโสมนสิการทำให้มีสติในการเสพข่าว หรือเล่นโซเชียลเน็ตเวิร์กคิดอย่างรอบคอบถี่ถ้วนตามหลักสติสัมปชัญญะ^{๑๗๐} การติดต่อสื่อสารกันด้วยการพิจารณาว่าอะไรเหมาะสมอะไรควรแก่ตนเองและผู้อื่นจะทำอะไรก็ควรรู้จักว่าเหมาะสมแก่ฐานะความเป็นนักศึกษาพิจารณาอย่างเหมาะสม^{๑๗๑} พิจารณาข้อมูลก่อนนำไปใช้ ดูว่ามีประโยชน์ และมีความเหมาะสม พิจารณาข้อมูลก่อนนำไปใช้ ดูว่ามีประโยชน์ และมีความเหมาะสมรู้จักกาลเทศะ พร้อมกับทำเป็นตัวอย่างได้เหมาะสม ซึ่งมีกิริยาที่ตรงตามเหมาะกับเพศและวัย^{๑๗๒} การใช้เพื่อการเรียน รู้จักแยกแยะข้อดีข้อเสียพิจารณาในการใช้ ให้เป็นไปในทางที่คิด

^{๑๖๖} สัมภาษณ์ นางสาวภาณุมาศ สีนศิริ, นักศึกษา สาขาวิชาสาธารณสุขศาสตร์, มหาวิทยาลัยราชภัฏชัยภูมิ, ๔ ธันวาคม ๒๕๖๑.

^{๑๖๗} สัมภาษณ์ นางสาววันเพ็ญ คชภาพ, นักศึกษา สาขาวิชาสาธารณสุขศาสตร์ มหาวิทยาลัยราชภัฏชัยภูมิ, ๔ ธันวาคม ๒๕๖๑.

^{๑๖๘} สัมภาษณ์ นางสาวสุวรรณี สูงเนิน, นักศึกษา สาขาวิชาครุศาสตร์, มหาวิทยาลัยราชภัฏชัยภูมิ, ๒ พฤศจิกายน ๒๕๖๑.

^{๑๖๙} สัมภาษณ์ นางสาวสิรินภา ต่อชีพ, นักศึกษา สาขาวิชาสาธารณสุขศาสตร์ มหาวิทยาลัยราชภัฏชัยภูมิ, ๔ ธันวาคม ๒๕๖๑.

^{๑๗๐} สัมภาษณ์ นางสาวชกร ศุภย์พะวง, นักศึกษา สาขาวิชาการเงินและการธนาคาร มหาวิทยาลัยราชภัฏชัยภูมิ, ๑๑ ธันวาคม ๒๕๖๑.

^{๑๗๑} สัมภาษณ์ นางสาวชลิดา เชื้อกุล, นักศึกษา สาขาวิชาการเงินและการธนาคาร มหาวิทยาลัยราชภัฏชัยภูมิ, ๑๑ ธันวาคม ๒๕๖๑.

^{๑๗๒} สัมภาษณ์ นายไพศาล ไทยพ่วง, นักศึกษา สาขาวิชาการเงินและการธนาคาร มหาวิทยาลัยราชภัฏชัยภูมิ, ๑๑ ธันวาคม ๒๕๖๑.

สร้างสรรค์ ไม่ทำในเรื่องที่ผิดกับความเหมาะสม^{๑๗๓} ใช้สื่ออย่างมีสติสัมปชัญญะ พิจารณาอย่างรอบคอบสมเหตุสมผลเหตุมีผลจึงมีส่วนใหญ่มีการใช้เพื่อประโยชน์ทางการเรียนการศึกษาหาข้อมูลองค์ความรู้ในด้านต่างๆด้วยมีการพิจารณาไตร่ตรองเลือกใช้สื่อที่เป็นประโยชน์ต่อตนเองพร้อมกับการเรียนได้อย่างดีเยี่ยม^{๑๗๔}

สรุปความว่า นักศึกษาสาขาวิชาการเงินและการธนาคารการใช้หลักโยนิโสมนสิการทำให้มีสติสัมปชัญญะในการใช้เพื่อการเรียน รู้จักแยกแยะข้อดีข้อเสียพิจารณาในการใช้ ให้เป็นไปในทางที่คิดสร้างสรรค์ ไม่ทำในเรื่องที่ผิดสิ่งที่เหมาะสมการติดต่อสื่อสารกันด้วยการพิจารณาว่าอะไรเหมาะสมอะไรควรแก่ตนเองการเสพข่าว หรือเล่นโซเชียลเน็ตเวิร์ค

กลุ่มที่ ๔ นักศึกษาสาขาวิชาครุศาสตร์

จากการให้สัมภาษณ์นักศึกษสาขาวิชาครุศาสตร์พบว่านักศึกษสาขาวิชาครุศาสตร์มีการพิจารณาในสิ่งที่มีประโยชน์ ในการหาข้อมูลต่างๆ มีการพิจารณาอย่างเหมาะสมและถูกต้อง^{๑๗๕} การรู้จักใช้สติพิจารณา และนึกถึงผลที่เกิดขึ้นแก่ส่วนรวม ส่วนใหญ่ก็จะแชร์เรื่องการเรียนและงานในห้องเรียนพิจารณาในเรื่องต่าง ๆ ว่ามีความถูกต้องเหมาะสมกับตัวเราหรือไม่^{๑๗๖} การกระทำอย่างมีสติมีการตรวจสอบความถูกต้อง ส่วนใหญ่แล้วใช้เพื่อการค้นคว้าหาความรู้ พิจารณาไตร่ตรองว่ามีประโยชน์หรือไม่อย่างไร แล้วจึงค่อยส่งต่อไปแก่เพื่อน ๆ^{๑๗๗} พิจารณาอย่างรอบคอบการสื่อสารของนักศึกษาในกลุ่มเพื่อนเป็นแบบค้นคว้าข้อมูลร่วมกัน มีการพิจารณาข้อมูลที่ได้มาร่วมกันว่ามีความถูกต้องเหมาะสมหรือไม่แล้วค่อยส่งต่อกัน^{๑๗๘} เป็นสิ่งที่ควรกระทำด้วยความรอบคอบ นักศึกษาส่วนมากใช้สื่อเพื่อการศึกษา การรับข้อมูลมาก็พิจารณาก่อนว่าถูกต้องหรือไม่^{๑๗๙}

^{๑๗๓} สัมภาษณ์ นางสาวมลรัตน์ อินทร์มะดัน, นักศึกษา สาขาวิชาการเงินและการธนาคาร มหาวิทยาลัยราชภัฏชัยภูมิ, ๑๑ ธันวาคม ๒๕๖๑.

^{๑๗๔} สัมภาษณ์ นางสาวอังคณา จงมูม, นักศึกษา สาขาวิชาการเงินและการธนาคาร มหาวิทยาลัยราชภัฏชัยภูมิ, ๑๑ ธันวาคม ๒๕๖๑.

^{๑๗๕} สัมภาษณ์ นางสาววรรดา ชานันโท, นักศึกษา สาขาวิชาครุศาสตร์ มหาวิทยาลัยราชภัฏชัยภูมิ, ๒ พฤศจิกายน ๒๕๖๑.

^{๑๗๖} สัมภาษณ์ นายเศรษฐา บุญโส , นักศึกษา สาขาวิชาครุศาสตร์ มหาวิทยาลัยราชภัฏชัยภูมิ, ๒ พฤศจิกายน ๒๕๖๑.

^{๑๗๗} สัมภาษณ์ นางสาวอภิญญา ปีกขุนทด, นักศึกษา สาขาวิชาครุศาสตร์ มหาวิทยาลัยราชภัฏชัยภูมิ, ๒ พฤศจิกายน ๒๕๖๑.

^{๑๗๘} สัมภาษณ์ นางสาวกานสิริภรณ์ ศรีษาพุทธ, นักศึกษา สาขาวิชาครุศาสตร์, มหาวิทยาลัยราชภัฏชัยภูมิ, ๒ พฤศจิกายน ๒๕๖๑.

^{๑๗๙} สัมภาษณ์ นางสาวกานสิริภรณ์ ศรีษาพุทธ, นักศึกษา สาขาวิชาครุศาสตร์, มหาวิทยาลัยราชภัฏชัยภูมิ, ๒ พฤศจิกายน ๒๕๖๑.

ต่างๆการรู้จักใช้สติพิจารณา และนี่ถึงผลที่เกิดขึ้นแก่

สรุปความว่า นักศึกษาสาขาวิชาครุศาสตร์พิจารณาในสิ่งที่มีประโยชน์ ในการหาข้อมูล ส่วนรวมเป็นสิ่งที่ควรกระทำด้วยความรอบคอบ นักศึกษาส่วนมากใช้สื่อเพื่อการศึกษาโดยการมีสติ สัมผัสปัญะ ในการ การรับข้อมูล

คำแนะนำเกี่ยวพฤติกรรมการใช้สื่อโซเชียลเน็ตเวิร์คตามหลักโยนิโสมนสิการของ นักศึกษามหาวิทยาลัยราชภัฏชัยภูมิ

กลุ่มที่ ๑ อาจารย์และเจ้าหน้าที่ของมหาวิทยาลัยราชภัฏชัยภูมิ

จากการให้สัมภาษณ์อาจารย์และเจ้าหน้าที่ของมหาวิทยาลัยราชภัฏชัยภูมิควรคิดถึง หลักการใช้การ คิดแบบแยกแยะ องค์ประกอบให้รอบคอบ ให้มองเห็นถึงเหตุและผลที่จะได้รับเพราะ การใช้สื่อโซเชียลเน็ตเวิร์คพิจารณาถึงคุณและโทษที่จะเกิดขึ้นหลังจากการใช้ว่าอะไรจริงไม่จริง ถ้า เราโพสอะไรลงไปแล้วถ้าไม่ใช่เรื่องจริงบุคคลที่กล่าวถึงอาจเสียหายได้เวลานักศึกษาจะโพสอะไรควรมี สติใคร่ควรให้รอบคอบเสียก่อน^{๑๘๐} ใช้การพิจารณาทุกสิ่งอย่างสมเหตุสมผลที่จะได้รับเพราะการใช้ดช เซียลเน็ตเวิร์คเป็นดาบสองคมต้องมีการไตร่ตรองก่อนแชร์ข้อมูลลงในสื่อต่างๆการเรียนแบบในการส่ง ข้อมูลที่เป็นไปในทางที่เสียต่อองค์กรวมจึงควรมีสติสัมผัสปัญะ^{๑๘๑} สร้างสรรค์มากขึ้น ควรพิจารณา ข้อมูลที่ได้รับก่อน แล้วจึงเผยแพร่ออกไป^{๑๘๒} การพิจารณาไตร่ตรองในสิ่งที่พบเห็นอย่างรอบคอบการ จะลงความเห็นว่าเป็นสิ่งใดถูกหรือผิดนั้น ต้องพิจารณาในหลายๆ ด้าน^{๑๘๓} นักศึกษารู้จักคิดพิจารณาข้อดี ข้อเสียจากข้อมูลที่ได้รับ หาข้อมูลจากช่องทางต่าง ๆ พิจารณาอย่างถี่ถ้วนถึงผลที่จะเกิดขึ้น และมี เหตุผลการสื่อสารในโลกโซเชียลเป็นสิ่งที่มีความและโทษ ควรพิจารณาอย่างมีเหตุมีผลก่อนแล้วค่อย แชร์ออกไป^{๑๘๔}

^{๑๘๐} สัมภาษณ์ นางสาวยุวเรศ ขวัญมา, อาจารย์สาขาวิชาคอมพิวเตอร์ธุรกิจ มหาวิทยาลัยราชภัฏชัยภูมิ, ๔ ธันวาคม ๒๕๖๑.

^{๑๘๑} สัมภาษณ์ นางแก้วตา จันทร์มณี, อาจารย์สาขาวิชาคอมพิวเตอร์ธุรกิจ มหาวิทยาลัยราชภัฏชัยภูมิ, ๔ ธันวาคม ๒๕๖๑.

^{๑๘๒} สัมภาษณ์ นางมาลินี วาสสามัคคี, เจ้าหน้าที่ประจำฝ่ายการจัดการทั่วไป มหาวิทยาลัยราชภัฏชัยภูมิ, ๑๑ ธันวาคม ๒๕๖๑.

^{๑๘๓} สัมภาษณ์ นางสาวสุพรรณษา ผาจม, เจ้าหน้าที่บรรณารักษ์ มหาวิทยาลัยราชภัฏชัยภูมิ, ๑๑ ธันวาคม ๒๕๖๑.

^{๑๘๔} สัมภาษณ์ นางสิภาวดี ดำรงพันธ์, เจ้าหน้าที่ฝ่ายบริหารงานทั่วไป มหาวิทยาลัยราชภัฏชัยภูมิ, ๑๑ ธันวาคม ๒๕๖๑.

สรุปความว่า อาจารย์และเจ้าหน้าที่ของมหาวิทยาลัยราชภัฏชัยภูมิเกิดพฤติกรรมการเรียนแบบในการส่งข้อมูลที่เป็นไปในทางที่สร้างสรรค์มากขึ้น นักศึกษารู้จักคิดพิจารณาข้อดีข้อเสียจากข้อมูลที่ได้รับแล้วตรวจสอบหาข้อดีและข้อเสียของ ข้อมูลต่างๆ แล้วแชร์ออกไป

กลุ่มที่ ๒ นักศึกษาสาขาวิชาสาธารณสุขศาสตร์

จากการให้สัมภาษณ์นักศึกษสาขาวิชาสาธารณสุขศาสตร์การรู้จักแบ่งเวลา รู้จักแยกแยะอย่างมีเหตุผลที่จะใช้ในเรื่งนั้นๆเพื่อให้เกิดการตอบรับที่จะส่งผลที่ถูกต้องและแม่นยำให้เกิดครบองค์ประกอบอย่างให้นักศึกษาต้องการ ทำให้ดี ละเอียด ถี่ถ้วน ไม่ประมาทและเกิดความชำนาญในการค้นหาข้อมูลในครั้งต่อไปและนักศึกษาจะรู้จักว่าข้อมูลที่ต้นจะนำมาใช้มีคุณหรือโทษมากกว่ากัน การใช้สื่อควรรู้ใช้ในทางที่ดี มีประโยชน์ ทำอย่างสมเหตุสมผล^{๑๘๕} การรู้จักคิดวิเคราะห์คิดก่อนแล้วค่อยแชร์ คิดวิเคราะห์อย่างแม่นยำ การสื่อสารข้อมูลข่าวสารควรเน้นที่มีประโยชน์^{๑๘๖} การติดต่อสื่อสารควรมีสติสัมปชัญญะ คิดถึงแต่สิ่งทีก่อให้เกิดประโยชน์มากกว่าโทษมีสติ สัมปชัญญะ รู้จักผิดชอบชั่วดี รู้ว่าสิ่งใดควรไม่ควร คิดก่อนทำ^{๑๘๗} การคิดแต่สิ่งที่ดี ที่ถูกต้องคิดก่อนที่จะทำอะไรลงไปโซเชียลเน็ตเวิร์ค ควรที่จะไตร่ตรองให้แน่ชัดเสียก่อนคิดก่อนที่จะโพสต์อะไรลงไป เพราะการโพสต์อะไรก็เท่ากับแสดงให้เห็นความคิดของเรา^{๑๘๘} การคิดพิจารณาอย่างมีเหตุมีผล ใช้อย่างระมัดระวัง เท่าที่จำเป็นเท่านั้นไม่ประมาทคิดให้ละเอียดมีเหตุอันควรก่อนเข้าโซเชียลเน็ตเวิร์ค^{๑๘๙}

สรุปความว่านักศึกษสาขาวิชาสาธารณสุขศาสตร์การรู้จักแบ่งเวลา รู้จักแยกแยะ และพิจารณา ตั้งใจให้ดี ละเอียด ถี่ถ้วนการสื่อสารข้อมูลข่าวสารควรเน้นที่มีประโยชน์การคิดแต่สิ่งที่ดีเพิ่มมากขึ้น

กลุ่มที่ ๓ นักศึกษาสาขาวิชาการเงินและการธนาคาร

จากการให้สัมภาษณ์นักศึกษสาขาวิชาการเงินและการธนาคารการใช้หลักโยนิโสมนสิการทำให้มีสติสัมปชัญญะในการเสพข่าว หรือเล่นโซเชียลเน็ตเวิร์คใช้เพื่อการเรียนและใช้ในทางที่

^{๑๘๕} สัมภาษณ์ นางสาวเรณู ขุนนาคพะเนา, นักศึกษา สาขาวิชาสาธารณสุขศาสตร์ มหาวิทยาลัยราชภัฏชัยภูมิ, ๔ ธันวาคม ๒๕๖๑.

^{๑๘๖} สัมภาษณ์ นางสาวภาณุมาศ สิ้นศิริ, นักศึกษา สาขาวิชาสาธารณสุขศาสตร์, มหาวิทยาลัยราชภัฏชัยภูมิ, ๔ ธันวาคม ๒๕๖๑.

^{๑๘๗} สัมภาษณ์ นางสาววันเพ็ญ คชเกษ, นักศึกษา สาขาวิชาสาธารณสุขศาสตร์ มหาวิทยาลัยราชภัฏชัยภูมิ, ๔ ธันวาคม ๒๕๖๑.

^{๑๘๘} สัมภาษณ์ นางสาวสุวรรณี สูงเนิน, นักศึกษา สาขาวิชาครุศาสตร์, มหาวิทยาลัยราชภัฏชัยภูมิ, ๒ พฤศจิกายน ๒๕๖๑.

^{๑๘๙} สัมภาษณ์ นางสาวสิรินภา ต่อชีพ, นักศึกษา สาขาวิชาสาธารณสุขศาสตร์ มหาวิทยาลัยราชภัฏชัยภูมิ, ๔ ธันวาคม ๒๕๖๑.

ดี คิดอย่างมีหลักมีเกณฑ์และสามารถค้นหาเหตุและผลที่ใช้สติสัมปชัญญะ มีการวิเคราะห์อย่างละเอียดค้นหาได้เพราะเกิดการครุ่นตัว^{๑๙๐} ติดต่อกสื่อสารกันด้วยการพิจารณาว่าอะไรเหมาะอะไรควรแก่ตนเอง และผู้อื่นจะทำอะไรก็ควรรู้จักว่าเหมาะสม แก่ฐานะความเป็นนักศึกษา รู้จักพิจารณาอย่างเหมาะสม^{๑๙๑} รู้จักกาลเทศะ การทำตัวอย่างเหมาะสม กิริยาท่าทีที่เหมาะสม มีกิริยาที่งดงาม พิจารณาข้อมูลก่อนนำไปใช้ ดูว่ามีประโยชน์ และมีความเหมาะสมการใช้สื่อควรใช้ให้เกิดประโยชน์ ไม่ทำร้ายผู้อื่น^{๑๙๒} การใช้เพื่อการเรียน รู้จักแยกแยะข้อดีข้อเสีย สิ่งที่เหมาะสมพิจารณาในการใช้ ให้เป็นไปในทางที่คิดสร้างสรรค์ ไม่ทำในเรื่องที่ผิด ควรใช้สื่อที่เหมาะสม พิจารณาถึงความถูกต้อง ให้เหมาะสมกับสถานการณ์นั้น ๆ^{๑๙๓} การใช้สื่ออย่างมีสติสัมปชัญญะ พิจารณาอย่างมีเหตุผลมีผล ควรใช้เพื่อประโยชน์ทางการเรียน มีการพิจารณาเลือกสิ่งที่เป็นประโยชน์^{๑๙๔}

สรุปความว่า นักศึกษาสาขาวิชาการเงินและการธนาคารการใช้สื่ออย่างมีสติสัมปชัญญะ พิจารณาอย่างมีเหตุผลตรวจสอบได้รู้จักกาลเทศะ การทำตัวอย่างเหมาะสม กิริยาท่าทีที่เหมาะสม มีกิริยาที่งดงาม พิจารณาข้อมูลก่อนนำไปใช้

กลุ่มที่ ๔ นักศึกษาสาขาวิชาครุศาสตร์

จากการให้สัมภาษณ์นักศึกษสาขาวิชาครุศาสตร์ในการหาข้อมูลต่างๆ มีการพิจารณาอย่างเหมาะสมและถูกต้อง พิจารณาในสิ่งที่มีประโยชน์ ควรใช้สื่อในโอกาสที่เหมาะสม พิจารณาในสิ่งที่เป็นประโยชน์^{๑๙๕} การรู้จักใช้สติสัมปชัญญะพิจารณา และนี่ถึงผลที่เกิดขึ้นแก่ส่วนรวม ส่วนใหญ่ก็จะแชร์เรื่องการเรียนและงานในห้องเรียน อยากให้เล่นโซเชียลให้เป็นเวลา ใช้สติสัมปชัญญะก่อนที่จะดู จะอ่านหรือจะแชร์อะไรออกไปมีความถูกต้องเหมาะสมกับตัวเราหรือไม่^{๑๙๖} การส่งต่อข้อมูลต่าง

^{๑๙๐} สัมภาษณ์ นางสาวชกร ศูนย์พะวง, นักศึกษา สาขาวิชาการเงินและการธนาคาร มหาวิทยาลัยราชภัฏชัยภูมิ, ๑๑ ธันวาคม ๒๕๖๑.

^{๑๙๑} สัมภาษณ์ นางสาวชลิดา เชื้อกุล, นักศึกษา สาขาวิชาการเงินและการธนาคาร มหาวิทยาลัยราชภัฏชัยภูมิ, ๑๑ ธันวาคม ๒๕๖๑.

^{๑๙๒} สัมภาษณ์ นายไพศาล ไทยพวง, นักศึกษา สาขาวิชาการเงินและการธนาคาร มหาวิทยาลัยราชภัฏชัยภูมิ, ๑๑ ธันวาคม ๒๕๖๑.

^{๑๙๓} สัมภาษณ์ นางสาวมลรัตน์ อินทร์มะดัน, นักศึกษา สาขาวิชาการเงินและการธนาคาร มหาวิทยาลัยราชภัฏชัยภูมิ, ๑๑ ธันวาคม ๒๕๖๑.

^{๑๙๔} สัมภาษณ์ นางสาวอังคณา จงมูม, นักศึกษา สาขาวิชาการเงินและการธนาคาร มหาวิทยาลัยราชภัฏชัยภูมิ, ๑๑ ธันวาคม ๒๕๖๑.

^{๑๙๕} สัมภาษณ์ นางสาวรดา ชานันโท, นักศึกษา สาขาวิชาครุศาสตร์ มหาวิทยาลัยราชภัฏชัยภูมิ, ๒ พฤศจิกายน ๒๕๖๑.

^{๑๙๖} สัมภาษณ์ นายเศรษฐา บุญโส, นักศึกษา สาขาวิชาครุศาสตร์ มหาวิทยาลัยราชภัฏชัยภูมิ, ๒ พฤศจิกายน ๒๕๖๑.

ๆ ต้องมีสติสัมปชัญญะในการเล่น พิจารณาส่งแต่สิ่งดีๆ มีประโยชน์แก่ผู้อ่าน การกระทำอย่างมีสติสัมปชัญญะมีการตรวจสอบความถูกต้อง อย่างมีเหตุมีผล^{๑๙๗} การสื่อสารของนักศึกษาในกลุ่มเพื่อนเป็นแบบคั่นคว่าข้อมูลร่วมกัน มีการพิจารณาข้อมูลที่ได้มาร่วมกันว่ามีความถูกต้องเหมาะสมหรือไม่แล้วค่อยส่งต่อกัน พิจารณาอย่างมีระบบเพื่อง่ายต่อการค้นหาและตรวจสอบคือการคิดแบบมองเป็นองค์รวม นักศึกษาพิจารณาสื่อต่าง ๆ ที่เสพอย่างละเอียด^{๑๙๘} นักศึกษาส่วนมากใช้สื่อเพื่อการศึกษา การรับข้อมูลมาก็พิจารณาก่อนว่าถูกต้องหรือไม่ควรกระทำด้วยความขาดสติสัมปชัญญะ^{๑๙๙} ก่อนว่าถูกต้องหรือไม่

สรุปได้ว่า ในการสัมภาษณ์เกี่ยวกับ พฤติกรรมการใช้โซเชียลเน็ตเวิร์คตามหลักโยนิโสมนสิการของนักศึกษามหาวิทยาลัยราชภัฏชัยภูมินั้น ในตอนแรกส่วนใหญ่นักศึกษา ยังไม่เข้าใจความหมายของ คำว่าโยนิโสมนสิการ เมื่อได้รับการอธิบายแล้วจึงมีความเห็นว่า แท้จริงเป็นสิ่งควรพิจารณาเป็นปรกติอยู่แล้วในชีวิตประจำวัน ยิ่งปัจจุบันนี้ที่มนุษย์มีกานำมาใช้เป็นปกติเพิงแต่ไม่รู้จักชื่อของสิ่งนั้นๆตั้งแต่มีสื่อสังคมออนไลน์เข้ามามีบทบาทในการดำเนินชีวิต ยิ่งต้องมีการสื่อสารกันอย่างละเอียดรอบคอบ ใช้ทั้งสติสัมปชัญญะในการสื่อสารออกไป เพราะการแชร์หรือการโพสแต่ละครั้ง หมายถึง การเปิดเผยตัวตนของผู้แชร์ต่อสาธารณะ

๔.๓ การวิเคราะห์พฤติกรรมการใช้โซเชียลเน็ตเวิร์คตามหลักโยนิโสมนสิการของนักศึกษามหาวิทยาลัยราชภัฏชัยภูมิ มาปรับใช้ในสังคมปัจจุบัน

๔.๓.๑ พฤติกรรมการใช้โซเชียลเน็ตเวิร์คของนักศึกษามหาวิทยาลัยราชภัฏชัยภูมิ

พฤติกรรมการใช้โซเชียลเน็ตเวิร์คของนักศึกษามหาวิทยาลัยราชภัฏชัยภูมิมักจะเห็นเป็นเครื่องมือที่ใช้ในการเปลี่ยนวิถีคิดของนักศึกษาและสังคมของนักศึกษา นักศึกษามักใช้โซเชียลเน็ตเวิร์คในการสื่อสารทั้งกลุ่มนักศึกษา และระหว่างบุคคล การใช้การสื่อสารจะมีทั้งในแง่ของการทำหน้าที่ และการแพร่กระจายข่าวสาร การเปลี่ยนแปลงทางสังคมของนักศึกษาส่วนใหญ่เกิดจากการแพร่กระจายทางวัฒนธรรมทั้งที่เป็นวัฒนธรรมจากภายนอก หรือที่ถูกประดิษฐ์คิดค้นภายในสังคม

^{๑๙๗} สัมภาษณ์ นางสาวอภิญญา ปีกขุนทด, นักศึกษา สาขาวิชาครุศาสตร์ มหาวิทยาลัยราชภัฏชัยภูมิ, ๒ พฤศจิกายน ๒๕๖๑.

^{๑๙๘} สัมภาษณ์ นางสาวกานสิริภรณ์ ศรีษาพุทธ, นักศึกษา สาขาวิชาครุศาสตร์, มหาวิทยาลัยราชภัฏชัยภูมิ, ๒ พฤศจิกายน ๒๕๖๑.

^{๑๙๙} สัมภาษณ์ นางสาวกานสิริภรณ์ ศรีษาพุทธ, นักศึกษา สาขาวิชาครุศาสตร์, มหาวิทยาลัยราชภัฏชัยภูมิ, ๒ พฤศจิกายน ๒๕๖๑.

โดยนวัตกรรมที่ถ่ายทอดกันนั้น อาจเป็นความคิด หรือวัตถุที่ปรากฏในรูปของการกระทำ การพิจารณาเงื่อนไขการยอมรับ และการตัดสินใจรับนวัตกรรม รวมทั้งการจัดกลุ่มบุคคลในสังคมในการรับนวัตกรรม ได้ถูกนำมาพิจารณาใช้ประกอบกับแนวคิดการเปลี่ยนแปลงสังคม หรือพัฒนาประเทศ ในฐานะที่การสื่อสาร หรือสื่อสารมวลชนเป็นกลไกสำคัญ ในการแพร่กระจายข้อมูลข่าวสารที่เป็นนวัตกรรมใหม่ แนวคิดทฤษฎีนี้มักถูกใช้ควบคู่กับแนวคิดทฤษฎีการใช้สื่อเพื่อการพัฒนา

การสื่อสารเป็นกิจกรรม หรือการกระทำที่เกี่ยวข้องกับบุคคลอื่น มักจะเป็นการสื่อสารในการศึกษาและการทักทาย พฤติกรรมเหล่านี้ ส่วนใหญ่จึงอยู่ในส่วนที่เป็นระบบจริยธรรม ซึ่งเป็นหลักปฏิบัติ และเกี่ยวข้องกับคุณค่าของการกระทำซึ่งกันและกัน พฤติกรรมของศึกษาจึงสามารถจำแนกออกได้เป็น ๒ แนวทาง ได้แก่ (๑) แนวคิดเกี่ยวกับการสื่อสารสำหรับการอยู่ร่วมกันในสังคม และ(๒) แนวคิดเกี่ยวกับการสื่อสารในการปฏิบัติ เพื่อบรรลุเป้าหมายในการสื่อสาร ซึ่งพฤติกรรมนักศึกษาถ้ามองในมุมมองพุทธศาสนาก็จะสามารถแยกออกได้ ๒ ทาง คือ พฤติกรรมทางกาย พฤติกรรมทางวาจา การศึกษาพฤติกรรมเกี่ยวกับการโซเซียลเน็ตเวิร์คของนักศึกษาส่วนใหญ่จึงอยู่ในส่วนที่เป็นการกระทำทางวาจา หรือวจิกรรมได้แก่ คำพูดหรือการพูดต่างๆ เป็นหลัก จากการศึกษาเชิงสำรวจกิจกรรมที่จัดเป็นการสื่อสารหรือที่เกี่ยวข้องกับกิจกรรมที่ปรากฏในพระไตรปิฎก จึงได้แก่ หลักปฏิบัติหรือหลักธรรมเกี่ยวกับคำพูดหรือการพูดเป็นสำคัญ ซึ่งสามารถสรุปรวมลงเป็นหลักการได้ ๒ แนวทาง คือ (๑) แนวทางเกี่ยวกับคำพูดหรือการพูดที่ให้ปฏิบัติ (๒) แนวทางเกี่ยวกับคำพูดหรือการพูดที่ให้ปฏิบัติด้วยการละเว้น

พฤติกรรมการใช้เน็ตเวิร์คจะเน้นไปที่การสื่อสาร เพื่อการยังประโยชน์ตน ประโยชน์ผู้อื่น และประโยชน์อย่างยิ่ง ผลลัพธ์และบริบทที่จะทำการสื่อสาร ซึ่งจุดประสงค์ทั้งหมดนั้นก็เพราะ ทรงคำนึงถึงประโยชน์ของทั้งผู้สื่อสารและผู้รับสาร สำหรับวิธีที่จะนำเสนอเนื้อหาสาร ขึ้นอยู่กับภูมิหลังของผู้รับสาร ซึ่งแนวคิดนี้มีจุดมุ่งหมายเน้นไปที่ประโยชน์ที่ผู้รับสารจะได้รับ ดังนั้น จึงสามารถประมวลเป็นหลักการ หรือแนวคิดเกี่ยวกับการสื่อสารในการอยู่ร่วมกันในสังคมทั้งคฤหัสถ์และภิกษุ ดังที่กล่าวมาแล้ว

๔.๓.๒ พฤติกรรมการแลกเปลี่ยนข้อมูลระหว่างนักศึกษามหาวิทยาลัยราชภัฏชัยภูมิ

การกระทำของมนุษย์จึงเป็นปัจจัยสำคัญในการกำหนดการเปลี่ยนแปลงทางสังคม ไม่ว่าจะเป็นการเปลี่ยนแปลงทางด้านบวก หรือด้านลบ ทางสร้างสรรค์ หรือเสื่อมถอยก็ตาม ขึ้นอยู่กับการกระทำของมนุษย์ทั้ง ๓ ทาง คือ ทางใจหรือมโนกรรม ทางกายหรือกายกรรม และทางวาจาหรือวจิกรรม ว่าเป็นไปในทิศทางใด ทิศทางที่ดีเป็นกุศล หรือทิศทางที่ไม่ดีเป็นอกุศล และการสื่อสารก็เป็น การกระทำของมนุษย์ในทั้ง ๓ ทางนี้นอกจากนี้ โดยเหตุที่ในการกระทำทั้ง ๓ ทางนั้น การกระทำ

ทางวาจา เป็นการกระทำที่ปรากฏออกมาภายนอก (ตัวตนของบุคคล) ให้ผู้อื่นรับรู้หรือเกิดผลได้ง่ายที่สุด รวดเร็วที่สุด

พฤติกรรมที่แลกเปลี่ยนข้อมูลระหว่างนักศึกษามหาวิทยาลัยราชภัฏชัยภูมิ มักจะใช้โซเชียลเน็ตเวิร์คเป็นการสื่อข้อมูล นอกจากเป็นการแลกเปลี่ยนข้อมูลแล้วยังเป็นเครื่องมือในการค้นคว้าของข้อมูลเกี่ยวกับศึกษา ซึ่งโซเชียลเน็ตเวิร์คนั้นนอกจากจะค้นคว้าในข้อมูลในห้องสมุดแล้วยังเป็นตัวเชื่อมโยงกับข้อมูลภายนอกเพื่อค้นหาข้อมูลภายนอกได้ด้วย โซเชียลเน็ตเวิร์คยังเป็นตัวสร้างความสัมพันธ์กับการสื่อสารกับบุคคลอื่นซึ่งเป็นการสื่อสารในระดับสังคม จากการสื่อสารทำให้เกิดการเปลี่ยนแปลง ทั้งการเปลี่ยนแปลงที่เกิดขึ้นในระดับปัจเจกบุคคลนำไปสู่ การเปลี่ยนแปลงในระดับสังคม โดยการเปลี่ยนแปลงนั้น เป็นการเปลี่ยนแปลงในด้านของทฤษฎีและด้านพฤติกรรมเป็นสำคัญ ซึ่งทฤษฎีของสังคมและพฤติกรรมของสังคมนำไปสู่การเปลี่ยนแปลงด้านโครงสร้างของสังคมในด้านต่างๆ อันก่อให้เกิดพัฒนาการทั้งด้านความคิดและความเป็นอยู่ เพราะการมีสัมมาทฤษฎีกำกับการพัฒนาจะสร้างสังคมที่สงบร่มเย็น ตามหลักการทางพระพุทธศาสนา การแสดงออกและกิริยาท่าทางที่มีการกระทำอย่างต่อเนื่อง เป็นปกตินิสัย การที่บุคคลแสดงออกมาทั้งทางกายและวาจา นั้น เป็นสิ่งที่เกิดขึ้นโดยปกติเป็นไปแบบธรรมชาติ การกระทำหรือกิริยาท่าทางที่แสดงออกของแต่ละคน ที่ไม่เหมือนกัน เช่นบางคนแสดงออกทางความรู้สึก บางคนแสดงออกทางร่างกาย การแสดงออก การกระทำ กิริยาท่าทางที่บุคคลมีส่วนบุคคลเป็นการแสดงออกทั้งด้านร่างกายและความรู้สึกนึกคิด ของแต่ละบุคคลที่แสดงออกมา เป็นการกระทำหรือกิริยาอาการที่แสดงออกทางร่างกาย หรือการตอบสนองสิ่งเร้าต่าง ๆ

การนำสื่ออิเล็กทรอนิกส์ เข้ามาประยุกต์ใช้ในมหาวิทยาลัย เป็นการเพิ่มประสิทธิภาพในการจัดการเรียนการสอนซึ่งนับได้ว่ามีประโยชน์ต่อนิสิตเป็นอย่างมาก แต่รูปแบบของระบบการศึกษาพื้นฐานยังคงเน้นการศึกษาด้วยตนเองเป็นหลัก นิสิตต้องหาความรู้ด้วยตนเอง อาจารย์หรือเจ้าหน้าที่จะเป็นเพียงผู้ให้คำแนะนำให้คำปรึกษาเท่านั้น ซึ่งต่างจากการเรียนในสมัยประถมหรือมัธยมศึกษาที่เป็นการเรียนแบบ “ป้อนถึงปาก” โดยอาจารย์จะเป็นผู้สอนและบอกทุกอย่าง จะเห็นได้ว่าการสอนดังกล่าว ทำให้นิสิตไม่สามารถช่วยเหลือตนเองได้ ไม่รู้จักใช้สิ่งที่มีอยู่ให้เป็นประโยชน์ ซึ่งทำให้เกิดปัญหาต่าง ๆ ตามมาเมื่อศึกษาในระดับอุดมศึกษา เพราะการศึกษาในระดับอุดมศึกษาเป็นการศึกษาในระดับสูงมุ่งพัฒนาคน ซึ่งจะเป็นพื้นฐานของการพัฒนาประเทศเป็นสำคัญ อีกทั้งยังก่อให้เกิดความรู้ ความคิดใหม่ ๆ

๔.๓.๓ หลักการปรับใช้โยนิโสมนสิการในการใช้สื่อโซเชียลเน็ตเวิร์คของนักศึกษามหาวิทยาลัยราชภัฏชัยภูมิ

ในการสัมภาษณ์ประชากรและกลุ่มผู้ให้ข้อมูลสำคัญ สามารถสรุปข้อคิดเกี่ยวกับพฤติกรรมการใช้สื่อโซเชียลเน็ตเวิร์คตามหลักโยนิโสมนสิการของนักศึกษามหาวิทยาลัยราชภัฏชัยภูมิ

มาปรับใช้ในสังคมปัจจุบัน เป็นการวิเคราะห์ตามวิธีการคิดแบบโยนิโสมนสิการ การพิจารณาปรากฏการณ์หรือปัญหาที่เป็นผลจากสภาพที่เห็นจริงด้วยความต่อเนื่องของเรื่องราวที่เกิดขึ้น ด้วยการลำดับเหตุการณ์และผลกระทบเพื่อหาหนทางแก้ไข ด้วยการค้นหาสาเหตุ และปัจจัยต่างๆ ที่สัมพันธ์ส่งผลสืบทอดกันมา ในลักษณะปัจจัยสัมพันธ์ และแบบสอบถามโดยการตั้งคำถามเพื่อหาคำตอบ ซึ่งนางสาวภาณุมาศ ลินศิริ ได้ให้สัมภาษณ์ว่า “คนส่วนใหญ่จะไม่ค่อยคิดเยอะในการแชร์ข่าวว่า ชาวที่แชร์ออกไปเป็นไปได้นาน้อยแค่นั้นเพียงใด เมื่อเห็นเขาแชร์ก็แชร์ต่อโดยไม่ทันคิดว่าแหล่งข่าวนั้นมาจากไหน เชื่อถือได้หรือไม่ ไม่ควรแชร์ต่อกันไปเป็นลูกโซ่ เพราะอาจก่อให้เกิดส่งผลกระทบต่อทั้งร้ายและดีตามมาได้”

เป็นการคิดวิเคราะห์ที่แยกเป็นส่วนๆ ขององค์ประกอบในประเด็นหลัก ก่อนที่จะนำมาบูรณาการเป็นความรู้ใหม่ โดยต้องแยกแยะออกมาเป็นองค์ประกอบ ย่อยๆ ได้ กระบวนการคิดแบบนี้ ได้แก่ การแตกประเด็นย่อย การจัดหมวดหมู่ การวิเคราะห์ในแต่ละประเด็น การวิเคราะห์ความสัมพันธ์ของประเด็นย่อย และหมวดหมู่ และการสรุปที่มาของปัญหา เหตุ และผล ในแนวทางแก้ไข เป็นต้น การใช้โซเชียลในชีวิตประจำวัน ปัจจุบันนี้มีทั้งข้อดีและข้อเสีย ควรพิจารณาใช้ดังนี้

๑. เวลาที่ คือใช้ให้เป็นเวลา ใช้เฉพาะในเวลาที่เป็นเท่านั้น
๒. ประโยชน์ที่ได้รับ คือ ควรคำนึงว่าสิ่งที่จะเสพและสื่อ่นั้น เกิดประโยชน์หรือไม่อย่างไร
๓. สิ่งที่ต้องการดู คือ ใช้ในการดูข่าวสารต่าง ๆ ในแต่ละวันและการหาข้อมูลในการเรียน
๔. ความเหมาะสม คือใช้ให้เหมาะสมกับการเป็นนักศึกษา และการดำเนินชีวิตประจำวัน

เป็นกระบวนการคิดให้รู้ และเข้าใจในความธรรมดาของสรรพสิ่งทั้งปวง ว่าสิ่งเหล่านั้นย่อมมีขึ้นสูงสุด และต่ำลง สิ่งเหล่านั้น ย่อมมีการตั้งอยู่ และดับไป เป็นต้น การใช้สื่อโซเชียลในปัจจุบันกลายเป็นการแสดงที่ เป็นพฤติกรรมการเอาอย่าง การเรียนแบบ นำสิ่งที่พบเห็นในสื่อมาเป็นแบบอย่างในการดำเนินชีวิต ดังนั้น ควรที่จะต้องพิจารณาให้รอบคอบก่อนที่จะเผยแพร่ข้อมูลต่าง ๆ ออกไป เพราะหากการสื่อสารข้อมูลที่เป็นไปในเชิงลบ แล้วมีการส่งต่อกันออกไป อาจมีผลกระทบต่อสังคมโดยรวมได้

การคิดแบบแก้ปัญหาที่เริ่มจากเหตุแห่งปัญหาหรือทุกข์ มีลักษณะทั่วไป ๒ ประการคือ ๑. เป็นวิธีคิดตามเหตุ และผล ๒. เป็นวิธีคิดที่ตรงจุดตรงเรื่อง ตรงไปตรงมา ซึ่งเกี่ยวกับวิธีคิดแบบนี้ ในการใช้สื่อโซเชียลในปัจจุบันนั้น มีความเข้าใจว่าผู้ใช้ส่วนใหญ่ มักใช้สื่อโซเชียลในการค้นหาประสบการณ์ใหม่ให้กับชีวิต และได้รับรู้สิ่งต่าง ๆ ที่ยังไม่รู้ การที่ใช้นั้นควรใช้ให้เกิดประโยชน์ในทางบวกมากที่สุด และใช้สื่อสารกับบุคคลต่างๆที่มีความเกี่ยวข้องกับเรา

การคิดตามหลักการ และจุดมุ่งหมาย คือ กระบวนการคิดที่พิจารณาวิเคราะห์ถึงความสัมพันธ์ระหว่างหลักการ กับ จุดมุ่งหมาย ซึ่งกระบวนการคิดที่พิจารณาถึงหลักการ กับ

จุดมุ่งหมาย จะช่วยให้เราสามารถกำหนดแนวทางปฏิบัติที่ถูกต้อง และทำให้เกิดผลต่อเป้าหมายที่ตั้งไว้อย่างมีประสิทธิภาพ เช่น หากต้องการเงินเพื่อมาซื้อโทรศัพท์ แต่เงินไม่มีหรือมีไม่พอ ดังนั้น แล้วจำเป็นต้องหาเงินมาเพิ่ม แต่จะหาด้วยวิธีใดบ้าง และคำสอนในทางพุทธศาสนากล่าวถึงการไม่กระทำผิดในหลายประการ เช่น ไม่ลักทรัพย์ ดังนั้นแล้ว ก็ควรจะหาเงินด้วยวิธีอื่นที่ถูกต้องตามหลักคุณธรรม ซึ่งวิธีคิดนี้นางสาวเจนจิรา ดำรงสัตย์ ได้ให้สัมภาษณ์ว่า ในสังคมออนไลน์เป็นการเชื่อมโยงคนหลายคนเข้าด้วยกันการติดต่อสื่อสารหรือการที่จะแชร์ข้อมูลอะไรออกไป ควรมีการพิจารณาอย่างรอบคอบถี่ถ้วน ว่าสิ่งที่จะสื่อออกไปนั้นมีจุดมุ่งหมายอย่างไร มีผลต่อการดำเนินชีวิตทั้งแก่ตนเองและผู้อื่นหรือไม่ และการนำหลักการนี้มาใช้ ถือว่าดำเนินการในทางพระพุทธศาสนา เพราะถือว่าหากรู้จักคุณค่าของการดำเนินชีวิตก็เท่ากับความไม่ประมาทในการดำเนินชีวิตเช่นกัน

วิธีคิดพิจารณาคุณโทษและหาทางออก เป็นการคิดพิจารณาในเหตุบนทุกแง่มุม และยอมรับความจริงว่า ทุกสิ่งในโลกมีทั้งคุณ-โทษ ข้อดี-ข้อเสีย จุดอ่อน- จุดแข็ง และสามารถหาทางออกหรือแก้ไขปัญหาต่างๆ ได้ด้วยการปฏิบัติมรรควิธีที่ถูกต้อง ซึ่งนางสาวแสงเดือน ดิวงศ์สาย ได้ให้สัมภาษณ์ว่า การใช้สื่อโซเชียลไม่ควรใช้ตลอดเวลา เลือกใช้เฉพาะเวลาว่าง นำมาใช้ให้เกิดประโยชน์แก่ตนเอง เช่นการส่งงานอาจารย์ คุยกับเพื่อนในบางเวลา เพราะหากใช้พูดคุยกันในเรื่องที่ดีก็จะทำให้เกิดอารมณ์ดีตามไปด้วย การที่นำไปใช้ในชีวิตประจำวันอย่างถูกวิธี ทำให้เกิดประโยชน์มาก

วิธีคิดรู้คุณค่าแท้-คุณค่าไม่แท้ เป็นการคิดพิจารณาเกี่ยวกับการกระทำสิ่งต่างๆในการใช้สอยหรือบริโภค หรือคุณค่าในการใช้งานในชีวิตประจำวัน การพิจารณาว่าสิ่งใดที่มีคุณค่าแท้ - คุณค่าไม่แท้ จะใช้กิเลส และค้นหาเป็นเกณฑ์พิจารณา คือ ถ้าสิ่งใดที่ทำเพื่อประโยชน์สุขทั้งของตนเอง และผู้อื่นโดยปราศจากกิเลส และค้นหาเป็นตัวนำ สิ่งนั้นว่าเป็นคุณค่าแท้ แต่ถ้าสิ่งใดทำเพื่อตอบสนองกิเลส และค้นหาเป็นตัวนำ สิ่งนั้นถือว่าเป็นคุณค่าเทียม ดังนั้น เพื่อสกัดหรือบรรเทากิเลส และค้นหาที่จะเข้ามาครอบงำจิตใจ ต้องอาศัยปัญญาเป็นตัวช่วยกำกับพิจารณาอยู่เสมอ เพื่อจะได้เข้าใจและเลือกเสพคุณค่าแท้ที่เป็นประโยชน์แก่ชีวิตอย่างแท้จริงแก่ตนเอง และผู้อื่นในสังคม ในเรื่องนี้ ในสังคมปัจจุบันส่วนใหญ่แล้ว การใช้สื่อโซเชียลมักใช้การบันเทิงเช่นการเล่นเกมส์ และการซื้อขายทางออนไลน์มากกว่าที่จะใช้ในการศึกษาหาความรู้ ดังนั้น ควรใช้ให้เกิดประโยชน์แก่ตนเอง พิจารณาอย่างมีเหตุผลในการเล่นโซเชียล ต้องไม่ใช้ในทางที่มีผลกระทบต่อตนเองและผู้อื่นในทางลบ

การวิเคราะห์ผลที่ได้จากศึกษาพฤติกรรมการใช้สื่อโซเชียลเน็ตเวิร์คตามหลักโยนิโสมนสิการของนักศึกษามหาวิทยาลัยราชภัฏชัยภูมิ มาปรับใช้ในสังคมปัจจุบัน เป็นการวิเคราะห์โดยใช้หลักการตามวิธีคิดแบบโยนิโสมนสิการ ต้องอาศัยทั้งปัจจัยภายนอก และปัจจัยภายในมาสนับสนุนซึ่งกันและกัน ซึ่งสิ่งที่สำคัญ คือ การมีกัลยาณมิตรที่ดีที่เป็นปัจจัยภายนอก ที่จะมาช่วยเสริมสร้างศรัทธาให้เกิดขึ้นในทางที่ถูกต้อง เพื่อให้เกิดปัจจัยภายในตามมา คือ วิธีการคิดแบบโยนิโสมนสิการซึ่งทำให้นั้นเกิดการคิดเป็น และคิดในสิ่งที่ถูกต้อง โดยใช้การคิดในพื้นฐานของปัญญาอย่างมีระเบียบแบบแผน

และครอบคลุมในประเด็นทุกมิติที่เกี่ยวข้อง แต่ต้องมองทุกแง่ทุกอย่างเชื่อมโยงเป็นขั้นตอนเพื่อพัฒนาสัมมาทิฐิที่จะนำคนไปสู่การประพฤติปฏิบัติตนในชีวิตประจำวันที่ถูกต้องหรือมีวิธีการดำเนินชีวิตที่ดีงามในสังคมได้อย่างดียิ่งขึ้น

๔.๔ องค์ความรู้จากการวิจัย

ผลที่ได้จากศึกษาการปรับใช้โยนิโสมนสิการในการใช้สื่อโซเชียลเน็ตเวิร์คของนักศึกษา มหาวิทยาลัยราชภัฏชัยภูมิ

๑. ผลที่เกิดด้านปัจเจกบุคคล

ในการเป็นนักศึกษาในสังคมปัจจุบันจำเป็นอย่างยิ่งที่จะต้องมีความเกี่ยวข้องกับสื่อโซเชียล เพราะเป็นแหล่งที่ใช้หาข้อมูลในการศึกษา การปรับพฤติกรรมการใช้สื่ออย่างเหมาะสม เป็นสิ่งที่นักศึกษาควรตระหนักเป็นอย่างยิ่ง เพราะพฤติกรรมที่สำคัญของคนเราคือ พฤติกรรมการเรียนแบบ การเกิดมีไอดอลก็เป็นแรงจูงใจ หรือเป็นการสร้างแรงบันดาลใจในการคิดได้ ดังนั้น พฤติกรรมส่วนบุคคลเป็นสิ่งสำคัญ เป็นพื้นฐานของด้านอื่น ๆ เพราะเมื่อเกิดการพิจารณาใคร่ครวญเป็นนิสัย แล้วนำเสนอสิ่งที่เห็นเชิงบวกออกสู่สังคม ย่อมเกิดผลดีทั้งต่อตนเองและผู้อื่น

๒. ผลที่เกิดด้านครอบครัว

จะเห็นได้ว่าในสังคมปัจจุบันพฤติกรรมการใช้สื่อเป็นสิ่งที่น่าตกใจ เพราะว่าภายในครอบครัวเกิดความห่างเหินกัน เพราะแต่ละคนสนใจแต่การเล่นโทรศัพท์ การสนทนาภายในครอบครัวน้อยลง การที่ศึกษานำแนวคิดการใช้โยนิโสมนสิการมาใช้ ก็สามารถแนะนำคนในครอบครัว ได้เรียนรู้การสื่อสารในแบบแผนของแนวคิดการใช้โยนิโสมนสิการกับการสื่อสารได้ ก็เกิดสังคมแห่งการเรียนรู้ขึ้น ซึ่งเป็นการเรียนรู้ที่ถูกต้องตามทำนองครองธรรม ในเรื่องนี้มีบทความทางวิชาการเรื่องโยนิโสมนสิการได้กล่าวไว้ในบทความเรื่อง โยนิโสมนสิการและแนวทางปฏิบัติ อันเป็นปัจจัยที่ทำให้เกิดสัมมาทิฐิ คือความรู้ ความเข้าใจ ตามความเป็นจริง สามารถพัฒนาตนเองไปสู่อิสรภาพได้อย่างแท้จริงได้นั้นต้องอาศัยปัจจัย ๒ ประการ คือ ปัจจัยภายนอก และปัจจัยภายใน คือ

๑. ปัจจัยภายนอก เรียกว่า พรโตโฆสะ คือ เสียงจากผู้อื่นที่ทำให้เกิดสัมมาทิฐิ ได้แก่ เสียงที่ติงาม เสียงที่ถูกต้องเสียงที่บอกกล่าวชี้แจงความจริง มีเหตุผล มีประโยชน์ โดยเฉพาะอย่างยิ่งเกิดจากความรักความปรารถนาดี เสียงที่ติงามเช่นนี้เกิดจากแหล่งที่ดี คือ คนดี คนมีปัญญา คนมีคุณธรรม คนเช่นนี้ทางธรรมเรียกว่า สัตบุรุษหรือบัณฑิต ทำหน้าที่ช่วยเหลือ แนะนำ สั่งสอน อธิบายชี้แจง ชักนำความคิดที่ถูกต้องให้เกิดแก่ผู้อื่น ซึ่งเราเรียกว่า “กัลยาณมิตร” ซึ่งตามปกติกัลยาณมิตรจะทำหน้าที่ให้เกิดผลดี และประสบผลสำเร็จได้นั้นจะต้องสร้างศรัทธาให้เกิดเสียก่อน

๒. ปัจจัยภายใน เป็นปัจจัยที่เกิดขึ้นจากอารมณ์ และความนึกคิดของตัวบุคคลภายใต้พื้นฐานที่ไม่นำความรู้สึกที่คล้อยตามค้นหาของตนเข้าเกี่ยวข้อง ทำให้บุคคลนั้นๆ รู้จักมอง รู้จักพิจารณาในเหตุตามสภาวะความเป็นจริง ดังนั้น การที่จะทำให้บุคคลในครอบครัวมีความเห็นพ้องต้องกันแล้ว ย่อมต้องใช้แนวทางการปฏิบัติตามหลักของโยนิโสมนสิการเป็นตัวกำกับ ก็จะมีผลให้เกิดความสงบสุขภายในครอบครัวได้

๓. ผลที่เกิดด้านสังคม

สังคมสามารถสื่อสารทางด้านโซเซียลได้อย่างรวดเร็ว เพราะสังคมในปัจจุบันเป็นสังคมแห่งการสื่อสาร สังคมสามารถรับข้อมูลได้ทั่วโลก แม้แต่สังคมในมหาสมุทรก็ได้รับอิทธิพลจากโซเซียลเน็ตเวิร์ดไม่ว่าจะเป็นการสอน การสอบผ่านอินเทอร์เน็ตเน้นเป็นต้น สิ่งเหล่านี้ย่อมเป็นผลจากโซเซียลเน็ตเวิร์ดทั้งสิ้น

๔. ผลที่เกิดด้านความมั่นคงระดับประเทศ

ทุกคนในชาติล้วนเป็นทรัพยากรที่สำคัญ การสร้างอนาคตที่ดีขึ้นอยู่กับปัจจุบันที่ดี ในสังคมแห่งการสื่อสารไร้พรมแดน การนำเสนอภาพลักษณ์ที่ดีงาม ของสังคมไทยสู่สายตาของสังคมโลก เป็นสิ่งที่นักศึกษาทุกคนพึงพิจารณาอย่างรอบคอบ เพราะการสื่อสารออกไปแล้วไปสามารถแก้ไขได้ เพราะเมื่อมีคนส่งต่อสิ่งที่เป็นข้อมูลทางลบออกไป คนส่วนใหญ่มักให้ความสนใจ หากมีการส่งต่ออย่างกว้างขวางก็ จะก่อให้เกิดความเสียหายได้ ในทางตรงกันข้ามหากเรานำเสนอเรื่องที่ดี สร้างสรรค์ ก่อให้เกิดความสามัคคีภายในประเทศชาติ ก็จะทำให้เกิดสิ่งที่เป็นประโยชน์ต่อประเทศได้ ในส่วนนี้ตรงกับเรื่องบทบาทหน้าที่ของการสื่อสารตามแนวคิดทฤษฎีหน้าที่นิยม(Functionalism) ว่าตามแนวคิดนี้กล่าวถึง หน้าที่ทางสังคมหรือพันธกิจทางสังคม (Social functions) ของสื่อสารมวลชนโดยตรง โดยสื่อสารมวลชนมีหน้าที่ที่เปรียบประดุจหน้าที่พื้นฐาน ๔ ประการ คือ (๑) หน้าที่สอดส่องระวังระไวเกี่ยวกับสิ่งแวดล้อมทางสังคม การทำหน้าที่นี้ของสื่อสารมวลชนก็คือ การทำหน้าที่ในการให้ข้อมูลข่าวสาร (๒) หน้าที่ประสานส่วนต่างๆ ของสังคมร่วมมือกันแก้ไขปัญหาที่เกิดขึ้น หรือประสานสร้างความเป็นอันหนึ่งอันเดียวกันของสังคม ซึ่งหน้าที่นี้ก็คือ หน้าที่ในการแสดงความคิดเห็นเกี่ยวกับสิ่งที่เกิดเป็นข่าว หรือชักจูงใจของสื่อสารมวลชน (๓) หน้าที่ถ่ายทอดหรือสืบทอดมรดกทางวัฒนธรรมของสังคมแก่คนรุ่นต่อไป หรือหมายถึงหน้าที่ด้านการให้การศึกษา คือ การเผยแพร่ความรู้ ค่านิยม และบรรทัดฐานของสังคมแก่สมาชิกรุ่นใหม่ของสังคม (๔) หน้าที่ให้ความบันเทิง เพื่อให้ปัจเจกบุคคลได้รับความพึงพอใจ ผ่อนคลายความเครียดจากปัญหาในชีวิตประจำวัน

๕. ผลที่เกิดด้านการอนุรักษ์และส่งเสริมพระพุทธศาสนา

ในยุคโลกาภิวัตน์ ความเจริญรุ่งเรืองของสังคมไทยในปัจจุบัน มีการเผยแพร่พระพุทธศาสนาทั้งทางที่เป็นหลักธรรม และการปฏิบัติตน ตามแนวทางในหลักการของพระพุทธศาสนา ที่เป็นประโยชน์แก่สังคมส่วนรวม ความสำคัญของสื่ออิเล็กทรอนิกส์กับการเผยแพร่พระพุทธศาสนาในยุคปัจจุบันนี้ถือได้ว่าเป็นสิ่งสำคัญ เพราะจะให้ความสะดวกสบายในการศึกษาเช่น การบันทึกพระไตรปิฎกลงในแผ่น ซีดีรอม การสร้างเว็บไซต์หรือการทำสื่อการสอนธรรมะในการใช้ชีวิตประจำวัน ของผู้ที่สนใจในการศึกษาและนำไปปฏิบัติต่อไป

ตารางที่ ๔.๑ แสดงองค์ความรู้

โซเชี่ยลเน็ตเวิร์ด	พฤติกรรม	โยนิโส	องค์ความรู้
อินเทอร์เน็ต	ค้นหาข้อมูลและการสื่อสาร	การพิจารณาให้เห็นถึงความสำคัญในการใช้	รู้เท่าทันในระหว่างในการรับข้อมูล
ทวิตเตอร์	การสื่อสารและการสนทนา	การพิจารณาให้เห็นถึงความสำคัญในการใช้	รู้เท่าทันในการสื่อสารและการสนทนา
เฟสบุ๊ก	การสื่อสารและการสนทนา	การพิจารณาให้เห็นถึงความสำคัญในการใช้	เป็นช่องทางพบปะสนทนา/เรียน/ประชุม/ส่งงาน/ได้ง่ายและสะดวกรวดเร็ว
โทรศัพท์	การสื่อสารและการสนทนา	การพิจารณาให้เห็นถึงความสำคัญในการใช้	รู้เท่าทันในการใช้ให้เป็นประโยชน์มากขึ้น

บทที่ ๕

สรุป อภิปรายผลและข้อเสนอแนะ

๕.๑ สรุปผลการวิจัย

การศึกษาวิจัยเรื่อง “การศึกษาพฤติกรรมการใช้สื่อโซเชียลเน็ตเวิร์คตามหลักโยนิโสมนสิการของนักศึกษามหาวิทยาลัยราชภัฏชัยภูมิ”

๕.๑.๑ พฤติกรรมการใช้สื่อโซเชียลเน็ตเวิร์คของนักศึกษามหาวิทยาลัยราชภัฏชัยภูมิพบว่า พฤติกรรมการใช้สื่อโซเชียลเน็ตเวิร์ค ของนักศึกษามหาวิทยาลัยราชภัฏชัยภูมินั้น ส่วนใหญ่แล้วมีความเห็นว่าเป็นการใช้เพื่อการศึกษาหาข้อมูล และใช้ในการสื่อสารพูดคุยกันในกลุ่มเพื่อน บางครั้งอาจมีการใช้อย่างไม่ถูกเวลา ใช้มากเกินไปจนเกิดความจำเจ ดังนั้น สิ่งสำคัญควรปรับเปลี่ยนพฤติกรรมการใช้อย่างถูกกาลเทศะ ใช้การสื่อสารอย่างสร้างสรรค์ ซึ่งโดยปกติแล้วการใช้สื่อของแต่ละบุคคลขึ้นอยู่กับพฤติกรรม ความสนใจ ความรู้ ทักษะที่ได้รับจากการเลือกใช้สื่อ ความสนใจและการจดจำเพื่อให้เกิดความรู้ และสามารถนำมาใช้ได้ในชีวิตประจำวัน ซึ่งขึ้นอยู่กับทางเลือกรับและพฤติกรรมการรับรู้ของแต่ละบุคคล เมื่อพิจารณาบทบาทของสื่อมวลชนในฐานะตัวแทนแห่งการเรียนรู้ (Agent of socialization) ที่ทำหน้าที่อบรมบ่มเพาะสิ่งต่างๆ ให้แก่สมาชิกในสังคม ซึ่งนับวันก็ยิ่งมีบทบาทในหน้าที่นี้มากยิ่งขึ้นทุกที จนอาจจะล้ำหน้าสถาบันเดิมที่เคยทำหน้าที่มาแต่ก่อนเช่น สถาบันครอบครัว คือ พ่อแม่ สถาบันการศึกษา เช่น ครู สถาบันศาสนา เช่นพระ เป็นต้น การทำหน้าที่อบรมบ่มเพาะสิ่งต่างๆ ให้แก่สมาชิกในสังคม อย่างไรก็ตาม ตัวแทนหรือแหล่งข่าวสารที่จะเป็นผู้กำหนดการอบรมบ่มเพาะก็มีอยู่มากมาย โดยขัดแย้งหรือไม่ตรงกัน จึงเป็นการเพิ่มภาวะสับสนแก่สมาชิกในสังคม และทำให้การอบรมบ่มเพาะสมาชิกในสังคมผิดเพี้ยนไป นั่นคือ ทำให้สังคมเกิดการเปลี่ยนแปลงไปนั่นเอง ดังนั้น การวิพากษ์หรือการตั้งคำถามกับสิ่งที่ถูกยอมรับโดยปริยายในสังคมนี้ จึงเท่ากับเป็นกระบวนการตรวจสอบหรือควบคุมไปในตัว หรือทำให้สังคมได้คิด หรือสำรวจตรวจสอบตราสิ่งที่เกิดขึ้นจากการทำหน้าที่ที่เปิดเผย และหน้าที่ที่ไม่เปิดเผยของสื่อมวลชนโดยเฉพาะอย่างยิ่ง การทำหน้าที่ของสื่อในส่วนที่ไม่เป็นที่เปิดเผย ที่พยายามธำรงรักษาระบบผลประโยชน์ หรืออุดมการณ์บางอย่างไว้ การวิพากษ์หรือตั้งคำถามเช่นนี้ จึงทำให้สังคมเกิดการไหวตัวขึ้น อันจะนำไปสู่การเปลี่ยนแปลงสังคมที่แตกต่างไปจากเดิม

๕.๑.๒ พฤติกรรมการใช้สื่อโซเชียลเน็ตเวิร์คตามหลักโยนิโสมนสิการของนักศึกษามหาวิทยาลัยราชภัฏชัยภูมิ พบว่า ส่วนใหญ่นักศึกษา ยังไม่เข้าใจในความหมายของ คำว่าโยนิโสมนสิการ เมื่อได้รับการอธิบายแล้วจึงมีความเห็นว่า แท้จริงเป็นสิ่งควรพิจารณาเป็นปรกตอยู่แล้วในชีวิตประจำวัน ยิ่งปัจจุบันนี้สื่อสังคมออนไลน์เข้ามามีบทบาทในการดำเนินชีวิต ยิ่งต้องมีการสื่อสารกันอย่างละเอียดรอบคอบ ใช้ทั้งสติ สมาธิและปัญญาในการสื่อสารออกไป เพราะการแชร์หรือการโพสต์แต่ละครั้ง หมายถึงการเปิดเผยตัวตนของผู้แชร์หรือผู้โพสต์ต่อสาธารณะ เพราะเหตุที่ว่าส่วนมากนักศึกษาติดโซเชียลมาก จึงทำให้มีผลต่อการเรียนมาก ควรใช้โซเชียลให้เกิดประโยชน์ และการโพสต์หรือแชร์ ต้องพิจารณาอย่างละเอียด เพราะหากแชร์เรื่องไม่ดีจะมีผลเสียแก่ตัวเราได้ การใช้สื่อโซเชียลนั้น เปรียบเหมือนการที่เราได้เจอบุคคลที่คุยถูกคอกัน พูดในเรื่องที่สนใจเหมือนกัน สามารถเชื่อมโยงกันเป็นเพื่อนกัน และใช้ในการหาข้อมูลเกี่ยวกับการเรียน ซ้ำยังได้รู้ข่าว ต่าง ๆ ในสังคม แต่ควรพิจารณาอย่างรอบคอบควรแบ่งเวลาในการเล่น การเล่นอย่างถูกวิธี เช่นการเล่นโซเชียลในเวลาที่ย่อมเยาไม่ตี ควรรู้จักการแยกแยะว่าควรหรือไม่ควร ใช้คำพูดที่เหมาะสม

๕.๑.๓ วิเคราะห์สาเหตุพฤติกรรม การใช้สื่อโซเชียลเน็ตเวิร์ค ตามหลักโยนิโสมนสิการในของนักศึกษามหาวิทยาลัยราชภัฏชัยภูมิ พบว่าในการสัมภาษณ์ประชากรและกลุ่มผู้ให้ข้อมูลสำคัญสามารถสรุปข้อคิดเกี่ยวกับพฤติกรรมการใช้สื่อโซเชียลเน็ตเวิร์คตามหลักโยนิโสมนสิการของนักศึกษามหาวิทยาลัยราชภัฏชัยภูมิ มาปรับใช้ในสังคมปัจจุบัน เป็นการวิเคราะห์ตามวิธีการคิดแบบโยนิโสมนสิการ การพิจารณาปรากฏการณ์หรือปัญหาที่เป็นผลจากสภาพที่เห็นจริงด้วยความต่อเนื่องของเรื่องราวที่เกิดขึ้น ด้วยการลำดับเหตุการณ์และผลกระทบเพื่อหาหนทางแก้ไข ด้วยการค้นหาสาเหตุและปัจจัยต่างๆ ที่สัมพันธ์ส่งผลสืบทอดกันมา ในลักษณะปัจจัยสัมพันธ์ และแบบสอบถามโดยการตั้งคำถามเพื่อหาคำตอบ ซึ่งจำเป็นอย่างยิ่งที่จะต้องมีความเกี่ยวข้องกันกับสื่อโซเชียล เพราะเป็นแหล่งที่ใช้หาข้อมูลในการศึกษา ในการปรับพฤติกรรมการใช้สื่ออย่างเหมาะสมนั้น เป็นสิ่งที่นักศึกษาควรตระหนักเป็นอย่างยิ่ง เหตุเพราะว่าพฤติกรรมที่สำคัญของคนเราคือ พฤติกรรมการเรียนแบบ การเกิดมีไอดอลก็เป็นแรงจูงใจ หรือเป็นการสร้างแรงบันดาลใจในการคิดได้ ดังนั้น พฤติกรรมส่วนบุคคลเป็นสิ่งสำคัญ เป็นพื้นฐานของด้านอื่น ๆ เพราะเมื่อเกิดการพิจารณาใคร่ครวญเป็นนิสัย แล้วนำเสนอสิ่งที่เป็นเชิงบวกออกสู่สังคม ย่อมเกิดผลดีทั้งต่อตนเองและผู้อื่น คนส่วนใหญ่จะไม่ค่อยคิดเยอะในการแชร์ข่าวว่า ข่าวที่แชร์ออกไปเป็นไปได้มากน้อยแค่ไหนเพียงใด เมื่อเห็นเขาแชร์ก็แชร์ต่อโดยไม่ทันคิดว่าแหล่งข่าวนั้นมาจากไหน เชื่อถือได้หรือไม่ ไม่ควรแชร์ต่อกันไปเป็นลูกโซ่ เพราะอาจก่อให้เกิดส่งผลกระทบต่อทั้งร้ายและดีตามมาได้ เป็นการคิดวิเคราะห์ที่แยกเป็นส่วน ๆ ขององค์ประกอบในประเด็นหลัก ก่อนที่จะนำมาบูรณาการเป็นความรู้ใหม่ โดยต้องแยกแยะออกมาเป็นองค์ประกอบย่อยๆได้ กระบวนการคิดแบบนี้ ได้แก่ การแตกประเด็นย่อย การจัดหมวดหมู่ การวิเคราะห์ในแต่ละประเด็น การวิเคราะห์ความสัมพันธ์ของประเด็นย่อย และหมวดหมู่ และการสรุปที่มาของปัญหา เหตุ

และผล ในแนวทางแก้ไข เป็นต้น การใช้โซเชียลในชีวิตประจำวัน ปัจจุบันนี้มีทั้งข้อดีและข้อเสีย ควรพิจารณาใช้ดังนี้

๑. เวลาที่ คือใช้ให้เป็นเวลา ใช้เฉพาะในเวลาที่เป็นเท่านั้น
 ๒. ประโยชน์ที่ได้รับ คือ ควรคำนึงว่าสิ่งที่จะเสพและสื่อ่นั้น เกิดประโยชน์หรือไม่อย่างไร
 ๓. สิ่งที่ต้องการดู คือ ใช้ในการดูข่าวสารต่าง ๆ ในแต่ละวันและการหาข้อมูลในการเรียน
 ๔. ความเหมาะสม คือใช้ให้เหมาะสมกับการเป็นนักศึกษา และการดำเนินชีวิตประจำวัน
- เป็นกระบวนการคิดให้รู้ และเข้าใจในความธรรมดาของสรรพสิ่งทั้งปวง ว่าสิ่งเหล่านั้นย่อมมีขึ้นสูงสุด และต่ำลง สิ่งเหล่านั้น ย่อมมีการตั้งอยู่ และดับไป เป็นต้น การใช้สื่อโซเชียลในปัจจุบันกลายเป็นการแสดงที่ เป็นพฤติกรรมการเอาอย่าง การเรียนแบบ นำสิ่งที่พบเห็นในสื่อมาเป็นแบบอย่างในการดำเนินชีวิต ดังนั้น ควรที่จะต้องพิจารณาให้รอบคอบก่อนที่จะเผยแพร่ข้อมูลต่าง ๆ ออกไป เพราะหากการสื่อสารข้อมูลที่เป็นไปในเชิงลบ แล้วมีการส่งต่อกันออกไป อาจมีผลกระทบต่อสังคมโดยรวมได้

การคิดแบบแก้ปัญหาที่เริ่มจากเหตุแห่งปัญหาหรือทุกข์ มีลักษณะทั่วไป ๒ ประการ คือ ๑. เป็นวิธีคิดตามเหตุ และผล ๒. เป็นวิธีคิดที่ตรงจุดตรงเรื่อง ตรงไปตรงมา ซึ่งเกี่ยวกับวิธีคิดแบบนี้ในการใช้สื่อโซเชียลในปัจจุบันนั้น มีความเข้าใจว่าผู้ใช้ส่วนใหญ่ มักใช้สื่อโซเชียลในการค้นหาประสบการณ์ใหม่ให้กับชีวิต และได้รับรู้สิ่งต่าง ๆ ที่ยังไม่รู้ การที่ใช้นั้นควรใช้ให้เกิดประโยชน์ในทางบวกมากที่สุด และใช้สื่อสารกับบุคคลต่างๆที่มีความเกี่ยวข้องกับเรา

การคิดตามหลักการและจุดมุ่งหมาย คือ กระบวนการคิดที่พิจารณาวิเคราะห์ถึงความสัมพันธ์ระหว่างหลักการ กับ จุดมุ่งหมาย ซึ่งกระบวนการคิดที่พิจารณาถึงหลักการ กับ จุดมุ่งหมาย จะช่วยให้เราสามารถกำหนดแนวทางปฏิบัติที่ถูกต้อง และทำให้เกิดผลต่อเป้าหมายที่ตั้งไว้ได้อย่างมีประสิทธิภาพ เช่น หากต้องการเงินเพื่อมาซื้อโทรศัพท์ แต่เงินไม่มีหรือมีไม่พอ ดังนั้น แล้วจำเป็นต้องหาเงินมาเพิ่ม แต่จะหาด้วยวิธีใดบ้าง และคำสอนในทางพุทธศาสนากล่าวถึงการไม่กระทำผิดในหลายประการ เช่น ไม่ลักทรัพย์ ดังนั้นแล้ว ก็ควรจะหาเงินด้วยวิธีอื่นที่ถูกต้องตามหลักคุณธรรม ซึ่งวิธีคิดนี้นางสาวเจนจิรา ดำรงสัตย์ ได้ให้สัมภาษณ์ว่า ในสังคมออนไลน์เป็นการเชื่อมโยงคนหลายคนเข้าด้วยกันการติดต่อสื่อสารหรือการที่จะแชร์ข้อมูลอะไรออกไป ควรมีการพิจารณาอย่างรอบคอบถี่ถ้วน ว่าสิ่งที่จะสื่อออกไปนั้นมีจุดมุ่งหมายอย่างไร มีผลต่อการดำเนินชีวิตทั้งแก่ตนเองและผู้อื่นหรือไม่ และการนำหลักการนี้มาใช้ ถือว่าดำเนินการในทางพระพุทธศาสนา เพราะถือว่าหากรู้จักคุณค่าของการดำเนินชีวิตก็เท่ากับความไม่ประมาทในการดำเนินชีวิตเช่นกัน

การวิเคราะห์พฤติกรรมการใช้สื่อโซเชียลเน็ตเวิร์คตามหลักโยนิโสมนสิการของนักศึกษามหาวิทยาลัยราชภัฏชัยภูมิ มาปรับใช้ในสังคมปัจจุบันภายในครอบครัว ถ้าเกิดสังคมแห่งการเรียนรู้ขึ้น ที่เป็นการเรียนรู้ที่ถูกต้องตามทำนองครองธรรมแล้ว ก็จะสามารถเป็นแบบอย่างแก่สังคมได้ นักศึกษามหาวิทยาลัยราชภัฏชัยภูมิ ครั้นเมื่อจบการศึกษาไปแล้วส่วนใหญ่จะประกอบอาชีพครู ซึ่งเป็นอาชีพแห่งการชี้นำแก่เยาวชน เมื่อได้รับการอบรมบ่มเพาะเกิดนิสัยที่ดีงามแล้ว ก็จะได้นำหลักการนั้นสู่สังคม เพื่อเป็นการสื่อสารในสังคมแห่งการพัฒนาความคิด ให้เกิดเป็นสัมมาทิฐิได้ เป็นการวิเคราะห์โดยใช้หลักการตามวิธีคิดแบบโยนิโสมนสิการ ต้องอาศัยทั้งปัจจัยภายนอก และปัจจัยภายในมาสนับสนุนซึ่งกันและกัน ซึ่งสิ่งที่สำคัญ คือ การมีกัลยาณมิตรที่ดีที่เป็นปัจจัยภายนอกที่จะมาช่วยเสริมสร้างศรัทธาให้เกิดขึ้นในทางที่ถูกต้อง เพื่อให้เกิดปัจจัยภายในตามมา คือ วิธีการคิดแบบโยนิโสมนสิการซึ่งทำให้ผู้นั้นเกิดการคิดเป็น และคิดในสิ่งที่ถูกต้อง โดยใช้การคิดในพื้นฐานของปัญญาอย่างมีระเบียบแบบแผน และครอบคลุมในประเด็นทุกมิติที่เกี่ยวข้อง แต่ต้องมองทุกแง่ทุกอย่างเชื่อมโยงเป็นขั้นตอนเพื่อพัฒนาสัมมาทิฐิที่จะนำคนไปสู่การประพฤติปฏิบัติตนใช้ชีวิตประจำวันที่ถูกต้องหรือมีวิถีการดำเนินชีวิตที่ดีงามในสังคมได้อย่างดียิ่งขึ้น

๕.๒ อภิปรายผลการศึกษาวิจัย

๑) อภิปรายผลเรื่อง การศึกษาพฤติกรรมการใช้สื่อโซเชียลเน็ตเวิร์คของนักศึกษามหาวิทยาลัยราชภัฏชัยภูมิ

ผลการวิจัยพบว่า นักศึกษามหาวิทยาลัยราชภัฏชัยภูมิ มีพฤติกรรมการใช้สื่อโซเชียลเน็ตเวิร์คอย่างกว้างขวาง และส่วนใหญ่แล้วเป็นการเสพติดเลยก็ว่าได้ เพราะบางครั้งไม่แยกแยะเวลาในการเล่นโซเชียลอย่างเหมาะสม บางครั้งมักเล่นโทรศัพท์ในห้องเรียน ซึ่งหากการเล่นเป็นไปเพื่อการหาข้อมูลในการเรียนรู้ก็จะเป็นสิ่งที่ดี หากการเล่นส่วนใหญ่เป็นการสื่อสารเพื่อความบันเทิงเสียมากกว่าสอดคล้องกับพรทิพย์ วรกิจโกศาทร ได้กล่าวถึงพฤติกรรมการใช้สื่อต่าง ๆ ของผู้รับสารว่า ผู้รับสารควรจะเลือกเปิดรับสื่อตามลักษณะดังต่อไปนี้

๑. เลือกรับสื่อที่สามารถจัดหาได้ (Availability) ธรรมชาติของมนุษย์ จะใช้ความพยายามเพียงระดับหนึ่งเท่านั้น อะไรที่รับยากมาก ๆ จะไม่ได้รับเลือกแต่ถ้าสามารถได้มาไม่ยากนักมักจะเลือกสิ่งนั้น เช่นเดียวกับสื่อ ผู้รับสารจะเลือกสื่อที่ไม่ต้องใช้ความพยายามมาก ตัวอย่างในชนบทประชาชนส่วนใหญ่จะเปิดรับสื่อวิทยุกระจายเสียงเป็นสำคัญเพราะตนเองสามารถจัดหาวิทยุมาได้ง่ายกว่าสิ่งอื่น เป็นต้น

๒. เลือกสื่อที่สอดคล้อง (Consistency) กับความรู้ ค่านิยม ความเชื่อและทัศนคติของตน ตัวอย่างเช่น นิสิตนักศึกษา และนักวิชาการ มักนิยมอ่านหนังสือพิมพ์มติชน หรือสยามรัฐมากกว่าหนังสือพิมพ์อื่น เพราะหนังสือพิมพ์ดังกล่าวให้ข่าวสารสาระความรู้ในแง่วิชาการที่สอดคล้องกับตน

๓. เลือกสื่อที่ตนสะดวก (Convenience) ในปัจจุบันผู้รับสารสามารถเลือกรับสื่อได้ทั้งทางวิทยุโทรทัศน์ วิทยุกระจายเสียง หนังสือพิมพ์ นิตยสาร และสื่อบุคคล ซึ่งแต่ละคนก็จะมีพฤติกรรมการรับสื่อที่แตกต่างกันตามที่ตนสะดวก เช่น บางคนมักนิยมรับฟังข่าวสารทางวิทยุกระจายเสียงขณะขับรถ บางคนชอบนั่งหรือนอนชมวิทยุโทรทัศน์ บางคนชอบอ่านหนังสือในห้องสมุด เป็นต้น

๔. เลือกสื่อตามความเคยชิน (Accustomedness) บุคคลกลุ่มหนึ่งในสังคมที่จะไม่ค่อยเปลี่ยนแปลงการรับสื่อที่ตนเคยรับอยู่ ซึ่งมักจะพบในบุคคลที่มีอายุมาก เช่น เคยฟังวิทยุกระจายเสียงเป็นประจำก็มักจะไม่สนใจวิทยุโทรทัศน์ หรือสื่ออย่างอื่น เป็นต้น

๕. ลักษณะเฉพาะของสื่อที่กล่าวมาแล้ว เป็นความต้องการสื่อของผู้รับสารเป็นหลัก

และสอดคล้องกับเดนิส แมคเคลล, สเวน วินดาห์ล, เซียน, สวานิต ยมาภัยและระวีวรรณ ประกอบผล, แพล, “แบบจำลองการสื่อสารสำหรับการศึกษาศาสตร์สื่อสารมวลชน” เกี่ยวกับแนวคิดจากทฤษฎีความคาดหวังทางสังคม ในประเด็นที่เกี่ยวข้องกับบทบาทหน้าที่ของสื่อสารมวลชน เดอเฟลอร์ (De Fleur) ได้กล่าวไว้ว่า การทำงานของสื่อมวลชนนั้น จะเลือกแนวคิดบางแนวคิดเท่านั้นมานำเสนอ หรือเลือกเน้นการกระทำบางอย่างมากกว่าบางอย่าง ผลจากการทำงานเช่นนั้น ทำให้ผู้รับสารค่อยๆ เรียนรู้อะไรเป็นกฎกติกาทางสังคม และในการดำเนินชีวิต ดังนั้น สื่อจึงเท่ากับมีอิทธิพลโดยทางอ้อมต่อการกระทำของบุคคล แนวคิดนี้มีลักษณะใกล้เคียงกับแนวคิดการทำหน้าที่ของสื่อสารมวลชนในด้านการกำหนดวาระหรือประเด็นทางสังคม (Agenda-setting) ที่เสนอว่า การทำงานของสื่อสารมวลชนที่ต้องมีการเลือกเรื่องหรือประเด็นในการนำเสนอ ทำให้สื่อมีบทบาทในการเป็นผู้กำหนดกรอบของเรื่องราวและประเด็น สื่อมวลชนจึงถูกมองว่าเป็นผู้ทำหน้าที่กำหนดประเด็นให้แก่สังคม เรื่องใดที่สื่อนำมาเผยแพร่มาก ก็มีน้ำหนักมาก และกลายเป็นประเด็นใหญ่ของสังคม ทั้งนี้เนื่องจาก การทำหน้าที่ของมนุษย์ในการเรียนรู้จากสื่อมวลชน มนุษย์เรียนรู้ว่าอะไรคือประเด็นปัญหาและควรจัดลำดับความสำคัญของประเด็นปัญหาเหล่านั้นอย่างไร

๒) อภิปรายผลการศึกษาพฤติกรรมการใช้สื่อโซเชียลเน็ตเวิร์คตามหลักโยนิโสมนสิการของนักศึกษามหาวิทยาลัยราชภัฏชัยภูมิ

ผลการวิจัยพบว่า นักศึกษามหาวิทยาลัยราชภัฏชัยภูมิ ส่วนใหญ่ยังไม่เข้าใจในหลักของโยนิโสมนสิการ เพราะเป็นคำที่แปลกสำหรับนักศึกษาทั่วไป แต่เมื่อได้อธิบายถึงความหมายของคำว่ายอนิโสมนสิการแล้ว ทำให้เข้าใจ และส่วนใหญ่มีความเห็นว่าควรนำหลักโยนิโสมนสิการ มาปรับใช้ในการสื่อสารทางโซเชียลเน็ตเวิร์ค เพื่อจะได้เกิดสิ่งที่เป็นประโยชน์ทั้งแก่ตนเองและสังคมโดยรวมได้ สอดคล้องกับโยนิโสมนสิการ และแนวทางปฏิบัติ; สืบค้นจาก <https://thaihealthlife.com> ในเรื่องความหมายของโยนิโสมนสิการว่า หมายถึง การคิดของบุคคลที่ต้องมีสติปัญญาเป็นตัวกำกับ ซึ่งทำให้

บุคคลสามารถคิดเป็น วิเคราะห์เป็น โดยคิดและวิเคราะห์ได้อย่างถูกวิธี มีระบบ มีระเบียบ ต่อเนื่อง จากเหตุสู่ผลเชื่อมโยงกัน ภายใต้พื้นฐานของคุณธรรมที่จะนำไปสู่การปฏิบัติ และการแก้ปัญหาได้ อย่างเหมาะสม อย่างนี้ เรียกว่า การคิดแบบมีเหตุผลจนทำให้เกิดปัญญา โยนิโสมนสิการ มาจาก ๒ คำ คือ โยนิโส + มนสิการ โยนิโส มาจากคำว่า โยนิ หมายถึง เหตุ ต้นเหตุ หรือ จุดเกิดแห่งเหตุ มนสิการ แปลว่า การคิด การวิเคราะห์ การพิจารณา การทำให้ใจให้แยกคาย เป็นปัจจัยในการรับรู้ ผัสสะจากภายนอก อันจะเป็นตัวกั้นกระแสดความคิดไม่ให้ปรุงแต่งตามตัณหา ความทะยานอยาก ที่เป็นองค์ประกอบภายในของของตนเอง ทำให้พิจารณาสิ่งๆอย่างถูกต้องเหมาะสม ดังนั้น โยนิโส มนสิการ จึงมีความหมายของการคิดที่เป็นระบบ คิดเป็นระเบียบ และคิดมีเหตุผล

๓) อภิปรายผลการวิเคราะห์ผลที่ได้จากศึกษาพฤติกรรมการใช้สื่อโซเชียลเน็ตเวิร์คตาม หลักโยนิโสมนสิการในของนักศึกษามหาวิทยาลัยราชภัฏชัยภูมิ มาปรับใช้ในสังคมปัจจุบัน

ผลการวิจัยพบว่า ในสังคมของนักศึกษามหาวิทยาลัยราชภัฏชัยภูมิ ส่วนใหญ่แล้วได้รับการอบรมเรื่องหลักธรรมทางพระพุทธศาสนาอยู่แล้ว พฤติกรรมการใช้สื่อโซเชียลเน็ตเวิร์คในบางครั้ง ก็จะมีการเข้ากลุ่มที่มีการพูดถึงแนวทางการปฏิบัติกรรมฐานในสถานที่ต่างๆ และมีการแชร์หลักธรรม หรือข้อคิดเกี่ยวกับการปฏิบัติตน ตามหลักการทางพระพุทธศาสนา ซึ่งนับว่าเป็นสิ่งที่ก่อให้เกิด ประโยชน์แก่สังคมในปัจจุบันได้ ในที่นี้มีความสอดคล้องกับบทความเรื่อง โยนิโสมนสิการและแนวทาง ปฏิบัติ ; สืบค้นจาก <https://thaihealthlife.com> ได้กล่าวถึงวิธีคิดแบบโยนิโสมนสิการ เป็นปัจจัยที่ ทำให้เกิดสัมมาทิฐิ คือ ความรู้ ความเข้าใจตามความเป็นจริง สามารถพัฒนาตนเองไปสู่อิสรภาพได้ อย่างแท้จริงได้นั้นต้องอาศัยปัจจัย ๒ ประการ คือ ปัจจัยภายนอก และปัจจัยภายใน คือ

๓.๑) ปัจจัยภายนอก เรียกว่า ปรโตโฆสะ คือ เสียงจากผู้อื่นที่ทำให้เกิดสัมมาทิฐิ ได้แก่ เสียงที่ติงาม เสียงที่ถูกต้องเสียงที่บอกกล่าวชี้แจงความจริง มีเหตุผล มีประโยชน์ โดยเฉพาะอย่างยิ่ง เกิดจากความรักความปรารถนาดี เสียงที่ติงามเช่นนี้เกิดจากแหล่งที่ดี คือ คนดี คนมีปัญหา คนมี คุณธรรม คนเช่นนี้ทางธรรมเรียกว่า สัตบุรุษหรือบัณฑิต ทำหน้าที่ช่วยเหลือ แนะนำ สั่งสอน อธิบาย ชี้แจง ชักนำความคิดที่ถูกต้องให้เกิดแก่ผู้อื่น ซึ่งเราเรียกว่า “กัลยาณมิตร” ซึ่งตามปกติกัลยาณมิตร จะทำหน้าที่ให้เกิดผลดี และประสบผลสำเร็จได้นั้นจะต้องสร้างศรัทธาให้เกิดเสียก่อน

๓.๒) ปัจจัยภายใน เป็นปัจจัยที่เกิดขึ้นจากอารมณ์ และความนึกคิดของตัวบุคคลภายใต้ พื้นฐานที่ไม่นำความรู้สึกที่คล้อยตามตัณหาของตนเข้าเกี่ยวข้อง ทำให้บุคคลนั้นๆ รู้จักมอง รู้จัก พิจารณาในเหตุตามสภาวะความเป็นจริง

๕.๓ ข้อเสนอแนะ

๑) ควรมีการนำหลักธรรมในหัวข้ออื่น ๆ มาพิจารณาใช้กับพฤติกรรมการใช้สื่อโซเชียลเน็ตเวิร์คของนักศึกษาอุดมศึกษาสถาบันอื่นเพื่อเป็นการนำมาเปรียบเทียบกับ พฤติกรรมการใช้สื่อโซเชียลเน็ตเวิร์คตามหลักโยนิโสมนสิการในของนักศึกษามหาวิทยาลัยราชภัฏชัยภูมิ ว่ามีความแตกต่างกันหรือไม่อย่างไร

๒) ควรมีการวิเคราะห์หลักการหรือแนวคิดเกี่ยวกับการใช้สื่อโซเชียลเน็ตเวิร์ค ว่ามีความสัมพันธ์หรือมีอิทธิพลต่อพฤติกรรมการใช้สื่อโซเชียลเน็ตเวิร์ค ของนักศึกษามหาวิทยาลัยราชภัฏชัยภูมิ หรือไม่อย่างไร

บรรณานุกรม

๑. ภาษาไทย

ก. ข้อมูลปฐมภูมิ

มหาวิทยาลัยราชภัฏวชิรวิทยาลักษณ์. พระไตรปิฎกภาษาไทย ฉบับมหาวิทยาลัยราชภัฏวชิรวิทยาลักษณ์. กรุงเทพมหานคร: โรงพิมพ์มหาวิทยาลัยราชภัฏวชิรวิทยาลักษณ์, ๒๕๓๙.

ข. ข้อมูลทุติยภูมิ

(๑) หนังสือ:

กาญจนา แก้วเทพ. สื่อสารมวลชน : ทฤษฎีและแนวทางการศึกษา. กรุงเทพมหานคร: ภาพพิมพ์, ๒๕๔๑.

กาญจนา แก้วเทพ. การศึกษาสื่อมวลชนด้วยทฤษฎีวิพากษ์ : แนวคิดและตัวอย่างงานวิจัย. กรุงเทพมหานคร: ภาพพิมพ์, ๒๕๔๑.

ชวรัตน์ เชิดชัย. ความรู้ทั่วไปเกี่ยวกับการสื่อสารมวลชน. กรุงเทพมหานคร: บริษัทภาพพิมพ์, ๒๕๒๗.
ณัฐนันท์ ประกายสันติสุข. ประสิทธิภาพของการใช้สื่อในการเผยแพร่ธรรมหลักสูตรการพัฒนาจิตให้
เกิดปัญญาและสันติสุข ฉบับย่อ. พิมพ์ครั้งที่ ๓. กรุงเทพมหานคร: ภาพพิมพ์, ๒๕๔๗.

นิส แมคเคเวล. สเวน วินดาหล. แปลโดย สอนิต ยมาภัยและระวีวรรณ ประกอบผล. แบบจำลองการ
สื่อสารสำหรับการศึกษากิจการสื่อสารมวลชน. พิมพ์ครั้งที่ ๒. กรุงเทพมหานคร:
จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย, ๒๕๓๗.

บุญรักษ์ บุญญะเขตมาลา. ฐานันดรที่สี่ จากระบบโลกถึงรัฐไทย. พิมพ์ครั้งที่ ๔. กรุงเทพมหานคร:
พับลิค บุคเคอรี, ๒๕๕๒.

ประมะ สตะเวทิน. การสื่อสารมวลชน : กระบวนการและทฤษฎี. พิมพ์ครั้งที่ ๓. กรุงเทพมหานคร:
ภาพพิมพ์, ๒๕๔๖.

ประสาธน์ เนิ่งเฉลิม. อินเทอร์เน็ตเพื่อการเรียนรู้. พิมพ์ครั้งที่ ๑. กรุงเทพมหานคร: สำนักพิมพ์ โอ
เดียนสโตร์, ๒๕๕๗.

พรทิพย์ วรกิจโกคาทร. หลักและทฤษฎีการสื่อสาร : ผู้รับสาร ในเอกสารการสอนชุดนิเทศศาสตร์.
นนทบุรี: มหาวิทยาลัยสุโขทัยธรรมมาธิราช, ๒๕๒๙.

พระเทียน จิตตสุโก. แต่เธอผู้รักตัว. สงขลา: มูลนิธิสุวรรณชาติ, ๒๕๔๖.

พระธรรมปิฎก (ป.อ.ปยุตฺโต). การศึกษาเพื่ออารยธรรมที่ยั่งยืน. พิมพ์ครั้งที่ ๓. กรุงเทพมหานคร:
มูลนิธิพุทธธรรม, ๒๕๓๙.

พระธรรมปิฎก (ป.อ.ปยุตฺโต). **พจนานุกรมพุทธศาสตร์ ฉบับประมวลธรรม**. พิมพ์ครั้งที่ ๘.
กรุงเทพมหานคร: มหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย, ๒๕๓๘.

พระธรรมปิฎก (ป.อ.ปยุตฺโต). **พุทธธรรม ฉบับปรับปรุงและขยายความ**. กรุงเทพมหานคร:
จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย, ๒๕๕๗.

พระธรรมปิฎก (ป.อ.ปยุตฺโต). **พุทธศาสนาในฐานะเป็นรากฐานของวิทยาศาสตร์**. พิมพ์ครั้งที่ ๔.
กรุงเทพมหานคร: มหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย, ๒๕๓๗.

พระธรรมปิฎก (ประยุทธ์ ปยุตฺโต). **สื่อมวลชนกับการสร้างสรรค์สังคม : มุมมองสองปราชญ์**.
กรุงเทพมหานคร: ลิเบอร์ตี้เพรส, ๒๕๓๗.

พระเมธีธรรมาภรณ์ ประยูร ธมฺมจิตฺโต. **พระพุทธศาสนายุคโลกาภิวัตน์**. พิมพ์ครั้งที่ ๒.
กรุงเทพมหานคร: มูลนิธิพุทธธรรม, ๒๕๓๙.

พุทธทาสภิกขุ. **ความเป็นเจ้าโลก**. กรุงเทพมหานคร: คຸຸສຸກາລາດພຣ້າວ, ๒๕๑๘.

พุทธทาสภิกขุ. **บรมธรรม ภาคต้น**. กรุงเทพมหานคร: สุขภาพใจ, ๒๕๔๗.

ศรีศักดิ์ จามรมาน. **อินเทอร์เน็ต นักล่าอาณานิคมโลก**. พิมพ์ครั้งที่ ๑. กรุงเทพมหานคร: สำนักพิมพ์
Than Book, ๒๕๕๑.

อุบลรัตน์ ศิริยุวศักดิ์. **สื่อสารมวลชนเบื้องต้น สื่อมวลชน วัฒนธรรม และสังคม**. พิมพ์ครั้งที่ ๔.
กรุงเทพมหานคร: โรงพิมพ์แห่งจุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย, ๒๕๔๗.

(๒) ดุษฎีนิพนธ์/วิทยานิพนธ์/สารนิพนธ์:

จินดารัตน์ บวรบริหาร. “ความรู้เท่าทันสื่ออินเทอร์เน็ต การประเมินความเสี่ยงและพฤติกรรมการ
ป้องกันตัวเองของนักเรียนชั้นมัธยมปลายในกรุงเทพมหานคร”. **วิทยานิพนธ์ปริญญา
มหาบัณฑิต**. บัณฑิตวิทยาลัย: จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย, ๒๕๕๘.

ทัตธนนท์ พุ่มนุช. “การศึกษาพฤติกรรมการใช้เครือข่ายสังคม social Network เพื่อพัฒนาในการ
ปฏิบัติงานของบุคลากรทางการศึกษาในสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษา
นครปฐม”. **ศึกษาศาสตรมหาบัณฑิต สาขาวิชาเทคโนโลยีการศึกษา**. บัณฑิตวิทยาลัย:
มหาวิทยาลัยศิลปากร, ๒๕๕๕.

ทัศนีย์ เจนวนิธิสุข. “การสื่อสารเชิงพุทธกับการเปลี่ยนแปลงสังคม”. **วิทยานิพนธ์ปริญญาพุทธศาสตร
ดุษฎีบัณฑิต**. บัณฑิตวิทยาลัย: มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย, ๒๕๕๔.

ทัศนีย์ เจนวนิธิสุข. “ศึกษาการสื่อสารกับตนเองในพระพุทธศาสนา”. **วิทยานิพนธ์ปริญญาพุทธ
ศาสตรดุษฎีบัณฑิต**. บัณฑิตวิทยาลัย: มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย,
๒๕๕๕.

พระมหาถนอม อานนโท ชิดรัมย์. “การศึกษาเปรียบเทียบเรื่องพลวัตทางสังคมในทัศนะของพุทธปรัชญาเถรวาทกับมาร์กซิสม์”. **วิทยานิพนธ์พุทธศาสตรมหาบัณฑิต สาขาวิชาปรัชญา. บัณฑิตวิทยาลัย: มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย, ๒๕๕๔.**

ศุณิสสา ทดลา. “รูปแบบพฤติกรรมการสื่อสารในห้องสนทนาเครือข่ายอินเทอร์เน็ต” **วิทยานิพนธ์ปริญญาามหาบัณฑิต. บัณฑิตวิทยาลัย: จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย, ๒๕๕๒.**

(๓) รายงานวิจัย:

พระมหามิตร จิตต์ปญโญ. “ศึกษาผลการเผยแผ่โครงการธรรมสัง្កจรของนิสิตมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย วิทยาเขตขอนแก่น”. **รายงานวิจัย. ขอนแก่น: มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย วิทยาเขตขอนแก่น, ๒๕๕๙.**

วิมลพรรณ อากาเวท และคณะ. “พฤติกรรมการสื่อสารในเฟซบุ๊ก Facebook ของนักศึกษามหาวิทยาลัยเทคโนโลยีราชมงคลพระนคร”. **รายงานวิจัย. คณะเทคโนโลยีสื่อสารมวลชน: มหาวิทยาลัยเทคโนโลยีราชมงคลพระนคร, ๒๕๕๔.**

(๔) บทความ:

ชมชื่นก วีรวรรณ และโสภาวรรณ แสงไชย. การใช้สื่ออิเล็กทรอนิกส์ในหน่วยงานของรัฐ : จากปัญหาที่มีอยู่ ...การปกครองที่ดี. **NECTEC. ปีที่ ๕ ฉบับที่ ๒๓ (๒๕๔๑): ๖๓-๗๗.**

ครรชิต มาลัยวงศ์. เทคโนโลยีการศึกษา : ปรัชญาและหลักการ. **วารสารการศึกษาแห่งชาติ. ปีที่ ๒๙ ฉบับที่ ๕ (มิถุนายน-กรกฎาคม ๒๕๓๘): ๔๙-๕๐.**

พระมหาสมบุรณ์ วุฑฒิกโร พรรณา. “ทฤษฎี : บทบาทของความเห็นความเชื่อในการชี้นำชีวิตและสังคม”. **บัณฑิตศึกษาปริทรรศน์. ปีที่ ๕ ฉบับที่ ๑ มกราคม-มีนาคม ๒๕๕๒: ๙.**

(๕) สื่ออิเล็กทรอนิกส์:

สุรสิทธิ์ วิทยารัฐ. **พัฒนาการสื่อใหม่ (New Media) : อิทธิพลภาษาดิจิทัลต่อรูปแบบการสื่อสารของมนุษย์ชาติและผลกระทบต่อจริยธรรมสื่อ.** [ออนไลน์]. แหล่งที่มา: <http://utcc2.utcc.ac.th/localuser/amsar/PDF/New%20Media.pdf> [ม.ป.ป.].

โยนิโสมนสิการ และแนวทางปฏิบัติ. [ออนไลน์]. แหล่งที่มา: <https://thaihealthlife.com/> [ม.ป.ป.].

“ทฤษฎีการแพร่กระจายทางวัฒนธรรม”. [ออนไลน์]. แหล่งที่มา: <http://social.cru.in.th/link/Comdev/doc.> [ม.ป.ป.].

(๖) สัมภาษณ์/สนทนากลุ่ม:

สัมภาษณ์ นางแก้วตา จันทรมณี, อาจารย์สาขาวิชาคอมพิวเตอร์ธุรกิจ มหาวิทยาลัยราชภัฏชัยภูมิ, ๔
 ธันวาคม ๒๕๖๑.

สัมภาษณ์ นางแก้วตา จันทรมนตรี, อาจารย์สาขาวิชาการเงินและการธนาคาร มหาวิทยาลัยราชภัฏ
 ชัยภูมิ, ๒ พฤศจิกายน ๒๕๖๑.

สัมภาษณ์ นางมาลินี วาสสามัคคี, เจ้าหน้าที่ประจำฝ่ายการจัดการทั่วไป มหาวิทยาลัยราชภัฏชัยภูมิ,
 ๑๑ ธันวาคม ๒๕๖๑.

สัมภาษณ์ นางสาวกชกร ศูนย์พะวง, นักศึกษาสาขาวิชาการเงินและการธนาคาร มหาวิทยาลัยราชภัฏ
 ชัยภูมิ, ๑๑ ธันวาคม ๒๕๖๑.

สัมภาษณ์ นางสาวกมลรัตน์ อินทร์มะดัน, นักศึกษาสาขาวิชาการเงินและการธนาคาร มหาวิทยาลัยราช
 ภัฏชัยภูมิ, ๑๑ ธันวาคม ๒๕๖๑.

สัมภาษณ์ นางสาวกานสิริภรณ์ ศรีษาพุทธ, นักศึกษาสาขาวิชาครุศาสตร์ มหาวิทยาลัยราชภัฏชัยภูมิ,
 ๒ พฤศจิกายน ๒๕๖๑.

สัมภาษณ์ นางสาวชลิตา เชื้อกุล, นักศึกษาสาขาวิชาการเงินและการธนาคาร มหาวิทยาลัยราชภัฏชัยภูมิ,
 ๑๑ ธันวาคม ๒๕๖๑.

สัมภาษณ์ นางสาวภาณุมาศ สิ้นศิริ, นักศึกษาสาขาวิชาสาธารณสุขศาสตร์, มหาวิทยาลัยราชภัฏชัยภูมิ,
 ๔ ธันวาคม ๒๕๖๑.

สัมภาษณ์ นางสาวยุวเรศ ขวัญมา, อาจารย์สาขาวิชาคอมพิวเตอร์ธุรกิจ มหาวิทยาลัยราชภัฏชัยภูมิ, ๔
 ธันวาคม ๒๕๖๑.

สัมภาษณ์ นางสาวเรณู ขุนนาคพะเนา, นักศึกษาสาขาวิชาสาธารณสุขศาสตร์ มหาวิทยาลัยราชภัฏ
 ชัยภูมิ, ๔ ธันวาคม ๒๕๖๑.

สัมภาษณ์ นางสาววรรดา ชานันโท, นักศึกษาสาขาวิชาครุศาสตร์ มหาวิทยาลัยราชภัฏชัยภูมิ, ๒
 พฤศจิกายน ๒๕๖๑.

สัมภาษณ์ นางสาววันเพ็ญ คชภาพ, นักศึกษาสาขาวิชาสาธารณสุขศาสตร์ มหาวิทยาลัยราชภัฏชัยภูมิ, ๔
 ธันวาคม ๒๕๖๑.

สัมภาษณ์ นางสาวสิรินภา ต่อชีพ, นักศึกษาสาขาวิชาสาธารณสุขศาสตร์ มหาวิทยาลัยราชภัฏชัยภูมิ,
 ๔ ธันวาคม ๒๕๖๑.

สัมภาษณ์ นางสาวสุพรรณษา ผาจม, เจ้าหน้าที่บรรณารักษ์ มหาวิทยาลัยราชภัฏชัยภูมิ, ๑๑ ธันวาคม
 ๒๕๖๑.

สัมภาษณ์ นางสาวสุวรรณี สูงเนิน, นักศึกษาสาขาวิชาครุศาสตร์, มหาวิทยาลัยราชภัฏชัยภูมิ, ๒
 พฤศจิกายน ๒๕๖๑.

สัมภาษณ์ นางสาวอภิญญา ปีกขุนทด, นักศึกษาสาขาวิชาครุศาสตร์ มหาวิทยาลัยราชภัฏชัยภูมิ, ๒ พฤศจิกายน ๒๕๖๑.

สัมภาษณ์ นางสาวอังคณา จงมูม, นักศึกษาสาขาวิชาการเงินและการธนาคาร มหาวิทยาลัยราชภัฏชัยภูมิ, ๑๑ ธันวาคม ๒๕๖๑.

สัมภาษณ์ นางสาวสิภาวดี ดำรงพันธ์, เจ้าหน้าที่ฝ่ายบริหารงานทั่วไป มหาวิทยาลัยราชภัฏชัยภูมิ, ๑๑ ธันวาคม ๒๕๖๑.

สัมภาษณ์ นายเกรียงไกร สีดำ, นักศึกษาสาขาวิชาครุศาสตร์ มหาวิทยาลัยราชภัฏชัยภูมิ, ๒ พฤศจิกายน ๒๕๖๑.

สัมภาษณ์ นายไพศาล ไทยพ่วง, นักศึกษาสาขาวิชาการเงินและการธนาคาร มหาวิทยาลัยราชภัฏชัยภูมิ, ๑๑ ธันวาคม ๒๕๖๑.

สัมภาษณ์ นายเศรษฐา บุญโส, นักศึกษาสาขาวิชาครุศาสตร์ มหาวิทยาลัยราชภัฏชัยภูมิ, ๒ พฤศจิกายน ๒๕๖๑.

ภาคผนวก

ภาคผนวก ก.

หนังสือเชิญผู้เชี่ยวชาญตรวจเครื่องมือวิจัย

บันทึกข้อความ

ส่วนงาน บัณฑิตศึกษา วิทยาเขตขอนแก่น โทร ๐๘๒-๘๙๒-๘๗๙๗

ที่ ศธ๖๑๓๒.๑/ว. ๘๒

วันที่ ๑๗ พฤศจิกายน ๒๕๖๑

เรื่อง ขอกความอนุเคราะห์เป็นผู้เชี่ยวชาญตรวจสอบเครื่องมือการศึกษาวิจัย

เจริญพร **ผศ. ดร. ศุภวิษ ทองนึ่ง**

ด้วย พระอธิการประครองศิลป์ ดิสโส รหัสประจำตัวนิสิต ๖๐๐๕๒๐๕๐๐๓ นิสิตปริญญาโท สาขาวิชาพระพุทธศาสนา มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย วิทยาเขตขอนแก่น ได้รับอนุมัติให้ ทำการศึกษาวิทยานิพนธ์ เรื่อง “การศึกษาพฤติกรรมการใช้สื่อโซเชียลเน็ตเวิร์คตามหลักโยโสมนสิการของ นักศึกษามหาวิทยาลัยราชภัฏชัยภูมิ” โดยมีคณะกรรมการควบคุมวิทยานิพนธ์ดังนี้ ๑) พระมหามิตร ฐิตปณโญ ,รศ.ดร ๒) พระโสภณพัฒนบัณฑิต,รศ.ดร.

ดังนั้น เพื่อให้งานวิจัยของนิสิตมีคุณภาพด้านวิชาการและถูกต้องตามหลักการวิจัย บัณฑิตศึกษา วิทยาเขตขอนแก่น พิจารณาเห็นว่าท่านเป็นบุคคลผู้มีความรู้ความสามารถและมีความ เชี่ยวชาญในการตรวจสอบเครื่องมือการศึกษาวิจัย จึงขอความร่วมมือท่านเป็นผู้ทรงคุณวุฒิตรวจสอบ เครื่องมือวิจัยของนิสิตท่านนี้

บัณฑิตศึกษา วิทยาเขตขอนแก่น หวังเป็นอย่างยิ่งว่าจะได้รับความร่วมมือจากท่านด้วยดี ขออนุโมทนามา ณ โอกาสนี้

เจริญพร

(พระโสภณพัฒนบัณฑิต,รศ.ดร.)

รองอธิการบดี วิทยาเขตขอนแก่น

ประธานกรรมการบริหารบัณฑิตศึกษา วิทยาเขตขอนแก่น

ตรวจแล้วตั้งแต่วันที่ ๑๖/๑๑/๖๑

(๑๗.๑๑.๒๕๖๑) (๑๗.๑๑.๒๕๖๑)
๑

ภาคผนวก ข.

หนังสือขอความอนุเคราะห์ในการสัมภาษณ์

ที่ ศธ.๖๑๓๒.๑/ว ๑๓.๔

บัณฑิตศึกษา
มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย
วิทยาเขตขอนแก่น ตำบลโคกสี
อำเภอเมือง จังหวัดขอนแก่น ๔๐๐๐๐

๘ มกราคม ๒๕๖๒

เรื่อง ขออนุญาตสัมภาษณ์เพื่อการวิจัย
เจริญพร คุณบตี มโนจิต มโนจิตวิทยาวิจัย
สิ่งที่ส่งมาด้วย เครื่องมือการวิจัย จำนวน ๑ ชุด

ด้วย พระอธิการประครองศิลป์ ตีสู่โส รหัสประจำตัวนิสิต ๖๐๐๕๒๐๕๐๐๓ นิสิตปริญญาโท สาขาวิชาพระพุทธศาสนา มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย วิทยาเขตขอนแก่น ได้รับอนุมัติให้ ทำการศึกษาวิทยานิพนธ์ เรื่อง “การศึกษาพฤติกรรมการใช้สื่อโซเชียลเน็ตเวิร์คตามหลักโยสมนสิการของ นักศึกษามหาวิทยาลัยราชภัฏชัยภูมิ” โดยมีคณะกรรมการควบคุมวิทยานิพนธ์ ดังนี้๑) พระมหามิตร ฐิตปญโญ ,รศ.ดร ๒) พระโสภณพัฒน์บัณฑิต,รศ.ดร.

เพื่อให้งานวิจัยของนิสิตมีคุณภาพด้านวิชาการและถูกต้องตามวัตถุประสงค์ จึงเรียน/เจริญพรมา เพื่อขออนุญาตให้นิสิตได้สัมภาษณ์เพื่อการวิจัยในครั้งนี้ด้วย โดยข้อมูลที่ได้จักใช้ประโยชน์ในการวิจัยเท่านั้น โดยไม่มีผลกระทบต่อท่านแต่ประการใด

บัณฑิตศึกษา วิทยาเขตขอนแก่น หวังเป็นอย่างยิ่งว่าจะได้รับความร่วมมือจากท่านด้วยดี ขออนุโมทนา มา ณ โอกาสนี้

เจริญพร

(พระโสภณพัฒน์บัณฑิต,รศ.ดร.)

รองอธิการบดี วิทยาเขตขอนแก่น

ประธานกรรมการบริหารบัณฑิตศึกษา วิทยาเขตขอนแก่น

ภาคผนวก ค.

แบบสัมภาษณ์การวิจัย

แบบสัมภาษณ์
เรื่อง “การศึกษาพฤติกรรมการใช้สื่อโซเชียลเน็ตเวิร์คตามหลักโยนิโสมนสิการ
ของนักศึกษามหาวิทยาลัยราชภัฏชัยภูมิ”

คำชี้แจง

แบบสัมภาษณ์นี้มีวัตถุประสงค์เพื่อศึกษาวิจัยเรื่อง “การศึกษาพฤติกรรมการใช้สื่อโซเชียลเน็ตเวิร์คตามหลักโยนิโสมนสิการของนักศึกษามหาวิทยาลัยราชภัฏชัยภูมิ” ข้อมูลที่ได้จากการสัมภาษณ์ของท่านเป็นความลับ และใช้ประโยชน์เฉพาะการวิจัยเท่านั้น ไม่มีผลกระทบต่อท่านหรือหน่วยงานของท่านแต่อย่างใด แบบสัมภาษณ์นี้ แบ่งเป็น ๒ ตอน

ตอนที่ ๑ ข้อมูลทั่วไปเกี่ยวกับผู้ให้สัมภาษณ์

ตอนที่ ๒ เป็นการแสดงความคิดเห็นในเรื่องเกี่ยวกับ “การศึกษาพฤติกรรมการใช้สื่อโซเชียลเน็ตเวิร์คตามหลักโยนิโสมนสิการของนักศึกษามหาวิทยาลัยราชภัฏชัยภูมิ” ซึ่งเป็นแบบเปิด (Open) เพื่อให้เป็นไปตามวัตถุประสงค์ของการวิจัย ได้แก่

- ๑ เพื่อศึกษาพฤติกรรมการใช้สื่อโซเชียลเน็ตเวิร์คของนักศึกษามหาวิทยาลัยราชภัฏชัยภูมิ
 - ๒ เพื่อศึกษาพฤติกรรมการใช้สื่อโซเชียลเน็ตเวิร์คตามหลักโยนิโสมนสิการของนักศึกษามหาวิทยาลัยราชภัฏชัยภูมิ
 - ๓ เพื่อนำผลจากการศึกษาพฤติกรรมการใช้สื่อโซเชียลเน็ตเวิร์คตามหลักโยนิโสมนสิการของนักศึกษามหาวิทยาลัยราชภัฏชัยภูมิ มาปรับใช้ในสังคมปัจจุบันต่อไป
- ผู้วิจัยหวังเป็นอย่างยิ่งว่า คงจะได้รับความอนุเคราะห์ในการตอบแบบสัมภาษณ์นี้เป็นอย่างดี จึงขอขอบพระคุณมา ณ โอกาสนี้

พระอธิการประครองศิลป์ ตีสู่โส(สมใจ)

นิสิตปริญญาโท พุทธศาสนมหาบัณฑิต

สาขาวิชา พระพุทธศาสนา

มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย วิทยาเขตขอนแก่น

ตอนที่ ๑ ข้อมูลทั่วไปเกี่ยวกับผู้ให้สัมภาษณ์

ชื่อ.....นามสกุล.....

ที่อยู่บ้านเลขที่.....หมู่ที่.....ตำบล.....อำเภอ.....

จังหวัด.....รหัสไปรษณีย์.....โทรศัพท์.....

อายุ.....

ระดับการศึกษา.....

สาขาวิชา.....

วัน เดือน ปี ผู้ให้สัมภาษณ์ วันที่.....เดือน.....พ.ศ.....

ตอนที่ ๒ ความคิดเห็นในเรื่องเกี่ยวกับเรื่อง“การศึกษาพฤติกรรมการใช้สื่อโซเชียลเน็ตเวิร์คตามหลัก
โยนิโสมนสิการของนักศึกษามหาวิทยาลัยราชภัฏชัยภูมิ”

๑ พฤติกรรมการใช้สื่อโซเชียลเน็ตเวิร์คของนักศึกษามหาวิทยาลัยราชภัฏชัยภูมิ

๑. ท่านเข้าใจความหมายคำว่าพฤติกรรมว่าอย่างไร

.....
.....

๒. ท่านเข้าใจความหมายคำว่าสื่อโซเชียลเน็ตเวิร์คว่าอย่างไร

.....
.....

๓. ท่านมีพฤติกรรมการสื่อโซเชียลเน็ตเวิร์คอย่างไรบ้าง

.....
.....

๔. ท่านคิดว่าพฤติกรรมการใช้สื่อโซเชียลเน็ตเวิร์คของนักศึกษามหาวิทยาลัยราชภัฏชัยภูมิเป็นอย่างไร

.....
.....

๕. ท่านมีข้อเสนอแนะเกี่ยวกับพฤติกรรมการใช้สื่อโซเชียลเน็ตเวิร์คของนักศึกษามหาวิทยาลัยราชภัฏ
ชัยภูมิอย่างไร

.....
.....

๒ พฤติกรรมการใช้สื่อโซเชียลเน็ตเวิร์คตามหลักโยนิโสมนสิการของนักศึกษามหาวิทยาลัยราชภัฏ
ชัยภูมิ

๑. ท่านมีเข้าใจหลักโยนิโสมนสิการว่าอย่างไร

.....

.....

.....

๒. ท่านมีวิธีการใช้หลักโยนิโสมนสิการในการดำเนินชีวิตประจำวันอย่างไร

.....

.....

.....

๓. ท่านมีพฤติกรรมการใช้สื่อโซเชียลเน็ตเวิร์คตามหลักโยนิโสมนสิการหรือไม่ อย่างไร

.....

.....

.....

๔. ท่านคิดว่าพฤติกรรมการใช้สื่อโซเชียลเน็ตเวิร์คตามหลักโยนิโสมนสิการของนักศึกษามหาวิทยาลัย
ราชภัฏชัยภูมิ เป็นอย่างไร

.....

.....

.....

๕. ท่านมีคำแนะนำเกี่ยวกับพฤติกรรมการใช้สื่อโซเชียลเน็ตเวิร์คตามหลักโยนิโสมนสิการของนักศึกษามหาวิทยาลัยราชภัฏชัยภูมิ หรือไม่ อย่างไร

.....

.....

.....

พระอธิการประครองศิลป์ ติสฺโส(สมใจ)

ผู้สัมภาษณ์

ภาคผนวก ง.

ประมวลภาพการสัมภาษณ์

เข้าพบคณบดีคณะสาธารณสุขศาสตร์เพื่อขออนุญาตลงพื้นที่สัมภาษณ์
เมื่อวันที่ ๔ ธันวาคม พ.ศ. ๒๕๖๑.

สัมภาษณ์ นักศึกษา สาขาวิชาสาธารณสุขศาสตร์ มหาวิทยาลัยราชภัฏชัยภูมิ,
เมื่อวันที่ ๔ ธันวาคม พ.ศ. ๒๕๖๑.

สัมภาษณ์นักศึกษา สาขาวิชาการจัดการ, มหาวิทยาลัยราชภัฏชัยภูมิ,
เมื่อวันที่ ๔ ธันวาคม พ.ศ. ๒๕๖๑.

สัมภาษณ์นักศึกษา สาขาวิชาการจัดการ, มหาวิทยาลัยราชภัฏชัยภูมิ,
เมื่อวันที่ ๔ ธันวาคม พ.ศ. ๒๕๖๑.

สัมภาษณ์นักศึกษา สาขาวิชาสาธารณสุขศาสตร์ มหาวิทยาลัยราชภัฏชัยภูมิ,
เมื่อวันที่ ๔ ธันวาคม พ.ศ. ๒๕๖๑.

สัมภาษณ์อาจารย์ สาขาวิชาพยาบาลศาสตร์ มหาวิทยาลัยราชภัฏชัยภูมิ,
เมื่อวันที่ ๔ ธันวาคม พ.ศ. ๒๕๖๑.

การจัดสนทนากลุ่มนักศึกษา สาขาวิชาการเงินและการธนาคาร มหาวิทยาลัยราชภัฏชัยภูมิ,
เมื่อวันที่ ๑๑ ธันวาคม พ.ศ. ๒๕๖๑.

การจัดสนทนากลุ่ม นักศึกษา สาขาวิชาการเงินและการธนาคาร มหาวิทยาลัยราชภัฏชัยภูมิ,
เมื่อวันที่ ๑๑ ธันวาคม พ.ศ. ๒๕๖๑

ประวัติผู้วิจัย

- ชื่อ ฉายา/นามสกุล : พระอธิการประครองศิลป์ ติสโส/สมใจ
- วัน เดือน ปีเกิด : วันที่ ๒๗ ตุลาคม พ.ศ. ๒๕๑๓
- การศึกษา : ปริญญาตรีพุทธศาสตรบัณฑิต(พธบ) สาขาการจัดการเชิงพุทธ
มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย วิทยาสงฆ์ชัยภูมิ
นักรธรรมชั้นเอก สังกัดสำนักเรียนจังหวัดชัยภูมิ
- ตำแหน่ง : เจ้าอาวาสวัดโนนดู่พัฒนา ตำบลนาฝาย อำเภอเมือง จังหวัดชัยภูมิ
๓๖๐๐๐
- ปีที่เข้าศึกษา : ปีการศึกษา
- ปีที่สำเร็จการศึกษา : ปีการศึกษา
- ที่อยู่ปัจจุบัน : วัดโนนดู่พัฒนา เลขที่ ๑ หมู่ ๑๕ ตำบลนาฝาย
อำเภอเมือง จังหวัดชัยภูมิ ๓๖๐๐๐
- โทรศัพท์ : ๐๘๒๘๕๗๓๗/๓๘